

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

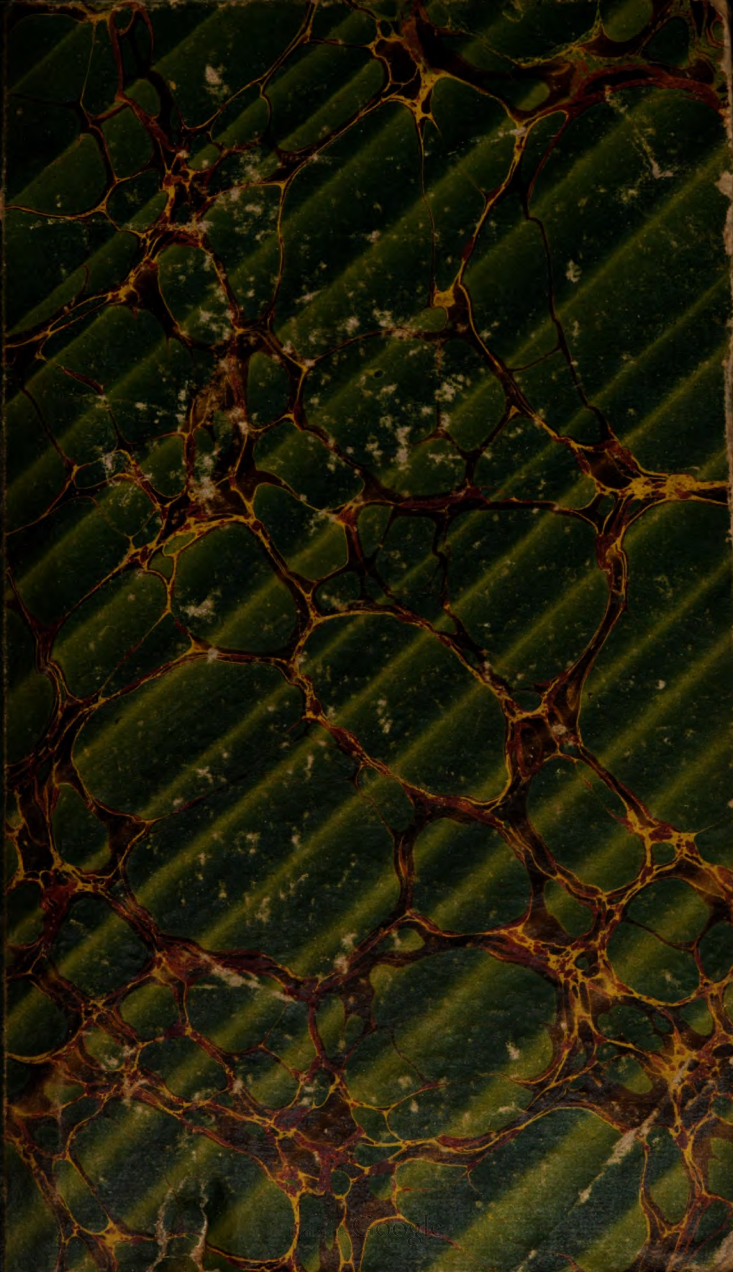
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

475

REITSBIBLIOTHEEK GENT

00000156090

Digitized by Google

74
DE RECTA

LATINI GRAECIQUE SER
monis pronuntiatione, D. ERA
SMIROTERODAMI
Dialogus.

22 EIVSDEM Dialogus cui titulus,
CICERONIANVS, siue, De opti
mo genere dicendi. Cum alijs nonnullis,
quorum nihil non est nouum.

LVGDVNI, APVD SEBASTIA
NUM GRYPHIVM GER
MANVM. ANNO
M. D. XXVIII.

GENEROSIS

SIMO ADOLESCENTI MAXI-
MILIANO A BVRGVN-
DIA DES. ERASMVVS
ROT. S. D.

QVOD tanto affectu no-
stras literas desideraris,
MAXIMILIANE
charissime, uehemēter qui-
dem grata mihi fuit amoris
erga me tuā testificatio, nec
hac in re grauate morem
geſi tue uoluntati. Nam li-
cet obrutus uerius quā oc-

cupatus negocijs, tamen epistolam *αυτογραφον* ad te mi-
feram, quod facile cōiectarem, eam ita tibi fore chariorem.
Ceterum quod interceptam ægrius tuleris, quā si quid
earum rerum perisset, que tibi maxime sunt in delicijs, ma-
gnam, ut ingenue dicam, ex tuo dolore uoluptatem cepi,
non dubijs argumentis perspiciens, te quum in Annæ cla-
rissimæ fœminæ, auie tue, tum in ornatissimi patris Adol-
phi principis Veriani, non uulgarem affectum, quem à te-
neris unguiculis in me conceptum, constanter, perpetuoq;
retinuit, uelut hæreditario iure succedere. Verum ut dolo-
rem istum, quem tibi nescio quorum inflixit perfidia, mea
cuiuslibet leniam, pro epistola mitto libellum, De recta pro-
nunciatione, quam hodie maxima ex parte corruptam ha-
bemus in Græcis iuxta ac Latinis. Hoc argumentum tibi

a 2 dicax

dicare uisum est, non tantum eo, quod ætati, studijsq; tuis uideretur accommodum, uerum etiam quod magnam exemplorum partem ex Batauorum, Brabantorum & Gallorum populari sermone produximus, quas linguas omnes tibi nō incognitas esse sciebam. Vt autem materiam, quoniam de rebus minutis subtiliter differit, per se minus amoenam, aliqua uoluptatis illecebra lenocinioq; commendaremus, dialogo rem tractauimus, subinde nonnihil aspergentes quod lectiōis satietatem uel recreet, uel excludat. Porro quanquam audio te Louanio in aulicam uitā auocari, nihil eorumore deterritus sum à dedicationis instituto, sciens & in aula, præsertim Cardinalicia, dari locum studijs. Nam pietatis affectum, quem unā cum literis, ex Ioanne Borsalo, Decano Veriensi, uiro quum egregie docto, tum singulari morum integritate sanctitateq; prædito, iam pridem hausisti, non oportet nec in aulis, nec in castris deponere. Ita fiet, mi Maximiliane, ut & laudatissimum Cæsarem, quem nomine refers, ornamentis exprimas, & clarissimis maiorum tuorum imaginibus, plurimum decoris, ac lucis apponas, postremo aulæ Cæsareæ, totiq; patriæ, non uulgarem adferas utilitatem. Si libellus hic placebit, pro tuo candore communicabis adolescenti diuina indole prædito MAXIMILIANO ab Iselstein, reliquisq; sodalibus tuis, quibuscum tibi nō tam generis, opum, aut dignitatis, quàm eruditionis ac probitatis longe pulcherrimum certamen susceptum est.

Bene uale. Datum Basileæ, anno

à Christo nato, M.

D. XXVIII.

D. Erasmi

D. ERASMI

ROTERODAMI, DE RECTA

Latini Græciq; sermonis promum
ciatione Dialogus.

Personæ.

VRSVS, ET LEO.

RSVS. Sit felix occursum, optime
Leo, nam totos sex menses te non
uidi. LEO. Istuc nõ temere preca-
ris, Vrse, neq; eni quibuslibet bene-
cessit occurrisse Leoni. VRSVS.
Næ uenuste, LEO, Imò ne Vrso qui-
dem. LEO. Istuc sanè malo tibi
credere quàm facere periculum, tametsi legimus Leonem
inter bestias fortissimum ad nullius occursum expauescere.
Cæterum diuinæ literæ testantur esse formidabilem occur-
sum Vrse, cui sint erepti catuli. VRS. Quæso quid lo-
quuntur de Vrse? LEO. Liber Regnorum secundus sic
habet, Viros fortissimos & amaro animo, ueluti si Vrse
raptis catulis in sylua sæuiat. VRS. Quid præterea?
LEO. Solomon parœmiographus hunc in modum loqui-
tur, Expedi magis occurrere urse, raptis foetibus, quàm
stulto confidenti. Et apud Osee prophetam ita minuitur
deus, Occurram eis quasi urse raptis catulis. VRS. Sit
igitur impavidus Leo, quum bestia bestijs occurrit. Nam
si qua fides apologis, Leo bestia fassus est formidabilem ho-
minis occursum. Nunc seculum est aureum, quo Leonis
Vrso, Vrse Leoni letus ac faustus est occursum. Oportune

uero catulorum facta mentione mihi redigis in memoriam,
 ego tibi magnopere gratulor. LEO. Quo tandem no-
 mine? VRS. Quod tibi catulus domi natus est. LEO.
 Hoc omen auertant superi, ut mihi catulus dominetur.
 VRS. Aio domi natum, audis accentum acutum in
 priore uoce, in posteriore circumflexum. LEO. At istud
 magis etiam abominandum. An tibi uideor canis? VRS.
 Minime, Leonem esse te non potes inficiari. Habent autem
 & Leones catulos. LEO. Habent profecto, uerum ha-
 bent & Vrsi. VRS. Vera praedicas. Nam Vrsula mea
 parit mihi plures catulos & catulas quam uelim. LEO.
 Quot tandem? VRS. Quot? Examen est, iam pridem
 desij numerare. LEO. Quis igitur mihi gratularis,
 quod in te ipso deploras? VRS. Quia soles frequenter
 optare, ut tua Leana pareret tibi leunculum: Nunc habes
 optata. Nos uotorum copoti gratulamur. LEO. At hic
 leunculus me iam nunc sollicitum habet. VRS. Quid est
 rei? Num puer habet male? LEO. Nequaquam, Sed me-
 ditor efficere, ut uere catulus hominis uideri possit. VRS.
 Num forma prodigiosa foetus est? LEO. Nequaquam.
 Imo si uideas dicas scitum infantem. At forma non facit ho-
 minem, quam habemus comunem cum statuis. Animo su-
 mus, uel homines, uel bestiae. VRS. Vnde queso isthaec
 incesit animo tuo cura. LEO. Quia Galenus me docuit,
 hominē à cæteris animantibus, quæ uocamus ἄλογα, di-
 scerni nō ratione, sed oratione. VRS. Intellego, metuis
 ne tuus infans, semper sit infans. LEO. Nequaquam. Vi-
 detur enim satis linguax futurus, adeo nunc garrit, nimirū
 matrem referens. VRS. Quid igitur metuis? LEO.

Quia

Quia uideo complures non humana uoce loqui, sed latrare cum canibus, hinnire cum equis, grunnire cum subus, mugire cum bubus, gannire cū uulpibus, stridere cum cicadis, blaterare cum camelis, berrare cum elephātis, fremdere cum apris, fremere cum pardis, gemere cū iorsis, rudere cum asinis, balare cum ouibus, strepere cum anseribus, garrire cum picis, cornicari cū cornicibus, crocitare cum coruis, crepitare cum ciconijs, sibilare cum anseribus: deniq; quoduis animal referre potius quàm humano more loqui. V R S. Næ tu, per anserem, uoces animatium probe tenes, nec prorsus abhorret à uero quæ prædicas. L E O. Ad hæc perspicio, quantopere recta pronuntiatio cōmendat orationem, adeo ut interdum duobus eadē lingua pronunciantibus, alter ueluti citharædus quispiam modulatus sine canens, aures omnium habeat intentas, alter molesto latratu tœdium moueat omnibus, nec alia uideatur pronuntiatio, sed alia prorsus oratio, imò quiduis potius quā oratio. V R S. Quod dicis sæpenumero comperi experimento. Sed tu, mi Leo, præpropere curam istam suscipis. Tuus enim infans nondum uagire desijt, & tu sollicitus es quomodo loquatur? L E O. Ego nullam ætatem ad discendum arbitror immaturam, præsertim in his quibus discendus statim natura composuit, & ut ita loquar, finxit hominem. Quorum de numero cum primis sermo est. Nec enim magno negotio canum foetus discunt adulari, aut leporē cursu petere. Mox ut natæ sunt simiæ incipiunt gesticulari, protinus ut nati sunt aquilæ pulli, ad prædam gestiunt, & felium catuli muribus insidiantur, equorum filij statim ad cursum properant, ut aues ad uolatu: non perinde successura

cessurare, si boui clitellas imponas, aut bubalum ducas ad certamen equestre. Prouida natura primum earum rerum docilitatem inserit, quæ cuiq; animanti propriæ sunt, & ad uitam tuendam necessaria. Dum enim reperit puer, dum nihil humanæ uocis edit quadrupedi uidetur adsimilis, nec agnoscimus hominem. Verū ubi iam nostra uerba meditari coeperit, tum demū ut ex nobis prognatū exosculamur. Et uidemus in pueris recens natis, uelut in psitacis, studium quoddam natiuum, ac uoluptatem etiam æmulandi, reddendiq; quod audierint tanta docilitate, ut prius auribus agnoscant consuetas uoces, quàm oculis dignoscant uultus. V R S. Istuc ego in meis catulis magna cum uoluptate frequenter animaduerti, risiq;. L E O. Præterea nihil uidemus in omnem etatē hæere tenacius, quam quod rudibus illis annis, & cum lacte, quod dici solet, nutricum imbibimus. V R S. Sic est profecto. L E O. Proinde si cura fingimus tibi as infantum ad gressum, si buccas, os, faciē ac reliquum corpus uincturis quasi formamus ad decorem, oculis etiam studio prospicientes, ne peti, strabiue, aut alio quopiam uicio deformes euadant, quanto magis curandum est, ut lingua studio nostro formetur, quum non aliud membrum sit uolubilius, & in omnia sequacius, tum ex hoc pendeat totius hominis decor ac felicitas, in summa, ut homo sit non belua. V R S. Id satis declarauit noster ERASMV S, qui nuper De lingua hominis linguacissime scripsit. L E O. Proinde iam nunc circumspecto, si quem nancisci queam bonum poëtam, cui mox catulum meum, dum adhuc uida est argilla, tradam in sinum, ut fieri discat. V R S. Quorsum tandē opus est poëta, nisi forte computationem

computationem instituis, ad quam si nõ adhibebis nisi bonos poëtas, habebis admodum rarum comaiuum? L E O. Equidẽ sequor monitorem Oratiũ apud quem legi, Os tenerum pueri, balbumq; poëta figurat. V R S. Possunt quidẽ et istuc boni poëte, uerũ Oratius, opinor, non adeo contempsit poëtas, ut os infantulis erudiendis uellet occupari, quod literatorum et grammatarũ est munus. Sed quoniam poëtarum scripta primum omnũ etati rudi proponebantur, unde ceu per lusum et lectionem et pronuntiationem et electissima quæq; rerum uocabula discerent, sic à poëta dixit, os pueri figurari, quemadmodum Demosthenes diceretur me Græce docere, si quis Græce peritus mihi Demosthenem prælegeret. L E O. Hic tecũ non contendero. Nam parui refert. Quanquam arbitror Philippum regem sapuisse, quum Alexandrum suũ statim, ut natus est, tanto Philosopho traderet in gremium: bonum igitur grammaticum mihi quæro. V R S. Nec isti minus rari sunt hodie, quàm boni poëte. L E O. Ridiculum, quasi grammaticorum non plena sint omnia. V R S. Πολλοὶ βεβήκοντες, ἀπύροισι δ' ἐτε γῆρας ἀγοτῆρες. L E O. Imò tam uialis est ubiq; grāmatorũ annona, ut tres minoris liceant, quam unus cantherio. V R S. Rursus audies illud è Græcorum triuuis, πολλοὶ τοὶ βαρβάρωνοςοι δ' ἐτε βάρβαροι, nisi forte tu grammaticũ esse putas, qui salutatus Latine, citra solœcismum norit resalutare, nec in numero peccās, nec in casu, nec in genere uocis. L E O. Hoc nunc uulgo putant esse grammaticũ. V R S. Atqui Quintilianus præter illas notissimas præceptiões à grāmatico exigit enarationem poëtarum, cognitionẽ historiarum, peritiã antiqui-

tatis, scientiam utriusq; linguae, copiam emēdati lectiq; ser-
monis. Super haec omnia, non satis est illi grāmaticè dice-
re, nisi & Latine dicat, quorū illud è præceptionibus &
analogijs petitur, hoc ex latine loquentium consuetudine.

LEO. Eadē opera exiget à grammatico cognitionē oīm
disciplinarū, quādoquidē in poētis frequēter incidūt, quae
ad musices, geometricas, arithmeticas, astrologiae, medi-
cinæ mysteria pertinet: adde his si libet magicen. Nā abs-
q; rerum naturalium & cosmographiae scientia, quis est
locus in poētis, quem recte possit exponere grāmaticus?

VR S. Ut ciuāliter agas cum grāmatico, nec exigas ex-
quisitam harum rerū scientiam, certe rudē earum nō oportet
esse, quem dignum censeas cui pueritiam credas insti-
tuēdam. Nec enim quoniam grāmatici est enarrare Arma-
uirumq;, protinus exigemus ut sit Pyrrhus, aut Annibal:
aut quoniam enarranda Maronis Georgica, sit peritus a-
gricola: aut quoniā exponenda Aeneae nauigatio, sit abso-
lutus nauclerus, nō magis quāam sit tractet locū de re culi-
naria, flagitamus ut sit Apitius. Attamen quid dicet gram-
maticus, qui prorsus nescit telorū machinarumq; formas
& usus, qui nō intelligit figuras in ordinem digesti exer-
citus? His quidem rebus inter fuisse, non parum contulerit:
id si non cōtigit, ex libris autorum, ex eorū qui interfue-
runt narratione, ex picturis, quantum grāmatico satis est,
discere licebit. Ad eandem rationem de ceteris sentiendum
arbitror.

LEO. Istud grāmaticorum genus fortassis
olim fuit, nunc obsoleuit.

VR S. Prorsus, & ideo libe-
ri nostri posteaquā apud istos penē consenuerunt, tales
redeunt nobis domum, ut uix arboris, aut piscis, aut herbae

ueruna

uerum nomen possint edere. Verū si seria nobis esset reip. cura, nihil uetat quo minus & hæc secula sint habitura Seruios, Donatos, Victorinos, Terētianos, Asperos, Cornutos, celebriora nomina, quàm sint aliquot Cæsarū: nunc grammatici cognomen penè sordidius est quàm pellionis aut aurigæ. V. De reliquis nescio, certe Asperos & Cornutos non deesse scio. Et tamen ex huius disciplina neglectu scatet orbi tam pudēda disciplinarū & optimorum autorum internecio, tanq; foeda balbuties. LEO. Ad quos ista cura pertinet? V. Ad quos? nisi ad principes ac magistratus, aut certe ad præsules? LEO. Quam aliam ab his curam exigit? Nonne passim habēt ludos literarios? Nonne magnis prærogatiuis & immunitatibus principes ornant acamedias, designatis etiam iustis salarijs? Lutetie quot sunt collegia pueris erudiendis dicata? Ista præsulum est liberalitas. Fuisi ne unquam apud Anglos? VR. Insulam omnem lustrauī. LEO. Quàm illic uides regias collegiorum structuras, nec desunt ampli census prouocandis, alendisq; iuuenum ingenijs. Ista principum ac præsulum est munificentia. Quid ultra flagitas? An expectas ut ipsi sedeant in ludo docturi pueros? VR S. Nequaquam, etiam si summū illum præsulē Gregorium nō puduit ludimagistrum agere. Duo quedam ab illis requiro, delectum magistrī, & præmij pro merito docentis moderationem. L. Non satis assequor quid tibi uelis. V. Dicam crassiore Minerua. Ad huius aut illius commendationē quemuis ludo præficimus, ferè indoctum, interdum & moribus improbis, non huc spectantes, ut rei charissimæ, ciuium liberis omnibus consolamus, sed ut unius famelici uentri

tri prospiciamus, accuratius circūspicientes cui cōmittamus unum equum, aut canem uenatorem, quàm cui credamus totius ciuitatis pignora. L E O. Haud multum aberras à scopo. V R S. Iam si quē nacti fuerimus dignum eā prouincia, nulla habetur hominis ratio, neq; pilo fit pluris quam quiuis alius è plebe. Imò malunt bellum cōpotorem, quàm uigilantem puericiæ formatorem. L E O. Quid hic tu factururus sis, si tibi delegemus magistratū? V R S. Utinam delegetur. L E O. Creamus te Musis fauentibus studiorum dictatorem, cura ne quid resp. literaria capiat detrimenti. V R S. Primum ex omni ciuium numero deligam mihi uirum ætatis nō quidem decrepitæ, sed tamen prouectæ, uigilantē, industrium, bonæq; fidei, qui maximam ætatis partē in hoc literarum genere non infelicitè transegerit. L E O. Quid si talem inter tuos nō inuenias? V R. Accersam uel à Gadibus, ut aunt. Huic non præscribam certum salarij modum, uerum ea formula paciscar cum eo, qua conuiuator ille, cuius meminit Aristoteles, cū citharædo, sed fide meliore, quo diligētius fideliusq; docueris, hoc plus ferēs à nobis præmij. Si sefelleris expectationem nostram, te ipsum magis quàm nos sefelleris. Sin respōderis, efficiam ut dicas tibi cum rep. nequaquam ingrata rē esse. Sin, quod optamus, etiam superaris, non patiemur, quod quidem in nobis erit, nostram benignitatē officijs tuis superari. Ad hoc certamē accigere bonis auibus. L E O. Quis istum deliget? V R. Quis alius quam ego dictator? L E O. Verum de arte negant recte iudicare quenquā nisi artificem. V R S. Fateor. L E O. At quid faciet dictator ipse literarū rudis, ut ferè sunt qui magistratū gerunt? V R. Ex eruditorum

eruditorum suffragijs rem geram. LEO. Atqui hic rursus fallit delectus, si uel imperitus sit, uel prauè doctus, uel malè fidei, is cuius iudicio niteris. VR. Eum diligā quem fama potissimum cōmendarit. LEO. Famā mihi narras? At paucissimis, ò bone, tutū fuit famæ credere. VR S. Col ligerem eruditorum puncta. L. Eodem relabitur quæstio. Quid si pro eruditis deligas eruditionis ostentatores, quid si impostores, quid si sinistri iudicij homines? Nosti pal liatos istos sine quibus nihil rerum geritur. Improbitas, fuci, præstigiæ, quæstus omnia uicians, faciunt ut delectus sit difficillimus. V. Veris uicor, optarim te uana loqui. L. Sed ut feliciter eligas & in his quos selegeris sint aliquot uere docti, utri parti subscribes uariantibus sententijs? VR S. Maiori. L. Sed nunquam ea fuit, aut est, aut erit felicitas rerum humanarum, ut quod optimum est, pluribus appro betur. V. Non mentiuntur omnia. Et uir qui sapit, quiq; ut Plautus ait, acetum habet in pectore, ex multis coniecturis aliquanto certius diuinat, quàm quiuis augur, aut aruspex ex auibus præpetibus & oscinibus, aut solistimis tripudijs, aut extorum fibris: postremo in re tam seria, non grauabor comprecari diuos, ut suo fauore rem bene fortunent. L. Casianum opinor. V. Imò Christum ipsum. Nec enim illorum curam posuit, opinor, quos semel complexu suo dignatus, iussit ad se perferri, beneq; precatus est illis, qui quod precatur, idem præstare ualet. L. Sed quas tandē coniecturas mihi narras augur & aruspex? V. Exquiram num bonis prognatus, num liberaliter educatus, num proborum conuictu delectetur, num ipse probatis hominibus charus sit & amicus, num magis delectetur libris, quàm

compota tio

compotitionibus aleá ue, obseruabo mores, gestum ac sermonem hominis, an neq; segni demissoq; sit ingenio, neque rursus iracundo ac iactabundo. Deniq; contemplabor uultum, frontem & oculos hominis. L. Iam ex augure fies physiognomus. V. Difficiam quales euaserint, quos ille formandos susceperat. L. Homini cordati sermonem audio. Nemo statuum faciendam locat artificio, nisi prius inspectis aliquot signis, quæ ex illius officina prodierint, & citra specimen omne liberos formandos temere cuius committimus, diligentiores in ære marmoræue credëdo, quàm in his quæ nobis chariora sunt, quàm sumus ipsi nobis. VR. Recte dicis. Ex tot igitur rebus an dubitas hominem non omnino stultum, & usu rerum edoctum, posse certò diuinare? L. Certius, opinor, quàm ipse Calchas Home-ricus. Verum in re non magna uideberis magnam operam sumere: sic literatorem deligens, quasi deligas præsulem. VR. Aliud sonant chordæ tui pectoris, uir egregie, aliud lingue plectrum. An tu credis minus referre ciuitatis, ut sit probus puericiæ formator, quàm ut sit probus Episcopus? Eadem est utriusq; functio, nisi quod hic fingit ætatem teneram, ille adultam, atque ut par sit ars, literatoris operosius est negocium, & ob hoc utilius, quod materiem fingit magis obsequentem digitis. L. Quid igitur superest, nisi ut grammaticum ijsdem ornes insignijs, quibus Episcopum, unctione, chirothecis, mitra, gemis, pedo, pallio? VR. Nihil absurdi fuerit, ô uir præclare, ut cunq; rides. Quanquam quid refert? Habet ille pro pedo ferulam, & si magis placet regalis collatio, habet pro solio cathedrâ, pro fascibus & sceptro uirgam & ferulâ. L.

Adde

Adde pro satellitio pediculos. V. Leges figit ac refigit pro suo arbitratu, pœnas sumit ac remittit, & qd' est regali potestate sublimius, ppetuâ agit dictaturâ. Nâ illis dictare quotidianû est. L. Dictant nimirû usq; ad rauim interdû, capitisq; uertiginē. Sed extra iocû, planè fateor nihil esse regno similius, quâ agere ludi literarij magistrû. Nec aliud spectabat Nero, si cõtigisset excuti regno, nisi ut alicubi ludo præfectus musicâ doceret & literas. Nec moriturus aliud deplorabat, quàm quod tantus artifex periret. Nec Dionysius sibi uidebatur prorsus regno spoliatus, posteaquàm Corinthi ludi præfecturâ esset adeptus. V R. Utinâ pleriq; non sint tyranno similiores quam regi. L. Habes igitur grammaticû ex animi tui sentëntia: libet enim hoc fingere. Quomodo tractas hominē? V. Non sinam esse inter sordidos, sed optimis & honoratissimis quibusq; ciuibus eum tradâ, ut intelligat se uiuere in ciuitate, in qua uirtuti recteq; factis habeatur honos. Nec tamen ad aliud munus uocari patiar, quàm suscepit. Sola ætas ingrauescens impetrabit illi rudem, sic tamen ut fruatur sua uirtute, & consilijs adsit, si minus queat opera. Currenti adhibebo antagonisten, qui citra contentionis amarulentiam uicissim & excitetur & excitet. L. Quid si gaudeat commutare locum, ut ferè est hoc hominû genus? V. Alligabo catenis aureis. L. Tui collega nō patientur tantu constare ludimagistrû. V. Verû tu uideris oblitus, qd' mihi pauloante tradideris dictaturâ. L. Sic est profecto. Exciderat, sed reddo dictaturâ. V. Imò, si uis, iam pono magistratû, & collegis meis psuasurus sum, ut alibi potius quàm hic sint frugales. L. Quibus rationibus id efficies? V R.

VRS. Primū ostendā ex hoc fonte potissimū manare salutē aut pernitiē ciuitatis. Cōmemorabo quantum ex erario depromatur in res penē nihili. L. Omitti poterat istud penē. V. Ad hęc, quot Canonicos alit una nonnunquā ecclesia, quorum singuli quotannis capiunt aureos quadringentos? L. Et eo amplius apud nos. V. Non hęc eō dico quod illis inuideam. Dignos arbitror uberioribus prēmij, si suo fungantur officio. Sed illud mihi dicas, uelim, uter plus adfert momenti ad commodare ipub. unus Canonicus, an unus ludimagister? LEO. Ludimagister si modo probus sit, plus adfert utilitatis, quā tres Canonici, quamlibet in templi stationibus assidui. V. Quis igitur alter clarus, alter sordidus habetur: alter cum dignitate capit census uberes, alter uix tantum ut famem effugiat? L. Vis igitur, ut ludimagistro duplum et dignitatis et census decernamus? V. Minime. L. At promeretur plus quam trium. V. Dignitas ac prēmium paratum digno pariter atque indigno, inuitaret improbos ad prædam, quemadmodum nunc contemptus et mercedis exiguitas alienat probos. L. Quid ergo facies? V. Ego hęc nolim muneri coniuncta esse, sed meritis et officio tribui, ac dispensari uerius quā dari. L. Perdifficilis est prouincia, et ad ociū procliues sumus omnes. V. Eoquē crebris adhortationibus, ac munusculis excitarem hominis industriam, nec omnino cōmitterem eam prouinciam, nisi diligenter edocto, quā arduū munus susciperet. Quin et sanctissimo iureiurando adigerem, quemadmodū olim magistratus tradebatur consulibus, præire formula, Deouero me meosquē omnes, si quid sciens fefellerō. L. Adiunge et Iouem lapidem. V. Quid ni? Et

ni? Et si quid hoc etiam firmius. L. Quid si incidisses in impostorem? V. Eum è suis ornarem uirtutibus, ut ne quis alius facile sciens idem auderet in posterum. L. At noui ciuitates non in postremis celebres, ubi conducti professores insigniter eruditi, non inueniunt qui uel gratis audire dignentur. V. Ignauum hominum genus mihi nar-
ras, quod nuper sub umbra pietatis coepit exoriri, hos ego ueluti fucos ab aluearibus abigerem. Quanquam et huius rei bona pars in professoribus sita est. Non enim minus est accendere studium adolescentis, quàm alere. Facile multa discit, qui discendi est auidus. Proinde non parum promo-
uit, qui docuit amare literas. L. Istiusmodi doctorem optare procliuus est, quàm nancisci. V. Verissima prædicas, atq; istud ipsum frequèter apud me demirari soleo. Multos incitat pietas, ut ex ultimis terræ fimbis profi-
ciscantur Hierosolymam, magno rerum dispendio, non-
nullo item uitæ periculo, quidam nudis pedibus, nonnulli etiã lorica ciliçione cutem affricantes Romã aut Compostellã ad-
eunt. Multis hic incesit affectus, ut relictis omnibus, quæ possident, dedant semet in arctissimum uitæ genus, pu-
ta Cartusianorum, Guilhelmitarum, aut Brigidenfium. Nec defuerunt qui sese in speluncam abdiderint, nunquam inter homines proditori, nec solem hunc communem aspe-
cturi. Ex tot hominum milibus mirum est tot seculis nemi-
nem existere, qui gratis suoq; sumptu pueros formandos suscipiat. Si labor queritur, hic laboris abũde est. Sin uti-
litas, quibus obsecro modis queas uberiores utilitatẽ ad-
ferre rei Christianæ? Sin pietas, quod tandem sacrificium
b deo

deo gratius offerre possis? Si benefacta metimur charitate, quid confert proximo, si Compostellam, Romam, aut Hierosolymam curras? Eos labores arbitror deo gratissimos, qui cū plurimorum utilitate coniuncti sunt. Hi quum nusquam desint, quid attinet alios accersere, qui, si quid conducunt, uni cōducunt, aut certe paucis, & his ad quæstum uerius quàm ad pietatē? Reperiuntur qui suas opes largiter effundāt extruendis templis. Fateor piū esse sumptum. Verū ex tot millibus demiror adeo paucos exoriri, quos iuuet hic esse benignos. LEO. Satis feliciter ageretur cum rebus humanis, si uel precio conduci queant. VRS. Quid causa? L. Quid, nisi plerisq; in rebus præpostera cæcāq; mortaliū iudicia? V. An his non putas esse medendum? L. Medere mari, si potes, ut dulcescat. Sic sunt res & ingenia mortalium. V. Huc certe adnitendum, ut minus habeant mali, si, ut bene, perfici nō potest. LEO. Licet quidem optare? VR. Quid uetat, quo minus & efficere? L. Nihil facilius, modo queas efficere, ut sapiant homines. Nunc maxima pars mortalium amat falli: adeo ut si desit qui id faciat, ipsi imponāt sibi. V. Nihil uera loqueris. L. Quin & illud obseruatū est mihi, uix unquam usu uenire, ut fidelis pueritiæ formator opere precii ferat ex suis discipulis, quū norim multos pueritiæ corruptores, hoc est, qui nō minus male studijs illorū prospexerint, quàm moribus, hoc quæstu magnifice locupletatos. Sanè id fato quodā fit, siue ætatis illius inscitia, siue ingratitude, ut iam nō temere uideatur Græcorum prouerbio dici. Beneficiū non esse conferendū, nec in puerum,

rum, nec in senem, in hūc quia perit antequam gratiæ referēde detur oportunitas, in illū, quia nō meminit, addēdum autem erat, quia non intelligit, & si intelligit, odit hoc beneficij genus. VR. Aetas adferre solet iudicium. L. Fateor, in nōnullis, in plerisq; maliciā adfert. V. Sic est, sed tamen nōnullis in tractanda etate tenera deest dexteritas. Nō enim satis est praeceptorē esse doctū ac probū uirum: comitas quedā & commoditas adsit oportet, quae & seruat etatis, quam tractat, inscitia, & semet ad illius naturā accōmodet, nutricū uidelicet exemplo. Quemadmodū medico nō satis est nosse, quod pharmaci genus sit praescribendum, nisi sit artifex administrandi. Nā & fallendus interdū est aegrotus, ut beneficium imprudens accipiat. L. Vnde tanta rerum humanarū infelicitas? Pueri nec sentiunt beneficium, nec meminerunt, Iuuenes non ferunt habenas, senes non referunt gratiam. Et aiunt, quod mulieri benefeceris, ferē perire. V. Vnde? nisi ut Christianae charitati nusquā deesset exercēde benignitatis materia. Quae si desit, nihil effecerit humana prouidentia. Quin potius saepe numero fit, ut quae sunt summa cura summāque ratione cōstituta uergant in partē deterrimā. Quod enim ad scholas attinet, nihil olim uidetur praetermissum, quod hominis consilio prospici quiret. Instituta sunt scholae, quas ob omnium disciplinarum publicam professionē uulgus appellat Vniuersitates. In has & Romani Pontifices, & principes contulerunt quicquid potuerūt uel dignitatis, uel munificentiae, extracta collegia, digesta disciplinae, designati professores, addita salaria, distin

Vniuersitates.

eti incipientium, proficientium, cōsummatorum gradus, honores, et emolumenta. Prospectum est et tenuibus, qui illic pleriq; ditescunt. Habent rectorem, sceptrigeros, cancellarios, conseruatores, decanos, aliosque magistratus. Quid queris? Regnam quoddam esse dicas literariū. Iam de minoribus scholis non segnius est habita cura. Harum cura bifariam partita est, ut præcipua sit penes sacerdotiū collegium, altera penes magistratū: additus est peculiaris huius negocij præfectus, quem Scholasterē uocant, sub hoc ludimagistri. Et tamen tam sollicita prouidentia non potuit efficere, quo minus in omnibus ferè scholis seculis aliquot regnarit operosa barbaries. Proinde Ioannes Coletus, uir æterna dignus memoria, quum templo diui Pauli scholam puerilem addidisset, nulla cura magis torquebatur, quàm in quos eius rei præfecturā delegaret. Episcopi iudicant hanc rem indignam sua sollicitudine. Scholasteres censibus recipiendis se potius quàm scholæ curandæ datos arbitrantur, et pulchre sibi uidentur suo functi officio, si ludimagistros non deciment. In collegijs Canonicorū ferè semper deterior pars superat. Magistratus uel iudicio carent, uel indulgent priuatis affectibus. LEO. Quid tandem consilij reperit? VRS. Hominem coniugatum, et liberis diuitem scholæ præfecit. Prouisionem delegauit aliquot è ciuibus laicis, quorum probitatem habere sibi uidebatur exploratam, ut ab his in heredes proximos deriuaretur. LEO. Num ea prouidentia securum reddidit. VRS. Minime. Sed hic aiebat sibi uideri minimum esse periculi, ut tum habebant res humanæ. L. Vnde nunquam illorū

Illorum iudicio potui subscribere, qui uitijs hominũ offensa, protinus tollendum censent quod institutum est, ueluti monasteria quidam censent abolenda, quod in quibusdam collapsa sit uera religio: presulum et Canonicorum ordinem postulant abrogari, quod nonnulli secus quam decet uiuant. Idem decernunt de ludis et pedagogijs, quia displicet quorundam institutio, quasi statim quod in horum locum fuerit substitutum, aut caritiuũ sit omni crimine, aut in uitium non facile possit degenerare. Quanto satius est id, quod recte fuit institutum, sarcire, ad quedam interrim conuiuentes, id quod eo facilius erit, si reputemus rerũ humanarum conditionem, in quibus ut sint prosperrime, nihil est ab omni parte beatũ, semper erit quod desideres, quod sarcias, quod instaures. L. Est igitur aliquid perspicere fontes unde scatet malũ, deinde qua ratione liceat mederi. V. Ne recedamus ab instituto, huius mali precipua pars mihi uidetur oriri ex publicis scholis, quas ambitioso uocabulo, ut dixi, nunc appellant Vniuersitates, quasi nihil absit bonæ discipline, tum ex monasterijs, praesertim ijs, in quibus instituuntur ad doctrinam Euangelicam, quod genus sunt Dominicanorum et Franciscanorum et Augustinensium. In his enim adolescentes uix trimestri studio grammaticæ dato, protinus rapiuntur ad sophisticen, dialecticen, suppositiones, ampliaciones, restrictiones, expositiões, resolutiones, ad gryphos et questionũ labyrinthos, hinc in adyta Theologiae. Tales, ubi uentũ est ad eos autores, qui utriusq; linguae faciũdia percellerunt, deũ immortalẽ, ut cecutiũt, ut delirant, ut sibi

b 3 uiden

uidentur in alio prorsus esse mundo. Quoniã autem semel sumpto leonũ exuuiò pudet inscitiam fateri, simul aut̃ et pudet et piget neglecta discere, bellũ indicunt rectoribus studijs, et horũ professores odio plusquã Vatiniano persequuntur. L. Istiusmodi multos nimũ cognitos habeo. VR. Parentibus imperitis instillat in aurẽ, ne sinant liberos suos friuolis studijs etatẽ perdere, persuadentes in his et bonis moribus, et Christiane fidei, subesse naufragia. L. Nihil fingis. V. Iam in collegijs, siue pedagogijs quibusdã magna in hac re cessatio est. L. Qui sic? V. Si nõ reciperet nisi iã grãmaticæ rei peritos, nec aliud profiterentur quã philosophiæ disciplinas, et eruditiores nobis darent, et ipsi minus haberet negocij. L. Verũ, sed et cõpendij minus. V. Rem acu tetigisti. Nũc quo questus sit uberior, quãlibet elementarios ac propemodũ ἀνοδοποιήσεσς recipiunt. Tolerari poterat hoc, si digestis ordinibus et classibus, in singulas artifices idoneos præficerent, tum huic disciplinæ, cui ueluti fundamẽto nituntur omnes, iustã curã, iustumq; tẽpus darent. Nunc sophisticis argutationibus plus æquo datur, et hæc disciplina, qua nõ alia magis necessaria, uelut obiter et in transi- cõrsu gustatur uerius quã discitur. Moxq; pueri rapiuntur ad titulos honoratiores, unde magistris plusculũ accendit lucri. L. Ita nimirũ fit, ut qui plus æquo properat in initio, serius perueniat quò uolũt. V. Nec huic professioni suus habetur honos, quemadmodũ ceteris. Alijs enim honoris causa titulus additur à baculo, alijs à licetia, alijs salutantur magistri artiũ, doctores medicinæ, doctores iuris Cæ

ris *Cæsarei*, doctores iuris Pötificij, doctores utriusq; tra-
 duntur insignia, prerogatiue, dignitas. At grammaticus
 nihil aliud est quam grāmaticus, quemadmodū calcearius
 nihil aliud est quam calcearius. L. Quos tu credis à ba-
 culo cognomen habere, equidē accepi à bacca lauri dictos.
 V. Si res hæc tibi curæ est, dicā quod ex quodā hierophā-
 ta seu mystagogo taliū rerū didici. L. Percupio. V. Is
 attulit triplicē huius cognominis etymologiā, mea senten-
 tia nō absurdā. Ab baculo, inquebat, dicuntur bacularij, uel Bacularij,
 quod adhuc in pistrino laborātes, baculis impellantur iu-
 mentorū ritu, uel quod nondū in disciplinis absoluti, opus
 habeant rectore baculo. L. Probabile narras. V. Scis
 autē lauro baccas esse nigras & amaras. Porrò quoniam ^{Baccalau-}
 id tēporis etiā nū arrodentes amarū sapientiæ corticē, ^{rij}
 nondū ad nucleū dulcissimū penetrarunt, baccalaureos ap-
 pellari placuit. L. Istuc etiā probabilius. V. Verum
 mystagogus ille tertiæ sententiæ palmā tribuebat. L. Quā
 tertiā adferebat? V. Arbitrabatur dictionē compositā à
 uacca & laro, uaccalarios. L. Bella mixtura uaccæ cū ^{Vaccalarij}
 aui. V. Imò probabis si cognoris rem omnem. Scis ali-
 quot nationes pro b, sonare u, consonantē, & contrā.
 LEO. Noui. VR. Et uacca lac porrigit. L. Aiunt
 V. Et larus auis est auidissima. L. Istuc me docuerunt
 Brasni proueria. VRS. Iam de amabili illo sapientiæ
 principe dictum est, Mel & lac sub lingua eius, unde quos
 uehemens quidam ardor huius lactis agit rapitq; , uacca-
 larij dicuntur. LEO. Quin igitur capralarij dicuntur
 potius, quum lac caprinum à medicis præferatur bubulo?

b 4 VRS.

VRS. Quia plus lactis reddit una uacca, quàm capræ tres, præsertim apud Phrygios. L. Pulchre quidem hoc Licentiat. expedisti. Sed unde licentiæ uocabulum? V. Et hoc me docuit ille mystagogus. Qua quidem in re uulgus errat periculose, credens illis iam licere quodlibet, uelut ab omni honesta functione dimissis, eoque nonnulli tum se dedunt ocio, quum maxime sint suscipiendi labores. L. Idem error & me, fateor, hætenus habuit. VRS. Atqui secus habet. Hæc licentia non ducitur à licet uerbo impersonali, sed à licere, quod est ex eorum numero, quæ Græci uocant ἄ το παθητικῶν, quod genus est uapulo, unde deductum licitari. L. Quis hoc diuinasset? V. Tum enim plurimi sunt, & uelut à licitantibus accersuntur, alius ad aulam, alius ad curam pastorem, alius ad Abbatiam, alius ad opimam præbendam: in summa, alius aliò. Longum est enim omnia commemorare præmia. LEO. Scite tu quidem hætenus. Sed unde magistri nostri? VRS. Honoris causa Græce dicuntur Theologi, Hebraice Rabini, quod Magistri nostri. Latine sonat magistri nostri. L. Intellego. Talibus igitur cognomentis honorandum censes & grammaticum? Grammatici VRS. Quid nisi tales quales fuerunt Donatus & Seruius, dicantur doctores grammatices, quum procliuius sit uel in triplici iure doctoris nomen, quàm semel boni grammatici titulum promeruisse. L. Da Seruios, dabimus honores. VRS. Imò tu da honores, ego dabo Seruios. Honos enim non solum alit, uerum etiam gignit artes. Adderem dictator & locum honoratū in consessu, & insignia reliquaq; debita uiris præclaris ornamenta. L. An tibi parū est, si litera

si literatores insigniti literis incedant ut Samij, quæadmo-
dum aiunt. V. Adderem & scholis ipsis mundiciem ac
dignitatem, quum nunc uix sit hara porcorum sordidior.
LEO. Pueris ne tantum honoris? VR. At hi pueri tem-
pla sunt spiritus sancti, in his plantarijs latent senatores,
magistratus, doctores, Abbates, Episcopi, summi Pontifi-
ces & Cæsares. Quo infirmior est etas, hoc plus adden-
dum est honoris, iuxta Pauli doctrinam. Postremo hi par-
uuli sunt, quorum unius cuiuslibet offensionem Christus
uoluit atrocissimo supplicio puniri, & a finis male docen-
tibus molam asinariam alligari, itaq; demergi, nõ in are-
niam ripe proximam, unde posset enatare, sed in profundũ
pelagus. Nunc quod est iniuriarũ genus, cui non patimur
imbecillem etatem obnoxia esse? Nullus ferè tam abiectus,
tam ineptus, tam insulsus, tam excors; tã indoctus est, quan-
uideatur idoneus formandæ pueritiæ, cuius leuior esset ca-
lamitas, si tantũ aleret eiusmodi beluas, nisi pateretur &
tyrannos. Nulli sunt enim plagosiores, quàm qui nihil ha-
bent liberalis disciplinæ. L. Sic & monarchæ si ratio-
ne careant, qua rem publicam administrant, ad uim ac ty-
rannidem cõfugiunt. Operosa res est imperare liberis, &
cõpendiosa philosophia est dicere, sic uolo. V. Iam illud
in pædagogijs penè solenne est, ut aut tenues, quibus non
est unde uiuant, aut puerũ aliquẽ nudius tertius magistelli
nomine donatũ, pueris grammaticen docẽdis præficient,
tantũ in hoc ut uiuat. L. An nõ piũ existimas destitutis
opitulari? V. At ista quidẽ humanitas in unũ famelicũ, in
tot pueros magna est inhumanitas. Impia est elemosyna
b s que

que de rapina cōfertur: & ingrātū sacrificium quod ex
 prädatione datur. Malefica est beneficentia, quæ cū mul-
 torum iniuria cōiuncta est. Vt est interdū principū crude-
 lis clementia, quū uni cuipiā cōdonant facinus plurimorū
 malo. Sunt innumera uia, quibus famelicis consuli possit.
 L. Nascuntur interdū humillimo loco generosa ingenia,
 quæ rei familiaris angustia submouet à liberalibus discipli-
 nis. An nō humanitatis est hæc euehere? V. Maxime, sed
 cū delectu & citra cuiusquā iniuriā, Nunc serè adsciscun-
 tur ad hoc munus nō alia cōmendatione, nisi quia cognā-
 tus est, aut cōterraneus, aut compotor, aut alioqui notus,
 aut deniq; quod est pietati proximū, quia miserabilis. At
 interim nō miseret tot puerorū. L. Pleriq; turpe putāt,
 quenquam semper in grammatices professione manere.
 V. Qui nā id turpius, quàm pictorē nihil aliud profiteri
 quàm pictorē? Quanquā fieri nō potest, ut grāmaticus ni-
 hil sit quàm grāmaticus, etiamsi in cæteris disciplinis nō
 perinde excellat. Nā ut unus in omnibus emineat, nec à su-
 peris datū est, nec expedit uitæ mortaliū, utcūq; Græci is-
 tiant suū Hippia. Tum enim cū rebus humanis felicissime
 agitur, quū distributis uarie dotibus, amicitia, iuxta pro-
 uerbiū, facit omnia cōmunia. Quid enim stultius, quàm di-
 cere manui, nihil aliud es quàm manus, aut uentri, nihil
 aliud es, quàm uenter, aut tibiæ, nihil aliud es quàm tibia,
 aut naso, nihil aliud es quàm nasus? Et pulchrū est probri
 causa dicere grāmatico, nihil aliud es quàm grāmaticus?
 Est aliquid & uētre cōtemptius, per qd' eijciuntur crassio-
 ra corporis excrementa. Contemnat hoc qui uolet, & ui-
 deat

deat quàm floreat cetera membra. LEO. Ista sunt eui-
dientiora, quàm ut possim refellere. Sed ut ad profitendi ra-
tionem sese noster recipiat sermo, Non probas scholas pu-
blicas? VRS. Imò cum Fabio probo maxime, modo ui-
tentur ea quæ uir ille nō minus integer quàm eruditus ui-
tanda cōmonstrat. Nec enim istos probo, qui obscuri ipsi,
in obscurum angulū cōtrahunt pueros, ac docent impune
quodlibet. L. Laudantur in hoc genere quidam, qui nō
ita pridem exorti, mediū genus inter monachos & laicos,
domi suæ docendis pueris quæstū uberem facere dicuntur,
quanquā hoc aucupium & à monachis quibusdā affectari
cepit. V. Sua cuiq; sentētia est, mihi displicent in hisce
rebus latebræ, lucē amo. Tum id genus doctores serè sunt
αὐτοδιδάκτοι, nōnunquā indocte docti, nec sui iuris, &
illiberaliter educati: ad hæc alieniores à moribus sensuq;
cōmuni. Quibus rebus fit, ut apud hos natiuus ille uigor
& alacritas ingeniorū frangatur, ac deijciatur ad habitū
quendam pharisaicū, qui liberalē & ingenuam indolē cor-
rumpit, seruire quiddam & illiberale inserens teneris ani-
mis. Quin & illud nō raro uidemus, eos qui ex talibus ni-
dis emer gūt, euadere cæteris insolētiores, minus synceros,
magis fucatos, minusq; liberales. L. Quid utilius quàm
ut prima statim ætas formetur ad pietatis disciplinam?
V. Recte, si pietas in rasuris, cingulis, palliis, piscibus &
fabis, morūq; tristitia, sita est. At uera pietate nihil est hi-
laris. Iā ut hodie talis sit monachismus, qualis olim fuit,
nō omnes huc alūtur, nec expedit imbecillē uelutiq; lacten-
tem adhuc indolem inmodica tristitia corrumpere, quæ
gignit

gignit seruale quiddam, & natiuam ingenuitatem uitiat. Paulus nõ temere monet parētes, ne liberos suos amarulentia cõtristent. At istorũ morosis moribus scio quedã ingenia felicissime nata, fuisse perditã. Nam his potissimũ imminet deijciendis, quum ut in equis, ita in pueris, sepe felicissima sint ingenia, que grauatim serunt imperia. Itaq; resingunt in asinos, quoniã equis imperare nequeũt. Adde his & grauius malum. Si quem puerũ uiderint indole candida, aut etiã re lauta, hunc studiosius frangũt ac deijciũt, ueluti generosum pullum ad sue uitę institutũ prædomantes, nec patiuntur abire, sed blandicijs, minis, terriculamentis, obtestationibus, horrendis narrationibus instant, irægent, obtundunt, donec, uel ad se pertrahant, uel, si id nequeant, in alium protrudant gregem. Quid autẽ facilius, quàm simplicem etatem ac rerum imperitam uel fallere, uel terrere? L. An istud faciunt? V. Non referto somnium, meum ipsius periculum narro. L. Quod obsecro? Num quãdo in discrimen uenisti, ne fieres uir bonus? VRS. Educabar apud hos Deuenturij, nondum egressus annum decimumquintum. Eius sodalitiij præfectus omnia moliri cœpit, ut me ipsorum instituto addicerem. Et eram alioqui puer ad pietatẽ propensus. Ibi pro mea puerili sapientia excusabam etatem, sed præcipue uoluntatẽ parentum, quorum iram serio metuebam, si quid illis inscijs tentassẽ. Hic ille uir egregius, ubi se uidet nihil eloquentia proficere, admouet exorcismũ. L. Quid fiet obsecro? VR. Admouet imaginem crucifixi: ac mihi iam flenti uidetur entheo, Agnoscis ne, inquit, hunc pro te passum? agnosco, in

ſeo, inquam. Per hunc, inquit, te obteſtor, ne cōmittas ut
 fruſtra pro te ſit mortuus, ſed obtemperans meis cōſilijs,
 conſulas animæ tuæ, niſi uelis in æternum perire! cū narra-
 do. L. Non deiecit puerum tanto ariete. V. Planè de-
 ieceſſet, ni me parentum terror aliò retraxiſſet. L. Iſta
 quidem uis eſt. V. Quod mihi accidit refero, alij nar-
 rent quid iſtis acciderit. Nec dubito quin innumeri ſint
 qui ſimilia pericula de ſe narrare queant. Accedit ad hæc
 quod huiusmodi ſerè nihil habent commercij cum ethricis
 autoribus. Cæterum quanquam non cenſco Martialem,
 Catullum, Tibullum, aut ſi qui ſunt horum ſimiles, præle-
 gendos etati lubricæ, tamen ad antiquitatis et uenustæ di-
 ſtionis cognitionem expedit præceptorem in omni ueterū
 genere diligenter fuiſſe uerſatum. Sacratior quidem eſt li-
 ber Pſalmorum quàm Odarum Oratiij, ſed ex his quàm ex
 illis rectius diſcitur ſermo Latinus. L. Verum hoc ho-
 minum genus, unde uelles parare uictum? VRS. Si nihil
 aliud, unde regius ille Paulus ſibi parabat: cōſuebat coria.
 Quanquam aliud eſt unum alere, aliud ditare multos.
 LEO. Prohibet ſacerdotij dignitas. VRS. Sacerdotes
 ſunt qui populo Chriſti miniſtrant Euangelium. Quid ſi
 omnes ſiant ſacerdotes, num omnes uiuēt in ocio? L. At
 ſunt uiri boni. V. At non meliores Paulo. Verum agno-
 ſcamus dignitatem, num ocium adfert dignitatē? Scurræ-
 rum igitur et ludionum mira dignitas eſt. Ocium laudem
 habet in episcopis et clericis, quanquā id nihil minus eſt
 quàm ocium, quum aſidue uacent ediscendis ediferēdisq;
 ſcripturis, cognoſcendis cauſis, cōponendis litibus, incre-
 pandis

pandis improbis, cōsolandis afflictis. Nullū est honestum
 ociū, tantū in negocij genere discrimen est. An tibi iusta ui
 detur ab operis manuarijs excusatio, qđ hypodiaconus sis
 aut diaconus, quū nullā operā pręstes ecclesię, nec huc te
 pares ut pręstare queas? Olim certe proprium erat mona
 chorū operari manibus. Quod si causantur sordidū opifi
 ciū: si nō sordidarūt Paulū coria, nō est qđ illi metuāt sor
 didū opificiū. L. Quod narras idē frequēter audiui à ui
 ris insigniter cordatis. Sed isti uacāt precatiōibus. V. Va
 cēt, labor nō multū officit precationi. L. Illos certe pro
 bas qui constitutis sodalitijs alunt in studia tenues, quibus
 alioqui cū remo, stiua & rastro res erat futura. V. His
 rebus quidā fortasse magis cōgruebant. Verū agedū, pię
 mētis arbitror subleuādis pauperibus indulgere. Ad literas
 accersi nolim, nisi uigilanti cum delectu. L. Quor itas
 V. Fateor ex subulco nōnunquā nasci regno dignū inge
 niū, sed ut paria sint ingenia, plurimū habet momēti libe
 ralis educatio. Nec parui refert inter quos uer seris à pue
 ro. Ad liberales autē disciplinas prisca nō admittēbant, nisi
 bonis prognatos. Hic periculū est, ne uenter illechet ad stu
 dia literarū, quos natura genuit alijs rebus. Iam si quorū
 indoles meretur ad hoc honoris uocari, simul accedere de
 bet liberalis educatio, sic ut frugalitas adsit, nō absit mun
 dices. Nec oportet benignitatē esse sordidā, alioqui hoc
 nō est alere, sed torquere. Sed de suis quisq; liberis statuet
 quod uidebitur. Tuū qua ratiōe uis institui? L. Primū di
 scēt expedite sonare, deinde prompte legere, mox elegāter
 pingere. Deinde deligetur morū & ingenij formator, deli
 gentur

gentur sodales proba indole. Alibi parcus ero, non hic. Vtriusq; linguae peritiã exacte perdiscet teneris statim annis. Dialectices non patiar esse rudẽ, nolim tamen ludicris illis argutijs ad ostentationẽ repertis torqueri, Rhetoricis aliquãto quidẽ diligẽtius, sed tamen citra superstitionẽ exercbitur, scribẽdi dicẽdiq; potius usu quãm anxia præceptorũ obseruatiõe. Sed prius Geographiã perdiscet accurate: Arithmeticẽ, Musicã & Astrologiã degustasse sat erit. Medicinẽ tantũ addetur, quantũ tuẽ de ualitudine sat erit. Nõnullus & Phisices præbebitur gustus, nõ tantum eius quæ de principijs, de prima materia, de infinito ambitiose disputat, sed quæ rerũ naturas demonstrat. Quæ res agitur in libris de anima, de meteoris, de aëalibus, de plantis. V. Nihil ne de moribus? L. Hoc aphorismis instillabitur, præsertim ad pietatẽ Christianã & officia uitæ cõmunis pertinẽtibus. V. Tot disciplinis oneras etatẽ tenerã? L. Faxo ut hæc oĩa ludẽs discat priusquã attingat annũ decimũoctauũ. V. Fortasse p artẽ notoriã. L. Nequaquã. V. Qui põt alioqui? L. Nihil est necesse, quẽ admodum uere dictum est, ut puer omnes disciplinas exacte discat. Quasdã gustasse sat est. Id magno fructu paruoq; negotio fiet, si ex singulis præcipua quẽdã redigantur in compendium. Neq; quicquam facilius discitur, quã quod optimum est. V. Pulchre narras. Sed unde compendiorũ artifex? L. Iam hoc ago, nec ab uno petã omnia, sed in quo quisq; præcellit, in eo deposcã illius operã. Ita meus ratulus nõ ludet operã & impẽsam in friuolis, aut dediscẽtis in qbus hodie, deũ immortalẽ, quãta pars etatis perit?

Vbi

Vbi iactis huiusmodi fundamentis peruenerit ad annū decimumseptimum aut octauum, ipse sibi deliget studiorum ac uitæ genus, ad quod se senserit natura magis compositum. Vix enim feliciter cedit, ad quod quis reluctante genio protruditur. VRS. Vtinam istam rationem amplectantur publicæ scholæ. Nihil esset iuuentute felicius.

LEO. Arbitror tibi frequenter ex maioribus auditū, si isse tempus quo pueri multis annis discruciantur modis significandi, et quæstionculis ex qua ui, et alijs indoctissimis nenijs, magnaq; ambitione dictabatur, ediscebatur, exponebatur Ebrardus et Florista, quod superer at tēporis, ridiculis uersiculis transigebatur: Ioannis Garlandini græcolatina disticha prælegebantur à sudantibus, Catholicon in omnibus templis habebatur. V. Infelix profecto seculum. L. An tu credidisses unquā fore, ut apud Britānos aut Batauos pueri Græce garrirent, Græcis epigrammatijs nō infeliciter luderent? V. Citius credidissem ruiturum coelum. L. Tanta rerū mutatio mihi spem facit fore, ut unaqueq; professio, repurgatis his quæ magis faciunt ad quæstū et ostentationē quā ad eruditionē, tantū ea cōpendio doceat, quæ digna sint cognitu. V. Istuc equidem uehementē opto. Nam nunc uideo quosdam adeo propensos in has politiones literas, ut fastidiant liberales disciplinas, quasi summa studiorum sit, emendate loqui. LEO. Vera narras. Verum hæc est rerum humanarum conditio, quā ad summū peruenerint, non corrigantur, nisi in diuersum detorqueas, ac propemodū uitio uitium emēdes. Ceterum arbitror hanc prauitatē aliquando in

do in

do in suum statum redituram. VRS. Nihil existimo de-
 sperandū, posteaquā scenam rerū usq; adeo mutatam hi-
 deo. Tantum uereor, ne nobis quidē sero contingant ista.
 Verū hic sermo nobis propemodū extra causam seritur,
 optime Leo. LEO. Qui sic? VRS. Quoniā nobis hæc,
 ut diccbā, præpropere cura est. Nos enim de publico iu-
 uentutis formatore loquimur, tuus infantulus adhuc inter
 matris ac nutricum sinus repit. LEO. Verum, sed ab his
 initijs prima facundie rudimenta Rhetores auspiciantur.
 Nam Quintilianus, ut Gracchorum admirandā eloquen-
 tiam nōnulla ex parte acceptam refert Corneliæ scēmine
 supra sexus modū eloquenti, ita Lelij & Q. Hortensij fi-
 liam scribit in dicendo paternā elegantiā retulisse. VRS.
 Hæc illis temporibus recte præcipiebantur, quum Latine
 Græcūq; loquerētur etiā infime plebis opifices, æque atq;
 docti, nec sermonis genere differebāt, sed sermonis elegā-
 tia. Nunc à parētibus ac nutricibus quid discere possunt
 infantes, nisi uulgatam suæ gentis linguam, puta Gallicā,
 Hispanicam, Germanicam, Britānicam, aut Sarmaticam?
 LEO. Recte mones, Vtinam uniuersum mortalium ge-
 nus duabus dumtaxat linguis uteretur. VRS. Quibus?
 LEO. Græca & Latina. VRS. Quid de lingua Hebrai-
 ca? LEO. Eam, quoniā nec admodū late patet, & ut ap-
 paret, nec ab ipsis Hebræis satis tenetur, Iudeis ac Theo-
 logis relinquerem. Simulq; uereor ne quid Iudaismi cum
 literis imbibat puer. VRS. Eadem opera uerere, ne
 quid paganismi combibat ex Homero, Demosthene, Ver-
 gilio & Cicerone. LEO. Et hoc pro uiribus curabitur.
 Verum unde, quæso, nobis tot linguarū myriades? VRS.

c

Non

Non nouum hoc malum est, ô præclare, Nam olim à diluio, quod Noë tēporibus accidit, prisca mortales, ne simili calamitate dissiparētur, costilibus lateribus & bitumine uice calcis adhibito ciuitatē extruere adorti sunt, & in huius medio turrim imensæ molis, quæ peringeret usq; ad cœlum. LEO. Vnde tāta bituminis uis? VRS. Non coquebatur ex animatiū pellibus cornibusue, ne quid erres, sed in ea regione lacus immensi scatent bitumine. Iam structura penetrarat nubes. Erat autem hominum immēsa uis, neq; quisquam omnium uacabat operis portione. Illic prorsus euenit quod habet Græcorū prouerbiū, ἀμαρ ἀπ' ἡτοῦρ, οἷα ἄωκρ' ὄντο σκάφας. L. Quinā? VRS. Aliquis è lōginquo petebat obsoniū, alter adferebat lateres. Rursus alius inclamabat sitiēs, adferte potū, alter deferebat bitumen: priusquàm ille recurreret, hic fame sitiue perierat. Rursus alius postulabat ignem, deferebatur aqua. Hic petebat trullā, ille ferebat cucurbitā. Tandē fatigati tædio structurā omiserūt: dumq; se sibi mutuo ludibrio esse crederent, alij aliō demigrarunt, ut quosq; iungebat lingua cōmunis. L. Isti narrationi cōcinit Oedipodis, opinor, enigma, de animante, quod primū quadrupes est, deinde bipes, tādē tripes, quodq; uocibus omniū animantiū sonet, perq; omnia uolitet. V. Eandē ob causam Homerus hoīcs μέγροαε appellat, ob uocis uarietatē. L. De linguarū igitur, ut uideo, diuersitate nulla spes est. V. Ne expedit quidē uulgo cōmittere, qd' syncerū ac ppetuū esse uelis. Olim bona pars Europæ & Africa, cū Asia minore Latine Græcēq; loquebatur. Quot barbaricas linguas nobis uulgus ex una latina reddidit? Quot discrimi-

nibus

nibus scetus est Italiae sermo? quot Galliae, quot Hispaniae? Praestat igitur has linguas, quibus maxima ex parte commissa sunt disciplinae, tantum ab eruditis seruari, quarum integritas non a populo, pessimo rerum bonarum custode, sed a libris eloquentium scriptorum petatur. Verum illud explica, quare ea quoque sollicitudo tenet animum tuum, ut leuculus tuus prompte legat, nec inscite scribat? L. Quonia uideo Fabio quoque cum primis fuisse curae, et simul utrumque disci potest. Nam utraque res alteri auxilio est. Scriptura enim inepta eadem sequuntur incommoda, quae malam pronuntiationem. Vel Ciceronis orationem scribe literis Gothicis, solemam dices ac barbaram. Fit igitur ut aut gratiam amittat quod scriptum est, aut omnino reijciatur, aut lectorem defatiget tadio. Consequitur autem ut nec doceas non intelligentem, nec delectes aegre legentem, nec persuadcas enecto molestia. Et scis quam sint morosa quorundam ingenia, praesertim si scribas occupatis, aut de re per se parum amena lectori. Quis enim diu possit auscultare balbutientem, cuius sermonem aegre percipias? Contra uix credi queat, quanto opere commendet rem, elegans, dilucida, distinctaque scriptura, latinis elementis latina uerba representantibus. Olim in scholis pleraque dictabantur excipienda discipulis, ita fiebat ut celeriter scriberent pueri, sed incommode, notulis et abbreviaturis compedium aucupantes. Nunc typographorum ars facit, ut eruditi quidam ne scribant quidem omnino. Nam si quid suarum lucubrationum literis mandare uisum est, tam belle pingunt, ut ipsi nonnumquam non possint legere quod scriptum est, et ab amanuensi flagitent ut legat, agnoscatque, quod ipsi non agnoscunt.

De recte
scribendo.

Quin & in epistolis principum exemplo, cōplures utuntur amanuensiu opera. Sed quid illi faciēt in epistolis arcanis, quales frequenter incidunt etiā regibus? ut omittam quod interdū ad autoritatē, interdū ad gratiā facit agnita manus. Nōnihil habebat momēti, quod Paulus apostolus Galatis epistolam totam αὐτοῦ γράφου misit. Quis nō reuereatur si rex sua manu descriptam mittat epistolam? Quomodo autē exosculamur, quoties ab amicis aut eruditis uiris literas accipimus ipsorū articulis depictas? Tū demū ipsos coram audire, coram intueri uidemur. Quid multis? Epistola digitis alienis scripta, uix epistola nomē promeretur. Multa de suo addunt amanuenses. Et si dictes ad uerbum, tamen abest illud secretū, & quaedam aliter pronuntias, nōnulla supprimis, ne consciū habeas quem nolis. Nō est igitur hoc liberum cum amico colloquium, ne quid interim loquar de fide scripti. Subscriptionē effingere facillimum est, totam epistolam perdifficile est. Habet enim singulorum ut uox, ita manus quoque quiddam suum ac peculiare. VRS. Quod dicis quemadmodū mirum, ita uerissimum esse fateor. LEO. An parum interesse censces, utrum ore suo quis referat tibi mentem suam, an per internūcium demandet? VRS. Plurimum refert, meo quidem animo. VRS. Mandatarius ille fieri potest ut mentiat, ut quaedam prætermittat, ut aliter referat quàm accepit: postremo ut optima fide referat omnia, oculorum, frontis, uultus & uocis energiā non potest exprimere. VRS. Persuasisti, plurimum ad rem facere si puer statim discat quàm optime scribere, non solum ob causas quas tu quidem grauisimas cōmemorasti, uerum etiam ob id quod

id quod facilius ac libentius scribit qui scite didicit scribere. Habet enim elegans scriptura non aliter quàm insignis pictura suã oblectationem, quæ tum scribentem in opere, tum legentẽ in studio remoratur. Verissimum est autẽ hic & illud quod dicitur, recte scribendo fieri ut celeriter scribamus, nō multũ scribendo ut bene. LEO. Superest igitur ut inquiramus, qua rōne fieri possit, ut puer & bene & celeriter discat scribere. VRS. Eadem cura me quoq; iam pridem torquet. Nã optarim ex tot ursinis catulis unũ atq; alterũ sic educari, ut ex homine prognati uideri possint. LEO. Ergo cōmunica si quid habes. VRS. Ex me quidem nihil habeo, cæterum quod ex alijs accepi, si uoles, qualecũq; est, proferam in medium, sed hac lege, ne tu cæles uicissim, si quid habes rectius. LEO. Polliceor. V. Nuper interfui cōuiuio grãmaticorum, opinor fuisse plures duodecim, diceres nō modo iustum, sed & frequẽtem senatum. Ibi de rebus huiusmodi ferebantur suffragia. L. Conueniebat inter illos? V. Adeo, ut rem pulchre gestã arbitrarer, si ἀναμωτι dimissum fuisset cōciliũ. Nunq̃ uidi calidiorẽ de re frigida cōcertationẽ. Longa rixa fuit, quot essent orationis partes, alijs octo in quindecim pferentibus, alijs ad pentadem, alijs ad diadẽ cōtrahentibus. In prelijs quãlibet acribus nox ingruens solet conflictum dirimere, hi medio cōtincinio fortissime uociferabantur ad ipsum usq; galliciniũ. Nec satis omnium memini, si iubes, referã quãtum hæsit memorie. LEO. Mihi quidem pergratum feceris. VRS. Aggrediar, & quidem præpostere. Nam sonare primum est, proximum legere, tertium scribere, de quo primo dicam loco. L. Hic quidẽ nihil refert.

VRS. In primis aiebant curandum, ut puero statim exemplū quā̄m absolutissimū proponatur, quod effingat. Nec quicquam uetat quo minus idē sit imitatu facillimū. Nam uulgus scribarum flexibus, cōnexionibus, appendicibus, simulibusq; friuolis ductibus, quibus uelut animi gratia la sciuiunt, multum difficultatis addunt scripturæ, fructus omnino nihil. An non uides, quanto Gottorum manus olim fuerit operosior Romana, & hodie Gallorū ac Germanorū q̄ Italorum? LEO. Atqui Græcis successit ista literarū cōnexio, in minusculis duntaxat. VRS. Quid enim istis nō succedit? quāquā & hanc affectatam esse nolim, multominus ueram scripturā crebris notulis decurtatam. L. Ne Latini quidē prisca notulis huiusmodi caruerunt. Qua de re Probus grāmaticus etiā librū reliquit. VRS. Fateor, sed in paucis dictionibus, numerorum, ponderū, mensurarū, & aliorū quæ solent idēidem in sermone recurrere. Quāquā hoc quoq; cōpendium, multum inuexit dispēdij studijs. Nā in huiusmodi notulis ut est procliuis notariorum lapsus, ita restitutio perdifficilis, quod idem usu uenit in Mathematicis, qui formis elementorū signant suas ἀριθμοί. LEO. Perge. VRS. Primū igitur erit singulas elementorū figuras effingere, minusculas simul & maiusculas. LEO. Quidam in elemētis affectāt obsoletam antiquitatē, uelut è duodecim tabulis petitam, aut si quid his antiquius. V. Isti nō minus absurde faciūt quā̄m faciūt ij, q̄ uerbis iam olim desitis delectātur, p̄inde quasi cū prisca Aboriginibus, aut Euandri matre loquantur. LEO. Etenim si rē ab Assyrijs ac Phœnicibus Cadamoq; repetas, nec formas, nec sonos eosdem comperies.

Sunt

Sunt & qui suum quoddam scripturæ genus affectant, ita scribentes Latina, ut parū exercitato Græca uideri possint. VRS. Ridendos mihi narras, nō imitandos, nisi forte placent Apuleij & Sidonij, aut, ut recentiores attingā, Baptistæ Pij, qui, quum suppetant probata, splendida, ac commodaq; uocabula, tamen confictis impudenter nouis malunt suo more loqui, pinde quasi nihil possit esse præclarum quod sit usitatum. LEO. At quod tandē formularū genus maxime probas? VRS. Maiuscularū absolutissimū exemplum est in nomismatis Romanorū, quæ temporibus Augusti, & aliquot post hunc seculis excusa sunt, præsertim apud Italos. Nam in prouincijs artificum imperitia nō perinde respondent. Minusculas undelibet suppeditat Italia, nisi quod ex omnibus eligēdæ, quæ & simplicissimæ sunt, nec ita multū recedūt à maiusculis. Tantundem de Græcis præceptum esto. LEO. Quibus in rebus potissimum situs est literarū decor? VRS. In quatuor, in figura, contextu, serie, & proportionē. LEO. Figuram ostendisse satis est? VRS. Nō est. Proderit & partium ductū ostendere, & quomodo parti pars adaptetur indicare. L. Dic, oro te, clarius quod mones. VRS. Perlongū sit, Leo, de singulis differere, dabo specimen unde cætera conijcias. LEO. Expecto. VRS. Alpha maiusculum Græcis ac Latinis simili figura signatur. Huius sinistra lineam paulo subtilior, calamo transuerso ducenda à summo ad imum: dextra crassior, plano, quemadmodum & transuersa, quæ uidetur addita, ne nullū sit discrimen inter Alpha & Labda Græcū. Hæc admonitus puer facilius imitabitur, quàm si tantum ostendas figuram. L. Sanè recte.

c 4 VRS.

VRS. Alpha minusculū uarie pingitur, sed cōmodissime si primū pingas o oblongum, dorso superne ueluti gibbo prominēte ad dextram, deinde ab illius summo in gyrum cōmode flexo calamo, mollem addas semicirculum, inferne nonnihil inflexum o, α. Item b minutulum si uelis pingere, ducenda est ex alto recta linea, id primum est, huic annectendus semicirculus, hoc est, inuersum ς, quod si inferne hiet, fiet h aspirationis nota. Eidē columnæ si addideris lineam infractam, erit k. Rursus eadē si inferne promineat extra uersum, & addideris ad dextrā inuersum ς, fiet p. Si ad leuam rectū c, erit q. Si nihil annectas sursum prominēti, erit l, nisi quod inferne paululū inflectitur, quo differat ab I maiusculo. LEO. Sat est, habeo specimen, reliqua per me coniecto. VRS. Superest formularum uarietas, quæ maior est in Græcis minutioribus. Deinde notulæ decortatarum dictionum, quæ res magis pertinet ad prompte legendum quàm ad recte scribendū. Sed primis initijs magis cōgruunt simpliciora. Huic exercitationi succedit cōtextus, refert enim quam literā cui iungas. Quædam enim se non sustinent contingere, quædā gaudent cōtactu, quædā sibimet implicantur, ueluti p & o refugiant cōtactū, f, g, t, & fortassis aliæ nōnullæ, quibusdā annecti gaudent, ut grande facinus, flagitium, traxit. nec tamen hæ miscentur quibuslibet. Græci in pingendis minusculis feliciter lasciuunt, literas aliquot inuicem complicantes. Idem & in maioribus tētatū, sed apud Græcos nō temere nisi in notis numerorum, ueluti quum signantes quinquaginta, delta minusculum includunt py, ϩ. Apud Latinos tētatū à multis non successit. Profuerit igitur nouo scribe, si

*be, si has formarum uarietates non solum pictas, sed et
 pingi conspiciat. L E O. Super his, ut cūq; minuta sunt,
 admoneri gaudeo. V R S. Post hæc de serie disputabāt,
 ut intrarēctas lineas decurrant uersus, ne scriptura sit si-
 milis Sybille folijs, et, iuxta Plautinū iocum, litera litera
 ram scandat. Nihil hac inequalitate deformius. L E O.
 Ad istum sanè modum scribit uxor mea. V R S. Iam bo-
 na pars artis est in proportione. Ea sita est, partim in par-
 tibus figurarum, partim in prominentijs, partim in inter-
 uallis. L E O. Ista non satis assequor. V R S. Nihil
 aliud accipies quàm specimen rei. A maiusculū cōstat tri-
 bus lineis: proportionis est, ut transuersa æquali spacio di-
 stet et à summo et ab imo. Rursus indicandum quanto
 spacio distet inum sinistrae lineæ ab imò dextrae. Fin-
 ge triangulū æquis lateribus, si detrabas imā lineā, eamq;
 certa portione decurtatam transferas in medium, habebis
 Alpha. L E O. Intelligo. V R S. Item in B, erectæ li-
 neæ ceu colūne duo ueluti uentres amectūtur, sed inequa-
 li tumore, cui si desit sua proportio, offendit figura. L.
 Sic est profecto. V. Eadē est ratio in partibus quæ promi-
 nēt, aliæ sursum, aliæ deorsum, uidelicet ut l sursum emi-
 nēs, et p deorsum, tantū habeāt longitudinis extra uer-
 sus spatium, quantū intra. c. uerbi causa, implet rectum spa-
 cium, huic annexa linea ut fiat q, duplicet illud, aut certe mi-
 nimo superet. Hic enim nō artē tradimus, sed exēplū ad-
 ducimus. L. Mibi quidē satis est. V R S. Porrò interual-
 lum bifariā cōsideratur. Alterū est quod dirimit uersum à
 uersu, alterū qd' literā à litera: adde si uelis tertiū, qd' di-
 ctionē à dictione, qd' cōma à cōmate, colon à colo, periodū
 c s à periodo,*

à periodo, simul affcriptis notulis quibus distinguuntur. Vt autem proportionis obseruata ratio nõ hic tantum plurimum cõfert ad decorem, ita recta distinctio, credi uix potest quantum adferat lucis ad intelligendã sententiã, ut nõ inscite dixerit eruditus quidã, aptam distinctionẽ, cõmẽtarij genus esse. Expedi igitur & huic rei statim assuescere puerũ, ita consuetudo uertetur in naturã, ut uel aliud cogitans seruet tamen in scribendo notulas huiusmodi non aliter quàm literas ipsas. L. Audio priscos illos nullis interuallis diremisse dictiones, sed perpetuo contextu produxisse uersus. V R S. Fateor, at nec apices olim adhibebant Hebræi, ne Græci quidẽ, arbitror: nos tamen non usq; adeo morosi sumus, ut si quid bonæ rei repertum sit à recentioribus, grauemur accipere. Hæc diligentia etiam illud adduxit cõmoditatis, quod scripturã apicibus, notulis, interuallisq; distinctã, minus in proclui sit deprauare. L. Apparet tamẽ ueteres apicibus usos. V R S. Istud qui coniectas? L. Quia narrant Cadmum literas à Phoenicijs primũ inuexisse. Eam rẽ fabula notatã, quæ fingit illũ serpētis extincti dentes in terrã seminaisse, ex hac semente subito exilisse duas galeis & hastis armatas acies, quæ se mutuis uulneribus cõfecerint. Atqui demiror quid hæc fabula faciat ad literas. V R S. Dicam, nisi molestum est. LEO. Imò percupio, si graue non est. V. Inspexisti ne unquã os serpētis? LEO. Ne cupio quidẽ. V R S. Mortui, inquã? LEO. Ne mortui quidẽ. V R S. Quis unquã audiuit Leonem timidiorem? Si tamen inspicias, numeres supernos & infernos dentes, tot reperies, quot literas primum attulit Cadmus. LEO. Quot? V R S. Sedecim, ni fallor.

ni fallor. Otiose sunt autē sic ut natę sunt ordine posite, dissipantur, seminantur, atq; ita demum plures numero uarięq; digestę, uiuunt, agunt, pugnāt. Id si nō credis, considera qua strage se uicissim conficiunt hodie, qui literas profitentur. L E O. Veriora ueris narras. V R S. Quid est autē scriptura, nisi mutus sermo, perinde quasi nutibus inter se colloquātur elingues? L E O. Nihil aliud. V R S. Et sermonē a serēdo dictum aiunt grāmaticorū filij. Habes Cadmeę sementis allegoriā. Nunc excutiā scrupulum qui, uti coniector, urit te. Tonorum ac spirituum notulas, imaginarię esse lanceas et galeas exercitus. L E O. Recte diuinas. V R S. Imō partes elementorū sursum eminentes talium rerum speciem prębēt, et si diligētius contemplere, uidebis illic nō solū lancearios ac leuis armaturę milites, uerūctiā cataphractos, clypeis, ensibus, ac balistis instructos. Verum harum rerū imagines melius exhibent Hebręorum elemēta, a quibus profectas fuisse literas nostras unā cū ipsis figuris, nō absurde quibusdā uidetur. L E O. Istam fabulā, mihi crede, nō narraisti surdo. Ceterum illud adiugas uelim, quibus modis puerum oporteat istis assuescere noscitantis. V R S. De agnoscendis elementorū figuris mox dicitur. Agimus enim, ut dictum est, ordine prępostero. Ad exprimendum pictura singulas, primum est exemplar, deinde cōmonstratus ipse linearum ductus, pręterea manus docentis imposta manui pueri, eanq; regens ac modcrans. Indicauit aliud adminiculum. Fabius, ut eburneę tabule primum literę simplices, mox syllabe ac dictiones, deinde uersus aliquot quā scitissime insculpantur, per eos sulcos puer consuescet stilum ducere,

ducere, donec, iuxta philosophos, actio frequenter iterata gignat habitum. Nam hac arte didicimus & cæcos nonnullos prompte scribēdi facultatē sibi parasse. Eadē opera fiet, ut nec diuariat à recta linea, nec usquam peccet ab harmonia proportionis. Olim stilo scribebatur in tabulis ceratis: nunc, quoniā calamis aut pēnis scribitur, in chartis aut membranis pingitur, alia scribēdi ratio est. L E O. Et antiquitas folijs, arborum codicibus, aut linteis cerusatis, aut alioqui leuiter incrustatis inscribēbat. V R S. Et nūc sunt q̄ in tabellis puluere oblitis stilo arceo argenteo uē scribant. Sed præclarus artifex uarias rationes cōminiscetur, quibus puerili studio subueniat. Quarum una est, si perfectum exemplar membrane pellucidæ supponatur, super quam puer calamū ducat sequēs subiectas lineas. Altera est, si scribendi peritus stilo argenteo cupreo uē uestigia literarum imprimat chartæ, deinde puer per eadem lineamenta ducat calamum, aut pennam atramēto madentem. Eadem erit utilitas si succo ligni cuiusdā figuras præscribas, leuiter purpuras, quas puer tegat atramento. Hic prioris scripturæ uestigia coarguent, quātum sit aberratum à præscripto. Iam quidā utuntur tabulis, in quibus fila, fides uē glutino affixæ, linearum uestigia chartis admotis imprimunt. Ea res ad figurarum speciem non ita multum confert, plurimū tamen cōducit ad reſtitutionem ueræ sus, & ad proportionem partium superne infernæ uē prominentium. Id cōmodissime fiet, si singuli uersus signentur quatuor lineis, æqualibus interuallis inter se distantibus, intra duas medias ducētur ipsa literarū corpora: quæ uero prominent sursum ac deorsum, intra suum modū cohibebunt

bunt extremae duae. Eadem arte licebit equalibus spatijs dirimere uersum à uersu. Verum ut his adminiculis prodest exerceri puerum, ita non expedit semper his niti, sed ubi iam profecerit, consuescat absq; cortice nare, nec semper linearum ductum desideret. LEO. De scribēdo uideor mihi propemodū satis instructus. VRS. Vnū illud addam, hęc ita tradenda pueris, ut se ludere putent, non studere. Quidam enim hęc tanta docēt acerbitate, ut pueri prius discant odisse literas quàm nosse. Ad hęc iuuabit ad picturā interim nonnihil exerceri puerum, ad eā artem pleriq; sua sponte feruntur, dum gaudent & exprimere quod agnoscunt, & agnoscere quod ab alijs expressum est. Vt autem qui musices periti sunt, rectius pronuntiant etiam nō cantantes, ita qui ducendis in omnē formā lineis digitos habet exercitatos, mollius ac felicius pinget literas. Si quid super his requiras subtilius exactiusq;, extat liber ALBERTI DVRERI, Germanice quidē, Albertus Durerus. sed eruditissime scriptus, in quo priscos huius artis heroes imitatus, nominatim Pamphilū natione Macedonē, quum omnium literarū, tum Geometricas & Arithmeticas egregie peritum. Nam sine his disciplinis artem absolui posse negabat: ad hęc Apellem, qui & ipse ad Perseum discipulū de arte sua cōscripsit, multa præclare tradit de mysterijs graphices, ex Mathematicorum petita disciplinis, & in his nō pauca de figuris elementorū ac ductibus proportionēq; literarū. LEO. Dureri nomē iam olim noui, inter pingēdi artifices primæ celebritatis. Quidā appellant horū temporū Apellem. VRS. Equidē arbitror si nunc uiueret Apelles, ut erat ingenius & candidus,

Alberto

Alberto nostro cessurum huius palmæ gloriam. L. Quæ potest credi? V R S. Fateor Apellè fuisse eius artis principem, cui nihil obijci potuit à cæteris artificibus, nisi quæ nesciret manū tollere de tabula. Speciosa reprehensio. At Apelles coloribus, licet paucioribus minusq; ambitiosis, tamen coloribus adiuuabatur. Durerus quāquā et aliàs admirāndus, in monochromatis, hoc est, nigris lineis, quid nō exprimit? umbras, lumen, splendorem, eminentias, depressiones: ad hæc, ex situ rei unius nō unā speciē sese oculis intuentiū offerentem. Obseruat exacte symmetrias et harmonias. Quin ille pingit, et quæ pingi non possunt, ignem, radios, tonitrua, fulgetra, fulgura, uel nebulas, ut aiunt, in pariete, sensus, affectus omnes, deniq; totum hominis animū in habitu corporis relucentem: ac penè uocē ipsam. Hæc felicissimis lineis ijsq; nigris sic ponit ob oculos, ut si colorem illinas, iniuriam facias operi. An nō hoc mirabilius, absq; colorū lenocinio præstare, quod Apelles præstitit colorum præsidio? L E O. Non arbitraber esse tantum eruditionis in arte pingendi, quæ nūc uix alit artificem. V R S. Non nouū hoc est, insignes artifices tenuire esse. At olim inter artes liberales numerabatur graphice, nec hæc discere licuit nisi claris, mox honestis, ceterū uctitū ne seruitijs traderetur. Principū est ignominia, nō artis, si caret suis præmijs. L E O. Sentio quantū ad omnem facultatē parandā habeat momenti, statim optimis præceptionibus admonitum esse. V R S. His coniuncta est legendi cura, cuius celeritas, nisi primis statim annis paretur, nō temere cōtingit homini, quantūuis, adnitatatur. Vix aut fieri potest, ut lectione delectetur, qui legendo

De recte
prompte
legendo.

gendo heret ac laborat. Proinde, ut qui parum expedite scribunt, ad dictandi compēdia cōfugiunt, ita qui difficulter legunt, aut in totum abstinēt à libris, aut si quid coguntur scire, lectorem accersunt: utrobiq; perit illud secretum quod præcipue alit ingenium, siue tuas cogitationes mandare literis pares, siue magnorum uirorum cogitationes uelis cognoscere. Vt autē puer statim per lusum agnoscere discat literarum figuras, rem adfero dictu humilem, sed tamen à summis uiris traditā. Profuerit eas crustulis exprimere, ut diuinanti nomen elementi, præmiū sit ipse cibus. Hoc Flacci cōsiliū est. Fabius aliud indicat huic simile, ut ex ebore fingantur literarū formæ, atq; ex his lusus aliquis pueris gratus proponatur, qualis est nucū, aut talorum, aut si quod aliud genus, quod nisi cognitis ac nominatis elementorum uocabulis peragi nō queat. Quā ad rem accommodatissimus latrūculorum ludus, quem hodie Scacorū uulgus appellat, sic ut hinc Græce, hinc Latine literæ inter se cōcurrerent, nisi quod operosior est, quàm ut etati primæ cōueniat, adultioribus aptissimus. Idē efficiunt munuscula, que puerorum uestibus ornatus gratia affiguntur, aut in manum dātur, ut cum uoluptate intueantur, contrectent ac nominent. Videmus etatem illam affici uoluptate, si in picturis agnoscant hominis, aut animantis, alteriusue rei figuram, ac nomen reddant. Simili illecebri poterunt et ad literas agnoscendas iritari. Mox ad syllabarum connexionem progrediendum, hinc ad dictionum complexum, postremo ad orationis structuram. Eæ res serè constat memoria, quam uolunt esse certam, eoque negant primæ fidendum, sed nunc recto, nunc inuerso,
nunc

nunc confuso literarum, syllabarum ac dictionum ordine repetenda subinde eadē & inculcanda, donec certam legendi facultatem & expeditam paratam esse constiterit. Nec ante tempus affectāda celeritas, quo fit ut multū adferat morae lectioni incogitās festinatio, dum auditor dubitat quid legerit, dum auribus nō assequitur lingua properantem, dum quaedā intermittuntur, quaedā perperam sonātur, unde dum uel alijs reuocātibus, uel ipse tibi diffidens repetis multa, nō parum dispendij secum adfert male captatum cōpendiū. Prima cura sit, ut attēte, ut emēdate legamus: ceterū ut idē faciamus expedite, nec cogitantes, ac uelut aliud agentes, dabit usus. Id quod scite praecepit Fabius, Certa sit, inquit, in primis lectio, deinde coniuncta, & diu lentior, donec exercitatione contingat emēdata uelocitas. LEO. Ista praecipio nō hic tantum ualeat. VRS. Adjiciebant & illud, dum legis, in dextrum flectendos oculos, & quodāmodo praecurrendum, diducta in duas res animi intentione, ut aliud agatur uoce, aliud prospectu, quemadmodum qui facit iter non hoc intuetur quod calcatur, sed quod calcaturus est, sic huic posteriora intuenti priora recitāda sunt. LEO. Demiror quare hoc natura inuiderit homini, ut altero oculo prospiceret in dextrum, altero in leuum. Nec uideo quorsum opus sit duobus, quum fabri & balistarij, si quando maxime intēdunt prospectum, alterum occludāt oculum. VRS. Dicam, si quis te casus altero orbaret oculo, nonne gaude-res alterum superesse? LEO. Verum si legas Hebraea, in leuum flectendus prospectus. VRS. Nimirum ut in scribendo manus. Verum id minimo negotio docet pau-

corum

corum dierum usus. Noui qui & pedum digitis expedite sciteq; scriberent. Quibusdam ea prospectus celeritas est, ut oculis praeuolantibus deprehensa sententia, bene legant etiam perperam scripta. Quaedam enim nisi cognito prius sensu recte sonari non possunt, etiam si bene scripta sint. LEO. Credo, sed plures sunt, qui recte scripta legat perperam. VR S. Quod dicam prodigij simile est. Viuit adhuc quidam de procerum aulicorum numero, qui nūquam legit ipsum quod scriptum est, sed loci sententiā alijs reddit uerbis. Rogatus à me num sciret se id facere, fatebatur se frequenter huius rei admonitum. Querebam num sciens, ac uolēs id faceret, negabat, imò nō dissimulauit se sibi hoc nomine displicere. Addebam qua nam occasione uenisset in eam consuetudinem. Num puer habuisset praeceptorē, qui parāde copiae gratia iussisset illū alijs uerbis efferre quod legeret, aut num quid aliud accidisset simile. Negauit. Nā est huiusmodi musices genus apud Britānos, ut multi inter se concinant, quorum nullus eas sonat uoces quas habent codicum notulae. LEO. Habet natura suas quasdam arcanas causas, quas frustra scrutantur homines. Et ipse noui puerum annos natum duodecim, cetera perfectum, hoc tantum habebat prodigiosum, quod omnia uerba praepostere loqueretur, quod in nostrate lingua scis esse absurdissimum. Nam Latine loquentibus, quanquam ad decorum compositio plurimum facit, tamen ad sensum non refert, siue dicas honora patrē tuum, siue patrē tuū honora: nihil autem absurdius, quàm si quis nostrate lingua dicat, patrē tuum honora. VR S. Sic est ut dicis. Addunt autem praeciunctulam, mea sententia, non aspernandam, quae pater

d riter

riter et ad legendum et ad scribendum pertinet, non nihil etiam ad mores. LEO. Audire gestio. VR. Moris est ut post agnitas formulas, et cōtextas syllabas incipiant scribere nomina, mox et oratiunculas. LEO. Sic est. VR. Hoc operæ nolunt insumi in uocabulis inanibus ac nihil significantibus, aut uulgo notis. LEO. Expecto ut melius dicas. VR S. Scis bonam eruditionis partem esse, scire rerum uocabula. Hic supra modū cessatur à grāmaticis uulgaribus, quorum uitio fit, ut adolescentes post multos annos in grammatica contritos, uix norint ullius arboris, pisces, uolucris, quadrupedis, aut leguminis uerum nomē. Ne domi quidem ullam supellectilē Latine nominare possunt, adeo ut quum uolunt sibi dari mantile, dicāt da mihi rem, et aut indice digito est opus, aut uulgaræ lingue subsidio. Idem usu uenit si producatur in officinam cuiuslibet artificis, tantum generales rerum uoces ut cunq; tenent, species prorsus ignorāt. LEO. Istud mihi sanē usu uenit, ac mecum alijs quàm plurimis. Arborem, legumē, herbam, equū et canem ostēdere possum, at si quis exigit ut ostendam alnum, aut fraxinum, aut ilicem: silurum, scarū aut pectinem: eruum aut milium: scolopendram, uiuerram aut felē, hæreo. V. Sic et in dialecticis pueri nihil audiūt, nisi Sortes currit, Plato disputat. Si asinus uolat, asinus habet pennas, et Sortē currere est possibile. L. Quid igitur hic cōsilijs? VR: Eadem opera licebit pueris præscribere, uulgo non obuia rerum uocabula, aut uoces exquisitas, nonnumquam et bone rei quippiam admonentes. Tam facile discitur quid sit lacerta, aut stellio, aut pectunculus, quàm quid sit canis aut uacca: nec difficilius scribitur, Tēpori parce, quàm

quàm uacca mungit, aut canis latrat. Interdum unica uox continet perfectam sentētiam, ut σὺν ὁμοίᾳ. Id multo magis conuenit obseruari posteaquàm eò profecit puer, ut integri uersus iam sint ad imitationem præscribendi. Quorū enim non potius illis præscribitur hoc carmē, Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu: quā illud, Aut pluit, aut ningit, aut nostra pedissequa mungit? In hunc usū ualebunt celebrirum uirorum apophthegmata, exquisitæ breuesq; sentētiae, prouerbia, ac lepide dicta, cuiusmodi supellex ad omnem dicendi facultatem plurimum habet momenti. Quorum si quis singula contemnit, huic occinā illud Hesiodium, Pusillum pusillo si addideris, cito nasci magnum aceruū. Et hæc inter lusum licet ediscere, nullarum rerum memoria tenacius ad ipsam usq; senectutem hæsit a animo, quā quæ sic infixæ sunt. Vides igitur quanta nobis hic pereat utilitas. L E O. Video sanè quanta pars ætatis nobis instituentium uitio præterfluat. V R S. At De recte uereor ne te delassem, si quæ de pronuntiando disserta sunt pronuntiam referam. L E O. Imò hic habebis attentissimum, quando= tiando, quidem hoc erat, quod me potissimum sollicitabat, quam= quam & cetera uiuat audisse. V R S. Quanquam ergo puer à nutricibus non discit Latine, tamen referre dicebāt, inter quas primū inciperet emulari uoces humanas: quod ætas illa, quoniam præter imitandi facilitatem nihil habet, nescio qua rerum humanarū infelicitate, citius propè red dit praua quàm recta. Ac mire sit, ut semel infantibus arrepta uitia in adultam ætatē sic prosequantur, ut ægre queāt dedisci. Sunt autem oris ac lingue diuersa uicia, quorum aliquot nonnullis affixit natura, sed plura peculiaris cuiq;

d 2   uel negli

uel negligētia uel affectatio: bonam autem huius mali partem affert ipsa natio, ut in sonis suum quæque quiddam habent. Hispania, Italia, Gallia, Germania, Britannia, ac bene nobiscum ageretur, nisi singulæ nationes in uarias uitiorum species essent distractæ. Si labdacismus est impotentia sonandi caninam literam, multis uitium hoc adnascitur, nonnullis deliciæ loquendi conciliant. Etenim quum cæteris animalibus lingua sit absoluta, homini tot uenis adstricta est, ut quibusdam necesse sit intercidi. Nec hoc succedit omnibus. Nam alijs deterius accidit uitium, alijs lingua nihilo secius manet inexplanata. Memoriae proditum est Demosthenem eloquētiæ principem, primam artis suæ literam sonare non potuisse. Metellum Pontificem lingua adeo impedita fuisse narrant, ut mensibus aliquot tortus credatur, dum meditatur in dedicanda æde uerbis solēnibus dicere, opiferæ Cereris. Nam labdacismum, quem scriptores notant in Alcibiade, delitijs non naturæ tribuendū arbitror, L E O. Ab istis ortum arbitror, quod pellucidum dicimus pro perlucidum, & pellicere pro perlicere, & pellegere pro perlegere. V R S. Haud male coniectas: Huius literæ difficilior est sonus in initio & fine dictionis, tum in medio duplicatæ, mollior si simplex incidat inter duas uocales, Exempla sunt, regula, motor, carrus, oro: Durior etiam apud Græcos, qui posteriori addunt aspirationem, ut ἄμαρξβε. Hanc asperitatem quidam mitigāt supposito σ, ut δασεῖν pro δασεῖν. Idem faciūt hodie mulierculæ Parisinæ, pro Maria sonantes Masia, pro mame mere mame se. Etiam si non defuerūt apud Latinos, qui contra Fusios ac Valesios uerterit in Fiorios ac Valerios, atque è diuerso,

è diuerso, qui honos, labos, uapos & clamor dicere maluerint, quàm honor, labor, uapor, & clamor. His contrarij Eretrienſes, σ, uertunt in ς, dicētes σκληρότης pro σκληρότης, atq; hinc prouerbij iocus in Eretrienſium γῶ. LEO. Isto uitio noui plurimos qui laborent. Verum eſt ne remedium huic incommodo? VR S. Eſt, ſi intercidas plectri retinacida, niſi quod nō uacat periculo tangere uenas, hoc eſt, iuxta prouerbium, τὰ ἀκίνητα κινῆμ. L. Quum animantibus quibuſdam tam mobiles & expeditas linguas natura dederit, demiror homini datā tot aſtrictā retinaculis. V. Multis expediebat nullam omnino linguam eſſe datam. Nunc neq; uenarum retinacula, neq; uallum duplex dentium, neq; labiorum oppoſiti muri ſatis cohibere poſſunt membrum hoc nimium uolubile. LEO. Nihil uerius. VR S. Rurſus alijs tam eſt docilis, ut animalium omnes uoces indiſcreta ſimilitudine reddant, ut ſi tantum audias, credas uagire puerum, rixari ſœminam, tuſſire ſenem, grunnire porcum, canere luſciniam, hinnire equum, latrare canem. Cæterum aduerſus omne linguæ uitium ualebit difficultatibus exerceri, quo ſtudio Demotheſes fertur triplex natura uitium expugnaffe. Nam ad exprimendum ς linguam habebat inexplanatam, & ſpiritoſus erat, & uox infirmior multitudinis fremitu interſecabatur. Ita q; tophis ſubter linguā impoſitis, uerſus cōplures aduerſo monte cōtinuato ſpiritu reſonabat, & in littore nōnūquā quam maxime fremeret mare, dictione exercēbat, ut populi fragorē aſſueſceret cōtemnere. Ita uerū eſſe docuit, quod à ſapiēte quodam dictum eſt, μελέτη πάντα δάσκαλος. Huic ſimillimū eſt quod indicat Fabius. L. Quod nam? V.

d 3 Exiſtimat

Existimat os puerorum reddi firmitus, ac sermonem expressiorem, magisq; ut ita loquar, articulatam si ab his exigatur, ut nomina ac uersus affectatæ difficultatis ex pluribus asperrime inter se coeuntibus syllabis catenatos ac ueluti confragosos quam citatissime uoluant. Huiusmodi uersus Græci χαλεπovς dicunt. Difficultas autem syllabarum aut dictionum, partim nascitur ex natura literarum, partim ex connexione, partim ex turba concurrentium consonatum, partim ex his omnibus. ς, ξ, ψ, & nostrum f durioris sunt soni, unde rerum, rex, ξένος, psittacus & efsero, non admodum facile sonatur. Quemadmodum & μνός, πύω, κόεω, non quod difficultas sit in singulis, sed quod parum sibi congruant. Turba gignit difficultatem, quum dicimus glans, & mons. Nam in his sunt duæ literæ, l & n, omnium suauissime sonantes. Ex multis simul nascitur difficultas, quum dicimus ferrum, seruor, fragor, πνύξ, trabs, Thrax, Xerxes, Artoxerxes, αἰσχροκερδής. Numerus autem literarum in eadem syllaba non excedit senarium, qui tamen apud Græcos egre reperitur. Fraus constat quinque literis, sed unam absorbet diphthongus, strix habet quinque sine diphthongo, quemadmodum frons. Scrobs & stirps apud nos sex literis constant, soluta duplici: si Græce scribantur, quinque dūtaxat: si stirps sonetur, eadem syllaba septem literas complectetur. Apud Græcos una dictio profertur, cuius altera syllaba sex literas complectatur, αἰσχρὸς, sed ita ut diphthongus initialis separetur à consonantibus sequentibus, & ou diphthongus pro duabus supputetur. Versum, quos à Græcis χαλεπovς appellari diximus, hoc exemplū fingi poterit, Γραῦμ χθονίαμ αἰσχρὸς φθόνος ἔξφαρμ οὐ ξίφος ἔχθρος. Item, Arx stridēs rostris, sphinx, pre-

ster, torrida seps, strix. In huiusmodi difficultatibus exercitatio reddet linguā ad cetera tum expeditiorē, tum explanatiorē. At hodie satis esse credūt, si facillimas quasq; syllabas tradāt, ba, be, bi, bo, bu, & harū similes, quū difficiliōres magis sint inculcandæ, μυα, πῖυ, βδ'ε, τλα, αῦμ, κνα, χνο, δνα, πνα, γνα, χδ'ω, φδι, κτη, τμη, δ'μω, δλα, σμα, σφρα, uelut in μνημοσάων, πῖύω, βδ'έω, τλάω, γσαῶ, κνάω, χνοῦε, θνητῶε, πνέω, γνώμη, χθέε, φδ'είρω, κτῆμα, τμῆμα, τμῶλοε, δ'μῶεε, δλάω, σμάραγδ'οε, σφραγίε, & huius generis alijs, quibus exprimentis, nisi protinus assuescat os tenerū, uix unquam feliciter sonabit, L. Animaduerti quosdā esse, qui laborēt in exprimēdo, s, maxime si adhareat illi cōsonans, ut est. V. Hoc est, ut opinor, quod nos blesum uocamus. L. Ab hoc Blesi uicio tam absunt Hispani, quā Eretrienes absunt à Demosthenis uicio. Galli contrā solent uel elidere, uel obscurare literā hāc, lingua uulgari scribētes est, & sonātes et, pro ducta uocali: Græci ψεδισμῶρ appellāt, teste etiā pro uerbis ψεδῖ οὐ πῖ-ῖεύε. V R. Vitiū hoc leuius est, & à nōnullis affectatur, qui blandiores uideri student. Illa de formis lingue hesitātia, et oris tremor, spasmi species, easdē syllabas iterās. Id alijs accidit in principio dictiōis, alijs in fine, uitiū inemēdabile si i etate paulo adultiorē durauerit, precipuusq; labor est in k, q, c, p, & t, ueluti quū κικυκῖε dicūt pro κῖε, & pepepepedi pro pepedi, cacacaue pro caue, Tutullius pro Tullius: rursus, Romama pro Roma. L. Vtriusq; mali possum exempla nō illepida narrare. V. Libet audire. LEO. Sacrifico cuidā insigniter hoc uicio laboranti, quum adornaret immolare, contigit

minister pariter eidē obnoxius malo, ubi uentū est ad κῆ-
 ριε ἑλέκτορ, quod apud nos alternis dicitur, multum tem-
 poris absumptū est, priusquam ter absoluerēt kyrie elee-
 son. Tandem sacrificus, ut hoc hominū genus dicitur ira-
 cundius esse: quid fiet, inquit, tum me derides, an ego te?
 Et exutus amictu sacro, reliquit aram, magno risu nostro.

VRS. Eodem malo laborare uidentur ranae, nunquam
 absoluentes suum illud κεκεκεκεκεξε.

LEO. Apparet. Alio quodam die audiui medicum in frequentissima schola
 disputationi praesidentem, alioqui doctum ac uocalem, nec
 inexplanatae linguae, tantum geminabat extremam sylla-
 bam omnium dictionum, pro Auicenna pronuntians, Auicē-
 nana: pro scriptor, scriptortor, pro dicitur, diciturtur:
 pro pharmaca, pharmacaca. Id Graeci, ni fallor, appel-

τρικυλι-
 σμός.

lant τρικυλισμός, aut βατταρισμός: fortassis ἔβαττο-
 λογία, nisi quod battologia repetit orationem. Sic enim
 apud Ouidiū Battus, In illis Montibus, inquit, erant, ἔ-
 erant in montibus illis, Quem imitatus Mercurius respon-
 det, Et me mihi perfide prodis, Me mihi prodis. Nos forte
 non inepte dixerimus titubantiā oris, cui cognatum est

μογιλια-
 λία.

uitium haesitantiae, quam Graeci, ni fallor, uocant μογιλια-
 λία. Haec omnia grauiora facit ira ἔ pudor, aut alioqui
 uehemens affectus, quumq; alioqui, iuxta Fabium, peccus
 soleat facere disertos, his diuersum quiddā accidit ut ob-
 mutescant. Noui qui Austro flante sic haesitabat, ut uix
 duo uerba posset eloqui. LEO. Vnde haec mala? VRS.

Partim à natura, sed multo maior pars à cōsuetudine pra-
 ua, praesertim primis annis hausta. L. Ecquod habes his
 uitij remedij? V. Praesentissimū. L. Obsecro quod nā?

VRS.

VRS. Vt taceant. L. At nulli minus id possunt? V.
 Ergo mittantur ad exemplum Demosthenicum, ac dictum
 illud sapientis, μελέτη πάντα δάωαται. L. Indica
 rationem. VR. Accipe, qui laborant in k, recitent sub
 inde carmen in laudem Caluati, concinnatum ex dictioni
 bus continenter literam hanc primo loco habentibus. Qui
 in t, tales uersus repetant, ô Tite tute tati, tibi tanta tyrâne
 tulisti. Aut tales, At tuba terribilem tonitum, taratantara
 dixit. Nihil negocij fuerit alios confimiles effingere. Pro
 fuerit & singulas dictiones, & orationis membra læte di
 stincteque pronuntiare, per silentia quodammodo redinte
 gratis linguæ uiribus, uoce nonnihil ad cantum deflexa.
 Noui siquidem uiros adprime doctos, qui priuatis collo
 quijs deformiter titubabant, è cathedra clarius loquentes,
 nihil eius uitij præ se ferebant. L. Nihil hic ualet medi
 corum ars? V. Arbitror posse nonnihil si nossent om
 nes musculos, quorum opificio uox promitur. Qui si fal
 lant, habemus & hic diuam opiferam. L. Quam ais?
 VRS. Eulaliam. L. Ad diuos confugere extrema qui
 dem est ancora, & fausti ominis nomen est. V. Quo
 niam autem grāmatici excipiunt uocabulorū controuer
 siam, labdacismus fortassis erit, ubi quis literam l, nimum Labda
 operose sonat, ueluti si quis pro lucet, dicat ellucet, aut cismus.
 pro salua fallaua, quod uitium in magnis aliquot uiris de
 prehendi, sed quod affectationi potuāt imputari, non natu
 ræ. Dum enim plus iusto studerent articulate loqui, in hoc
 malum deflexerunt. Idē faciebāt in litera g, sonātes seraua
 pro serua. Cui similitū uideri potest, quod Græci uocant Iotacis
 Iotacismū. Id mihi uideor in quibusdā genere Græcis ani
 mus.

d s maduertisse,

maduertisse, nominatim in Georgio Heronymo, qui se
 Spartanū prædicabat: docebat aut Lutetiæ, recēti memo-
 ria plurimis adhuc notissimus. Et apud Latinos sentias
 quosdā intorquere os, quoties hęc student nimū exprime-
 re. Alij quoties sequitur uocalis i eadē syllaba, pro, i, pro-
 pmodum sonant, g, ut gecit pro iccit, egicio pro eijcio.
 Quanquam enim iota trāsit apud Latinos in cōsonātem,
 si præcedat in eadem syllaba uocalē, tamē sonus debet esse
 medius inter uocalē et cōsonantē. Sunt qui simili loco pro
 i, sonāt ferè, z, ut pro ianua, z anua: pro Iesus, z esus: pro
 iccur, z ecur. Rursus alij sic sonant tibijs, Virgilij, ut ante
 secūdū, i, uidearis audire, i, cōsonantē. Sunt rursus qui pro
 e, sonant, i, quemadmodū pro a, o, de quibus suo loco dice-
 tur cōuenientius. Addunt et Mecacismū, dum plus æquo
 exprimitur m, incidens in finem dictionis sequente uerbo,
 cuius prima sit uocalis, ut, plurimū, audet, hic uolunt m,
 euanescere, ut sones plurimaudet. Sicut i illo Cice. Quous-
 q; tandem abutere. Tandabutere dici uolūt. Quod ut no-
 lim refellere, ita credo nōnihil interesse inter sonos, quū di-
 cimus, animā agit, et quum, anima agit. Nā in priore ni-
 sus sentitur uolentis exprimere m. Vnde Fabius admonet
 m, in talibus syllabis, neq; prorsus audiri, neq; tamen non
 audiri. Idem inter oris uitia cōmemorat ἰχνόπητα, quam
 exilitatem siue angustia possis dicere, quæ quibusdā adest
 natura, alijs morbo, nōnullis accersita, dū arctatis arteriæ
 circa imas fauces musculis uox semiclusis labijs promitur.
 Cui contrariū est πλατυσμός, quū nimū diductis fauci-
 bus, et ore plus satis patulo sermo promitur. Quorū illud
 si natura cōtingat, Aristoteles timide mentis argumentū
 interpretatur,

πλατυσμός
 σμός.

interpretatur, hoc stolidæ. Hollandiæ uulgus ferè summis labijs loquitur, Germani superiores cõtrà, penè ab umbilico uoces ducunt. Vnde mihi uidetur hæc duo nõ solũ ad uocis exilitatem, uerũ etiam ad oris indecorã uel contractionẽ uel diductionẽ pertinere. Nam in multis utrũq; uitium deprehenditur, in quibusdã etiã nationibus ut peculiare ridetur. In non paucis aut deprehendas κοιλοσομίαν, quum uox uelut è cauo specu, eĩq; recessu oris resonat. Et hoc uitium quibusdam addidit natura, quæ linguã dedit prima sui parte nimis astrictam, alioqui latiorẽ, unde fit ut uox fundatur in latera faucium, atq; hinc repercussa resonet, qualis umbrarũ uox esse fertur, eoq; qui simulãt huiusmodi spectra ex olla fictili uerba promunt. Quidam habet coruinũ quiddam, quidam stridulũ, quidam balbum ac senile, qualis est edentulorum oratio. Nonnullis totus sermo crassior est. Sunt qui uoluta intus lingua nescio quid Hebræũ resonant. Sunt qui syllabas extremas audiri nõ sinunt, uerũ eas quodammodo deuorant deglutiuntq;. Quod ut pueri metu faciunt, ne deprehendantur in emendate loqui indicio postremæ syllabæ, ita quibusdã populare est. Hos Græci peculiari uocabulo dicunt κολοβώται, id est, decurtatores. Rari κολοβώται sunt, qui postremas omnes acuant Hebræorum רי= יוּ. Sunt coruicines, quibus sonus per nasum erumpit potius quàm per os, ut omittam quorundam gargalissimum, ructum, singultum, crepitum inter loquendum, stridores, sibilos, gemitus, screatus, tusses, risus, quibus sermonis tenor interciditur. Denique innumera sunt uitia, quibus à recta pronuntiatione disceditur, quam Græci ὀρθόφωνον appellant. De quibus incidet postea locus, ut

aliquid

aliquid dicamus. Hæc in hoc tantum admonui, ut infantem ab eorum cōiuctu submoueamus, qui uitijs huiusmodi sunt obnoxij, & si quid uel natura traxit, uel consuetudine contraxit huiusmodi uitiorum, mature corrigatur. Iam est peculiaris quidam cuiq; genti oris sonus, quem proprijs uocabulis notare difficile sit. Quāquam enim Latini & Græci ijsdem penè literis utuntur, tamē agnoscas Græcū etiam Latina sonantem, & contra Græcus agnoscit Latinum Græca sonantem. Hæc ob causam Fabius suadet quidem ut puer prius Græcis imbuatur, non uult tamē diutius in his hære, ne peregrinus oris sonus prosequatur etiā Latine loquētem. Fosdū est enim hominē in ea lingua uideri hospitem, in qua natus est: quod si negligentia acciderit, desidia crimen est: si affectatione, stulticiæ tribuitur. Nec desunt tamen qui hoc ceu bellum & elegans affectent, sic redeuntes nobis ex Gallijs, ut Latine sonantes uix intelligantur, & si quid habeat ea gens in dicendo uitij, puta uolubilitatem lingue, confusos accentus, aut uoces nihil significātes, interiectionū uice subinde mixtas Latinis, id studiose representent, quo ualde Galli uideantur. Nos quoniam Græca serè discimus in hoc ut ueterū libros euoluamus, potiusquam ut cū uulgo Græcorum fabulemur, præstiterit utriusq; lingue rudimentis semel traditis, in Latinis potissimum exerceri, donec confirmatus adolescens iunctis utriusq; literaturæ studijs tuto progredi possit. L. Et istam fabulā, Vrse, haudquaquā surdo canis. V. Nunc si non est molestū audire, restat commemorare quid illi de sonandis singulis elementis tradiderint. L. Audiam perlubens. V. Atq; operæ precium est, nunc enim tota serè pronuntiatio

pronuntiatio deprauata est, tum apud Græcos, tum apud Latinos. LEO. Quid audio? VRS. Sic est. L. Vnde nam id accidit? V. Partim ex corruptela uulgati sermonis, partim hinc quod soni uocum scribi nō queunt. Et scis quā nihil apud populum stabile, nihil diuturnū. Verum hoc interim mihi credas uelim, mox demonstratio, si pauca de sonis elementorum perstrinxero. Ordiam autē à uocalibus, quas Latinis esse quinq; notissimum est, a, e, i, o, u, Græcis septem, α, ε, η, ι, ο, υ, ω. Et apud Latinos sonus. omnes ancipites esse, apud Græcos duas natura breues, ε, ο. totidem longas η, ω. tres ancipites, α, ι, υ. A, diducto largiter ore profertur, lingua recta suspensa, hoc est, nec ad palatum superius afflexa, nec in anterius dentium uallum impacta, nec in latus dentiū illisa, nec inter dentiū hiatus inserta, uoxq; prodit ex arteria profundiore, feriens superius palatū. Quor aut uocales dicantur, à grammaticis iam olim reddita est ratio, uel quod elegātius sonent, uel quod per se sonent, uel quod alijs, que cōsonantes uocantur, uocem tribuant alioqui mutis, nisi si quid edant stridoris, aut strepitus, unde et semiuocalibus nomen. Sed quor Alpha iter uocales primas teneat difficilior est questio, Quidam aiunt Cadmū ob hoc primum locū tribuisse alpha, quod Phœnicum lingua bos appelletur alpha. At Hesiodus in paranda re familiari, primo loco secundum domum et uxorē ponit Βοῦν ἀροτῆρα. Hæc ratio per me Casca Cascis arrideat licebit, mihi probabilius uidetur, ideo prælatam apud Græcos inter ancipites, quod hæc in cōpositione syllabarū præcedit, i et y, quū ipsa nullā sequatur uocalē in eadē syllaba. Nā in uaco, et iaceo, pri-

Itali. Vix in alia litera magis errat Gallorū uulgus, à pro è sonantium, si quando uocalem excipiat n, aut m. Nā pro quendam sonant quandam, pro ualens ualans, pro redemptus redemptus, pro emblemata anblemata, pro uendo uādo, pro uentosus uantosus, pro tempus tampus. Hunc errorem subinde deprehendimus in codicibus Gallorum manu descriptis aut excusis. Hic tamen emendatior est Picardorum enunciatio, nec ulli magis peccant, quàm qui sibi miſere Gallice uidentur loqui. Quod non in aliud monemus, nisi ut hæc protinus dediscāt pueri, ne prauus usus hereat Latina Græcæue sonantibus, ne uer pro ἔμπος & enuntient ἄμωπος, pro ἔντεγα, ἄντεγα. L E O. Prorsus ita res habet. V R S. Iam i, minus etiam diducto ritu sonatur, ac penè coëuntibus dentibus, quibus sensim lingua illiditur, qua parte sunt genuini, sic ut labia nihil adiuuent sonitū, sed reducuntur potius aliquantulū, ut in è. L E O. Teneo. V R S. Et hic bifariam peccatur à multis. Siquidem apud Brabantos, campestres quidam pro i, sonant diphthongum Græcam ei, quam euidenter audis quum nostrate lingua dicis ouum, & quum Latine dicis, hei mihi, ueluti quum pro uia dicunt ueia, pro pia peia. Rursus Scoti quidam pro è sonant propemodum i, dicentes pro faciebat, faciibat. Ea consuetudo sic à puero inhæserat Ioanni Coletio, uiro alioqui facundo & erudito, ut nec in pronuntiando, nec in scripto uitaret, quamlibet admonitus ab amicis. Ne is quidem nouus est error. Siquidē Victorinus Afer obiurgat discipulos suos, quod e, uerterēt in i. Et rursus i, scriberēt pro e. Ac prisci grāmatici, cunq; his Fabius ostēdunt esse quēdā sonum mediū inter e & i, unde factum est, ut alij

ditus existimet hæc ad se pertinere. Quum enim hi dicunt ama, mediâ uocē audis inter ama & eme Itolorū more pronūtiata, quē admodū alij, quos diximus Ionicū quiddā refferre, penē sonāt omo. Nūc fac ut oculis os, auribus sonum obserues, dicā primū Italice, mox Scotice, postremo Vespthalice. L. Isthic sum. V. Ama, ama, ama, fama, fama, fama, Ianua, ianua, ianua. L. Crassissime profecto dicis, sed tamē ad docendū apposite. Verū age dic, discernuntur ne hæc apud Græcos? V. Vix sentias, sed iā admonuisti pronuntiationē esse corruptā. Siquidē quā nunc habēt eruditi, nō aliūde petunt quā à uulgo, scis quali magistro, uerū de his mox. Iā in e pronūtiando nō leuiter peccat uulgus. L. Quid ita? V. Quia literā eandē aliter atq; aliter sonant, nunc ore contractiore, nunc diductiore: de nostratibus loquor. Nam Itolorū hic, ut in alijs plerisq;, correctior est enuntiatio. L. Expecto exemplū. V. Dicam in genere. Quum e, finit syllabā, sat recte sonāt, quū adhæret illi cōsonans, uel a sonant pro e, uel n, hoc est, a Scoticum. Demo probe sonāt & peto: at perago, perua, sperma, diductius resonāt quā par est, & in lego cōtractius efferunt quā in lex, in rego quā in rex, in rebus quā in res. Verum id potissimum accidit, quū e excipitur à consonāte r: quū enim dicūt aspergo, secūda syllaba, nihil aliud sonare uidetur, quā in sparta prior, & in peruius prima minimū, aut nihil discernitur ab ea quæ præcedit ī paruo: Itē in pūdo & partu, erro & arra, uerro & uarro. Idē uitiū sequi solēt etiā Græca sonantes, ni fuerint diligenter admoniti. Vix enim in ωέρω, & ωαρένω discernunt primas syllabas. Quanquam hæc felicissime distinguunt

Itali;

Itali. Vix in alia litera magis errat Gallorū uulgas, à pro è sonantium, si quando uocalem excipiat n, aut m. Nā pro quendam sonant quandam, pro ualens ualans, pro redemptus redemptus, pro emblemata anblemata, pro uendo uādo, pro uentosus uantofus, pro tempus tampus. Hunc errorem subinde deprehendimus in codicibus Gallorum manu descriptis aut excusis. Hic tamen emendatior est Picardorum enunciatio, nec ulli magis peccant, quàm qui sibi misere Gallice uidentur loqui. Quod non in aliud monemus, nisi ut hæc protinus dediscāt pueri, ne prauus usus hereat Latina Græcæ sonantibus, ne uē pro ἔμπος emun-
 tient ἄμπος, pro ἐντετα, ἄντετα. L E O. Prorsus ita res habet. V R S. Iam i, minus etiam diducto ritu sonatur, ac penè coeuntibus dentibus, quibus sensim lingua illiditur, qua parte sunt genuini, sic ut labia nihil adiuuent sonitū, sed reducantur potius aliquantulū, ut in è. L E O. Teneo. V R S. Et hic bifariam peccatur à multis. Siquidem apud Brabantos, campestres quidam pro i, sonant diphthongum Græcam ei, quam euidenter audis quum nostrate lingua dicis ouum, & quum Latine dicis, hei mihi, ueluti quum pro uia dicunt ueia, pro pia peia. Rursus Scoti quidam pro è sonant propemodum i, dicentes pro faciebat, facijbat. Ea consuetudo sic à puero inhæserat Ioanni Coletio, uiro alioqui facundo & erudito, ut nec in pronuntiando, nec in scripto uitaret, quamlibet admonitus ab amicis. Ne is quidem nouus est error. Siquidē Victorinus Afer obiurgat discipulos suos, quod e, uerterēt in i. Et rursus i, scriberēt pro e. Ac prisci grāmatici, cunq; his Fabius ostēdunt esse quēdā sonum mediū inter e & i, unde factum est, ut alij

ut alij hanc, alij illā usurparēt in eisdem dictionibus, uelut heri & here, aduerbiū sono uocalis discernebatur, ab heri & here nomine. Eiusdē arbitror generis, tēpori & tēpore, luci & luce, uesperī & uespere aduerbia. Hęc interdū transit in consonantē, quam nōnulli, sicut ante monimus, plus satis sonant, sic dicētes iecit, quasi dicant gemit, & maiestas, quasi sit magestas. Idē usurpant in Græcis dictionibus, quum apud Græcos semper sit uocalis, nec unq̄ præcedat alterā uocalē in eadem syllaba, ut ἰαγὸς, ἰαμὸς. unde perperā quidā iambus sonant dissylabū, quum uox ἀμφιβροχον reddat. Sequitur o, similiter ex arteria prodiens, quēadmodum a, lingua recta quidē, sed introrsum modice reducta, nisi quod ore nō solū diducto, uerūetiam rotūdato, quod ipsa elemēti figura uidetur admonere: quēadmodum i, sua forma monstrat uocis exilitatem: & e, labiorum reductionē ueluti pingit. Item A, patens inferne, rictus diductionem pingit. Peccatur & huc à uulgo, nostrate dūtaxat. Nam Græci Italiq; recte sonant.

L. Quo pacto? VRS. Primum Bataui litteram hanc promunt ore cōtractiore quàm opus est. Deinde eandem non eodē modo promunt. Rotundius enim sonat in nos, quàm in nō: in nono, quàm in nonne: in omen, quàm in omne. In posterioribus enim nostri penè sonāt pro o, u Vuesphalicū. L. Planè sic habet. VRS. At faciam ut clari⁹ etiā rem perspicias. Quod discrimen uulgo facimus inter on, quod est in tondere, & inter un, qđ est tūdere? Nec aliud sonat o, in rhombus quàm u, in tumbo. Itē in suntō, & fontes. Atqui o diductiore rictu pronuntiandum erat, LEO. Quàm multa peccamus imprudentes. Vel ab asinis dicere

e scere

scere poteramus huius literæ pronuntiationem, unde illi apud Græcos nominis initium, & ipsi sono ὄγκηδμός.

ω Itē ω mega nihil differt ab o, nisi qd' α longū differt ab α breui. Nā pleniore sono pfertur, de quo suo dicitur loco.

V VRS. Pro u uero formabis V Gallicū, si labia paululum exporrecta iunxeris. Eandē literā rotundiore mugitu sonant Germani, inmodico Vuesphali. Nec desunt tñ apud Italos, qui Gallorū more sonent. Nonnulli labijs ad trium digitorum spatium indecore porrectis, nimirum Batauis contrarij, Romani modice. Nec omnibus feliciter cedit huius uocis affectatio. Nostrates enim quū affectāt Vuesphalorum imitari mugitum, nō possunt id perpetuo facere, subinde lingua relabente ad inolitam, uelutiq; natiuam cōsuetudinē. Hanc inæqualitatem frequenter animaduerti in sacrificis Britānis. Nos in hac pronuntianda parū etiā nobis ipsis cōstamus, nōnunquā in eadem dictione, uelut in nullum, nullum, & Tullium. In prima siquidē audis u Gallicum, in postrema u Vuesphalum. Idem sentire licet in huc & hunc, in illud & illum. Sona Batauice fontes. LEO. Fontes. VRS. Sona fundere. LEO. Fundere. VRS. Quod discrimen audis inter utriusq; dictionis primam syllabā? LEO. Nullum. VRS. In rhombo & plumbo, quid interest inter u, & o? LEO. Profecto nihil. V. Nunc mihi considera eiusdē literæ sonum nō emdem. Sona, sunt. LEO. Sunt. VRS. Tolle n, & dic sutor. LEO. Sutor. VRS. An nō sentis longe diuersum sonum? LEO. Quid ni? V. Rursum, sona plumbum Batauice. L. Plumbum. VRS. Abijce liquidam & dic pluma. L. Pluma. V. Quid simile huic u, cum illo? LEO. Nihil. V. Idem senties,

senties, si ex tundere facias tutudi, ex fundere fudi. Verū in his fortassis aliquātulū patrocinauitur antiquitas, que font & dicont, quam sunt & dicunt scribere maluit. Apparet enim & apud illos paulo sonātius fuisse u sequēte li quida u aut m, quam in alijs dictionibus, quēadmodum cōtrā in nonnullis medium sonū obtinebat inter u & i, ut in optimus, pessimus, unde ueteres has uoces per u scribēdas putabāt, optimum, pessimum, qd' in his aliud quiddam sonaret i quam qd' in opimus & finus. L. Probabile est qd' narras. VRS. Tantum de incōstantia. Nūc ad cætera propero, VRS. V Gallico rīdet u Græcorum, uel ipsa teste figura, quæ nobis cū illis cōmunis est, nisi quod nos sinistram lineā inferne protraximus u y. u Vuesphalico respōdet Græca diphthongus ou. Argumentū est, qd' in usurpandis Græcorum uocibus, ueteres frequenter u Græcum uerterunt in u nostrū, uelut in ūe & sus, in μνε & mus, in ὑπερ & sup, ὑπερβι & superbus. Quin & Latini ex syllā sullam faciunt, ex ἀφύα apua. Idē arguit qd' Galli uulgo pro δύδμ dicunt tuer, id est mactare usurpata uoce Græca, nisi quod abijciunt aspirationē. L. Poteramus istud uel ab aui ridicula discere, cui Græcis à cantu natiuo uocabulū κόνκυζ, quæ in δέσσι cantus nō i, sonat, sed u Gallicum, & hanc latini cucūlum, ni fallor, uocant. VRS. Qui scis an auis hæc nō eodem modo canat apud Græcos, quo apud nos? Sed ad rem. Rursus ou, uertunt in u productum, ut μουσα musa. Hoc adeo uerū est, ut prisca Latini, si quādo uolebant syllabā haberi longam, addere soleāt, o, lumen scribētes pro lumen, noumē & floumen pro numen & flumen. Habet autē omnis syl-

e. 2 laba

laba longa sonum uegetiorē breuī. Nā producta uocalis, quēadmodū & diphthongus, gemina quodāmodo uocalis est. Atq; ex huius rei neglecta distinctione grauisimus error, quū apud Græcos, tum uero apud Latinos extitit. Apud Græcos enim, ut dixi, sunt natura longæ κ & ω, cūq; his oēs diphthongi: breues ε, ο. Apud Latinos uocales oēs sunt ancipites. Quanq̄ autē Græcus pronuntiando cōfundit longarū ac breuiū discrimen, tamen scriptura distinguit. Apud Latinos nō idē fit. Qua de re post referam quod accepi. Illud notissimū est, u literā apud Latinos frequēter trāsire in naturā cōsonantis, interdū elidi, nōnunq̄ sic admisceri cōsonantibus, ut propemodum euanescat, at nō quibuslibet. Consonans fit, quoties præponitur uocali, uel sibi, uel alteri in eadē syllaba, ut uānus, uenor, uinum, uoueo, uulnus, seruus. Eliditur sequens m uel n, ut in enim= uero & inuidia. Docent hoc uersus Terentiani, Siue inuidia laudē inuenias, & amicos parcs. Et, Enim uero Daue, nil loci est segnicie neq; socordia: In quorum priore nisi primo loco sit tribrachus, sininui nō constat senarius trimeter, sic ut secundo sit spōdeus dia, lau, dia, cōtractis in unā syllabam, in posteriore nisi primus locus habeat anapestū, nō cōstat uersus tetrameter. Neutrū autē fieri pōt, nisi illic clidas u, hic u cū m, quæ inter cōsonātes fermē solet elidi præcedēs uocalē. Admiscetur autē his cōsonantibus, q, c, g, & s, ut qui, cui, æquor, sanguis, anguis, lingua, cōsuesco, & suauis, si adsit syneresis, & faciat disyllabū: nec tñ hic prorsus euanescit. Vulgaris lingua idē

Duas. facit in pluribus, uelut quum dicit fatuum, u admiscetur d. Græci uero quēadmodū pro nostro f, ut cūq; sonant φ, ita u nostrum

V conso-
nans.

u nostrū cōsonans, quo reddant nō habent, nisi quod recē
tiores in hoc abutuntur β, de quo paulo post dicitur. Si
quādo cogūtur nostra suis literis scribere, pro Valētinus
faciunt οὐαλεντινοε; pentasyllabū. In hunc opinor usum
Aeoles repererant digāma, quod mediū esset inter u cōso
nans nostrū ε φ. Item quoties expriment Quintus, non
aliter possunt quān κοιντε, quod eam literā uelut eua
nescentē nesciāt. Apud illos enim u, nullā precedit uoca
lē in cadē syllaba, prāterquā in diphthongo abusiua, υι.
Indicauit hoc Quintilianus, in equor ε equū, reddi so
num quē Græci nullo modo possint exprimere. Haftenus
de uocalibus aliquot. Nunc ad diphthongos accingor.
LEO. Ut lubet. VRS. Primū illud manifestius est, quā De diph
thongia.
ut uel ab eruditis Græcis negari possit, pronuntiationem,
quæ nunc uulgo Græcorum cum doctis est cōmunis, per
peram sonare diphthongos aliquot, ε simplices itē ali
quot uocales. LEO. Quas? VRS. Nōne η, ι, υ, φ, ει, οι,
indiscreto sono pronuntiant? LEO. Ita mihi uidetur, aut
si qd est discriminis, uix aures percipiant. VRS. Frustra
igitur sunt distinctæ literæ, si sono nihil differunt. L. Ap
paret ueteres aliter pronuntiasse. VRS. Rursus aliquot
ideo dicuntur proprie diphthongi, quod due uocales ut
scribuntur, ita sonātur, quod idē in his nō fit quæ dicuntur
abusiue diphthongi. L. sic est. VRS. Atqui in αι, οι, ει,
quid audis nisi simplicem uocalem? LEO. Nihil prorsus.
VRS. Ne quid iā disceptē de αυ ε ευ, in ου quid audis
nisi υ, Vuesphalicū? Nō enim aliud sonat prima huius uo
cis αιω quā prima huius ερω, Nec aliud sonat ultima
in δαυμασοι, quā ultima in εδδκνισι, aut ακοιτι. Nec
e 3 aliud

aliud penultima in ἀλῆδεα quàm in σοφία. Proinde aut frustra discernūtur à diphthōgis iproprie dictis, aut alio sono p̄ferebātur quàm hodie proferūtur. L. Nō habeo qd' refellā. V. Rurſus, quid aliud audis in ultima γραμματικῆς, quàm in ultima, κλιμακίς: Quid aliud sonat penultima in μία pro una, quàm in μύα pro musca, & ἀψύα pro pisce? L. Aut oino nullū, aut p̄ quàm tenue discrimen est. V. Et tamen extra cōtrouersiam est, literas tota natura diuersas esse. L. Demiror. VRS. Et qd' mouit Latinos, ut tanto aliter sonarēt au & eu, quàm Græci? Quid enim simile παῦλος & Paulus, εὔιος & Euius. Et tñ opinor, hic Latinorum pronuntiationē emēdatorē esse quàm Græcorū. Apud nos enim utraq; uocalis auditur in audio & euge: à quo sono Græcorū aures in tātum abhorrent, ut quū nostra sonare conantur, audio dicāt tetrasyllabū pro trisyllabo, audio: & clāudus trisyllabum pro claudus dissyllabo: pro heu monosyllabo, heu dissyllabū. Atqui si Græci recte sonant αυ & ευ, seruādus erat idē sonus υ, in οὐτ & λότ. At in his nihil auditur qd' ullo modo uergat ad sonū f, aut u, cōsonantis. Porro quum sua efferūt, in diphthongo propemodum sonant f, aut u cōsonās, ueluti meditans adherere sequēti uocali, ut ὄρφευς, βασιλεύς, βασιλεύω, εὐαγγέλιον. Atqui diphthongus nō cōflatur ex uocali & cōsonāte. LEO. Quo sono credis hæc ucteres extulisse? VRS. Refrā quod in senatu Grāmaticorū audiui. L. Sat erit. V. Coniecturā faciēbāt ex linguis popularibus, in quibus utcunq; corruptis residēt antiquæ pronuntiationis uestigia. oi diphthōgus Gallis quibusdā est familiarissima, quum dicūt, mihi, tibi,

tibi, sibi: aut quum pronuntiāt, fidem, legē, ac regem. Hic enim audis euidenter utramq; uocalem o, & i. L. Sic est profecto. V. Ad eum propè modum sonuisse ueteres arbitror, μοι, σοι, οἱ, κί, & κί, & κί. Alioq; quorsum appellantur diphthongi proprie, nisi eadē syllaba geminæ uocalis sonū edat? Atq; ob id producitur & diphthongus omnis, ut utraq; possit audiri. L. Probabile naras. VRS. Iam & diphthongū euidenter audire licet in lingua Germanorum quum nominant Cæsarem, quanquàm hic Bataui propius accedunt ad sonum c, uel ñta, quod penè faciunt, ut dictum est, perpetuo in a uocali. Neq; non sentitur apud nos diphthongus ei, si Hollandice dicas, ouum, paratus, uersutia, Maius, facinus, seductus, caro. Apud Gallos hæc rarius auditur. ou uero arbitror priscis ferè sonuisse, quod Batauis sonat, senex, frigidus, & aurum, aut eam tunicæ partē quæ tegit brachiū. Rursum Latinā diphthongum æ audis, quū sonat malus, uadit, consilium, sapor. Oc uero quum sonat panem, nudum, & rubrum, callidum, & fragile aut necessitatē: aut si dicas Gallice, tribus uicibus, Britannice, nix. Quāquàm in his linguis deprehēdas & alias diphthongos à Græcis pariter ac Latinis dissonantes, ueluti quum Gallus dicit, melius, parū, aut fastidiosum, aut periculosum. Item quum Batauis dicit, mendacium, ceruical, aut ianuam, aut Iudæum, quum Galli, florē, aut honorē. Cui nō dissimilē habent Hebræi. In nōnullis audias tres uocales, ut quū Galli dicūt formosum patrem, in formoso audis, e, a, & u, quū dictio sit monosyllaba. In alijs diphthongum inuersam, ut quum Batauis sonat arundinē, aut margaritam pro fœmina, audis

enim i, ante e. Item quum Coloniensis dicit salutē, audis u ante e. Rursus quum Hollādice dicit, dulce, aut bonū, audis diphthongum nouā, nullis literis exprimendā, sed sonum quendā mediū inter o et u. Quum dicitis, domū aut murē, audis i post u in eadem syllaba. Aut quū Gallus sonat samā aut fructū. Verū hęc persequi nō est huius instituti, præsertim quum nationes quedā nihil omnino sonent absq; diphthongo. Ex his autē quę retulimus satis est intelligi, et diphthongos posse sonari, et olim sonari solitas. LEO. Quę res abiecit eas? VRS. Nihil aliud, opinor, quā loquēdi delicia. Nā muliercule quondā elegās habebant, semiclusō ore, uixq; motis labijs sonare uerba, sic ut uix audiretur exitus. Diphthongi uero serē torquet os, multumq; resonāt, qd' nunc habetur indecorum, et ut rusticānū ridetur: inde primū apparet exortas diphthongos improprie dictas: deinde paulatim idē in alijs nōnullis ausē sunt illiteratorū delicia. LEO. Nō leuis incōmoditas si quid cui dīctes scribēdum, aut si quis ex alterius recitatione suum emēdet codicē. VRS. Maxima. Quinam sciet is qui excipit, quū audit uulgato more sonari oiv, an scribere debeat iv, ūvoe, ūiv, ūvoe, aut ēivoe. L. Nequaq; nisi sit eruditus. V. At non semp nobis cum eruditis res est, et quedā uoces huiusmodi sunt, ut doctas etiā possit hesitare, uelut in ὑμῶν et ἡμῶν; qd' si ὑμῶν sonet, per u Gallicum aut propemodum, et ἡμῶν per a Scoticum, hoc est, per e diductius, sublatu est error. Habes de diphthongis. Iam longarū breuiumq; syllabarum discrimen, magna ex parte sublatum est, et in Græcorum et in Latinorum pronuntiatione, quū olim plebes imperita

Bruyt.
Fruyt.

De quantitate syllabarum.

rita exploferit atq; exhibilarit hiftrionem, qui paululum se mouiffet extra manerū, aut fi uerfus pronūtiatus effet una fyllaba breuiore aut longiore, quod à Cicerone literis proditum fciunt omnes, qui literas fciunt. Ex quo colligitur, & recitatore m feruaffe fpacia fyllabarum, & illiteratam multitudinem, præfertim urbanam, aurium fenfu dijudicaffe. Nunc q̄s offenditur uel apud Græcos uel apud Latinos, nifi fi qd arguat accentus, quod in multis nō potefl: imò frequēter accentus ducit in errorē, dum facit uideri longā que breuis efl, & cōtrā. Qui uero docti nunc difcernūt an dicas plāne impoftori, an plāne, aperto, an planē, affirmās, quū in prima dictione fit pyrrhichius, in fecūda trocheus, in tertia fpondeus? Rurſus an dicas malo pro uitiofo, an malo pro potius habeo, an malo pro arbore, fiue pomo, quū in prima uoce fit iambus, in fecūda trocheus, in tertia fpondeus. L. Nō fatiſ aſſequor, que fuerit illa ratio, ſaltādi ad uocē alienā. V R S. Audita referā, iudiciū periculū penes alios eſto. L. Θάξῃ. nō hic agitur apud prætorē. V R S. Scis quofdā dictos Mimos, inter quos celeberrimi fuerē, Publius & Laberius. L E O. Scio. V R S. Hi ſimul & recitatoris & hiftrionis officio fungebātur, pronuntiātes uerfus ſibi cognomines, hoc eſt mimi mimos, & ad propriā uocē geſticulantes. Erat aliud hiftrionum genus, qui muta geſticatione repræſentabāt poëtarū longas fabulas, ſic ut ſpectator intelligeret argumentū ſaltationis. Quo de genere diligenter tradidit Lucianus. Rurſus erat recitatorū genus omniū honoratiſſimū, q̄ ſua recitabant populo ſine geſticatione corporis, niſi quantū oratori cōceditur, uocē, oculos, uultū, & cor-

e s poris

poris motū sententijs accommodare, sic Virgilius, sic Orationis, sic Plinius sua recitabāt populo, sic & Philemon suā ipsius fabulā populo recitasse legitur, quū nemo saltaret.

LEO. Quatenus isthuc oratori conceditur? VRS. Si uino lapsantē ac balbutientē narres, indecorū fuerit eam rem corporis gestu referre, aut si mulieris, pueri, senis, Germani, Galli, Britanni uerba referas, ridiculum fuerit ipsa pronūtiatione mulierē, puerū, senem, Germanum, Gallū, aut Britannū exprimere? L. Iucūdum quidē esset.

VRS. At nō protinus bono uiro decorum est, quod delectat. Plato & Fabius cōcedunt, ut modice uox loquentis ad ea quę narrātur accommodetur: ueluti si recites ex historia, lugentem, munitantē, blādientem, lasciuientem, satis est aliquā rei similitudinē apparere in oratione. At fit interdum, ut aliquid loco additum ex uocis aut gestus alieni faceta imitatione gratiā habeat. Postremū genus est, quum unus recitat fabulā, & ad huius uocem histriones personati, gestus attemperāt. Huius generis erat Roscius, quē accepimus cū M. Tullio decertasse, utrū ille sepius uerbis alijs eandē efferret sententiā, an ipse sepius uariatis gestibus repręsenteret.

LEO. Vnde colligis hoc fuisse genus histrionū? VRS. Primū ex ipsis Terētianis fabulis, in quarū calce recitator dicit, ualete & plaudite, Calliopius recēsui. Si singule psonę suas uoces promūt, quis est locus Calliopo? LEO. Dicis nōnihil. VRS. Accipe grauius argumētū, Ex Hecyrę prologo liquet eū q̄ præfatur solere fabulas emere, easq; recitaturū ediscere. Alioqui si singuli suā portionē sonabāt, quorū unus hæc præfatur? Rursus q̄ præfatur ἰ ἐκὼν δὲ τιμωρὸς μὴνον, queritur non haberi

non haberi rationē suæ senectutis, ad quē deferrētur fabu-
 le turbulēte. Nā nunc, inquit, nouas qui scribūt, nihil par-
 cunt seni. Si qua laboriosa est, ad me curritur. Si lenis est,
 ad aliū defertur gregē. Quod si quis cōtendit hæc ab eo
 dici, qui suo periculo fabulā emere ac proferre, quiq; præ-
 cipuas fabule ptes agere soleret, nō inficior & illud fabu-
 larū fuisse genus, quo singuli personati sua uerba sonabāt
 apposite gesticulātes. Quod accipi refero. Nūc ad id quod
 intermissum est redeo. Quum audis, legi, qui scis an prior
 longa sit, an breuis? Rursus quum audis δεοϋίλω, nōne
 Latinus credat penultimā productā, nimirum accentu La-
 tino deceptus? LEO. Profsus. VRS. Accentus igitur
 incertus est index spatij syllabici, præsertim in Latinis po-
 lyllyllabis. LEO. Est igitur alia ratio dignoscendi? VRS.
 Erat olim sine cōtrouersia, nunc ea propè in totū obsole-
 nit. LEO. Quod aliqñ fuit, potest instaurari. VRS.
 Sunt quidā adeo crassi, ut nō distinguāt accentū à quātitate,
 quū sit longe diuersa ratio. Aliud est enim acutū, aliud
 diu timire: sicut aliud intēdi, aliud extēdi: quātmquā nihil
 uetat eandem syllabā & acutū habere tonum, & pro-
 ductū tēpus, uelut in uidi, & legi, præteritis. At eruditos
 noui, qui quum pronuntiarent illud ἀνέχσ η̄ ἀπέχου,
 mediam syllabā, quoniā tonū habet acutū, quantū possent
 producerent, quum sit natura breuis, uel breuissima po-
 tius. Et ferè qui Græca legunt, accentus obseruatione con-
 fundunt spatium moræ, sic enuntiātes μενέλαος, quasi
 penultima sit breuis, & μενέδ'ημϑ, quasi due postre-
 mæ sint breues, quæadmodū in δεόςωρος, παράκλητος,
 εἰδ'ωλα, alijsq; inuenieris. Nec ita multis cōtingit sonare
 Græca,

Græca, ut accētū simul & morarū rationē obseruet, uel in carmine. Loquor autē nō iā de uulgo, sed de eruditissimis quoq; . Minus est erroris in Latinis, sed tñ illic quoq; tonus acutus ac inflexus obscurat cæterarū sonū, ut in uidebimus, cōgruit accentus cū quātitate, at in legebāmus, sola penultima uidetur esse producta, quū secunda sit æque longa: in amaue^rimus sola antepenultima, quum ea sit breuis, secunda producta. LEO. Omnino sic obtinuit usus, quem de discere difficillimū est. VRS. Atqui qui degustarunt musicā, nullo negotio distinguunt inter longam, breuem, & inter acutam & grauem. Nihil enim est aliud pronuntiatio, quā modulatio quædā uocū numerosa. Est enim & in oratione soluta pedum ratio, licet non perinde certis astricta legibus ut in carmine: quæ si cōfundatur, nō magis erit oratio quā cantio cantio, in qua graues cum acutis, longæ cū breuibus temere cōfunduntur. Vnde quidam priscorum grāmaticorum nō inscite dixerunt, accentum esse animam dictionis. Et tamen hodie talis est etiam eruditorum pronuntiatio, qualis esset illa ridicula cantio. Scis opinor canere cithara. LEO. Vt cūq; . VRS. Nōne frequenter imam chordam pulsans producis sonos, & summam tangens breuibus insonas? LEO. Frequenter, quanquā hoc discrimen euidentiū est in flatili musica. VRS. Vnde igitur nos sumus usque adeo ἄμωσοι, ut omnes acutas syllabas sonemus productiore mora, graues omnes corripiamus? Vel ab asinis licebat hoc discrimen discere, qui rudentes corripunt acutam uocem, imam producunt. LEO. Idem propemodum facit cuculus. VRS. Quatuor enim rationibus curatum est à priscis, ut omnes

ut omnes syllabæ, quantum licet, clarius audiãtur, ne qua suffugiat aures, aspiratione, tono, production & diphthongo. Clarius enim auditur prima in hero, quàm in ero. Et magis auditur li in ligo, quàm in intèllo. Et sonantior est prior in μῶμ & quàm in μόν &. Itidem in amauerimus, sonantior esse deberet ma secunda, quàm a, prima, ut in ama sit iambus, uerimus tribrachus, nisi quod prima trium acuitur, & ob hoc sonantior, quasi musicus per breuem longã & tres breues sonet, re re fa re re, amauerimüs. In hac dictione sonantiores sunt secunda, quia producta, & proxima tono acuto, licet breuis. Quoniam autè uocales principes sunt sonorü, diphthongü audibiliorem faciunt due res, gemina uocalis, & productio moræ. Sonantior enim est prima in audio, quàm in adco & udus, in οἶvoς quàm in ὄvoς & ἰδῶ. Horum si nihil obseruatur, qd est oratio, nisi incöpositus uocü strepitus. Iam intètio uocis & productio percipi nõ potest, nisi ex aliarü cõparatione. Potest enim eadẽ esse breuis & lõga, grauis & acuta, si ad alias atq; alias comparetur, ueluti uox pueri grauis, acutior est uoce iuri acuta, & syllaba breuis sic pronütiãtis ut Cartusiani pronütiãt psalmos festis diebus, productior est longa, uolubili lingua pronütiãtis, quemadmodü sacrifici quidã expediüt preces solènes, dum ad alia quæ sunt cordi festinant. L E O. Intelligo. V R S. Quin & idẽ inter dicendü nũc lentius pronütiat, nũc celerius, nũc demissius, nũc clarius, utcumq; sermonis ratio postularit. Nã & oratores in exordijs in qbus oportet sedatã esse dictionẽ, longiore mora pronütiãt syllabas, quàm in affectibus ubi iam incaluit oratio. Atq; adeo in hac

in hac oratione, Primum optimā spem de se praebebat, sobrius, quietus, placidus erga socios, obseruans & officiosus erga maiores, mox in diuersum uersus, coepit amare, potare, rapere, prodigere turpiter oīa: prior pars lentius sonatur quā posterior. L E O. Fit idē à musicis. V R S. E proximis igitur petēda est & tonorū & morarū differētia. L E O. Quae proportio est breuis ad longā? V R S. Dupla, ut aiunt grāmatici, uerum in dicēdo nō est necesse tam exacte rationē obseruare, ueluti fit in cōcentu musico, aut ueluti si qs saltet ad citharā. Sat est si longa, sensibili mora distinguatur à breui. Nā fieri pōt ut una longa respondeat duabus breuibus, aut amplius: rursus ut respondeat uni breui & dimidio. Iam sunt dictiōes duriores, quae plus spatij postulant quā aliae, praesertim monosyllabae. Diutius enim sonat, stāt tristes, quā stāt acies, nō solū ob cōsonātes in eandē syllabā coeūtes, uerū etiā ob sequentē syllabā, qua excipit, difficiliorē. Itē plus morae desiderat prima in structus, quā prima in legero. L E O. Libera stime magno scrupulo. V R S. Imō q̄ exactius super hisce rebus cōscripsere, docēt in q̄bus syllabis sufficiat unicū tempus, in q̄bus unum semis, in q̄bus duo semis, in quibus tria. L E O. Audio nouā musicā. V R S. Haud tñ absurdum est, qd' adferūt. Si uocalis, inquit, natura breuis est, & sequitur unica cōsonās, eaq̄ simplex, unicū tēpus obtinebit, ut cāput, λόγος. Rursus ubi uocalē natura breuē, muta cū liquida sequēs, aut alioqui geminata, reddit ancipitē, tēpus erit unum semis, ut lachryma, recludo, cygnus, Atlas, τέκνον, τέκμαρα, ἀναμνίσκω. quod à quibusdam obseruatur etiā in diuersis dictionibus, ut Tribulaq̄; trahēq̄;

trahēq; Item, Terrasq; tractusq; maris. Sed potissimū si tres sint cōsonantes, aut prior sit s, habeātue inclusam, ut prēmia scribe, a produci poterat, nec aliter produci uolūt quidā quā elisione s, & littora Xerxes, quia sequitur duplex. Iamque natura uel positu longæ sunt, harū duo sunt tempora, ut dos, mors. Rursum si uocali natura longæ adhaereat unica consonans in eadem syllaba, in his tribuunt moræ tempora duo semis, hoc est, duo breuia, & semibreue, ut sol. Porrò tria tempora uolunt esse, quum uocalcm natura longam due cōsonantes sequuntur, aut una duplex, ut mons, rex. Huiusmodi multa referebant ex auctore Prisciano, cuius autoritas si cui parum grauis est, habet simile quiddam Quintilianus libro nono, tractans de compositione. Testatur enim non omnes breues ac productas esse pares, sed esse breues, breuiores, ac breuissimas: contra longas, longiores, ac longissimas, exempli gratia producit uersiculum Maronis ex Tityro, Agrestem tenui musam meditaris auena. Quamquā hic nostri codices habent Syluestrem pro Agrestem, uerum id nihil ad rem: in Agrestem due primæ syllabæ natura breues sunt, & tamen gre, secunda, facit priorem longā. Dat igitur, inquit, aliquid ex suo tempore. Quomodo? ni habet plus quā que breuissima, qualis ipsa esset detractis consonantibus, nunc unum tempus accommodat priori, & unum accipit a sequenti, ita due natura breues, positione sunt temporum quatuor. Concurfus igitur mutæ & liquidæ in gre, tardiozem redderet syllabæ pronuntiationem, etiam si nulla consonans sequeretur: nunc quia sequitur st, duplicatur tarditas, uel triplicat potius, cuius pronuntiationem

tionem transfert in primam natura breuē: tamen si Priscianus nō tribueret primæ duo tempora, sed tēpus unū semis, nec secundæ tribueret amplius, nisi ob uocalē utrinq; cinctam gemina cōsonāte. Verū hæc minutiora sunt, potuisset enim oībus breuius geminū tempus assignari, si ita placuisset senatui populōq; Grammatico, ita nihil opus fuisset temporis unius sectione. Aliquāto post Fabius non inficiatus, à scriptoribus traditū, finalem breuem pro longa accipi, aures tamen, inquit, cōsulens meas intelligo multū referre, utrū ne longa sit quæ cludit, an pro longa. Neque enim tam plēnū est dicere, incipientem timere, quā illud, ausus est cōsiteri. Atqui si nihil refert, breuis an longa sit ultima, idē pes erit. Verum nescio quomodo sedebit hoc, illud subsistet. Quo moti quādam, longæ ultimæ tria tempora dederunt, ut illud tempus quod breuis ex longa accipit, huic quoq; accederet. Nec solum, inquit, refert quis cludat, sed quis antecedit. Vides Quintilianum sensisse discriminē inter longam & longiorem, breuem & breuiorē etiam in finali commatis clausula, quāto magis id sensurus in cursu perpetuo uocum, aut in media dictione. Quod si ueterum literæ nullum indicassent discrimen, tamen ipse naturalis aurium sensus non sineret aliter iudicare. Quis enim non omnino stupidis auribus nō intelligat, quā minus haberet difficultatis in κῶμ quā in κ/κλω, quum utraq; sit breuis: rursus tardiorē esse sonum in κλω quā in ωμ, quū utraq; sit natura longa, sed illi moram addūt, quibus cingitur, consonātes à fronte due, à tergo duplex: huic additū μ, nō difficultatē addit, sed iucūditatem. Præterea quis nō sentit ωμ facilioris esse soni, quum dico

dico, κῶωρ ἐξᾶ, quàm quum dico κῶωρ ἔξει. Itē tardius sonare κλω, quum dico κῶκλω σρατηγῆ, quàm quū κῶκλω ὄξᾶ. In κῶωρ ἐξᾶ sex sunt tēpora, in κῶωρ ἔξει sex semis. In κῶκλω ὄξᾶ, septem tēpora, in κῶκλω σρατηγῆ, nouem semis, ut κλω, syllabæ dimidiū temporis accedat ob moram, quā adfert cōsonantiū collisio. LEO. Haud procliuē sit ista discernere. VR. Nihil facilius. Atq; adeo miror hoc homini musico uideri, qui uoris quomodo uox, quā hodie maximā uocāt, diuidant in longā. Rursus quomodo lōgas in breues, breues in semibreues, semibreues in minimas, & has insuper secant in plusq̄ minimas: tum non ignores quomodo proportionibus, quas illi modos hodie uocāt, uarie producāt aut accelerēt pronuntiationē. Quāq̄ hac sublimitate nihil est opus. Res fuerit euīdēs, si, iuxta musicos, breuem secēs in semibreuē, ita in caput, erit breuis: in lachryma, breuis cum semibreui: in da & fle, due breues: in sol, due breues & semibreuis: in stirps & rex, tres breues. LEO. Intellego. Verum hanc exquisitam uarietatem negant obseruari in carmine pronuntiano, sed in oratione prosa nihil uetat. At ego multo minus arbitror obseruari posse in multorum concentu, præsertim imperitorum. Hinc enim, ni fallor, natum est, quod chorus Ecclesiasticus nec in Psalmis recitādis, nec in Canticis solēnibus, nullum habet breuium aut longarum delectum, ne tonorum quidē admodum magnā rationem, sed omnes pari tēporis mora sonāt, ne dum alius aliud sonat, inequalitas uocū pariat indecorā cōfusionem. Et in cantu si quando uocibus imparibus utuntur, inequalitatem eam non ex natura syllabarum, sed ex suo arbitratu metiūtur.

f Quāquam

Quinquàm hoc genus cantionis non recipiunt, qui religionis sunt austerioris, sed spondeis pronuntiant omnia. Non dubito tamē, quin Ambrosius suos hymnos obseruatis syllabarum modulis canendos instituerit, eamq; consuetudinem arbitror ualuisse donec crassior literarū inciticia, et inconditus uocum tumultus compulit ad hanc inaequalem equalitatem confugere. Quin audiui concionatores ex hoc genere, qui quo plaris habeantur à populo, nouum aliquid prodigiosum comminiscuntur, eodem tono, pari mora pronuntiantes syllabas omnes, paribus etiā interuallis, quasi singulae syllabae singulas absoluerent dictiones, magna quidem admiratione plebis imperitae, sed aequae magno tum risu, tum tædio doctorum hominum. Hoc enim uere est, quod ait Cicero, latrare, non loqui. Verum ut ad institutum nostra recurrat oratio: quemadmodum in productione syllabarum plurimum habet momenti facilitas aut difficultas literarum unde conflantur, ita neque quicquam uetat, quo minus in eodem sermone, nunc citatior, nunc lentior sit pronuntiatio, modo in cursu uerborum, quā Graeci *δυνάμειον* appellant, inter uicinas proportio discernat moras temporum, ita in modulandis tonis non est eadem ac perpetua ratio, ut omnes acutas sones iisdem chordis, seu graues, aut circumflexas: licet enim pro sensuum et affectuum uarietate, nunc intensiore, nunc depressiore linguae sono uti: ex proxime praecedentibus ac proxime sequentibus distinguere uocis modulationē sat erit. Non enim semper pari spatio uox acuta ultra grauem intēditur sed ut eūq; cōmodū est, aut ut sermonis natura postulat, remissi or aut ardētior. Interdū enim ad semitonium interdum ad tonum

tonum, nōnunquam ad ditonū, aliās ad τλῶ δ'ιὰ τεσσάρων
 ᾠρῶν, aut δ'ιὰ πέντε tollitur. Quidam etiā altius, sed iam
 indecore, nec citra speciem insanie, quæ hoc est euidētior,
 quò id faciūt crebrius, maxime quum sensus nullā uocis muta-
 tionem postulet. Tota hæc modulādi ratio intra hepta-
 chordi modos cōsistit. Rursus in depressione uocis eadē est
 ratio, nec anxie seruandum est, ut oēs, quæadmodum dixi,
 syllabæ eodē tenore, uelut eadē sonētur chorda, præter eā
 quæ acutiur: quod genus si dicas legeramus, abominanda,
 horrenda, nō referenda, prima legeramus potest sonari in
 nete (singamus enim hāc esse, quæ grauissimam ædit uocē)
 secunda in paranete, tertia in paramese, quarta rursus in
 paranete. Rursum in abominanda, primæ duæ sonari pos-
 sunt in paramese, tertia in mese, quarta in parypate, quinta
 in mese. Item horrenda, prima sonari potest in lichano,
 secunda in hypate, tertia in parypate. Deniq; non refren-
 da, primam sones licebit in paramese, proximam in para-
 nete, antepenultimam in nete, penultimā in paramese, ulti-
 mam in nete. L E O. Hic desidero meam citharam. Sed
 age dic quo pacto discernitur acutus tonus à circumflexo?
 V R S. Duplici nota, productione temporis & intentione
 uocis, ut lentiore ita remissione. Non huc accersam musi-
 corum subtilitates, qui distinguunt tonum ac semitonium,
 diuidunt per apotomas, dieses, cōmata, schismata, & dia-
 schismata. Nobis ad hāc rē sufficit discrimē toni, semito-
 ni, si uis & ditoni. Sit igitur hoc discrimen inter acutū &
 inflexū, qđ inter tonū & semitonū, aut si hoc uidetur ob-
 scurius, quod inter tonū & ditonū. Et hoc discrimen La-
 tini prorsus negligunt, quum quoties penultimam natura

f 2

longam

longam excipit ultima brevis, in priore loco sit circūflexus accentus, non acutus. Vidi, primam habet acutam, uidit: primā habet circūflexā, illud perinde sonat quasi dicas fa re (nam docēdi gratia, crassius est loquēdum) hoc quasi dicas fa mi, aut si syllabam, cui tonus additur, conferas cum precedēte, acutus perinde sonabit, quasi dicas re mi, perfecto tono: circūflexus quasi dicas mi fa, quia semitonium est. Quod si cuius aures sunt ebetiores quā ut hanc sentiant differētiam, sit acutus fa ut, aut ut fa, circumflexus fa re, aut re fa, prout syllabam intendendam cum precedentī aut sequenti conferes. Hæc quū discuerint ueteres & usu & præceptis, an non piaculum est nos hoc discrimen in totum negligere. Quis enim nunc discernit pronūtiā inter has, crēta, mīsa, Rōma, mēta, uēna, nominandi uocandiue casu, & crēta, mīsa, Rōma, mēta, uēna, auferēdi casu? L. Certe nemo. VR. Rursus inter lūctus recto casu, & lūctus paterno casu? Atqui i prioribus est trocheus, & prior syllaba tonum habet circūflexum, ob ultimam breuem, in altera prior habet acutum, propter sequentē productam. LEO. Audiui ueteribus ultimam semper habitā pro accipi. VRS. Verum ultimam carminis, non cuiuslibet dictionis, & quod ueniæ datur in carmine, fortasse dabitur & in colis, aut periodis, tametsi ne illic quidem, nisi ut pro breui sonet longam, nō contrā. In synepia uero nequaquā idem licuerit. Et quanquā euidētius breuis ac longe discrimen est, uocalē excipiente cōsonante, ut frūctus & frūctus, ut post docebimus; tamen apud ueteres finalis uocalis nulla sequente consonante, manifesto discrimine signabatur. Id esse uerum liquet ex Diomede grammatico, qui docet

est

et o in fine uerborum solere produci, Græcorum exēplo,
 qui ut λέγω dicunt & τῷ τῷ, ita illi dico & cēdo: Post,
 inquit, usus in tantum obtinuit, uocalem hanc haberi pro
 ancipiti, ut ridiculus esset qui non corripere. At unde de-
 prehendebat hoc irrisor ille, si tum pronuntiabant ut nos
 pronunciamus hodie? Nimirum ex accentu, & mora tem-
 poris, præsertim in cursu. Qui producebat, dicebat dico
 tibi. Iam due dictiones habebant sex tempora, & syllaba
 prior in utraq; tantum habebat acutū: qui corripiebat, ita
 sonabat, dico tibi, & eadem dictiones non habebāt nisi
 quinque tempora. Itidem si dicas, amo pecuniā, facile digno-
 scent aures an sones iambos duos & pyrrichium, an tribrach-
 ium & dactylum. LEO. Monitus sentio. VRS. Nūc
 aliam accipe fabulam, quæ rem eandem doceat. Quintilia-
 nus libro duodecimo narrat rusticum quendam testem in-
 terrogatum an nosset Amphionē, negasse. At citius inter-
 erat illum nosse hominem, quum esset minime stultus, sus-
 spicatus est id quod erat, rusticum hominem quidem nosse,
 sed non agnoscere uocem parum rustice pronuntiatā. Itaque
 ueluti de altero percontans, rogauit an nosset Ampionem,
 uidelicet aspiratione sublata, & secunda syllaba breuiata:
 protinus agnouit Ampionem, qui Amphionē non nouerat.
 Hic accētus quoniā anteit penultimā, nō indicat discrimen
 quantitatis syllabice, quū enim penultima sit breuis, in an-
 tecedenti tonus sit oportet, siue corripitur illa, siue porri-
 gatur. Vnde igitur rusticus ille discernerebat à longa breuē?
 Nec enim refert ad dignoscendi facultatē, quod apud rusti-
 cos iatiose corripiebatur. Sic esse pronuntiatum existima-
 bat, hoc mihi satis est, quod aurium iudicio secretiat breuē
 f 3 . . . à longa.

à longa. Vnde inquam? Non accētū, ut modo dicebam, sed mora temporis. Quum enim urbane pronūtiaret Amphionem, Ionicus erat ἀπὸ μείζονος, hoc est, spondeus cum pyrrhichio: quum Amphionem more rusticorum trocheus erat cum pyrrhichio. Num hec tibi uidentur satis apertas? LEO. Non habeo quod contradicam. VRS. Accipe quod his omnibus euidentius est. Tot autores apud Græcos scriptores de numeris orationis conscripserunt, inter quos sunt Aristoteles ac Theophrastus, si rhetores cōtēnimus: tot apud Latinos, præsertim M. Tullius et Quintilianus. At oratio numerosa, quibus rebus constat? LEO. Pedibus opinor. VR. Recte, nam iisdem pedibus constat oratio soluta quibus carmen, nisi quod non æque certis legibus inter se iunguntur. At pedes unde constant? LEO. Ex breuium ac longarum syllabarū inter se connexionē. VRS. Rursum quare discrepat à breui longa? LEO. Porrectiore mora pronuntiandi. VR. Si tum confundebatur longarum, ac breuium discrimen, quemadmodum hodie facimus, quorsum attinebat celebres & graues uiros tot uoluminibus præcipere de numerosa dictione? Ac Romæ quidem quoniam Democratia, propter senatus auctoritatem temperata erat Aristocratia: multa apud populū, nonnulla etiam in senatu agebantur. Athenis autē quod esset Democratia pura, omnia agebantur apud populū. Quod si plebes imperita nō discernebat longas à breuibus, quorsum opus erat Demosthenem, olei simul & somni iactura hac sollicitudine discrucari? Sin indocta multitudo bene modulatis delectabatur, rursum male compositis offendeatur, qua fronte nos nobis loqui uidemur, qui præter accentus nullum in
syllabis

syllabis discrimen facimus: atq; hic ipse accentus frequenter in causa est, ut pro breui sonemus longam. Frustra tam operose precipitur, qui pedes congruant initijs & clausulis, incisorum, membrorum, & periodorum, si nostri arbitrij est pro breuibus longas, pro longis sonare breues. Quis in medijs uitabant immodicam syllabarum celeritatem, quæ sic offendeat aures, ut puerilium crepitaculorum strepitus, unde Aristoteles eiusmodi compositionem chordacem appellat, si ubicunq; tonus est, licet sonare productam: ut mulier, faciat dactylum nõ tribrachũ, & temeritas faciat dijambum, non pæonem quartum, quæ constat pyrrhichio & iambo. Animula misera perijt, si pronunties ut oportet offenduntur aures erudite concursu breuium, quasi tu τὴν χορδῶνα saltanti canas, aut τὴν τετραβολό. At nos hic sonamus dijambum in animula, duos dactylos in misera perijt. Quis quibusdam uisum est diuini, quod Marcus Tullius in clausula posuerit, balneatori & archipirate: Demosthenes, τῶσι Ἐπάσαις, quæ finis est iambici Scæzontis, cõstans ex Trocheo & Molosso, si nobis licet, balneatori, tribracho et spondeo, archipirate dactylo & spondeo sonare. Rursus quis laudatur hæc eiusdẽ cõpositio iisdẽ in armis sui, qd̄ in armis sui, spondeus iambo præponitur, aut qd̄ iisdẽ in armis sui, sint duo cretici, si nobis licet, ut ferè facimus, sonare dactylũ, & dichoreũ, in iisdẽ in, & armis, sui? Siquidem tono decepti, priorẽ in sui, producimus. Aut qua rõne probatur illa Ciceronis clausula, criminis causa, quia spondeũ præcedit creticus, si nobis permittimus creticum uertere in dactylum, quod improbat ab artis scriptoribus? Idẽ dicere possum

de clausula Ciceronis, uerumetiã nota, in qua spõdeus succedit anapesto, si nobis liberũ est pro anapesto sonare daetylum, ut ferè nunc uulgo sonant etiam docti. Quir illa Ciceronis clausula doctis olim uisa est felix, patris dictum sapiens, temeritas filij comprobauit, quod ultima dictio dichoreum absoluat, si tum liberũ erat pro dichoreo sonare pæonem tertium, hoc est pyrrhichium ac trocheum. Sed exemplorũ plus satis. Vides quantam syluam adferre quæ, sed hæc declarande rei abunde, ni fallor, sufficiunt. L E. Mihi sanè supersunt etiam. Caterum nunc aures ista non dijudicant. V R. Quid cause, nisi quod aures habemus asininas? quibus non placet lusciniæ cantio modulatissima. Et tamen istæ aures in musarum donis plusquàm asininae, in saltationibus ineptis, in ebrijs cantionibus sentiunt longe, breuis, acuta, demissa, mediæq; uocis discrimen. L E. Sic est ubi intenderis animũ, ibi ualet. Si hæc sunt uera que narras, ut sunt profecto uerissima, nullus hoc tẽpore sonat Latine. V R. Adde ne Græce quidem, utcumq; nobis placeamus. L E O. Multi querunt in uocibus Græcis, quas usurpatione, sui iuris fecerunt Latini quæ ratio accentuum sit obseruanda. V R. Isti huc expedire perfacile est. Si uox desflexa est ad normam Latine declinationis, seruetur accentus Latini regula. Id præterquàm quod iustius est, etiam commodius est. L E O. Quam ob rem? V R. Quia apud Latinos perpetua ratio est, Græci uariant, eo quod Latini ferè spectant penultimã in polysyllabis: in dissyllabis tonus propè semper est in priore, nec aliunde aliò migrat, quemadmodũ apud Græcos. L. Exemplo rem feceris dilucidio rem. V. Quidam malunt dicere grãmaticæ, grãmatices,

tices, grāmaticēn Græco more, quàm Latino. Atqui Latine si dicas, tonus semper erit i ea quæ tertia est ab ultima, alioqui grāmatica, penultimam habebit acutam grāmatices patermus casus, & grāmaticè datiuus circumflexū: rursus o grāmatica acutum, quanquàm in septimo casu congeris esse Latinus. Itē qui Timotheus dicit Latine, semper aciat antepenultimam, & hætenus conuenit cum Græcis quoties ultima corripitur. Cæterum quoties ultima sit longa, tonus migrat iuxta Græcos in penultimam, ut Timothēi, Timothéo: in Timotheum remigrat in locum suum.

LEO. Expeditius itaq; dicemus sophia prima acuta, & philosophia antepenultima acuta? V R. Sic opinor, Nam quod Christiani quidam tantum tribuerūt accentu Græco, ut in metro quoq; syllabam natura longam corripuerint, uelut in idola, & paracletus, ecclesia, & si quæ sunt alie, condonandum arbitror pietati potius quàm imitandum. L. Explana, queso, crassius, quo sono discernatur natura longa uocalis à breui. V. Id ne putes rem nouam, wit dilucide patet in linguis uulgaribus, quæ & sono & scriptura discernunt longam à breui, longam aut geminata uocali scribentes, aut addita uocali uertentes in diphthongū. wijn. Dic Batauice album, sentis unicū i: dic latum, sentis geminum, quum tamen dictio sit monosyllaba. Audis apud ma= Vlees: chinas quibus onera tolluntur è nauibus, quoties iubent uocali rotam, simplex i: quoties uinum postulant geminum. Beeft. Rursum dic Batauice lagenam, audis unicum e: dic Flandrice carnem, audis geminum. Idem discrimen in optimo, Leeft. & bestia, ultimo et forma calcearia. Dic Batauice pellem, Vel audis unicum e, dic multum Brabantice, audis duo. Item Veel.

f 3 Batauice

Put Batauice puteum, audis u simplex, dic extra, audis geminum. Vut. num, nisi mauiis hic esse peculiarem diphthongum. Itē dicitur Bret Anglice panem, audis e breue, dic Batauice latū, audis ee Breet. geminum. Dic obesum Batauice audis e breue, dic simulta Vet tem, audis porrectum. Dic Batauice rotam, audis a breue. Veet. Dic consilium, audis diphthongum æ. Idē fit in foramine, Rat & uadite: in balneo, & lucro. LE. Iam mihi succurrunt Raet. istius generis exempla innumera. VR. Quo magis mirū Gat est nos hæc omnia confundere seu Græce, seu Latine loquē Gaet. tes. Dicitur natura longum excepta prima litera, quid aliud Bat sonat hodie quàm apud Latinos ur? quod natura breue Baet. est. Itē ωῦε, nos sequuti Græcos male pronuntiamus, quū Germani uocē eam à Græcis sumptam recte sonent, nisi quod tenuem uertunt in aspiratam. Bataui in u consonans. ωῦε nos male sonamus, Galli recte, quū humile dicūt aut passum. LE. Sic est profecto. VR. Iam in Dicitur, quod ipsum ad nos fluxit à Græcis, Batauica lingua dum sonat dier, d mutato in d, declarat quid sonuerit apud Græcos Dicitur. Ad hæc quid aliud sonat nus in animante longum, quàm in dictione minus breue? L. Nihil prorsus. VR. Atqui discrimen docet Batauus sonans animātis uocabulū, in quo audis geminum u: si sones simplex, nullus quid uelis intelliget Latine nesciens. Tantum est discriminis in moræ syllabæ, qd nos, perinde ac si nullius sit momēti, planè negligimus. Nihil enī aliud sonat hodie las in puellas, quàm in Pallas: es in res, quàm in uerbo es: lis in facilis, quàm in illis, unde litis: or in ἔκτωρ, quàm in uincor: lus in nullus quàm in palus & salus. Atq; item de cæteris, nec ullo modo dubitandum quin ueteres distinxerint manifesto uocis discrimine.

discrimine. Ne quis autē existimet hoc usq; adeo barbaricum esse de quo loquimur, præter alios Grammaticos & Quintilianus ipse prodidit, Latinos usq; ad Accij poëte tempora & ultra, uocalē productam, per eādē geminatam notare solitos, ueluti si scribas, uaanus pro uanus, turbas pro turbas, rees pro res, lijs pro lis, doos, pro dos, saluus gemina uocali pro salus. Si nullum erat discrimen, unde priscis tanta huius rei cura? Nunc uero quid interest inter priorē syllabā in māla adiectiuo, & māla substantiuo quod illis erat maala. Inter finalē is, huius uerbi legis, & finalē audis, quod illi scribebant audijs. Inter legi à legor, & legi à lego, quod illis erat leegi. Inter uiuis uerbum & uiuis nomē, quod illi uiuijs: inter δ'ός Græcū uerbum, & dos dotis, quod illi doos. Inter ultimā, manus genitiui, & ultimam, uulnus. L E O. Deum immortalē, quantum à reā hāc pronuntiatione degenerauimus. V R. In Græcis propere grauius etiam aberratū est. Quis enim distinguit inter τῦπῆσμου indicatiuū, & τῦπῆσμου subiunctiuum? Aut quis inter ας in ἀνείας, & as in λαμπάας: inter καλός nomē, & καλῶς aduerbiū inter κύριος & κυρίως, si tonum tollas, quū ipsum ω ex duobus o pusillis conflatū admonere nos debuerit & pductionis & soni? Quod si nihil aliud sonabat o ḡ ω, quid sibi uult quod grāmatici tāto opere prædicāt ω, grādus quiddā resonās ē specu oris? Quid aut facilius quā eandē uocalē duplicatā, nō ictu uocis, sed productione sonare? Id facillime percipiet, qui primū pro una sonarit duas, quemadmodum solent nondum absoluti musici, quo certius canāt ad ictum manus, longā diducunt in duas breues: rursus eadem mora, perpetuo sono pronuntiant

tiant eandem longam, animo tantū imaginantes geminum uocis ictum. Simili ratione complures breues, aut etiā longas continuo sono pronuntiant, nec errant in moris, animo supputantes interualla, non uoce. Sic apud Latinos extibijcem factum est tibicen. Igitur ut recte sones legi à lego, primum fac uocē trisyllabam, & dic lēegi prima acuta, deinde pari mora, sed uoce continua légi, ut hæc uox quatuor temporibus extendatur, quum légi à legor constet tribus. Vt recte sones lege à lex, dic léege, mox inflexa priore, lēge, ut dictio constet tribus temporibus, quum lege uerbū cōstet duobus. Item dic luctuus trisyllabōs, mox luctūs extento u. Dic máala, mox mála, quum arboris fructum indicas. L. Tu quidem crassissime doces. V. Nimirum crassis tradēda. Itidem qui uolet assuescere pronuntiandis diphthōgis, primū diuidat, deinde cōtrahat in eadem uocem: primum sonet musæ, deinde musæ: primum fœnum, mox fœnū: primū audio tetrasyllabū, mox audio trisyllabū: primū euge trisyllabū, mox euge dissyllabū, sic ut utrūq; uocalē liceat agnoscere, quāuis sono cōfuso. Idē in diphthongis Græcis, ut πείε παίε, δημοδένει δημοδένει, οἶνος οἶνος, μούσα, per u Gallicū μοῦσα. Similis in Græcis pductis est exercitatio. Primū dic αὐνείαε, mox conflato sono in longā αὐνείαε. Item κ, diduc in duose ore diductiore, aut in duo a Scotica, & dic γαμματε κέε, mox perpetua uoce grāmatikῆς, memor prioris soni, ut κῆς id sonet quod apud Gallos sonat sed, apud Zelandos caseus. Similiter μυυε per u Gallicū, deinde μῦε. Item καλοε, mox καλωε. L E. Video facillime discerni uocalem longā à breui si consonans finiat syllabam, ut in
audis.

audis, legis: at non perinde facile, quoties uocalis claudit syllabam. Quum enim dico is ab eo, sic enuntio quemadmodum Bataui glaciem: quum lis unde litis, sic effero quæ. ijs admodum Gallus sonat lilia. At minus est evidens discrimen in colo uerbo, & colo nomine: in m̄la substantiuo & m̄la adiectiuo: in p̄tet à puto, & p̄tet à putco uerbo. Accentus enim obscurū habet discrimen, nisi mora probationis accesserit, nec ea facile sentitur, nisi in cōtextu, quā, ut dixi, Græci uocant σιωῶσα, ueluti si dicas, da bona m̄la, ex duabus breuibus præcedentibus & una sequente, sentitur a, productum in m̄la. Item ex bo, acuto sentitur ma circūflexum. Hinc iocus ille Plautinus, quū Sosia heræ nūnanti magnum malum, mutato accentu respondet prægnanti potius esse dandū m̄lum, ut quod obrodat sit, animo si male esse occæperit. Verum his in rebus emendatior est Germanorū lingua quàm Gallorum, qui finales syllabas omnes serè producant, nisi si qui uulgatam pronuntiationem dedidicerunt, atq; item cæteras plerasq;: ita sonant caput, quasi geminum haberet u, & audit, dicit, similiter, maxime uero quū dictio desinit in s. Itaq; recte pronūtiant salus, uirtus & fructus gignendi casu, quæ nos confundimus: at non recte eodem sono pronūtiant, dominus & seruus: mus & Iesus recte sonant, at non recte minus & laesus. Recte sonant audis, uenis, nescis: at nō recte, audit, uenit, nescit, aut nō recte, scribis, legis, dicis. Bene sonāt os, mos, flos: at non bene σοφοῦ, καλοῦ, κρείττου. Est igitur hic quod discamus à Gallis, est quod illi uicicissim discant à Germanis. In medijs item ac primis syllabis amant porrigere uocales, uelut quum dicunt, arma licet a, sit positu longa.

longa, tamē perinde sonant quasi sit geminum a, aarma sono cōtinuo. Id quo possint cōmodius, elidūt ē duabus sequētibus mutis alter am; sonantes mama pro māma, et alium pro allium, aduco pro adduco, atero pro attero, ualo pro uallo, anuus pro ānuus. L. Suggestis animo quiddā, de quo frequēter addubitauī. Grāmatici distinguūt uocalē naturā longā, et positu longā. At apud Latinos quū oēs sint ancipites, eoq; dicātur natura longae quae positu longae non sunt, est ne ratio qua per sonū possim dignoscere? V. Et hoc te docebit uulgata Gallorum pronūtiatio, qui oēs frēre sonant ut natura longas, duas cōsonantes aut unā geminā uoce separantes à uocali praeedenti. Nos enim uidiſti, sonamus, ut penultima syllaba desinat in s, ultima incipiat à t: Gallus penultimā finit in i, et ultimā incipit à st. Rex, lex, sex et pax et natura et positu longas Galli recte sonant: at fax tantū positu longā nō item. L. Sed praeter discrimen soni, unde liquet positu ne, an natura sit lōga uocalis? V. Ex cognatis dictionibus hoc elucebit, in quibus abest altera consonantiū, uelut in amasti, a, natura longū esse declarat, quod et in amare sit longum, et in amati, quum absunt consonantes. Idem apparet in regis, legis, scis et pacis. Contra in face, in noced, unde noxa in Arabe et trabe declaratur uocalis recti esse positu non natura lōga. Rursus ἰν ἑτῦφᾱ et τῦφᾱ: manifestum est u positu nō natura longū esse in τῦπῶ, τῦψῶ et similibus. Eadem est ratio ἰ κῦκῦ priore ancipite: proinde qui duas cōsonātes separat à praeedēti uocali, si producte pronuntiat declarat natura longā esse: sin alterā partitur priori uocali, alterā posteriori, significat positu longā. Qui in

κν κν ☉ sonat priorē breuem, consonantē utrāq; iungit
 posteriori uocali. Sic Oratius Donatura cygni si libeat so-
 num. ☉ Forma captiue dominū Tecmessæ: cmes, separā-
 dum est à te. Quāquā est nōnullis sua quēdā pronutian-
 di ratio, quæ iubet cōsonantes posterioribus uocalibus an-
 nectere, seu diducere, uelut in Atlas, ☉ aruspex, quoniam
 prius compositū est à τλάω, ☉ α, particula uehementiæ:
 rectius τλ, separatur à prima uocali, quemadmodum in
 εσοχουε. Posterius cōpositum ex ara ☉ specio siue spe-
 cto, sp̄ rectius annectitur uocali sequenti. Contrā est in ab-
 stemio, quoniam dictū est ab abstinentia temeti, s, melius
 annectitur primæ syllabæ. Quāquā hęc magis perti-
 nent ad orthographiam quā ad pronuntiationē. L E.
 De uocalibus ☉ accētibus uideor mihi satis instructus. Su-
 perest ut de cæteris item cōsonātibus nobis edisseras. V.
 Refram quod memoria suggerit. Tres sunt mutarum or-
 dines, primus est p tenuis, b mediæ, ph aspiratæ, quā Græ-
 ci propriam habēt φ: secūdus c tenuis, g mediæ, ☉ ch. siue
 χ aspiratæ: tertius t tenuis, d mediæ, ☉ th siue θ aspiratæ.
 Atq; hęc potissimū mutæ dicuntur, quod ne sibilū quā-
 dem, aut stridorem, aut strepitum ullum edere possint, ni-
 si uocalis addita sonū expediat. P sonatur dū compressis la-
 bijs, spiritus ex arteria prorumpens diducit os addita uo-
 cali, quæ si præcedat mutam, uocalis uelut obtumescit: ex-
 empla sint, pa, ap: unde Fabius hoc tribuit felicitati linguæ
 Græcicæ, quod nullam habeāt uocem desinentem in ul-
 lam mutam, nec in m, quæ ☉ ipsa uelut obruit uocem
 ore compresso. Consimili ratione promitur b, nisi quod le-
 uiore compressu labiorum uox exit, sed paulo largiore
 spiritu

spiritu largissimo φ suae ph. Euidēs discrimen senties, si cō-
 tinenter pronunties, pe, be, phe. C uero reducta introrsum
 lingua, et hinc atq; hinc ad molares illisa, haerētem intra-
 os sonum propellit in palatum superius: nec aliter sonatur
 g, nisi quod lenius exit, et paulo largiore spiritu, quā chē
 plurimo flatu proferatur: discrimen senties si sonueris co,
 go, cho. T, sonabis, si summa lingua pulsaris supernos et
 infernos dētes, eos quos Graeci, ni fallor, τὸ μείε appellāt
 modice diductos. D crassius erūpit: th crassissime. Eadē est
 sonandi ratio in duplicibus, ut λάδω, ζένθ, γάζα: aut
 in cōpositis, uelut in πήνω, πνέω, φράζω. Item in κτάο-
 μοι, κτήμα κνίασα, γνῶναι, χνούε, τλάω, κδέω. Rur-
 sus in τμήμα, τμῶλος, δμῶεε, δλάω, δνκτῶε, et alijs
 huius formae. Nunc expēdamus quantum in his à germano
 sono degenerauerimus: Graeci pro π sonāt b Latinū, si m
 litera praecedat, ut ἔμποςθ emboros, συμπαύζομοε
 symbezome, συμπόσιον symbofion. Id diuīus fit, quā
 idem faciunt in diuersis dictionibus, mutato etiam sono μ in
 m, ut ἐμ πρώτῳ embroto, ἐμ πυρὶ embryri. Et hoc mu-
 tuamur à uulgi delicijs. Nec enim huiusce rei ulla mētio fit
 apud ueteres, usque adeo in ceteris minutijs tradendis penē
 dixerā superstitiosos. Rursus pro β sonāt u nostrū conso-
 nans, βάτραχος, ἀμβρόσιος amurosios, quē
 probabile sit β apud priscos Graecos idē sonasse qd' apud
 Latinos sonabat b. L. Quibus in hanc sententiam duceris
 argumētis? V R. Primū est, quod ex tot Grāmatices scri-
 ptoribus nemo uarietatis huius facit mētionem. Hoc si leue
 est, dicam aliud. M. Tullius in epistola quadā ad Petum, ut
 demonstrēt eandem uocem apud alios obscenam esse, quae
 apud

apud alios sit uerecunda: nec in uerbo turpitudinē esse, sed in sensu loquentis, producit bini, βίνα, que Latinis sit pudica, Grecis obscena. Atqui si βινά sonabat tum Grecis, quod uulgo sonat hodie, nō erat uox eadē apud utrāq; gentem, nihilo magis quā apud Latinos bini & uini.

LEO. Probabile est quod narras. VRS. Arguit idem Grecanicarum uocum usurpatio. Quod enim Greci dicunt βός, nos dicimus bos: & quod illi βοῶν, nos boare: quod illi τυφέον, nos turbare: quod illi βαλανεῖον, nos balneum. Quid autē infinita persequor? Et si quid detorquemus, in diuersam partē id facimus citius, ueluti quā βοῶν dicimus papē. Hic peccant & eruditi, uulgus autem, & qui uulgatā pronuntiationē non dedidicerunt, interdum pro b pronunciant u cōsonans, & contrā, ut bibit pro uiuat, & uiuit pro bibit. Id peculiare dicitur cuidā Hispaniarum regioni. Audiuimus & Gallos aliquot ad eundem modū sonantes. Sunt & apud Germanos, qui pro b sonent p, & contrā, ut pipere pro bibere, & biber pro piper.

L. Frequenter istiusmodi uoces audisse memini.

VR. Imō & in libris manu descriptis huius pronuntiationis uestigia saepe deprehendimus, ut pabtismus pro baptifinus, & uelle pro belle, & bictus p pictus, βότθ pro βότθ. Sed plus etiam est erroris in c, cui respōdet apud Grecos κ. Aliud enim sonat Latinis quum præcedit e, i, y, e, æ, quā cum antecedit, a, o, u, ut in ceres, cinis, cynicus, coelum, cæcus, aliud in canis, colo & curo. Nam in illis uulgus nostratiū penē nihil discernit inter c & s, ut uix aures dijudicent cœnæ dicas à cœna, an sene à senex: & utrum silicem pro lapide, an Cilicem pro gente: citum

g   à cio,

à cio, an situm pro positum. In Sicilia, primæ syllabæ sonū egre dignoscas à sono proximæ. Qua quidē in re minus peccāt Itali, præsertim Romani, qui tametsi nō prorsus eodē modo sonant c, ante uocales omnes, tamē ita pronuntiant, ut manifestò discrimine dignoscas c, literā ab s, linguam in latus dentiū leuum intorquētes in Cicero, Cæsar, & Cyrus: in alijs tamen minus est crassitudinis, ut in canis, colo & cura. Difficilior autē est huius literæ distinctio, quoties præcedit s, ut in scio & Scythæ, resciscit, asciscit, quā tamen euidenter ac feliciter exprimunt Romani, nos mire confundimus. Nos hic & alio peccamus modo, spiritū addentes c, quoties antecedit s, & sequitur a uel u, schando sonantes pro scando, & schutū pro scutū. Quin & Græci κ suū crassius sonāt, quasi uergēs ad γ, ac sibili nonnihil meditans, quoties præcedit uocales aut diphthongos, ε, ι, η, υ, αι, ει, οι, υι, ῥ in cæteris. Nec dubiū quin hæc differentia profecta sit à uulgo, quū nemo ueterum id scripto prodidit, quando tamen alijs de rebus minutissimis plurima cōscripserint. Ex linguis autē popularibus, quas cōstat olim lingua Græca permixtas fuisse, cōiungere licet, κ, ante uocales quaslibet perpetuum suum obtinuisse sonum. Sic Germani uulgo sonant Cæsarem Batavi silicem, sic Picardi ici, quod imitatum est à Græco ἐκί. Nec me fugit hanc Gallie partē ob pronuntiationē rideri à cæteris, retinet tamen manifestiora Græcæ Latineq; lingue uestigia. Rursus si quis audiat Anglū petentē osculum, agnoscet Græcū κῦσσι, in qua uoce nos pro υ Græco sonamus u Gallicū. Et in nostrate lingua, quoties illud tenue uolumus exprimere, pro c scribimus k, non aliter sonātes

quum dicitur, θεολόγω, θεολόγῃ, θεολόγῃ, quàm cum
θεολόγε, θεολόγοι. LEO. Ut nos quidē sonamus. VR.
Huic malo succurrit Germanorum pronuntiatio, qui sono
per omnia simili dicunt, lego, legis, legit. L. Video quē
admodum ex corruptis libris, itidem ex linguis quamlibet
uitiatis posse quaedam deprauata restitui. V. Atqui nos
Bataui ridemus hic Germanos, quasi uitiosum sit, quic-
quid diuersum est. L. Ad istam rationem nihil non esset
uitiosum inter homines. Verum ut hic recte sonant g, ita
perperam sonant quum dicunt, caudeo pro gaudeo, et ca-
des pro gades. V. Ita sanē sonant quidam, qui uulgatā
pronuntiationem dediscere aut non potuerunt, aut negle-
xerunt. Verū ex malis si quid inest boni decerpere sapien-
tis est. Nos tamē grauius peccamus in aspirata χ siue ch.
L. Tantum ne peccatorum? Expectandus est annus Iubi-
leus. V. Fortassis excusabitur ab aliquibus quod pro mi
sonamus mihi, rursus pro mihi michi, quo iure ueteres in
Hebraeis usi sunt, quo sonus sit uegetior, ut in Ioahim, et
Ioachim. Verū quod pro ὑπόχριστον ὑπόκριστον, pro
Christe sonamus criste, pro chrisma crisma, quis feret?
L. Nemo, nisi qui nescit discrimen inter Christum et cri-
stas. V. Sunt ex aduerso qui aspiratum pronuntiant etiā
cribrum. L. Isto nomine Germani superiores male au-
diunt, quū et id si quod est, uitij multis modis cōpensent,
et ab Italis profectū uideatur. V. Scio quid dicas. Ara-
rium quem epigrammate ridet Catullus, qui pro cōmodis
dicebat chonmodis, pro insidijs hinsidias, ex cuius inno-
dico flatu tantum erat discriminis, ut poeta timuerit, ne
posteaquam ille Syriam petēs nauigasset Ionū mare, iam
non

non Ionium diceretur, sed Hionium. Et olim fuerūt apud Græcos, qui uitabant aspirationē, Iones opinor, & apud Latinos priscos. Et ne quid existimemus sub sole nouū esse, sunt hodie qui spiritum addunt ubi nihil opus, & spiritum adimunt ubi erat addendus. Quorum hoc posterius Flan-
 drie parti gentilitium est, qui mira constantia spiritū ad-
 dunt tenuibus, & adimunt aspiratis. Is error uelut agna-
 tus hæret illis etiā Latine Græcæue sonātibus. Quæ admo-
 dū enim uulgata lingua dicentes herū subtrahunt spiritū, eer
 & sonant honorem, ita quum dicunt honorem addūt: ita heer.
 Latine loquentes ululam uocant hululam, & humilē umi-
 lem. L. Pulchre pensant uitium uitio. V. Audiui Floren-
 tiæ in professione publica cōstanter pronūtiantem, chor-
 pus, chalidus, & champus, quum tamen ea ciuitas procul
 absit à mari, etiamsi plus satis uentorū immittit imminens
 Appennini dorsum. Arbitror tamen nō fuisse Florentinū.
 Contrā ceteri Itali uix distinguunt hominem ab omine,
 quod nos ingenue distinguimus, & utrique alteros ride-
 mus, quū peccemus utriqui. Ac ne soli nos in pronūtiando
 labi uideamur, sunt apud Italos, qui ex publico sermonis
 usu pro laudo sonant laldo, pro audio aldio. Rursus qui
 pro deus degus, pro eū egum, siue echū: ad hæc qui more
 Hebræorū plerāsq; syllabas extremas acuto sono pronū-
 tiant. Mentior nisi his auribus audiui Romæ sacrificos ad
 hunc modum pronuntiantes, quumq; narrarem in comū-
 niō quid audissem, existimans id inscitæ uitium esse, risere
 quidā, & protinus agnouere cuiates essent quæ sic pronū-
 tiassent. L. Equidem arbitrabar nos solos barbaros so-
 nare barbære. V. Hodie uulgus nusquam non est barba-

rum. Quin & chi nō profus idē sonat in χαῖρε, χεῖρα, βραχί, χοῖρε, χλῶ, χεῖρόνισσοε, qđ in χασά, χοσός, & εὐδῆχ. Illic enim audis nescio quid sibili, quod in posterioribus nō audis. L. Num id recte? V. Nō ulla ratio, sed deliciae morē hunc inuexerunt, mea quidē sententia. L. Apparet. V. Quod dicā à priscis traditū est, γ si sequatur aspirata χ, aut alterum γ, aut ζ, sonat medium quiddam inter υ & γ, ut ἐγγεῖδ'ιορ, ζόγγ, ἀγγελ, λυγγ, σφιγγ enchiridion, rhonchus angelus, lynx, sphinx. Adeoq; nō cōuenit his literis in eadē dictione, ut si prior syllaba desinat in μ, uertatur in γ. Nam ab ἐν & χεῖρ compositū est ἐγγεῖδ'ιορ. Quod si post γ succedit κ, utriusq; literae sonus mutatur, uelut in ἀγγόκκ, λυγγεύς. Nam in his γ propemodū sonat μ, & κ propemodum γ: propemodū dixi, quod nō ad plēnū exprimitur μ & γ, sed medium quiddā inter utrunq;. Simile quiddā auditur & apud Latinos, si literae g, succedat n, aut alterū g, aut c, aut q, uelut in magnus, agnus, pignus, cygnus, magnes, agger, aggero, ancora, anquiro. Ac ueteres quorū est Victorinus, adeo putabant nobis hic deesse literam, medio sono inter g & n, ut pro aggerē & suggestum, scribendum existimarint, angerē, & sungestū. Rursus pro ancora, agcora: pro ancylia: agcyilia. Verū n litera nostris auribus blandior uicit. Illud certe cōstat, Italos emendante loquentes, aliter sonare magnus, agnus, q̄ nos sonamus. Nec enim sonant agnus, ut a per se sonet, nec ag, nus, ut g hæreat priori uocali, sed pro g, audis quiddā quod neq; sit prorsus n, neq; prorsus g, sed è duobus medium quiddā. Ex eodem fonte nascitur, quod quiddā scribere

scribere maluerūt anquiro quàm acquirō, quod q uim ob-
tinet eandem cum c & k. Ea uarietas declarat illos, nec
prorsus sonuisse g, nec prorsus n, sed medium quiddā. Idē
censebant de ecquid, nunquid, nāq; tanq̄, quanq̄ & simi-
libus. Vis enim literæ q, sic m uertit in n, ut g sonum
admisceat. L. Hæc mihi uidentur argutiora, quàm pro
nostra regione. V. Simile quiddā tradunt de sono medio
inter m & n, si sequatur p, b, aut ph, ut in ampullis, Ly-
cambes & Amphimachus. Ausculta ut sonos auribus diju-
dices. Quid audis quum sono lycanbes. L. N. VRS.
Quid quum Lycambes? L. Prorsus m. R. Quid nunc?
Lycābes. L. Nec m, nec n. V. Bene habet quod hæc
inter nos agūtur lingua: nam calamo nō possint exprimi.
L. Nisi uocalis esset calamus, quales erant illi plus satis
loquaces, q̄ Mide auriculas sic traduxerūt, ut hodie quo-
que pro uerbio celebrentur. V. Sic est. Sed ut pergamus,
in t, d, & th siue ḏ, uide quot modis peccetur. Germani
superiores th subinde sonant & scribunt pro t, protheus
pro proteus. Cōtrā nos sonamus t pro th, ut in Theolo-
gus, Timotheus, & Phaëthon, Phlegethon, alijsq; innum-
merabilibus, sed multo magis quum aspirate adheret
consonans alia, ut pro ḏυκτὸς sonamus τυκτὸς, pro
ethna, etna, pro ἑθελω ἑθελω, pro thraces traces:
& in totum egre assuescimus huic aspirate sonande,
quam feliciter exprimunt Angli in initio, quum sua lin- Thief.
gua dicunt firem: in fine, quum dicunt fabrum ferrarium. Snyth.
Nan his uocibus uelut inimitabilibus solent hospitem
prouocare. Qui crasse docent, monstrant ḏ propemo-
dum sonare, quod nobis sonat ts, quā syllabā nostra lin-

Tamen. *qua facillime sonat in tsa, quum duabus syllabis dicimus, simul. L. Agnosco. V. Quin frequenter d et t, differentiam cōfundimus, ueluti quum pro Dauid sonamus Dauid, et ad Petrum, ad te, at Petrum, at te: quod idem facimus in b, nōnunquam sonantes pro abste, apste, quū d et b crassius sint sonanda. Porro quod Græci τ sonant, ut nos d Latinum, quoties præcedit μ, in εἴτῳς et εἴτῳς εα, arbitror eos eodē iure facere, quo pro π sonant b Latium in εἴμπος. Nam quod pro ti, sonamus ci, quoties excipit uocalis, fortassis ueterum autoritate probatū est in Laurētius, et patientia, quū idem apud Græcos nequaquā fiat. De duplicibus duobus ξ et ψ, iam per occasionem diximus, quas Galli egre pronuntiant, dūt axat in initio dictionis, salmus sonātes pro psalmus, et senia pro xenia: nos hic certe sumus feliciores. Et Gallorū quorundam uulgus hic addere solet e, exenia pro xenia, epsallo pro psallo. Idem faciunt in st, sp, pro sto sonātes esto, pro spectro expecto. L. Isthuc nō in Gallis tantū animaduertere licet. V. Scio et ante dictū esse, cū quibusdā Hispanis hoc illis esse cōmune. Et una tantū Gallie pars habet quod dico, ne totā in me cōcites. Tertia dupliciū est ζ, cōplectens in se σ et δ, si Δ crasse pronūties. Vnde Græci quidā γάζα scribūt γάσδα, pro μελίζαρ μελίσδμ. Alij rursus δία uertunt in ζα: inde nobis etiā ζέβολ pro δίαβολ. Hāc literā, quoniā nō reperitur in Græcis dictionibus, Latini serē uertunt in geminū ss, ut in patrisso πατρίσω, et in mussō μύσω. Eam Germani et feliciter et frequenter usurpant lingua uulgata, quē admodum et Sarmatæ uidentur ea delectari. Nos tamē loquentes in*

tes interdum usurpamus illius sonū ubi nihil opus: id serè perpetuo quoties s, incidit inter duas uocales, pro lesa dicentes *lexa*, pro uise uize, pro illuso illuzo, pro risi rizi: quod unde uenerit in nostrā consuetudinem non satis queo coniectare, quum Romani nō uariant in huius literæ pronuntiatione, nec causam uideo mutationis, nec ab ullo ueterum tale quicquā sit traditum. Nec enim sa debet aliud sonare in *musā*, quā sonat in *salus*: nec so aliud in *uiso*, quā in *solus*: nec se aliud in *uise*, q̄ in *sedeo*: nec si aliud in *rifi* quā in *fileo*. Nec huiusmodi rei quicquid est apud Græcos, quibus σ sonum suū perpetuo obtinet locis omnibus.

L. Atqui quosdā audio pro simplici s, sonare geminum.

VR. Atq; adeo scribunt quoties antecedit longa uocalis, ut in *caussa*, & *lesio*. At eum modum scribere solitum ferūt M. Tullii. L. Fortassis hinc nata est uarietas. VR.

Fieri potest, quanquā reclamatione Romanorum consuetudo: at nos idem facimus, etiam si correpta uocalis præcedat, ut in *nisi* & *miser*. Quibus autem hic usus à pueris inolitus est, similiter peccant & in Græcis, sonantes μέσορ pro μέσορ, & μῶρα pro μῶρα. L. Video rem operosiorē esse quā putar am emendate pronuntiare. Verū nondum explicuisti quo pacto sonandum sit 3. V. Recte mones, nam exciderat. σ lingua pone dentes superiores appressa profert lenem sibilum, qualē ædit serpens minitans & erectus, ubi quis imprudēs propius ad nidum accesserit, unde litera figurā habet eius animantis sibilū ædentis. S inflexo corpore deterrentis. Vnde & exsibilandi uerbū deductū. Huic sibilo accedit sonus d, sed crassior aut lenior potius. Quomodo in cæteris duplicibus sibilū antecedit habi-

tus oris quo sonatur p, aut c. Demiror autē quā hęc lī-
 terra tā opere displicuerit Dionysio rhetori, qui tradit eū
 serarum esse sonum, & uix homine dignum, quum Græci
 in plerisq; dictionibus ɣ uertāt in σ, sicut attigimus supra:
 rursus quoties incidit τ geminum, malunt in geminū ɔ
 uertere, pro γλωττα ελωσα, p θεταλα δεσαλα,
 pro τυ ου sonantes. Nam si ideo displicet, quod hunc so-
 num à serpētibus didicerunt homines, displicere debet &
 k, quæ ranarum est & coccycis: & b, quæ est ouium: &
 m, quæ est bouum: & o, quæ est asinorum: & ɣ, quæ est ca-
 num rixantium: & a, quæ est puerorū uagientiu. L. At-
 qui ne desit omnino patronus Dionysio, prisca Latini uī-
 dentur illā elidere soliti. Quod genus illud ex epigrāmate
 quod refert Plinius in historia naturæ, Regine Iunonis su-
 premi cōiugis templum. Item illud ex Ennij uersibus quos
 adducit A. Gellius, Doctus, fidelis, suauis homo, faciūdas,
 suoq; Cōtentus atq; beatus, scitus, secunda loquēs in tem-
 pore. V. Quid mihi narras Ennios, quasi nō idem hodie
 faciant in oratione soluta Galli, quod Ennius fecit in car-
 mine: prorsus elidētes s, quum incidit inter uocalē & cōso-
 nantem: in fine uero sic obscurantes porrecta in immēsum
 uocali, ut uix sentias, uelut in est & dominus, in quorum
 priore, eliso s, sonant geminum, aut triplex potius eec: in
 posteriore, u, trium uocalium habet spatium. L. At mi-
 hi uidētur uiri iusti pariter ac prudētes Hispani, qui quod
 Galli peccant in s, abunde pensant, nihil sine hac litera
 pronuntiantes, ac sepius eā in eandē dictionē insulciētes.
 V. Vera narras. L. Si ludere uacaret, dicerem Gallos,
 quoniā nō assueuerunt sibilis ob serpentium illic raritatē,

metu

metu ac religione vitare literam, ne prouocatum cognato sibilo noxium animal frequentius eò demigret. Cōtrā Hīspanos, ut uiros fortes, & serpētium sibilis asuetos, adeo contemnere illos, ut etiā obsibilent, quo absterreant, quomodo solent quidā oppedere tonitruis. Quod si nunc in re tam seria fas esset iocis indulgere, poteram & illud aduersus Dionysium proferre, quod matres ac nutrices hac litera, quā ille uipeream uocat, somnos accersunt infantibus. Sed mittamus & iocos, & recentiorū delicias ac fastidia, quot homines tot sentētiae. Magis me mouet, quod priscis illis tantopere displicuerit, qui parce literā hāc admiscuerūt, in tantū ut quidā totas odas cōscripserint ἀσὶρ μωε, hoc est, nusquā admixto σ. Quin & Pindarus fertur hāc literam infamasse uersu, πειρὶ μὲν ἤερπε χοινοτενς φωνία
 ἔντα δ' ἰθυσάμωρ & ὁ σᾶμ κίεδ' αλομ' ἀνδρωε. Iam & illud admiror, quū 3 respōdeat gemino sigma, in hoc enim uertunt Latini, quorū tantopere probetur eruditio, ut Quintilianus homo minime surdus, uix aliā putet spirare suauius, ut in zephyris & zopyris: L. Dicam quod uenit in buccam. V. Ut lubet. L. Ipsa se mollit: ut quaedam si modice sumas ledunt, si copiose profunt, ut de laetucis & testudinibus est proditum: quemadmodum n, in manna iucundius sonat quā in manco: & m in mamma mollius est, quā in lama. Tum uis literae δ, admixta temperat asperitatem sibili. L. Nihil absurdi loqueris. Superest f, de qua superius per occasionē nōnihil attigimus. F Sed pleniorē explanationem data opera in hunc distulimus locum. Et hāc quidā iudicarunt superuacaneā, scribētes philius, phacio, phacies: mox ph, seruata est Graecis dī

cis dictionibus, phama, Phaëton, Phœbus, Philippus, Pãphilus: latinis dicata f, felix, fácio, fibra. Quãquam ne hic quidem satis constantes sumus. Nam fãnam, fugam & furem per f, scribimus, quã Græcis sint Φήμη, Φυγή, Φοβός. Quod si prorsus idẽ sonat f, quod ph, siue φ, cõstat literã esse superuacaneam. Rursus si nihil interest in sono, qui conuenit, ut φ numeretur inter mutas, f locus datus sit inter semiuocales? Ad hæc quid opus erat Aeolibus digãma, quum haberent φ: aut nobis quum suppeteret f? Fatentur enim omnes Claudiũ Cæsarem iure addidisse digãma Aeolium, quod nostro f, inuerso notabatur. Aut cumq; uicit cõsuetudo. Ad hæc quum autores quidam tradant apud nos u, cõsonans eam habere uim, quam apud Aeoles habet digamma: sequitur hæc literas sono uariasse quando constat u consonans, sonare diuersum quiddam ab f. L E O. Sic apparet. V R S. Iam Priscianus nõ omnino malus autor, scripsit nonnihil esse discriminis inter ph & f. Quod euidentius facit Quintilianus libro primo, referens iocũ Ciceronis ex oratione pro Fundano, testem Græcum, opinor, irridentis, quod primam eius nominis literam sonare non posset, phundanus dicens pro fundano. At M. Tullius magis erat irridẽdus, si Græcum φ, & Latinum f, nihil sono discrepãt. Idem Fabius libro, ni fallor, 12. cõmemorat hæc literam Latinorum inter eas, que parum felicitis sunt soni; quod inter dentes effletur, unde fieri putat, ut sermo Latinus ne possit quidem ad iucunditatẽ Græcicã pronuntiationis aspirare. Atqui si in hac litera paria faciunt Latini cum Græcis, ridiculum est quod Fabius hoc argumento persuadere conatur, nos Græcis inferiores esse uocum suauitate.

*suauitate. Adde his quod Terentianus docens huius literę pronuntiationem, euidenter indicat discriminẽ inter ph, & f, quum enim docet aspirationẽ in initio uocalibus additã, aut consonantibus quatuor à tergo adiectam, nõ mutare literę sonum, sed tantũ aspirationis gratiam addere Sota deo metro, sic rem explicat. Quia non adicit literulis nouum sonorem. Sed Græcula quedã scholicę nitela uocis. De f longe aliter loquitur, referam enim illius carmen,
 Imum superis dentibus apprimens labellum
 Spiramine leni, uelut hirta Graia uites.*

*Hanc ore sonabis, modo quę locata prima est. An nõ hic duplici nota discernit ϕ ab f, primum quod in f, labium inferius apprimitur superioribus dētibus, deinde quod spiritu leniore profertur, ueluti studio uitandi Græcã aspirationẽ, quę est in ϕ , in cuius sono labijs utrisq; diductis spiritus uehementior erumpit? Et haud scio an probabile sit, percontatorem illũ qui ex Amphione sustulit aspirationẽ, de quo supra meminimus, ex Amphione fecerit Amfionẽ, quemadmodũ alter ille Græcus ex Fundano fecit ϕ undanum. Quę si uera sunt, triplici uarietate distincta sunt, ph, f, & u cõsonans. L. Quæ ratione possunt auribus discerni? V. In ph, magis stringuntur labia, prius quàm erumpat spiritus, is erumpit uehementior labijs ac dentibus latius diductis: in f lenius, dentibus penè coeuntibus, & inferiore, ut dictũ est, labro superioribus dentibus affixo, ut inter hæc litera, uelut esletur, in u cõsonante, multo etiã mollius effertur aspiratio, q̄ uel in ϕ , uel in f, idq; diductis & labijs, & dētibus in exitu uocis. Nunc auribus obserua sonos, & oculis os meũ intuere. Dico pha, fa, ua.
 Rursum*

Rursum phama, facio, uado. L. Papæ manifestum uideo
 discrimen. V. Superest scrupulus, quid Acolibus sonue-
 rit digamma, tū autē an hodie recte sonemus u cōsonans.
 Primū ubi iaceo sonamus cōflatis primis uocalibus, præ-
 ter ia nihil audimus in sono noui. At quum idē facimus in
 uadit, uelo, uino, uolo, uulnus, aliud quiddā sentiunt aures.
 Sona iā, duabus syllabis. L. Iā. V. Cōtrahe. L. Ia.
 VR. Fac idē in uā. L. Vā. V. Cōtrahe simili modo.
 L. Sentio sonum primæ syllabæ in nostratibus uerbis, quū
 dicimus, uigilare, molle, uinum, & habitare. VR. Vna
 wacken igitur nobis deest, si recta est horum temporum pronun-
 wreek. tiatio. L. Dic clarius. V. Inter ph, & f, nō nihil inter-
 wyn esse in cōfesso est. L. Est. V: Inter f uero & u conso-
 wonen nans multum interesse res ipsa loquitur. L. Ut nos qui-
 wit dem sonamus. V. Atqui quum Batauus sonat, albū, aut
 wijt aliud quum Batauus dicit percōtari, aliud quū ulcisci, aut
 Vraghē stringere. L. Recte. Verum id scribunt per geminū vv.
 wrackē VR. Nimirum differentiæ causa. Nam & illis est u cōso-
 wringhē nans eo sono quod latine loquētes efferimus, ueluti cum di-
 Vet cunt, pinguem, aut simultatem. Cōtrā quum dicūt, scito,
 Vcet aut legem. Alioquā quæ uocalis duplicatur initio dictionis,
 weet nisi mutet naturā? Nunc accipe & illud argumentū. L.
 wet. Hic sum. V. Quum grammatici diligēter indicent affi-
 nitatem literarum inter ipsas, ueluti quū pro i, ponitur u,
 ut in optunus: pro aspiratiōe f, ut in sordeo pro hordeo:
 pro s, t, ut in mertare & pultare: pro u, o, ut in dicont
 pro dicunt, ac similibus innumeris, nusquam mentionem fa-
 ciunt affinitatis inter f & u cōsonans, tāta est soni uicini-
 tatis, ut

tas, ut si paulo lenius sones f, fiat u: si paulo prestioribus labris u, fiat f. L. Nō leue, per musas, argumentum. V. Ad hæc apud A. Gellium lib. 14. cap. 5. grammaticus ubi præscripsisset legē, per quā nomina desinētia in us, si proxime antecederet i, uocādi casum inflecteret in i, nō in e, ut egregius egregi, quemadmodū Virgilius Virgilē: diuus, riuus & cliuus & huius generis alia hoc lemmate excepit à regula, quoniā nō simpliciter desinērent in us, quemadmodum Virgilius, sed in eā quæ per duplex u scribitur, ad cuius literæ sonum declarandum repertum esset digamma Aeolicum. Quod si id tum sonabat, uus in riuus & cliuus, quod hodie nobis, nihilo magis erat opus exceptione in riuus q̄ in Rufus, quum esset manifestus cōsonantis sonus ante u posterius. L. Persuades alium fuisse sonum. Quid igitur cēses? V. Censor esse nō ausim, at diuano ueteribus propemodū sonasse f, quod Græcis sonat φ, & quod hodie f, sonat Phrysonibus: sonant enim asperius quā nos, qui & u cōsonans uti nos f, ueluti quū die fliech cunt, muscā, uolare, metuere, quæ nos per u cōsonans so= flieghen. namus lenius. Porro u cōsonans sonasse quod apud Aeos= fresen les & Claudium Cæsarem digamma. Id deniq; propemodum sonasse, quod apud nos hodie sonat uu geminū. Nā quod in uulgata pronuntiatione, u cōsonans sonamus alim quanto lenius quā f, apparet ex iisdem delicijs ortum, quæ pro ἔμφορος sonant emboros, & pro κίυδ, uini. L. Quibus indicijs isthuc colligis? V. Ex ijs quæ iam commemorauim, tum ex linguæ nostratæ uestigijs, quam constat Græco Romanoq; sermone permixtam esse. Innumera sunt locorum uocabula à uico dicta, ut quum dici= mus, co

Cont- mus, comitis uicum, pastorian uicum, fontium uicum, in
wyck quibus ultima scribitur per u duplex, unde colligere licet
harder- quid olim sonuerit Latinis u cōsonans in uicus, uanus, &
wyck riuus. L. Verisimillimū est quod narras. V. Item quū
Bruyns- uulgata lingua nominas uinū, deprehendis quid in uino so
wyck nuerit prima syllaba. Idem arbitrator esse quū dicimus iao=
Ghewelt lentiam, quanq̄ corruptis, ut solet literis aliquot. Rurſus
waken quum pro uacare dicimus uigilare, & quum sonamus uen
wint tum & uentosum. Similiter quū apud nos uelut euanescit
windich u, illi scribunt per geminū w, ut quū dicūt graue, iurare,
Swacr uexare, fatuū, duos. Nā apud nos pluribus literis additur,
Sweren quā apud Latinos. Cōtr à quū apud Latinos habetur f,
Qwelen Phryſones & Angli quidā uertūt in f, nos in u cōsonans,
Dwaes ut hodie sonant Latini, uelut in fluere, fluctu, pisce, & si=
Twee milibus innumeris. Nam in pisce & hinc deriuatis, p, te=
Vloyen nue mutauimus in ph, pro qua scribebant f, nos rurſus f,
Vloet uertimus, in u cōsonans ut nunc profertur. L. Certa nar
Viſch ras, mira tamen, & haud scio an omnibus credēda. VR.
 Hinc est quod Germani spirantiores Latine loquētes con
 fundunt interdū has literas, u cōsonans & f, quū efferūt
 conuidit pro cōfidit, & fideo pro uideo. Nec mirū uideri
 debet, si quod tradidimus nō est perpetuo uerum, sed fallit
 in quibusdā dictionibus, quū nō ignores quanta sit sermo
 nis uulgo crediti uolubilitas & incōstantia. L. Cetera fa
 cile corrigerētur, nimirū ut aliquo discrimine sonemus, f
 in filius, & ph, in Philippus. Ceterum illud durū, si quis
 pro uanus sonet wanus, aut priuus, riuus, atq; itē in cē
 teris, quae per u consonans efferuntur. V. Nec est ne
 cesse, ut prorsus exprimamus uulgatā Germanorum pro
 nuntiatio

nuntiationem: satis est si paulo longius recedamus à sono
 f, & aliquanto propius accedamus ad sonum u, uocalis.
 Nam inter f, & u consonans fuisse dissonantiam euiden-
 tiorē quàm nūc est & illud arguit, quod nusquàm altera
 in alterius uicem succedit, quod tamen in cæteris fit pas-
 sim, inter quas uel tenuis itercedit cognatio, uelut in ἔδ-
 λου & uolo: rursum in eo quo ueteres, teste Fabio, p
 hœdo dicebāt fœdus, pro hordeo fordeum. Verū nō oc-
 currit ubi uel f, mutarint in u cōsonans, uel u cōsonās in f.
 LEO. Nondum animum omnibus scrupulis liberaſti. Ve-
 teres qui meminerunt de digāma Aeolico, ueluti Quinti-
 lianus, Priscianus, Aulus Gellius, & ni fallor, Victori-
 nus, exempla proferunt in quibus u antecedit seipsam, ut
 in uulguſ & seruus, riuus & diuus. Quod si litera Aeoli-
 ca non alibi locum habet, quid sonabit u, in uanus, Venus,
 uino, & uolo. VRS. Et in his eundem sonum indicat epi-
 gramma, quod Ioānes Tortellius, uir suo seculo magnus,
 Romæ sibi uisum fuisse testatur, in quo bis fixit, scriptum
 erat pro uixit. LEO. Nil miror, fortasse Germanus quiſ-
 piam aut Phryſo posuit: quasi nos Romæ non deprehen-
 derimus in huiusmodi monumentis insignes solœcismos.
 VRS. Atqui non sic elaberis, ô bone, Terentiani uersus
 audi, Vt uade, ueni, uota refer, teneto uultum, Creuisse so-
 num perspicias & coisse crassum, Vnde Aeolijs litera ſin-
 gitur digammos, Quæ de numero sit magis una cōsonan-
 tū Vocalis in istū mage q̄ uersa sit usum. Audis hic in exē-
 plis ua, ue, uu? quo minus autē posuerit ui, metrum obsti-
 tit, quā quàm dicere poterat uideto uultum, atque in his u
 mauult esse nouam literā Aeolicam, quàm ex uocali muta-

h tam.

tam. LEO: Nōdū exemisti scrupulum. Præ A. Gellio & Quintiliano contēnere possem Terētianum, & quod ait de digammo, potest ad ultimū exemplū pertinere, uidelicet uultum. Nam epigrāma nihil me mouet. Aul. Gellij sententiā retuli, Quintiliani uerba subtexam. Nostri, inquit, præceptores, ceruon seruonq; u & o literis scripserunt, quia subiecta sibi uocalis in unum sonum coalescere & cōfundi nequiret, nunc uu gemina scribuntur, ea ratione quā reddidi, neutro sanè modo uox quā sentimus efficitur. Nec inutiliter Claudius Aeolicam illā ꝑ ad hos usus literā adiecerat. Ex his Quintiliani dictis perspicuū est, fuisse quēdam sonum quē nec ꝑ redderet Græcū, nec f Latinū, nec u cōsonans. Rursus cōstat u consonans aliud sonuisse in uado, uenio, uideo & uolo, quā in riuus aut seruus: & hūc sonum Latinis literis notari nō potuisse, eoq; peregrinam literam à uicinis Aeolibus mutuo sumptam, quā δ' ἰγὰ μὲν μὲν appellant, quæ ne uideretur eadem cum f Latina, inuersa est ꝑ. Ea loco utriusq; u, ponebatur in scrꝑs: nec aliàs uidetur habuisse locū. Nos autem nihil discernimus u, cōsonantem, siue præcedat u, siue alias uocales, etiamsi hoc discrimen Quintilianus significat fuisse per quā tenuē, sentimus, inquiens, & tamen erat aliquod, cuius gratia Romanus Imperator putarit literam aliunde accersendā. VRS. Sic urges, quasi meditatus ad hoc certamē accesseris. Cogemur itaq; quartū addere sonū, phu, fu, uo, ui, ut ph in phuga spiritū obtineat Græcanicū: f in fundo flatū Latinū: u in uolo crasius quiddā quā f: u, in seruus longius absit à sono f, q̄ u, in seruos, ac propemodum sonet, quod apud Barbaros & olim sonabat u geminatum.

Qua

Qua de re satis, opinor, ante dissertum. LEO. An satis nō liquet. Nam Victorinus tradit Aeolicūm digāma eandem esse literam quā Hebræi dicunt Vau, eamq; respondere nostræ u, cōsonanti: sed libet quod in scholasticis disputationibus solēne est dicere, acquiesco, quo reliqua peragas. VRS. De g, igitur dictum est, inter illius cognatas propemodū conuenit inter grāmaticos, è literarū catalogo iure submouendā esse, nihiloq; iustius uideri ut inter literas numeretur, q̄ si apud Græcos spiritus toniue nota in literarum ordinē accerseretur, quū interim, inuitis grāmaticorū cēturijs propè dixerim, regnet in medijs literis, præposita uocalibus lenius sonās: rarius enim postponitur in aliquot barbaris & interiectionibus, ueluti in ah, uah, oh, & proh, non sine rixa tū grāmaticorū, cauillantiū id p̄ apocopen fieri, quū integræ uoces fuerint, aha, uaha, ohe, & prohe: alijs dicētib; nihilo magis præcipi posse, quomodo scribēde sint interiectiones, q̄ præscribi potest alienis affectibus, quorū illæ sunt notæ: cōsonantibus uero postposita uehementius sonat. Postponitur autem c, t, p, Semper autē r apud Græcos, si cōsonans hæc sit uocis initium, rursus in medio geminatis ῥῥ, additur posteriori, ut in choris, thymū, phyllis, & rhetor, & catarrhus. Nec raro medijs uocalibus interseritur, quo sonus sit uegetior. Siquidē Aul. Gellius citat puetustos codices, quos existimabāt fuisse Maronis αὐτογράφου, in qbus ait se uidisse uersum hunc ex secūdo Aeneidos libro, Exultat telis, & luce coruscus æna, ita fuisse scriptū, ut superne inter a & e, h litera fuerit annotata, a^hæna. Similiter in illo uersu, Aut folijs undā tepidi dissumat a^heni. Quod idem in nihil

h 2 & mihi

& mihi factitatum, iam prius admonuimus. Adeo uero nō
 est superuacanea, ut Aeolum exemplo Latini quoq; huius
 uice subiiciant s, dicentes, ut modo dictum est, pro hordeo
 fordecum, & pro hoc dus fœdus. Latini in Græcis usurpan-
 dis non raro uertunt in s, quum pro ūs dicunt sus, pro
 ὑπερήβη & superbus, pro ἔρπασ serpo, pro ἐπὶ ἄ septē,
 pro ἕξ sex. LEO. Mirum istos adeo contempsisse spi-
 ritum, quū uideamus & arbores diffringi, & tecta sub-
 uerti, & mare intumescere, & terræ motus cieri spiritu.
 Verū illud adde, quomodo promendus hic flatus? VRS.
 Quid ni superne? LEO. Non hinc ambigo, quanq̄ & ru-
 flus superne erumpit: Sed quibus & quomodo temperas-
 tis organis? VRS. Id in arteria, musculis, & faucibus
 fitū est, tam morigeris, ut animo nōnunquam aliud agen-
 ti tamen obsequantur. Puer uirilem uocem ædere non po-
 test, sicut nec mulier, nimirum ob angustiam trāsitus. At
 uir constrictis musculis, quum libet, uocem ædit puerilem.
 Et alioqui contractis aut dilatatis faucibus & arteria pro
 suo arbitratu, magis exilem aut grandiozem emittit. Nec
 igitur summis labris ædendus est flatus, qualem solent, qui
 pulcem plus æquo feruentem refrigerant, nec ab umbilico
 ducendus, ut solent Germani quidam, tantū cflantes uen-
 ti, quantum mole farinaria circumagendæ sit satis, sed
 moderate proferendus è faucibus, neque fatigandus pul-
 mo, uelut in spiritosis, ac labore anhelis. Sūt enim in quos
 illud è satyra possis dicere, Tunc immensa caui spirant
 mendacia folles. Et sunt rursus qui moleste ferant sibi in-
 halarium spiritum alienum, qui nōnunquam obolet alliū, ce-
 pas, aut salsamēta, aut polypum, ut absit scabici cōtagio-
 se, aut

se, aut pestilentie, alterius uel morbi periculum, quum nullus sit facilius quam per habitum transitus. LEO. Vnde mihi uidetur modestie causa natum, quod quidam ore presso loquuntur, quae res mulierculis uersa est in iocum oris pusilli. VRS. Ab eadem modestia natum arbitror, quod olim oculis semiclusis inuicem intuebantur. Id indicant picture nostrates ante annos ferè centum editae, tali forma nobis exhibentes, si quos intelligi uolunt ab improbitate uehementer alienos. LEO. Emoriar, nisi istuc in picture mediocris antiquitatis saepenumero miratus sum. VRS. Verum ut hoc ineptum sit, tamen est in oris et oculorum diductu quaedam decora mediocritas. Me puero sese sic stringebant muliercule, ut insectas diceres. Ea res quum esset inepta, uidebatur cum primis elegans, simulque quod erat consequens, uerecundum habebatur quam minimum tibi capere. Ad id enim confert medij corporis strictura. At è diuerso, parum decorum est mulierem discinctam uideri, Virtus est medium uitiorum utrinque redactum. Idè obseruandum in diducendo rictu, in dilatandis faucibus, in promendo spiritu. Peccant qui nihil aspirant, peccant qui aspirant omnia, peccant qui lenius quam sat est, peccant qui plus satis, sed grauissime peccant qui praepostere id faciunt. Nec quiuis flatus est aspiratio literaria: concitatus, anhelus, aut qui procul semotis loquitur, ut solent nautae rusticique, maiore spiritu loquuntur, quam quae cum proximis confabulatur. Verum hoc nihil ad gramaticum. Alio nullius literae sonus absque spiritu promitur. De spiritu satis uidemus nugati. Addamus his, si uidetur, reliquas semina uocales l, m, n et r, inter quas et Dionysius γενναυοτάρη h 3 appellat,

appellat, quum sit asperioris soni. Nā linguæ fastigio in palatum superius uibrato tremulis ictibus fragorem reddidit, qualem audimus in lapide magno impetu per pulso funda, aut iaculo balista excusso, aut baculo uirgæ celeri motu per aërem acto. Vnde in dictionibus quibus celeritatem, impetum, aut asperitatem significare cupimus, hanc literam admiscemus, ueluti Græcis in ῥῆμ, ῥιπῆ, κρούω, χιμάξῃ, ῥουε, τρέχω, τραχύς, τρώμ, ῥέμω: Latinis in rapio, ruo, roto, fulgur, tonitru, torrens, ructus horror, fremo, frendo, strido. LEO. Itāne uoces ad rerum quas significant, similitudinē efficit sunt? Arbitrabar fortuito natas, aut certe pro arbitrato instituentium. VRS. Imò referunt ipsis elementis ipsoq; sono quod significant, uerum nihil est necesse rem totam, ut est, uoce representari, satis est aliquam similitudinem apparere: quæ si non appareat, tamen aliquid causæ subest, cur huic rei uocabulum hoc sit impositum. Bellum, apud nos omnis gratia blanda uoce sonatur, quemadmodum apud Græcos Furie dicuntur Eumenides. Ita qui lenitatem, aut lentitudinem declarant, amant, ut Græcis λει, λιχίμ, Latinis, lentus, labi, lenis, lubricus. Quæ uero magnitudinem, m, qua nulla spatium maior litera, gaudent, ut Græcis μέγας, μακρός, apud Latinos, magnus, mons, moles. LEO. Quorū igitur leonem dicimus potius quàm reonem? VRS. Vel omnis causa, uel quia in longum porrectū est animal nullius proceritatis. LEO. Si uera narras, oportebat cuiuslibet rei in quauis lingua idem esse nomen. VRS. Nihil est necesse. Quum enim sufficiat qualiscūq; rei representatio, potest eadem alijs atq; alijs modis effici, ueluti

gi, ueluti quum Græce dicis χαίνω, Latine hio, Batauice chapen, in singulis sentis expressam oris diductionem. LEO. At quor μακρόν & μικρόν, quum diuersa significant, eandem habent consonantem? VRS. Affinitas inter contraria poscebat hoc: sed per a, quod ample sonat, & i, quod exiliter, notatur discriminē. Ad hæc quoniã eiusdem rei multæ sunt qualitates, satis est si ab una quapiam harum sumatur uocabulum, nec absurdum sit, si res eadẽ lingua pluribus uocabulis signetur. Verũ satius est ut hæc disputationem in aliud tempus reijciamus, uel quia uix habet exitum argumētatio, uel quia ad id qd' instituimus nihil habet momenti. Aliàs dabitur ocium si libebit. LEO. Tuo arbitrato, sed absolue quod orsus es. VRS. De l, L dicam, itaque si linguam ualide tendas in eam palati partẽ que dentibus supernis est proxima, moxq; diducas os, erumpit blandus ille tinnitus, sonantior tamen in medio ac sine quàm in initio dictionis, ut sol, mel, uolo, lego, nisi quum finit syllabam, ut soluo, saluus. M, Vero compressis M inter se labijs, mugitum quendam intra oris specum attractis naribus edit, sonatissima in medio duplicata, ut mamma: in fine prorsus obmutescēs, unde μύζην dicuntur Græcis, & Latine mussare, qui tacite loquuntur, nec audent uocem claram edere. Hinc & mutũ dixerunt Latini. Si N perest n, que ad palati cõuexum inherente lingua, gemino naris & oris spiritu uocem explicat, maxime tinnies in medio geminata & in fine dictionis, aut syllabæ, ut in mãna, mãdragora & nomē. Vnde & timiendi uerbum Latinis, clementi uocẽ exprimens, fortassis & ganniēdi. Docet autẽ Fabius, olim diu fuisse rarũ semiuocales duplicata

h 4 re, ut

re, ut in alijs, lallare, Tullius, mamma, sanna & curro: & probabile est ueteres sic fuisse loquutos ut scribebant. Nā eam rationē Quintilianus indicat optimam, ut ita scribantur dictiones, quemadmodum sonantur. Cōtrā uocales, ut dixi, productas geminabāt. LEO. Isto pacto Gallos uideo posse defendi, qui palium dicūt pro pallio, mama pro mamma, sana pro sanna, anum pro anno, panum pro pāno, torens pro torrens. Quanq̄ hoc nō in liquidis tantum faciunt. Ex concursu quarūlibet cōsonantiū aliquā elidūt, aut certe obscurant, dū capa dicunt pro cappa, lipus pro lippus, batus pro battus. VRS, Ridiculum sit nūc in nostram pronuntiationem asciscere, quæ Ciceronis etiā ætate erant absoleta. Nec minus tamen peccant, licet diuerso uitio, qui pro simplicibus sonant geminatas, cōma pro coma, cōmedo pro comedo, cōminus pro cominus, collo pro colo, bonus pro bonus, curro pro curro, rippa pro ripa, pro pene pēne, pro anus annus, camellus pro camelo, mustella pro mustela, suadella pro suadela. Si uetustas patrocinatur errori, antiquum est & hæc ita sonari. Etenim ni fuisset hic error, Victorinus non rixaretur cū suis discipulis, qđ in his dictionibus cōsonantē perperā geminarent. Quanq̄ idē autor indicat, cōsonantē duplicādā Sicilia notula signari solere, quæ cuiusmodi fuerit, nec mihi satis liquet, nec refert quū is scribēdi mos iam olim exoleuerit. Nihil, opinor, superest præter y, qua Latini nō utuntur, nisi in Græcis dictionibus, sonum illius fuisse mediū inter i & u, Gallico more pronuntiatum iam indicauimus. Vnde non desuerunt, quorum est Victorinus, qui y literam nobis necessariā esse iudicarūt, in gyla, mysera, proxymus, optymus,

optymus, syllā: pro quibus nos gula, misera, proximus, optimus, & syllā sonamus, quanquā syllā est usitatus. LEO. Vtinam libeat & illud addere, quod solent literarum doctores. VRS. Quid nam? LEO. Vt exemplo proposito præceptiones, uelut in speculo nobis ostendas, exigasq; num satis uel intellexerim, uel meminerim quæ tam multa disseruisti. VRS. Nihil grauabor, uerum id lingua fieri nō potest, nec est unde petamus calamū, atramentum, & chartas. LEO. Imitabimur ueteres pastores, qui teneris arborum corticibus inscribebant suos amores, spina, opinor, utentes pro stilo. VRS. Non cōmittemus ut cuiquā in nos damni dati sit actio. Est mihi uagina recens, ac uersuū aliquot capax, & stilus adest, quāquā nō in hunc usum paratus. LEO. Vtinā sic abuterentur omnes suis armis. VRS VS. En scribo.

Optimā quæq; diēs miseris mortālibus æui
Prima fugit, sūbeunt morboi, tristisq; senectūs,
Et labor, & dire rapit inclementia mortis

Nunc audi pronūtiantē, oculis in uaginā defixis, auribus ad uocem attentis. LEO. Adsum, sona. VRS. Vides & audis in optima primā longā & acutam. LEO. Natura ne, an positu? VRS. Id hoc loco nihil refert, quādoquidem tonus est in antepenultima. LEO. Recte. VRS. In secūda syllaba ti, audistinc sonū mediū inter i, & u Gallicum, quemadmodū in heri? LEO. Planē. VRS. Teritiā uides breuē, addita ueluti semicirculi nota, sursum porrectis cornibus, ne putetur auferendi casus. LEO. Video, sed quare media nō habet notā? VRS. Quoniā accētus arguit illā esse breuē, Latinis dūtaxat. LEO. Quare

b s inqueq;

in quæq; prior habet circūflexū? V R S. Quoniā natura longa est, nimirū diphthongus, & syllaba sequitur natura brevis. L E O. Quin hic addis notā productionis? V R. Quoniā tonus ipse demonstrat esse porrectā, q̄ nisi in longis nō habet locum, idq; uel in fine, uel in proxima finali. Eadē de causa, quæ nullā habet notā, quoniā inflexus accentus in eadē dictione non antecedit nisi natura longam. L E O. Sed præstat ut tu me percōteris. V R S. Agā, si lubet, grāmaticū, tu discipuli personā sustine. L E O. Hoc sanē malebam. V R S. Dies quur priorem acuit? L E O. Quia sequitur natura longa. V R S. Adde, & præcedit brevis. Quoties enim ultima natura longa est, non refert qualis syllaba præcedat, secus esset si prior esset longa nō positione, sed natura. Nunc sona mihi posteriorē syllabā, es. L E O. Diēs. V R S. Probe, quasi sit geminū ec, & sono Gallico. Atqui uulgus nō discernit es in eo unde est eris: in dies & fames, in es à sum. Quur in miseris prima acuitur? L E O. Quia penultima natura brevis est, eoq; notā nō habet. V R S. Rursum sona mihi miseris. L E O. Miseris. V R S. Sentis ne te hic bis peccasse? L. Qui? V R S. Primū se, nō oportebat aliud sonare inter duas uocales, quàm sonat in sedere. L. Exciderat. V R S. Deinde ris, sonādū erat ueluti duplicato ij, quē admodū sonas Ba-tauice glaciē. Nūc denuo sona. L. Miseris. V. Pulchre. Sequitur mortalibus. In mor, quā uides notā? L. Brevis, & eius notule dimidium. V R S. Quid sibi uult? L E O. Quia syllaba mor, positu longa est, non natura. V. Vnde id doces? L. In promptu est, quum dicimus émori. V R S. Quid in tā? L. Virgulā iacētē, quæ doceat natura longā.

V R S.

VRS. *Quor præterea nihil?* L. *Quoniã syllaba nõ desinit in cõsonantẽ.* V. *Li, quor nullã habet notã?* LEO. *Quoniã accentus præcedens, indicat esse breuem.* VRS. *Quid si dicas mortalıs?* L. *Circũflectam tã, natura longã, sequẽte bus natura breui.* V. *Quomodo sonas bus?* LEO. *Non u Vuesphalico, sed Gallico, nisi quod non itidem porrigo labra, neq; proferam sonum.* VRS. *Docilẽ agis discipulum. Acui, quor priorem nõ circũflectit, sed acuit?* LEO. *Quoniam sequitur ultima natura longa.* VRS. *Quid si positu tantum esset longa?* LEO. *Circũflecteretur.* VRS. *Da exemplũ.* LEO. *Vt si dicas êũũm.* VR. *Hic natura breuis est.* L. *Sõrex.* V. *Prima, quor inflectit tonum?* LEO. *Quoniam natura longa sequentẽ habet natura breuem.* VRS. *Quid si dicas, prima luce?* LEO. *Acuam primam, et mã addam uirgulam, primã.* VRS. *Quanquã et hoc superuacuum eque atque in breui, sed fugit, quor acuit priorem?* L. *Quoniã breuis natura breuem præcedit.* VRS. *Quid si dicas fugit heri?* L. *Inflectam fũ.* V. *Quor?* L. *Quoniam natura longa proximã habet natura breuem.* VRS. *Quor prima morbi, caret nota breuis?* LEO. *Quia producitur.* VRS. *Quin igitur addita est nota porrecte, sed breuis et semis?* LEO. *Quia positu longa est, non natura.* V. *Quor prior acutum habet potiusquã inflexum?* L. *Quia et ipsa positu longa est, et sequitur natura longa.* VRS. *Vnde scis esse positu longam?* LEO. *Quia deduci uidetur à moriendi uerbo* VRS. *Quid sibi uult diphthongus in posteriore?* LEO. *Vt discernatur à genitiuo singulari.* VRS. *Tristisq; quor priorem habet circumflexam?* LEO. *Quoniam natura*

tura

tura longa est. VRS. Verū, sed sequitur longa. LEO.
 Positu, non natura. VRS. Vnde accentus alter? LEO.
 Ex quē coniunctione, quæ proximam è graui facit acutam,
 quod idem faciunt ne, & ue. VRS. Senectūs, uides lon-
 ge aliud sonare ultimā quàm in mortalibus. LEO. Quid
 ni uideam? Hic Gallos imitor excepto tono. VRS. Et,
 quur nullum habet accentū? LEO. Opinor quod ut cō-
 iunctiuncula adhæret illi quod cōnectit, quod idem accidit
 in nōnullis præpositionibus, quæ sic annectuntur suis cas-
 sibus, quasi sit unica dictio, ut in armis, in bello, ex edibus.
 Item in disyllabis, ut super omnia, præter omnes, antea-
 diem. Nam in uetustis codicibus etiam scriptura coniun-
 git hæc. VRS. Commodus es discipulus qui uicissim &
 doces. Quid si labor inflexisses? LEO. Iam ex nomine
 fecissem uerbū. VRS. Dirai, quur aciat priorē? LEO.
 Quia longa natura præcedit longam. VRS. Qui fit
 igitur ut Græci circūflectant μούσαι? LEO. Quia αι,
 & οι in fine dictionis, pro breuibus habentur, duntaxat
 quod ad accentus rationem attinet. Ea lex non est apud
 Latinos. V. Quur igitur non scribunt μούσαις inflexe?
 L. Obstat addita consonans. VRS. Quur in dirai pro
 e scriptum est ai? LEO. Ut distingueres genitiuum à
 nominatiuo plurali. VRS. Quum mortis longā habeat
 ante breuem, quur nō inflectitur prior? LEO. Quia po-
 situ lōga est, nō natura. VRS. Vnde id cōiectas? LEO.
 Quoniā à Græco μόρος, & inde mori, ut ante dictū est.
 VRS. Nūc rursus si libet ausculta me sonātē hos uersus,
 Optima queque dies miseris mortalibus eui,
 Prima fugit, subeunt morbi, tristisq; senectus,

Et labor

Et labor, & direrapit inclementia mortis. LEO. Auscultauit non oscitanter. VRS. Primum, animaduertis ne quasdã productas sonare tono acuto, ut eui: quasdã inflexo, uclut in prima & tristis. LEO. Sensi discrimẽ. VR. Deinde breues aliquot acuto tono, ut dies, miseris, fugit, labor, rapit LEO. Quia in re peccant Latini quã Græca pronuntiant? VRS. Nec illud te fugit, me nihilo productius sonasse natura quã positu longas. LEO. Sensi, uerũ admonuisti, subtile discrimen hoc non seruari in metris, qui suis curunt legibus. VRS. Et in quæq;, sensisti elidi u, licet nõ penitus. LEO. Sensi & hoc. VRS. Iam in eui, duo sensisti, & diphthongi uestigium, & sonum Aeolicæ literæ. LEO. Sensi tenue qddã. VRS. In prima fugit, arbitror & animaduertisse te discrimẽ inter inflexum tonum & acutum. LEO. Non hic tantũ. VRS. Quia in, subeũt, nõ te latuit, opinor, aliud sonare u quã in mortalibus & senectus. LEO. Videbar audire ou diphthongum. VRS. Idem audis in sunt, legunt, audiunt. Euidentiũs erit discrimen, si tollas liquidam, & sunt ueritas in sutor, & eunt in u ter. LEO. Papæ, quantum interest. VRS. Verum hoc fortassis excusabit uetustas que in huiusmodi ont pro unt solet scribere, legont, cupiont. Rursum in optima, deprehendisti o semoueri à pt. Sic efferunt Itali, nec liquet quam ob causam, quum sint due mutæ. Et incertum an ab opto deducta uox sit, nec satis cõstat natura ne producatũr prima an positu. LEO. Quid igitur? VRSVS. In his in quibus nec ipsa uocalis, nec diphthongus, nec cognatio dictionũ dissoluit ambiguitatem, pro natura longis habemus, quemadmodum in tristis

in tristis. LEO. Pergratum feceris Vrse, si Græcum distichum tantum, ad eundem modū excusseris. VRS. Est disticho locus, en tibi carmen Hesiodi,

Αἰδῶς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημύοι ἀνδρα κομίζει.

Αἰδῶς ἢ τ' ἀνδρα, μέγα σίνεται, ἢ δ' οὐκίσι.

Nunc oculis observa scripturam, uocem auribus. LEO. Istic sum.

Αἰδῶς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημύοι ἀνδρα κομίζει

Αἰδῶς ἢ τ' ἀνδρα, μέγα σίνεται, ἢ δ' οὐκίσι. LEO.

Nouum pronuntiandi genus. VRS. An nō alium audis

sonum in αι quàm in κε, aut in με? LEO. Quid ni au-

diam, ni surdus sim? VRS. Audis propemodum eam

uocem, quam edunt Succi sonantes Cæsarem sua lingua.

LEO. Maxime. Nec a prorsus, nec i prorsus, sed tamen

utranq; agnosco literam. Deinde in δῶς, audis δ', ali-

quanto sonare crassius quàm d, uulgo sonant Latini. L.

Planè. VRS. Ad hæc δῶς, non hic idem sonat quod

in δδ'ός. L. Audio longam ex duobus oo minutis con-

flatam. V. Quid in οὐκ, audis ne Gallicum u? LEO.

Minime. VRS. Italicum? LEO. Non. VRS. Vuespha-

licū? LEO. Propemodū, nisi quod o magis resonat, ut

Cout.

quū nos dicimus frigidū. VRS. Quid in δη? LEO. δ

feliciter aspiratū, et pro η, propemodū a Zeladicū. V.

Quæ δη grauior potius quàm acutior? LEO. Quoniā

sensus nullam ibi concedit interspirationē. Alioqui transi-

set grauis in acutum. VRS. Quid in κε? LEO. Idem

ferè sonat κ quod in κομίζω, nisi quod lingua nonnihil

lentescere uidetur ad γ. VRS. Tātulū sanè dare fas est cō-

suetudini. Nec te fugit hic κε præter naturā suā porrigi,

quod

quod à muta liquidaq; excipitur. LEO. Teneo. VRS. Nec ideo produci μέ, quod habeat tonum acutū. LEO. Vtrāq; corripis μένομ, priore clarius sonante, posteriore summissius. VRS. Quis in ἄνδρα prior acuitur potius quàm inflectitur ἄνδρα? LEO. Quoniā positu longa est, nō natura. VR. Atqui Homero est anceps. LEO. Sat est alicubi corripī, ut hāc legē effugiat. VRS. Iam in κομίσει, nōne aliud sonat uocalis penultima, aliud diphthongus ultima? LEO. In σει audio sonum ex ε ε ι conflatum. VRS. Atqui nostro uulgo nihil distinguitur inter δι, χεν, μί ε σει. LEO. Sic est. VRS. In altero carmine, in ἦτ̄ rursus audis a Scoticum, ε in ὀνίσι preter κ ε iota quod suo utcumq; sono dignoscitur, quā nos confundere soleamus, σι nihil aliud sonat quàm in σίτετα: alijs sonaturis ὀνίσι. LEO. Memini. VR. Nec ideo corripio penultimum κ, quod præcedat acuta breuis, quæadmodū nec in μέγα priorē porrigo, qd̄ tono intēdatur, nō extēdatur. LEO. Nihil euidentius, si quis assuescat. Iam ne satis dissertū est, qd̄ attinet ad rectā pronūtiationē? VRS. De rhetorica pronūtiatione nō institueramus dicere, de grāmatica nō ita multū arbitror supeffe, si iūxerimus distinguēdi rōnes. Nā ε in his peccat uulgatus usus. Nec iā loquor tantū de incisīs, quæ cōmata uocāt Græci, deq; mēbris, quæ cola nomināt, ε de piodis, quæ cōclusiones aut circūacta dicat licebit, deq; notis horū si scribas: silētij modis, si pronūties, ueruetiā de morulis respirationū, quæ tradi arte nō possunt, quāquidē nec in illis tradendis admodum consentiunt grāmatici, nec ppetuum est, quod tradunt. Nec enim semp̄ æquale silentiū dirimit

comma

comma à commate, nec colon à colo. Nec quāuis periodū sequitur æque prolixa respiratio. Quoties enim articuli constant singulis uerbis ἀσυνδ' ἔρωε, neq; nihil, & minimum moræ debet interponi, ut, ueni, uidi, uici. Sin duabus ac pluribus uocibus, plusculū interponitur moræ, ut, rem familiarē prodegit, sumā prostituit, genus dehonestauit, amicos alienauit, patriā prodidit. Hic commatum cursus quidā, & cōgeries est. Rursus quum prius cōma proponitur uelut à percontante, & posterius accinitur uelut à respondente, paulò longius silentium intercedet, ut, Que tandem spes est illū scire frugi? Num pudor corriget? Iam pridem depuduit. Amicorum cōsilia? Ne parentibus quidem unquam auscultauit. Aetas grandior? Ea semper addidit nequitiam. Interdum ipsa incisa habent leuem incisionem, uelut in illo Musonij dicto, Si quid turpe feceris cum uoluptate, uoluptas abit, turpitude manet. Si quid honeste feceris cum labore, labor abit, honestas manet. Hic quanquam in utroq; membro, post uoluptate & labore est diastole, tamen post feceris, & post abit, & manet, nonnihil est respirationis, quo magis sentiatur ἐναυτίωσις. Rursus idem fit in secundo membro. Subtilius est autem quod indicat Fabius in Arma, uirumq; cano: Primam dictionem arma, per hypodiasstolen separandam à sequentibus, quum uterq; casus, referatur ad idē uerbū cano, cæterū quoniā uirū refertur ad sequētia: nimirū hæc, Troie q; primus ab oris, breuissima interspiratiūcula monēdus est auditor, sic ut minimū accedat silētio, minimū deccdat breui syllabæ. Vnde & ὑποσυσολὰ dicitur, qd' breui quoq; nonnihil detrabitur. Quoties enim ex longa fit breuis, ut, urbemq;

ut, urbemq; Fidenā, systolen uocant grammatici, hoc hy-
 posystolen appellat Fabius, quæ dimidium tēporis detra-
 hit syllabæ, & addit silentio. Rursus post hanc clausulā,
 Atq; altæ moenia Romæ, quatuor aut quinq; tēporū spa-
 tio uocē suspendere licebit, ut uelut nouo exordio subijcias,
 Musa mihi causas memora. Interdum & uox nonnihil im-
 mutatur, ubi particulā à sensu diuulsam interseris, ut, Hos
 illi, quod nec bene uertat, mittimus hedos: quod nec bene
 uertat, uoce nonnihil immutata sonatur. Obscurius est in
 illo, Qui malum, alij: Malum enim, quoniā interiectionis
 uicem obtinet, leui submissione uocis distinguendum est, nec
 non morula, sed breuissima. Cæterum in Adelphis Mitio
 quum dixisset, Storax, clariore uoce, nimirū accersens ser-
 uum, interposito iusto silentio, reliqua mutata uoce ueluti
 secum loquitur. Verum hæc persequi non est huius institu-
 ti, & extāt autores unde hæc qui uolet possit petere: quod
 hic agimus illud est, pueros arcendos à more quorundam,
 qui totum sermonem perpetua linguæ uolubilitate, & ut
 Græci dicunt, ἀσπευσί pronuntiant, quod in Gallis po-
 tissimum mihi uideor animaduertisse, nonnullis etiam hoc
 ceu uirtutem affectantibus. Rursus alij singulas penè uoces
 longa inter spiratione, aut etiam tussi gemitū ue dirimunt,
 nec ullum tam leuiter incisum occurrit, ubi non diutius in-
 terfilescant. Sunt autem uoces quæ se nullo silentio interpo-
 sito patiuntur coniungi, ut cumprimis, & homo prædi-
 ues, oratio benelonga, uir malesanus, quasi cōposite sint.
 Rursus aliæ nō patiuntur, ut, uxor iussit suo nomine tibi sa-
 lutem dicerem: uxor à iussit, tenui discrimine separandum
 est, atq; etiam iussit à pronomine suo, ob collisionem con-
 sonantium:

fenti: & diuim à diuum, & deim à déum, & numim à nimum. Huius generis exempla sunt infinita. Necessitatis exemplum adferunt, quū dicimus intereá loci, in aduerbio transferentes tonum ab antepenultima prioris dictionis in ultimam, & proximā dictionē suo tono spoliantes, ut audītor admoneretur, intereá loci, nihil aliud ualere quā interea. Nā loci, festiuitatis causa adiūgitur. Huius farinae sunt, maleficus, malefānus, sicut malefuāda, admodū, propēmodum, inuicem, propēdiem, indies. Idem fit quoties ex praepositione & aduerbio conflatur dictio, prōinde, deinde. Similiter in coniunctionibus, enimuero etēnim, siquidem, quandoquidem. Nec ideo statim corripio, ue, penultimā in enimuero, si nim, praecedētem syllabam acuo. Necessitatis exemplum produciunt, quum dicimus, homo probus doctusq; , ut intelligas, q; , coniunctionem adherere proximae dictioni praeter rationem accentuum: posteriorem syllabā acuo: & si plurium syllabarum sit dictio geminū addo tonum, ut omniumq; . Aliter enim effero, omnium quae fecit rationē reddidit: aliter, patris omniumq; cognatorum fauorem amisit. L E O. At uereor ne quis nos ebetes stupidosq; uocet, si non queamus ex ipso sensu dijudicare, in falso queritur genus humanum: falso aduerbiū sit, an nomen, an participiū. Aut in illo, Nunc scio quid sit amor: amor, nomen sit an uerbum. V R S. Sit hoc sanē perspicuū mediocriter eruditus, at frequenter sic incidunt ut semidocti labantur, docti nōnihil hēsitent: an non rectum fuerit illorū errorem, horum contatiūculam exiguo negotio redimere? Vulgo quantum operae perijt in adiectiuis literarum flexibus & lasciuētibus lineis? Quanto facilius est addere uirgulam,

altera in duabus, pluribus ue, suadet addi notam mutati accentus, ut quum dicimus, ponè ratem, ultime tonum addimus, ut ponè intelligatur esse præpositio, idem ualens quod iuxta: non imperatiuum à pono. Nam pône metum, habet priorem circumflexam. Rursus, penè rem patriam perdidit, quum aduerbium intelligi uolo, posteriori tonum addo: quum membrum obscœnum, priorem inflecto, pêne rem perdidit. De lãbor & lãbor ante dictum est. LEO. Memini. VRS. Idem licet in palàm dedit, aduerbium indicans, addo tonum in fine: si est instrumentum rusticatum, aut anuli pars, priorem inflecto. Nec eodem modo sono, quum improbum & efferatis moribus aio fêræ similem: & quum eum qui non multum abest à forma alterius, dico ferè similem. Ad eundem modum quantitas distinguit dictionem, cêdo, unde cecidi, longam habet & acutam: cedo unde cessi, non habet quo discernatur, nisi forte tono cêdo: sed à cêdo, quod pro dic interdum usurpatur, nota breuitatis discernitur. At cêcidi à cado, priorem habet acutam: à cedo, penultimam. Item profectò participium est, profectò aduerbium affirmantis: & uulgo uerbum est, uulgo nomen, siue aduerbium. Certo uerbum, certò aduerbium. Fãlso nomen, fãlso aduerbium: una nomen, unà aduerbium: os, unde oris: & òs, unde osis: & òra ab os, & òra uerbum: ergo coniunctio, & ergò nomen pro gratia, Illius ergò uenimus. Ita distinguimus raúce & spúrce nominandi casum, & raúce, spúrce aduerbium: lege uerbum à lêge nomine: uénimus & uénit præteritū, à uenimus, & uénit præ-

fenti: & diuim à diuum, & deim à deum, & numim à
 numum. Huius generis exempla sunt infinita. Necessitatis
 exemplum adferunt, quū dicimus intere á loci, in aduerbio
 transferentes tonum ab antepenultima prioris dictionis in
 ultimam, & proximā dictionē suo tono spoliantes, ut audi
 tor admoneatur, intere á loci, nihil aliud ualere quā iter=
 ea. Nā loci, festiuitatis causa adiūgitur. Huius farine sunt,
 malé ficus, male fānus, sicut male suāda, ádmōdū, propémo
 dum, inuicem, propédiem, indies. Idem fit quoties ex præ=
 positione & aduerbio conflatū dictio, próinde, déinde.
 Similiter in coniunctionibus, enīnuero eténim, síquidem,
 quandoquādem. Nec ideo statim corripio, ue, penultimā in
 enīnuero, si nīm, præcedētem syllabam acuo. Necessitatis
 exemplum produciunt, quum dicimus, homo probus do=
 ctusq̃, ut intelligas, q̃, coniunctionem adherere proxime
 dictioni præter rationem accentuum: posteriorem syllabā
 acuo: & si plurium syllabarum sit dictio geminū addo to=
 num, ut omniumq̃. Aliter enim effero, omnium que fecit
 rationē reddidit: aliter, patris omniumq̃ cognatorum fa=
 uorem amisit. L E O. At uereor ne quis nos ebetes stupi=
 dosq̃ uocet, si non queamus ex ipso sensu dijudicare, in fal=
 so queritur genus humanum: falso aduerbiū sit, an nomen,
 an participiū. Aut in illo, Nunc scio quid sit amor: amor,
 nomen sit an uerbum. V R S. Sit hoc sanè per spiciū me=
 diocriter eruditus, at frequenter sic incidunt ut semidocti la=
 bantur, docti nōnihil hæsitent: an non rectum fuerit illorū
 errorem, horum contatiūculam exiguo negotio redimere?
 Vulgo quantum operæ perijt in adiectitijs literarum flexi=
 bus & lasciuietibus lineis? Quanto facilius est addere uir=
 gulam,

gulam, quæ ut doctis nihil officit, ita pueris et illiteratis est necessaria. Rudis enim ætatis hic negocium agimus potissimum. His quum dictamus, ab his quum exigimus dictata, quum scripturam emendatam exposcimus, tum hæc supervacanea videri non possunt. Nec tamen in his mihi probatur anxia superstitiosaq; cura, præsertim ubi res agitur seria, quod non hic tantum præcepit ille scriptorum omnium diligentissimus Quintilianus, sed eum qui bene scribere nititur, curiosum non esse, sed fuisse oportet, quemadmodum, ut ait Seneca, quedam didicisse oportet non discere. Tum demum gratiam habet in arte negligentia, si successit immodicæ diligentia, ita ut curam remissam sentias non omisam. Hæc nimirum est illa docta negligentia, quam Terentius mavult emulari, quam aliorum obscuram diligentiam.

LEO. At sunt qui putant à magnis autoribus rectissime dictum, scientiam mihi servans, usum sequor: et sapiendum ut pauci, loquendum ut plures. V R S. Istud tum fortassis erat aliquid, quum sermonis ius adhuc penes populum erat, quumq; ritu foliorum cadentium vicissim ac subsistentium nova verba gigneret, deijceretq; quæ fuerant in honore uocabula pro suo arbitrio popularis usus. Quamquam nec Cicero, nec Quintilianus loquuti sunt ut plures. Nec enim vulgo receptus error, usus nomen promeretur. Nunc uero nihil rei nobis est cum populo, à doctis petitur omnis loquendi ratio.

L. A quibus tandem, et quo seculo natis? V. Hic tibi pro me respondet vetus Græcorum proverbium, οὐτε πάντες, οὐτε πάντι, οὐτε παρὰ πάντων, A Cicerone nemo negat optimum loquendi exemplar peti, nec inficiari possumus eo seculo dicendi genus incor-

ruptissimum fuisse, quo iam & horror ille nimium priscae
 uetustatis abesset, & nondum degenerasset Romanae lin-
 guae synceritas. Non tamē ab uno Cicerone petam omnia,
 nec statim quicquid illi placuit, pro optimo duxerim, ut
 risi dicere malim quàm risi, quia sic ille fertur scribere
 solitus. Nec reijciam si quid uetustiores aut recentiores
 porrexere melius. LEO. Nunc quibusdam putet quic-
 quid in libris Ciceronis non deprehenditur. Rursus alij si
 quam scripturam in cariota charta, aut in saxo uetustate
 semeso, aut in nomismate peruetusto reperiunt, eam uo-
 cant in exemplum dicendi scribendiq;. VRS. Equidem
 hoc hominū genus ridere soleo non odisse. Delectant enim
 nos antiquitatis studio, nonnunquam & profunt. Non
 permittam autem illis, ut è suis delicijs, loquendi leges no-
 bis praescribant. Siquidem orthographiae ratio nec eodem
 seculo fuit eadem apud omnes. Et tamen obsoleta loco in-
 termixta suam habent gratiam, ueluti quum citonius pri-
 scorum dicta, aut ad illa alludimus. Tum si quid desidera-
 bitur in supellectile Romani sermonis, quod apud Cice-
 ronem non reperiatur, haud uerebor ex Catone, Varrone,
 Plinijs, Quintiliano, Seneca, Suetonio, Quinto Curtio,
 Columella, sumere mutuo: Si ab his quoq; destitutor, sit
 pereest Graecorum sacra ancora. LEO. Nihil ne igitur
 petendum ab horum temporum consuetudine? VRS.
 Quid ni, si quid habeat recti? Vides quàm multa sumpse-
 rimus ex Gallorum, Germanorum, Britannorum, Italo-
 rum uulgaris pronuntiatione. Et si mihi disputandum esset
 in scholis publicis, ineptus essem si nihil tribuerem ibi rece-
 ptae consuetudini: Praestat enim balbutire cum balbis, quàm
 & rideri,

& rideri, nec intelligi. Attamen ita cedendum est consue-
 tudini, ut medicus cedit morbo, paulatim alleuians, quan-
 do semel non potest tollere. Et nunc in scholis feruntur, quæ
 ante annos triginta fuissent explosa: Adeo quedam facti-
 lius elabuntur quàm expelluntur. Quis olim tulisset in tem-
 plis pronuntiantem Timotheus antepenultima acuta? Aut
 leſrie eleeſon, ſeptem ſyllabis, & abſq; diphthongo? Aut
 Chriſtè ſonantem pro criſte? Nunc probantur etiam, non
 modo feruntur. Cæterum illa debet eſſe curarum prima, ne
 puer Græce Latineue pronuntians, ex uulgari ſermone
 iacta trahat, quorum minimum eſſe ferunt apud Roma-
 nos, plurimum apud Gallos, plus ſatis apud Germanos,
 nonnihil & apud Hiſpanos. Anglis in ratione pronuntian-
 di, ſecundum ipſos primam laudem tribuunt Itali. Sed
 quid riſiſti Leo? LEO. Rugire leonum eſt, non ride-
 re. Dicam tamen quæ res in mentem ueniens mihi riſum
 excuſſerit. VRS. Narra te queſo, ut ipſe quoq; tecum
 rideam. LEO. Dicam, Non admodum diu eſt, quod me
 forte præſente MAXIMILIANVS Cæſar, ab a-
 liquo oratoribus ſalutaretur, quod ex more magis quàm
 ex animo nonnunquam fieri ſolet, quorū unus erat Gallus,
 natione Cenomanus, nomen non exprimam, ne uidear ho-
 minem notare cui bene uolo. Is orationem ab Italo quo-
 piam, ut arbitror, compoſitam, nec male Latinam, adeo
 Gallice pronuntiauit, ut Italis aliquot eruditus qui tum ad-
 erant, Gallice non Latine dicere crederetur. Nominare
 poſſim ex illis aliquot tibi non ignotos. Quum is per-
 oraret, non abſq; incommodo: Nam in media dictione ſi-
 bi exciderat, turbatus, ut conijcio, riſu circumſtantium:

i 4   quereba

querebatur qui ex more responderet, idq; ex tēpore. Nam Galli oratio præter expectationem acciderat. Protrusus est ad hoc negocij Doctor quidē aulicus. V R. S. Vnde id liquebat? L E O. Pileum gestabat suffultum cādidiis pellibus. Hoc signi. Is hunc in modum orsus est, Cæsarea magestas ualde caudet fidere fos: aliaq; tanto sp̄ritu, tamq; Germanice, ut nemo uulgari lingua dicens possit magis Germanice. Hunc maior excepit risus. Sequutus est orator Daniæ, quāquam is qui dicebat uidebatur Scotus, mire referens eius gentis pronūtiatiōē. Huic oppositus est Zelā dus quidam, deierasses neutrum loqui Latine. V R. Quid interea Cæsar, potuit ne tenere risum? L E. Assueuerat huiusmodi fabulis, nec erat ullius linguæ rudis. Verū hæc eò dico. quò tua dicta confirmem, nihil prius curandum quàm ut puer dediscat uitia linguæ gentilitiæ. Superest ut indices quibus id rationibus quàm ocysime & quàm felicissime fieri possit. V R. A psitaco licet exemplum sumere. Crebro occinitur meditati, ac subinde exigitur quod didicit. Si indocilis est, domatur ferula: reddenti quod accepit, cibus præmij loco est. Adhibendus qui linguam habeat emendatam, is admonitus quomodo præeat, conantem adiuuet, feliciter reddentem collaudet, relabentem in ueterem consuetudinem crebro corrigat: mensis unus totū hoc negocium absoluet. Profuerit si puer sodalibus utatur minime balbis, sed incorrupte explanateq; loquentibus. L E. Rationem probo, nisi quod interim periculum est, ne, quoniā per pauci sunt emendate loquentes, post cogatur quod magno sudore didicit, maiore dediscere, itaq; fiet ut nec Italis placeat, nec suis. V R. Quod scholis accidit, idem eueniet omnibus

omnibus ceteris, optima placebunt si non omnibus, certe quàm plurimis. Et tamen non improbarim, si cui tanta natura dexteritas obtigit, ut quemadmodum Polypus colorē ad loci subiecti speciem, ita rhetor uocem ad auditorum aures pro tempore accommodet. L E. Quibus rebus fiet, ut contingat emendata pronuntiandi celeritas, presertim in Græcis, quæ serè grandiores hodie discimus? V R. Quid assequutus sim nescio, quid quomodo conatus sim aperiã. Quor enim quicquam arcani calem talem amicum? L E. Muto dixeris. V R. Vt tamen aurito. Posteaquàm literas, syllabas, ac dictiões Græcas satis erã meditatus, ad perãdam inoffensam celeritatem his artibus utebar. Adiunxi me quibusdã, quos existimabam castigatissime sonare, fixi me codicum duorum collatione uelle castigare librũ, persuasi id utriusque fore commodo? quum in hoc, ut utriusq; codex ex alterius comparatione fieret emaculatio, quem admodum manus manum fricat: tum ad eruditionem. Sic autẽ conuenit, ut alternis uicibus recitarem et auscultarem. Principio lentior erat recitatio, deinde, quẽ admodum solet, incallescens paulatim lingua sponte ferebatur ad celeritatem. Si mihi cum doctiore res erat, tantum orabam, ut secus quàm oporteret sonantem admoneret: Ipse recitantis linguam arrectissimis auribus obseruabã, oculis in codicem fixis. Si quid esset recitatum difficilioris soni, fingebam me nõ satis percepisse, rogabamq; ut repeteret, quo certius eius syllabæ sonitum infingerem animo. Quum ille iam recitando defessus esset, et ad me recitandi uices redissent, illius linguam pro uiribus imitabar, reprehēdenti gratias agebam. Si cum pari negocium esset susceptum,

i s æquis

æquis legibus pacifcebamur, ut uterq; alterum reuocaret
 errantem. Ad hoc munus interdum natione Græcū mer-
 cede conduxī, licet alioqui parum eruditum, propter na-
 tium illum & patrium sonum. Tametsi doctos aliquot
 naclus sum, quorū pronuntiationem ego sanè Græcorum
 quorundam eloquutioni non dubitem antepone-
 re. Huic exercitationi datum est trimestre spatium. Nec ullius operæ
 me minus pœnituit unquam. Nec enim simplex erat huius
 laboris utilitas. Excepta siquidē exercitatione pronuntian-
 di, primum ipsa lectio præterquàm quod erat alacrior ac
 uigilantior quàm si solitaria fuisset, habebat & illud com-
 moditatis, licebat sciscitari, si quid parum intelligerem.
 Nam & imperitior sæpenumero tenet, quod doctiorem su-
 git. Et nescio quo pacto fit, ut acrius meminerimus, quæ
 recitari audimus, quàm quæ taciti legimus, interdum sem-
 somnes. LEO. Nihil uerius. VRS. Hac arte euolu-
 mus seu reuoluimus potius totum Demosthenem, totū Pla-
 tarchum, totum Herodotum, Thucydidem, Homerum &
 Lucianum. Nec his contentus, ascīui mihi sodalitates
 aliquot φιλελλήνων. Conditæ leges ne quis super cœnā
 nisi Græce loqueretur, παρανομῶ multa dicebatur pe-
 cuniaria, si quis Latine dixisset absq; uenie præfatione,
 asis: si Græce quidem, sed incmendate, asis dimidiū: si bis
 ad eundem impegisset lapidem, hoc est, si delaberetur in
 eum errorem, cuius antè fuisset admonitus, drachma. LE.
 Quomodo successit res? VRSVS. Initio submolestè,
 ne dicam dolo, uerum pauculis diebus successit facilitas,
 mox & iucunditas non sine fructu maximo. His artibus
 hanc quantulamcunque dicendi legendiq; promptitudinem
 sum

*sum adeptus, ad quam tuendam plurimum confert alijs
 prælegere bonos autores. LEO. Optarim tibi fortuna
 nam exiliorem. VRSVS. Etiam ne exiliorem, quum
 penè nulla sit? Quo meo merito mihi precaris tatum ma-
 li? LE. Præficere te meo leunculo. VRS. Ne tu planè,
 quod dici solet, boui clitellas, aut si quid est ieptius. Quod
 si literator esse possem, habeo domi quos doceam. Verum
 hanc operam tibi polliceor mi Leo: Tu quod potes dispi-
 ce si quem nancisci poteris idoneũ huic provincie, ego uic-
 cisum circumspiciam, si quid queam: et collatis in commu-
 ne nostris consilijs prospiciemus catulis nostris, ut ex ho-
 minibus nati uideri queant. LEO. Habeo gratiam Vrse,
 quantũ possum maximã, relaturus etiam ubi ubi dabitur
 et opportunitas et facultas. Quam tibi Leonis occur-
 sus fuerit felix nescio: mihi tales Vrsos optarim sæpius oc-
 currere. Onustus tuis officijs domum redeo. VRS. Nec
 ego nihil aufero bonæ sarcinæ. Par pari relatum est. LE.
 Vnum te uelim adiungere tã multis in me benefactis. VRS.
 Quòdnam? LE. Istam uaginam optarim esse meã. VRS.
 In quem tandem usum? LE. Ne mihi excidant isti uersus
 tam belle picti. VRS. Quid ni? ut cum Samijs ridearis
 literatus miles. LEO. Ego uero sic uel literatissimus
 haberi cupiam: et si proficiscar in bellum, nolim ullã ar-
 morum partẽ esse mutam, sed et uaginã, et ensem, et ca-
 pulum, et arcum, et sagittas, et lanceam, et bombardã,
 et galeam, et thoracẽ, et balthœum, et clypeum opta-
 rim habere literarum nonnihil, quod me alicuius bonæ rei
 admoneret. Sin domi sit agendum, cuperem totam undiq;
 loquacissimam esse, sic ut et postes, et ostia, et fenestras,
 et*

et singule tessellæ uitræ, et trabes, et laquearia, et pa-
 uimenti lateres, et parietes, ad hæc et supellex uniuersa,
 lodices, cortinæ, aulæa, mense, selle, matilia, disci, cātari,
 cyathi, cochlearia, pelues, ollæ, chytropodes, aliquid lo-
 querentur quod expediret non obliuisci: tantū abest, ut me
 puderet istius uaginæ. VRSVS. Aiunt inauspicatum
 esse, si quid huiusmodi rerum, quæ aduersus hostes gestan-
 tur, amicus donet amico. Hoc omnis ut uitemus, ex dona-
 tione commutationem faciamus. Da tuam ensem et accipe
 meum: sitque hoc pignus inter nos initi literarij
 fœderis. LE. Quod nobis utrisq; nos
 strisq; catulis bene uertat, accipio
 quod offers, Musis, uti
 spero, bene for-
 tunaturis.

ERASMI ROTERODAMI DE
 PRONVTIATIONE
 'DIALOGI,
 FINIS.

DES. ERASMVVS ROT.
 ORNATISSIMO VIRO
 IOANNI VLAT=

TENOS. D.

ARDVVM in primis, planeq; regium mi-
 nus est, uir ornatissime, prudentibus fidisq;
 consilijs reip. prospicere, quod nimirum in-
 telligens Homerus, eum, penes quē erat sum-
 ma rerum, Βουλκφόρου appellat, nec ulli præclarius de
 ciuitatibus ac regionibus merentur, quum omni quidē tem-
 pore, tum uero præcipue hoc seculo, quo nescio quo fatali
 tumultu, sursum deorsum miscentur omnia, siue Christia-
 ne religionis statum inspicias: siue monarcharū ac rerum
 publicarum conditionem reputes, siue studiorum ac litera-
 rum rationem intueare, ut non alio tempore uerius fuerit
 illud Græcis celebratū, ἰερόν ἢ βουλή. Te uero in hoc
 pulcherrimo negotio summa fide, mira uigilantia, pariq;
 dexteritate uersantem interpellare, fortassis improbū, aut
 impium etiam uideatur: sed quoniā arbitror nō sine causa
 præcipere Flaccum, Misce stultiā cōsilijs breuem: en adest
 ab Erasmo tibi libellus, qui suis nugis aliquātisper auocet
 animum tuum à grauibus tetricisq; negocijs. Quanquam
 hæ nugæ sunt eius generis, ut, quemadmodū ait idem, Se-
 ria ducant; tantum autem absit, ut nihil attineant ad rēp.
 ut ad te quoque peculiariter spectent, qui rei scholasticæ
 apud Aquisgranos summam curam susceperis. Multorum
 enim partim ignauia, partim sinistris moribus fit, ut bonæ
 literæ, quæ sat feliciter cœperant efflorescere, iam passim
 uergant

urgant ad interitum, & quasi sit hoc parum, extitere
 pridem, qui nobis ueluti nouam sectam moliantur inuehe-
 re: Ciceronianos sese uocant, intolerabili supercilio re-
 ijcientes omnium scripta, quæ Ciceronis lineamenta nõ re-
 ferunt: & adolescentiam à cæterorum scriptorum lectio-
 ne deterritam ad unius M. Tullij superstitosam emula-
 tionem adigunt, quum nulli minus expriment Ciceronem
 quàm ipsi, qui se huius tituli fumo molestissime uenditant
 iactitantq;. Quanta uero studiorum pernicies, si persua-
 sum fuerit neminem præter unum M. Tullium uel legen-
 dum esse, uel imitandum? Subolet autem & aliud huius no-
 minis prætextu geri, nimirum ut pro Christianis reddamur
 Pagani, quum ego nihil prius agendum existimem, quàm
 ut bonæ literæ, Christi domini Deiq; nostri gloriam, ea
 sermonis copia, splendore, nitoreq; prædicent, quo M.
 Tullius de rebus pphanis dicere solitus est. Et animadu-
 eruo iuuenes aliquot, quos nobis remittit Italia, præcipue
 Roma, nonnihil afflato hoc affectu. Visus itaq; sum mihi
 re facturus nec inutile ad pietatem, & studijs adolescentiæ
 conducibilem, si lucubratiunculam unam huic rei darem,
 non ut eloquentiæ candidatos à Ciceronis imitatione de-
 terream: quid enim insanius? sed ut ostendam quo pacto fie-
 ri posset, ut uerè Ciceronem exprimamus, & summam il-
 lius uiri facundiam cum Christiana pietate copulemus. Ar-
 gumentum hoc dialogo tractauimus, quo simul & minus
 esset tædij lectoribus, & res facilius illaberetur
 in affectu iuuenum. Bene uale. Basileæ po-
 stridiæ Idus Februarij.

ANNO. M. D. XXVIII.

Des?

DES. ERASMI ROTEM

RODAMI DIALOGVS, CVI TIT

ulus CICERONIANVS, siue, De

optimo dicendi genere.

Personæ,

BVLEPHORVS, HYPOLOGVS,

ET NOSOPONVS.

BVLEPHORVS. Quem uideo nobis procul in extrema porticu deambulantem? Nisi parum prospiciunt oculi, Nosoponus est uetus sodalis, et studiorum $\sigma\omega\lambda\omicron\phi\theta$. HYPOLOGVS. An hic est ille Nosoponus, olim congerronum omnium lepidissimus, rubicundus, obesulus, Veneribus et Gratijs undique scatens? BV. Is ipse est. HY. Vnde hæc noua species? Larua similior uidetur quam homini. Num quis hominem habet morbus? BV. Habet grauisissimus. HYP. Quis obsecro? Num hydrops? BV. Interius malum est, quam in cute. HY. Num nouum hoc lepræ genus, cui uulgus hodie scabiei nomine blanditur? BV. Et hoc interior hæc lues. HY. Num ptyxis? BV. Penitius insedit malum quam in pulmone. HYP. Num phthisis aut icteris. BV. Est quiddam iecore interius. HYP. Fortasse febris in uenis et corde grassans. BV. Febris est, et non febris, interius quiddam adurens quam si febris in uenis aut in corde grassetur. Sed desine frustra diuinare, nouum mali genus est. HYP. Nondum igitur habet nomen? BV. Apud Latinos nondum, Græci uocant

cant Zelodulean. HYP. Nuper accidit, an $\chi\omicron\upsilon\iota\omicron\upsilon\pi$ est malum? BVL. Annos iam plus septem eo tenetur miser. Sed heus conspecti sumus. Videtur huc gradum flectere, melius ex ipso cognosces quid sit mali. Initio Dauum agā: tu fac orationi subseruias, et fabulæ partem agas. HYP. Equidem id faciam sedulo, si norim quid mihi deleges. BVL. Percupio ueterem amiculum tanto leuare malo. HYP. Etiā ne rem medicam calles? BVL. Scis esse dementiæ genus, quod non totam mentem adimit, sed unam modo partem animi ledit, uerum insigniter, ueluti sunt qui sibi uidentur capite taurina gestare cornua, aut naso prælongo onusti, aut ingens idq; fictile portare caput exili collo innixum, mox comminuendum, si se uel tantulum commoueant: nonnulli sunt, qui, quoniam se mortuos arbitrantur, uiuorum exhorrent congressum. HY. Desine. Noui istud morbi genus. BV. Ad his medendum non alia uia cōmodior, quā si te simules eodē teneri malo. HY. Istiuc audiui frequēter. BV. Id nūc fiet. HY. Huius fabulæ non spectator, uerū etiā adiutor lubens fuero. Nā homini cum primis bene uolo. BV. Ergo cōpone uultum et sume personam, ne quid illi suboleat rē de cōposito geri. HY. Fiet. BVL. Nosponum etiam atq; etiā saluere iubeo. HYP. Et Hypologus Nospono salutem dicit. NOS. Equidem uobis ambobus paria uicissim præcor. Sed utinā adsit quod optatis mihi. BVL. Non abesset si nobis tam esset in manu dare, quā est optare. Sed quid est te rogo mali? Nam ista facies ac macies nescio quid sinistri pollicentur. Apparet epatis esse uitium. NOSOP. Imò cordis uir optime. HYP. Bona uerba. Siquidem malum immedicabile nar=

ras. BVLEPH. Nullá ne spes in medicis? NOSOP.
 Ab humanis præsijs nihil est quod sperē, Numinis opus
 est ope. BVL. Atroce morbum narras. At cuius tan-
 dem numinis? NOSOP. Est diua quæ Græcè dicitur
 περσό. BVLEP. Noui deam flexanimam: NOSOP.
 Huius amore depereo, emoriturus ni potiar. BVL. Haud
 mirum Nosopone si cōtabescis. Noui quàm sit res uiolen-
 ta Cupido, & quid sit esse νυμφόληπιον. Sed quàm pri-
 dem te corripuit amor? NOSOP. Anni sunt ferme de-
 cem, quod hoc saxum uoluo, nec adhuc succedit. Itaque
 certum est, aut immori negotio, aut assequi tandem quod
 amo. BVLE. Tenacem pariter atq; infelicem amorem
 narras, qui tot annis nec elabi potuerit, nec copiã adama-
 ti fecerit. HYP. Fortassis hunc nymphæ suæ copia dis-
 cruciat magis quam inopia. NOSOP. Imò inopia ma-
 ceror infelix. BVL. Qui potest? Quando sic hætenus
 omnium unus excelluisti dicendi facultate, ut pleriq; de te
 prædicarent, quod olim de Pericle dictum est, suadelam in
 tuis sesitare labijs. NOS. Vt paucis dicam, mihi pūtet
 omnis eloquentia præter Ciceronianam. Hæc est illa nym-
 pha, cuius amore colliquesco. BVL. Nunc affectum in-
 telligo tuum. Speciosum illud & amabile Ciceroniani co- Cicero-
 gnomen ambis. NOS. Adeo, ut ni consequar, uitam mihi nianus.
 acerbam existimem. BVL. Prorsus mirari desino. Ad rē
 enim omniū pulcherrimã animum adiecisti, sed nimium uerū
 est quod dici solet, δ'ύσκολα τὰ καλά. Iam tuis uotis in
 me ipso fauco, si quis deus propitius nos respiciat. NOS.
 Quid rei est? BVL. Dicā, si potes riualē perpeti. NOS.
 Quorū sum ista? BV. Eiusdē nymphæ me discruciat amor.

k NOSO.

N O S. *Quid audio? Teneris eadem cura?* B V L. *Vt qui maxime: & indies accrescunt flammæ.* N O S. *Isto quidē nomine mihi charior es Bulephore, ut quem hactenus semper in primis dilexi, nunc etiam amare incipiam, posteaquā conueniunt animi.* B V L. *Fortasse nolles isto leuari morbo, si quis herbis, gemmis, aut incantamentis opem polliceatur.* N O S. *Isthuc esset occidere non mederi. Aut moriendum est, aut potiundum: nil medium est.* B V L. *Vt facile tuum affectum ex meo diuinabam.* N O S O P. *Nihil itaque te celabo uelut ijsdem mysterijs initiatum.* B V L. *Tutò quidem isthuc feceris Nosopone.* N O S. *Me non solum pulcherrimi cognominis splendor sollicitat, uerumetiam Italorum quorundam procax insultatio, qui quum nullam omnino phrasim probent præter Ciceronianam, summūq; probri loco ducant, negari quempiam esse Ciceronianum, tamen huius cognominis honorem ab orbe condito, nemini Cisalpinorum cōtigisse iactitant, præter*
Christo-
phorus Lō
golius.
quā uni Christophoro Longolio, qui nuper è uiuis excessit. Cui ne uidear hoc laudis inuidere, idē ausim de illo prædicare, quod de Caluo scripsit Quintilianus, Fecit illi properata mors iniuriam. H Y. *Imò non tam illi quā optimis studijs præpropera Lōgoliij mors fecit iniuriā. Quid enim ille non potuisset nobis in bonis literis restituere, si tali ingenio, tali industriæ iustum uitæ spatium addidissent superi?* B V L E P H. *Verum quid uetat, quominus quod uni datum est, Musis fauentibus, obtingat pluribus?* N O S O P. *Ille huic pulcherrimo facinori immortalus est, mea sententia felix. Quid enim pulchrius, quid amplius, quid magnificentius, quā Cisalpinum*
hominem

hominem Italarum suffragijs appellari Ciceronianum? BVLEPH. Gratulandum arbitror illius felicitati, qui suo tempore decesserit, priusquam hanc gloriam aliqua nubecula offuscaret, uel ob Græcarum literarum studium, cui se dicare cœperat: uel ex Christianis autoribus oborta nebula à quibus fortasse non satis constanter abstinuisset, si diuturnior uita contigisset. BVLE. Sic est, ut ais, illi pulcherrimo facinori immori datum est. At mihi spes est futurum, ut huic pulcherrimo facinori supersimus etiam, non immoriamur. NOS. Quàm faueo tuis uotis. Dispeream ni isthuc malim, quàm in diuorum asscribi numerum. BVLEPH. Quis enim non malit apud posteros celebrari Ciceronianus quam sanctus? Cæterum quãdo hoc amoris genus zelum nescit, obsecro te perq; curas perq; spes, mihi tecum communies, ut pariter amanti saltem consilium tuum impartias, quibus rationibus tu tuam amicam ambias. Fortasse citius perueniemus ambo, si uterq; alteri fuerit auxilio. NOSOP. Musæ nesciunt inuidiam, multo minus Gratiæ, Musarum sodales: studiorum socio nihil negandum est, & amicorum oportet esse communia omnia. BVLE. Planè bearis me si id feceris. HYPOL. Quid sine quoque in uestrum contubernium recipiatis? Sum enim iam pridem eodem cæstro percitus. NOSOP. Recipimus. Ergo uelut eidem initiatis deo, retegam mysteria. Iam annos septem totos nihil attingo præter libros Ciceronianos, à cæteris non minore religione temperans, quàm Cartusiani temperant à carnibus. BVLEPH. Quis isthuc? NOS. Ne quid alicunde hereat alienæ

phrascos, ac ueluti labem aspergat nitori Ciceroniani ser-
 monis. Proinde ne quid hic peccem imprudens, quicquid est
 aliorum codicum, ab oculis submoui, scrinijs inclusum, nec
 ulli prorsus est locus in mea bibliotheca, præterquam uni
 Ciceroni. BVL. O me negligentem: tanta religione nū-
 quam colui Ciceronem. NOS. Non tantum in Larario
 Museoq; uerum & in omnibus ostijs imaginem illius ha-
 beo belle depictam, quam & gemmis insculptam circumsere-
 ro, ne unquam non obuersetur animo. Nec aliud simula-
 crum in somnis occurrit præterquam Ciceronis. BVL.
 Non miror. HYP. Ego Ciceronem inter Apostolos in
 Calendario meo locum dedi. BVL. Deum enim eloquenti-
 æ quondam appellabant. NOS. In huius igitur scriptis
 euoluendis, ac reuoluēdis adeo sum assiduus, ut totum pro-
 pæmodum edidicerim. BVL. Industriam tuam mihi nar-
 ras. NOS. Nunc accingor ad imitationem. BVL. Huic
 quantum temporis destinasti? NOS. Tantundem, quan-
 tum lectioni. BVL. Rei tam arduæ parum est. Utinam
 mihi uel septuagenario contingat tam speciosi cognomi-
 nis decus. NOS. At mane: Non huic fido diligentiæ. Nulla
 est in omnibus diuini uiri libris uocula, quam non in Lexi-
 con alphabeticum digesserim. BVL. Ingens uolumen sit
 oportet. NOS. Duo robusti baiuli uix tergo gestent pro-
 bè clitellati. BVL. Hui. At ego uidi Lutetiæ, qui elephan-
 to gestādo sufficerent. N. Verum est alterū uolumen hoc
 etiā grādus, in quod iuxta literarum ordinē annotatū for-
 mulas loquēdi M. Tullio peculiare. B. Nunc demum me
 pudet oscitantæ meæ pristinæ. N. Additum est tertium. B.
 Hui etiā ne tertium? N. Sic opus est. In hoc congesti
 pedes

pedes omnes, quibus Cicero uel incipit uel finit commata, cola, periodos, quibusq; numeris horum media temperat, tum quibus sententijs quam modulationem accommodet, ut ne tantillū quidem possit suffugere. BVL. Verum qui fieri potest, ut primus index tāto maior sit toto Cicerone? NOS. Disce rem, & mirari desines. Tu forte me credis hac cura contētum, ut singulas annotem dictiones. B. Sic opinabar. Est ne amplius? NOS. Imò isthuc plusquā nihil est. B. Qui quæso? NOS. Vide quantum aberres à scopo. Eadem uox non semper eodē usurpatur modo. Sit exempli gratia: Refero uerbum, aliam uim habet quum ait M. Tullius referre gratiā: aliam, quum ait, Liberi parētes & forma corporis & moribus referunt: aliam quū ait, Refero me ad intermissa studia: rursum aliā quū ait, Si quid erit quod mea referat scire: deniq; aliam quū ait, Non ignota referam. Item aliud est orare Lentulū, aliud orare causam. Rursum aliter contēdit, qui cū altero certat: aliter qui quid instanter ab aliquo petit: aliter cōtendit, qui magno studio committitur ad aliquid efficiendum: aliter qui res duas inter se cōmittit comparatq;: HYP. Παρὰ, isthuc est scribere λεξικονὲ ἐλέγχουε, B. Nunc demum intelligo & tuam uigilantiam & meam oscitantiam. NOSOP. Nec singulas dictiones incomitatas noto, sed quæ præcedunt ac sequuntur. Nec sat habeo unum aut alterum notasse locum, quod alij solent, sed quoties quoties dictio reperitur apud Ciceronem, quamuis consimili forma, toties noto paginam, latus pagine, & uersus numerum, addito signo, quod indicet in medio uersus sit dictio, an in initio an in fine. His rebus fieri uides, ut una dictio plures occupet

paginas. BVLEPHO. Deum immortalem, quid tanta non efficiat cura? NOS. Manedum Bulephore. Nihil est quod haftenus audisti. BVL. Quid istis potest accedere? NOS. Quid prodest tenere uerbum, si hareas, aut etiam labaris in deflexis, deriuatis & compositis? BVL. Non satis percipio quod dicis. NOSOP. Expediam. Quid tritius aut uulgatius his uerbis, amo, lego, scribo? BVL. Etiã ne hæc in dubium ueniunt? NOSOP. Aut his nominibus, amor, lectio, scriptor? BVL. Nihil. NOS. At illud habeto persuasum, & necessum esse mihi, & opus esse quicumq; contendat ad Ciceroniam cognominis dignitatem, tanta religione, ut nec his quamlibet uulgatis dictionibus utatur, nisi consulto indice: nisi forte tutum existimas fidere grammaticis, qui uerba per omnes modos, personas, genera & tempora: nomina, pronomina & participia per omnes casus & numeros inflectunt, quum nobis fas non sit, quicquam horum usurpare, quod à Cicerone non fuerit usurpatum. BVLEPH. Dic obsecro clarius. NOS. Amo, amas, amat, sit enim hoc exempli causa dictum, apud Ciceronem inuenio: amamus & amatis fortasse non inuenio. Item amabam inuenio, amabatis non inuenio. Rursus amaueras inuenio, amaras non inuenio. Contrà amasti reperio, amauisti nequaquam. Iam quid si legeram, legeras, legerat reperias: legeratis non reperias? si scripseram inuenias, scripseratis non inuenias? Adeundem modum coniecta de uerborum omnium inflexionibus. De casuum inflexionibus similis est ratio, amor, amoris, amorem, amori, comperio apud Ciceronem: ô amor, hos amores, horum amorum, his amoribus,

bus, ò amores non comperio. Item lectio, lectionis, lectio-
ni, lectionem inuenio: lectiones, lectionibus, lectionum, has
lectiones, & ò lectiones non inuenio. Ita scriptorem &
scriptores reperio, scriptor & scriptorum pro substan-
tiuo nomine non reperio. Non obsto quo minus hæc ui-
deantur ridicula, si uos audebitis stultitias & stultitia-
rum, uigilantias & uigilantiarum, speciebus & specie-
rum, fructuum, ornatuum, cultuum, uultuum, ambitu-
bus & ambituum, aliaq; huius generis innumera fando
usurpare. Ex his paucis exempli gratia propositis æsti-
mare potes de cæteris omnibus, quæ consimilem ad mo-
dum inflectuntur. HYPOL. In tenui labor. BVL.
At tenuis non gloria. NOSOP. Succinam & ego, si
quem Numina leua sinunt, auditq; uocatus Apollo. Nunc
de deriuatis accipe, Lego non uereor usurpare, legor
non ausim dicere, Nasutus ausim dicere, nasutior & na-
sutissimus nequaquam, Ornatus & ornatissimus, lauda-
tus & laudatissimus intrepide dico: ornator & laudator
nisi comperero, dicere religio sit. Nec quia scriptor &
lectio offendo apud Ciceronem, statim ausim dicere, scri-
ptorculus & lectiuncula. BVLEPH. Immensam re-
rum syluam uideo. NOSOP. Nunc accipe de com-
positis. Amo, Adamo, redamo dicam, deamo non di-
cam. Perspicio dicam, dispicio non item. Scribo, descri-
bo, subscribo, rescribo, inscribo dicam, transscribo non
dicam, nisi deprehendero in libris M. Tullij. BVL.
Ne te planè commemorando defatiges Nosopone, rem
non aliter quàm in speculo uidemus. NOSOP. Hæc
index ille minimus omnium complectitur. BVLEPH.

k 4 Caneli

Cameli uideo sarcinam. HYPOL. Et quidem iustam.
 BVL. Quæ ratione fit ut in his tam uarijs non aberres?
 NOS. Primū hic nihil fido nec grammaticis, nec cæteris
 scriptoribus quamlibet probatis, nec præceptionibus, nec
 regulis, nec analogijs, quæ plurimis imponunt. In elencho
 noto omnes singularū uocum inflexiones, tum deriuatio-
 nes: postremo compositiones. Quæ sunt apud Ciceronem,
 miniata uirgula signo: quæ non sunt, atra. Ita fieri non po-
 test, ut fallar unquam. BVL. Quid si dictio sit apud
 Terentium aut æque probatum autorem, notabitur atra
 uirgula? NOS. Nulla est exceptio. Ciceronianus nō erit
 in cuius libris uel una dictiuncula reperiatur, quam nō pos-
 sit in Ciceronis lucubrationibus ostendere, totamq; phra-
 sim hominis non aliter quàm adulterinū numisma, repro-
 bam iudicabo, in qua uel unum uerbum rese derit, quod Ci-
 ceroniani characteris non habeat notā, cui soli uelut elo-
 quentiæ principi datū est à superis, Romani sermonis mo-
 netam cudere. BV. Ista lex seuerior est etiam Draconis le-
 gibus, si ob unam dictiunculā parum Ciceronianam, totiam
 uolumen damnatur, quamuis aliàs elegans ac facundum.
 HY. At qui iustum est. An non uides ob unicum numulum
 adulterinum ingentē pecuniæ uim confiscari: et uno neuo
 quamlibet exiguo totam puellæ formā, licet aliàs egrēgiā
 deuenustari? BV. Accedo. NO. Ex his quæ diximus si-
 iam omnia cōijciētes satis intuemini, quanta sit huius indi-
 cis moles, cogitate quanto maior sit eius indicis, in quo for-
 mulas loquendi, tropos et schemata, gnomas, epiphone-
 mata, lepide dicta similesq; dictionis delicias omnes sum cō-
 plexus. Rursum tertij, qui numeros omnes et pedes quibus
 orationis

orationis partes incohat, profert, fuit, continet. Nullus est enim in toto Cicerone locus, quem non ad certos pedes redegerim. B V. Ista moles uel elephantem baiulum desideret. H Y. Prorsus ἀμαζιῶν onus narras. N O S.

Atqui nihil mentior. B V. Næ tu septenniū hoc haud male collocaſti. Nunc quando perpulchre instructus es indicibus, superest ut nobis amicus amicis, ac συμμίςους & illud indices, quibus rationibus supellectilem istam præclarā ad scribendi dicendūe usum accommodare soleas.

N O S. Non committam ut quicquam per me quidem uos latuisse uideatur. Ac de scribendo dicam prius, quando uerè dictum est, stilum optimum esse dicendi magistrum. Primum illud est: Nunquam ad scribendum accingor, nisi non esse intempeſta, quum profunda quies, & altum silentium tenet omnia.

Placidum quum carpunt fessa soporem

Corpora per terras, syluæq; & sæua quierunt

Aequora, quum medio uoluuntur sydera lapsu:

Quum tacet omnis ager, pecudes pictæq; uolucres.

Deniq; quum tanta rerum omnium tranquillitas est, ut Pythagoras si uiueret, orbium celestium harmoniam exaudire liquido posset. Nam tali tempore dii deæq; gaudent cū puris mentibus miscere colloquium. H Y. Isto noctis tempore nos prophani lemurum occurſus formidare solemus.

N O S. At nobis Musæ dederūt & inauspicatos lemures, & malignū spernere uulgus. B V. At sunt noctes adeo tranquille, ut in his Austri Boreæq; ruinas ædium, ac miseranda ludant naufragia. N O S. Noui: sed ego tranquillissimas eligo. Non arbitror esse uanum quod scripsit Oui

k s dius,

dius, Est deus in nobis, agitante calescimus illo. Si quid igitur diuinum habet hominis animus, id sese profert in eo profundissimo silentio. B V. Non me fugit, istud secretum semper à laudatissimis uiris fuisse captatum, quoties aliquid immortalitate dignū molirentur. N O. Habeo Musæum in intimis ædibus densis parietibus, geminis et foribus, et fenestris, rimis omnibus gypso piceq; diligenter obturatis, ut uix interdum lux aut sonitus ullus possit irruere, nisi uehementior, qualis est fœminarū rixantiū, aut fabrorum ferrariorū. B V. Vocum humanarum tonitrua et officinarum strepitus non sinunt animū sibi præsentem esse. N O. Proinde ne in proximis quidē conclauius patior quenquam habere cubile, ne uel dormientium uoces, ronchiū cogitationis secretum interpellent. Sunt enim qui in somnis loquuntur, et nonnulli tam clare stertūt, ut procul etiam audiantur. H Y. Mihi frequenter et sorices noctu scripturienti negocium facessunt. N O. In meis ædibus ne muscæ quidem locus est. B V. Sapienter tu quidem atq; etiā feliciter Nosopone, si queas et animi curas obstrepentes excludere: quæ si nos et nocte comitantur in abditū illud, quid profecerimus captato silētio? N O. Recte mones Bulephore. Nam intelligo tumultus istos alijs sæpe molestiores esse, quàm uicinorum fabrorum folles aut malleos. B V. Quid ergo tibi nunquam obstrepūt, amor, odium, liuor, spes, metus, zelotypia? N O. Ne te multis morer, illud semel scito Bulephore, qui amore, zelotypia, ambitione, studio pecuniæ, similibusq; tenetur morbis, eos frustra hanc ambire laudem, cuius nos sumus candidati. Res tam sacra requirit pectus non modo purum ab omni-
 bus

bus uitijs, uerum etiam ab omnibus curis uacuum. Non
 aliter, quàm secretiores illæ disciplina, Magia, Astrolo-
 gia, & quam uocant Alcumisticam. Porro leuioribus ille
 curæ facile cedunt intentioni tam acri, tamq; seræ. Quan-
 quam & has, si quæ sunt, dispello, priusquàm sacrum il-
 lud adeam. Nam in hoc animum multo studio consuefe-
 ci meum. Atque hac potissimum de causa coelebs agere
 decreui, nequaquam ignarus quàm sancta res sit coniu-
 gium: sed quod uitari nequit, quin uxor, liberi, affines,
 multam curarum materiam secum trahant. BVL. Sa-
 puiſti Noſopone. Nam mea coniunx, si noctu parem ad
 istum modum operam darem Ciceroni, perrumperet o-
 ſtium, laceraret indices, exureret schedas Ciceronem me-
 ditantes, & quod his etiam est intolerabilius, dum ego
 operam Ciceroni, illa micarium accerſeret, qui ipsi pro
 me operam daret. Itaq; fieret, ut dum ego meditor euade-
 re Ciceroni similis, illa gigneret aliquem Bulephoro dissi-
 milem. NO. Istuc quoniam scio quibusdam usu uenisse,
 alieno monitus periculo, mihi in tempore caui. Eodem con-
 silio, nec ullum munus publicum, nec ecclesiasticam digni-
 tatem suscipere uolui, ne quid ex his accederet animo so-
 licitudinis. BV. At ista magnis studijs ambiuntur ab alijs.
 NOS. Non equidem inuideo. Mibi uel consulatu, uel
 summi Pontificis regno potius est, tum esse, tum haberi
 Ciceronianum. HYP. Qui uerè amat, præter unã ama-
 re nõ potest. NO. Tum si quid huius rei paro, sub eã no-
 stem à coena tempero, leuiter etiã pransus, ne quid crasse
 materiae, liquidioris animi sedem inuadat: neu quæ nebula
 è stomacho exhalans, grauet atque affigat humo diuinae
 particulam

particulam auræ. B V. Sic affectum fuisse arbitror Herododum, quū Musæ cum ipso loquerentur. H Y. At Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma profilijt dicenda. N O. Et ideo scripsit unum olentia carmina. B V. Et satur est, quum dicit Oratius, ohe. N O. Quid agat furor pœticus, nihil ad nos, Ciceronianum esse sobria res est. H Y. Me cerebrū destituit, si quādo ieiuno. N O S. Non planè ieiuniū est. Sumo decē acinos iuæ passæ minutulæ, quam Corinthiacam uocāt. Hic neq; cibus est, neq; potus, & tamē utrunq; est. B V. Intellico. Leniter humectat, cōferuntq; cerebro ac memoriæ. N O. Addo tria coriandri grana saccaro incrustata. B V. Optime, ne quid uaporis ex decē illis acinis prouolet in mentis sedē. N O. Neq; uero quibuslibet noctibus abutor ad hāc operam. B V. Non? Eas excepisti, quibus seuit Auster aut Boreas. Fortassis hybernas fugis ob noctis rigorē. N O. Hoc incommodi facile depellit focus luculētus. H Y. At interim obstrepit fumus & materiæ crepitus. N O. Acapnis utor. B V. Quas igitur noctes deligis? N O. Paucae sunt felices huic sanè negocio: proinde prosperas deligo. B V. Vnde queso? N O. Ex astrologia. B V. Quū te plusquāmodiū possideat Cicero, q̄ fuit ociū astrologiæ perdiscendæ? N. Indicem mihi mercatus sum ab huius artis peritissimo. Huius consilio rem gero. H Y. Audio multos indicibus istius modi fuisse delusos, quoties scriptor errauit in numero. N O. Exploratum ac spectatum emi. B V. Deum immortalē, istuc est scribere, nec iā miror Hypologe, si nostra sunt incōdita rudiaq;. Verum ad istū cōposito modū, utra cogitatio prior, de rebus, an de uerbis? N O. Vtraq; prior,

prior, & utraq; posterior. B V. Aenigma dedisti, non responsum. N O. At explicabo nodum, In genere de rebus prior est cogitatio, in specie posterior. B V. Nondum satis liquet quid uelis. N O. Exemplo faciam perspicuum. Statui scribere Titio, sic fingite, ut quamprimum curet ad me remittendos codices, quos illi commodato dederam, si nostram amicitia uelit esse incolumē. Nam incidisse quidam, ut illis mihi uehementer sit opus. Id si fecerit, nihil esse in rebus meis, quod nō suū ducere possit. Sin minus, me ueteris amicitiae tessera illi remittere, ac simultatē denuntiare. Hæc prima cogitatio nimirum de re, sed in genere. B V. Intellego. N O. Huic ilico succedit uerborū cura. Euoluo quā plurimas Ciceronis epistolas: elenchos meos omnes cōsulo: seligo uoces aliquot insigniter Ciceronianas, deinde tropos, formulas: tum numeros. Denum affatim instructus huiusmodi supellectile, dispicio quos flosculos quibus locis possim inserere. Mox ad sententiarum curam redeo. Hoc enim iam artis est, sensus ad hæc uerborū ornamenta inuenire. H Y. Haud aliter quā si quis egregius artifex, uestem præclarā apparet, ad hæc monilium, anulorum & gemmarum uim, mox cereā affingat statuā, cui hæc accommodet ornamenta, uel potius quā ad ipsa consecret ornamenta. B V. Quid ni? Verū age Nosopone. Num tota nox uni datur epistolæ? N O. Quid mihi narras unā? Musis pulchre uideor litasse, si periodum unicam absoluerit nox hyberna. B V. Itā ne de re tam non magna, tam prolixas scribis literas? N O. Imō perbreues ne sis insciens, ut quæ sextam periodum nō excedant. B V. Quin igitur sex noctes sufficiunt his absoluendis? N O S.

Quasi

Quasi satis sit scripsisse semel. Decies refingendum quod scripseris: decies ad indicem exigendum, ne qua forte distiuncula te sefellerit adulterina. Rursum altera superest examinatio de tropis ac formulis, postrema de numeris & cōpositione. B V. Hoc nimirum est opus absoluere.

NO. Ne id quidem satis ô bone. Dehinc quod elaboratum est cura, quanta potest maxima, seponendum est in aliquot dies, ut ex interuallo, refrigerato iam inuentionis amore, uelut aliena legas, quae tua sunt. Hic demum grauis agitur censura: Hoc seuerum, incorruptum, & ut Graeci uocāt, ἄνεκασον iudiciū, ubi qui scripsit ex parente fit Areopagites. Hic sepenumero fit, ut uerso stilo, nihil relinquas.

B V L. Omnino sic fiunt accuratae litterae, sed interim ille fruitur codicibus abs te desideratis. NO. Isti huc incōmodi malim perpeti quàm aliquid à me proficisci, quod nō sit Ciceronianū. Ducitur suo quisq; iudicio. Ego malim multum scribere quàm multa. B V. Scribendi rationem habemus. Ad dicendum qua meditatione te paras? NO. Prima cautio est, ne cui loquar Latine, quod queam effugere. B V. Ne Latine? Atqui dicendo fieri praedicant, ut bene dicamus. Nouum autem exercitationis genus, si silendo discimus loqui. NO. Dicendo fit ut dicamus expedite: ut Ciceroniano more, nequaquam. Qui se parāt equestri certamini, generosos equos à cursu prohibent, quo ad seriam rem integris uiribus ueniant. Nec uenator prius demitorum generoso cani, quàm uisa est fera. Ad garrendum de quibuslibet nugis, sufficit mihi sermo Gallicus, aut Batauicus: prophanis ac uulgaribus fabulis non cōtamino sacram linguam. Quod si qua res urget, ut Latine dicendū sit, &
pauca

pauca loquor, nec sine præmeditatione. Et in eum usum ha-
 beo paratas aliquot formulas. B V. Quas dicis formulas?
 N O S. Velut si sit salutandus, aut resalutandus amicus
 eruditus, qui forte factus est obuius, aut uicissim laudandus
 qui te laudarit, aut si gratulandum ex longinqua peregrina-
 tione reduci siue ex ægrotatione graui rediuiuo, aut de-
 gendæ gratiæ qui præstitit officium, aut bene precandū ei
 qui nuper duxit uxorem, aut deplorandus casus, cui perijt
 uxor. Ad hæc & huiusmodi, formulis instructus sum, ex
 Cicerone decerptis atq; concinnatis: eas edidici quo pos-
 sim uti uelut ex tempore. Porro si quis casus inciderit, ut
 uitari non queat quin in longū proferatur sermo, multa le-
 ctione diluo quod contractum est labijs. Neq; enim me fu-
 git, hoc ipso colloquio, quod uobiscū nunc habetur, quan-
 tum flagitiorum admittam, quantum detrimenti capiā ad
 id quod molior. Ad sciendum uix menstrua suffecerit le-
 ctio. B V. Quid si detur spatium meditationi? N O. Tū
 quod fuerit ijs, quas dixi rationibus elucubratum, edisco,
 quoq; sit memoria certior, subinde mecum recito: ita fit,
 ut quum res poscit, ueluti de scripto pronuntiem. B V.
 Quid si qua necessitas exigeret extemporalem oratio-
 nem? N O S. Qui potest incidere, qui nihil ago publi-
 blicum? Et si quam functionem publicam obirem, non
 sum melior Demosthene, qui nunquam uoluit nisi medita-
 tus assurgere, quamlibet populi uocibus efflagitatus. Nec
 mihi pudendum ducerem, quod in oratorum apud Græ-
 cos principe laudatur: nec me poeniteat conuicij, si quis
 dicat mea ὅρ λύχρον ἀπόζδρ. B V L. Equidem &
 propositum tuum admiror, & animi fortitudinē suspicio
 Nosopone,

Nosopone, supra quam dici possit: inuiderem etiam, si uel in hoc genere studiorum, uel inter tam coniunctos amicos, ac sodales tanta pestis incidere posset. Ceterum quoniam arduum est quod expetimus, & uia non modo longa, ac perdifficilis, uerum etiam anceps: Si periculum proprium esset; tamē arbitrāer hoc esse necessitudinis nostrae, neq; uulgaris, neq; recentis, liberis consilijs amico prospicere, ne tot curas, tot uigilias cum ualitudinis ac rei familiaris dispendio frustra susciperet, susceptas uergeret: neue, quod in rebus humanis nimium frequenter accidere uidemus, pro thesauro diu multumq; quesito tandem reperiret carbones. Nunc uero quum pari cupidine ducamur omnes, eiusdemq; nymphæ teneamur amore, Nam & Hypologus eiusdem est animi: tuæ quoq; fuerit humanitatis, & si quid admonemus, boni consulere, & si quid habes melius, libenter amicis communicare. NOSOP.

Acquisitum Bulephore postulas: proinde nec te grauatim audiam, nec maligne si quid cōsulere queam in medium conferam. BVL. Primum illud mihi tecum conuenit, opinor, ei qui dicēdi scribendi ue laudem affectat, cognitius ante diligenterq; perceptis artis præceptionibus, ex multis laudatis scriptoribus optimum quēpiam esse seligendū quem imitetur, & ad quē exprimendū se cōponat. NOS.

Maxime. BVL. Neminem autem esse, duntaxat apud Latinos, qui pluribus eloquētiæ uirtutibus excellat quam M. Tullius, de quo iure optimo prædicatum est, quod de Appelle, in quem unum conflatum erat, quicquid in cæteris pictoribus erat eximium, ac singulare. NOSOP.

Quis isthuc neget? BVL. Dabis ueniam Nosopone, si crassius

si crasius rusticusq; collegero, dialectices rudis. NO=
SOP. Inter amicos decet omnia boni cōsulere. Quanquā
et alioqui mihi satis argute colligit, qui uere colligit.
BVL. Age, quid igitur sentis de Zeufide Heracleota?
NOS. Quid aliud, quā quod excellentissimo graphices
artifice dignum est. BVL. Num et ingenio iudicioq;
uauisse putas? NOS. Qui potuit ars tanta carere iudi-
cio? BVL. Commodè respondes. Quid igitur illi uenie-
bat in mentem, quod, quum Crotoniatis picturus Helene
simulacrum, in quo decreuerat quicquid artis suæ uiribus
posse, explicare, et absolutum formæ muliebris (nam in
hoc argumento cæteris antecelluisse legitur) exemplar ui-
uæ simillimum ædere, in quo nulla uenustatis portio desi-
derari ualeret: nō unam quampiam omnium pulcherrimā
adhibuit, sed ex omnibus oblatis, aliquot cæteris præstan-
tiores elegerit, ut ex singulis decerperet quod in quaque
decentissimum esset: itaq; demum admirandum illud artis
suæ monumentum absoluerit? NOS. Diligentissimi pi-
ctoris officio functus est. BVL. Vide igitur num recto
consilio ducamur, qui eloquentiæ simulacrum ab uno Ci-
cerone, quamuis præstantissimo, petendum arbitramur.
NOS. Si tali forma uirginem Zeufis esset nactus, qualis
est in eloquentia Marcus Tullius, fortassis unius corporis
exemplo fuisset contentus. BVL. Atqui hoc ipsum quo
pacto iudicare potuisset, nisi multis corporibus diligenter
inspectis? NOS. Finge persuasum fuisse. BVL. In hac
igitur es sententia, nullam in alijs oratoribus esse uirtutem
imitatu dignam, quæ non eximia sit in M. Tullio? NOS.
Ita censeo. BVL. Nec ullum in hoc esse neuum, qui nō
1   maior

maior sit in cæteris? NOS. Ita prorsus. BVL. Non
M. Brutus hic proferam M. Brutum, qui totum hoc dicendi genus,
quod Ciceroni uisum est optimū, improbauit: quumq; sta-
tus ac diuisionis propositiones, uelut causæ totius coluine,
præcipua sit orationis pars, in oratione pro Milone, quâ
adeo suspiciunt omnes, Brutus non probauit primariū ac
secundarium causæ statum adhibitū à M. Tullio, sed ean-
dem causam aliter tractauit. Non obijciam Pomponium
Pomp. At-
ticus. Atticum cuius unguiculos ac miniatulas cerulas se metue-
re scribit Cicero, quibus ille notare solitus est, quæ in M.
M. Cato. Tullij scriptis offēdebant. Non M. Catonem, qui Cice-
ronem quum sibi maxime festiuus uideretur, ridiculum ap-
pellauit. Hactenus & uiros graues, & amicos Ciceronis
recensui. Hic si adijciam Gallum, Lartium, Licinium, Ce-
stium, Caluum, Asinium, si Celiū ac Senecam si complu-
res alios, qui quum de Ciceronis ingenio non satis magni-
fice senserunt, tum orationis genus damnarunt, alijs illū
appellantibus aridū, ieiunū, exuccū, exanguem, elumbem
ac dissolutum, mollem ac parū uirū: rursus alijs tumidū,
Asiaticum, ac superfluis redundantē: respondebis hæc esse
uel inimicorum uel inuidorum iudicia, qui iam triūuir ali
proscriptione deiecti, famam etiā moliti sunt, si minus ex-
tinguere, certe obscurare. NO. Recte diuinas. Nā isthuc
planè respōsurus erā, & optimo iure respondendū arbi-
tror. BV. Tribuātur sanè hæc iudicia uel odio uel liuori.
Certe fāteberis, opinor, cū eruditis omnibus, facetiā seu ri-
sum esse partē artis rhetoricæ. NOS. Alioqui quorsum
opus erat ab oratoribus tam multa de hoc præcipi? BV.
Nemo negat Cicronē in iocando fuisse multū, alij nimis
prædi

prædicant, tum intempestiuum, & scurrilitati proximū.
 Certe modum illi defuisse, quemadmodum Demostheni fa-
 cultatem, doctorum serè cōsensus fuit: nec admodum repu-
 gnat Quintilianus, culpā in Tyronē cōferens, qui nimū
 indulsit numero dictorum, ac plus in cōgerendis studiij,
 quā in eligendis iudicij adhibuerit. Verū hæc Tyronis
 accusatio in patronum recidit. Sed hæc utcumq; habent,
 quis unquā in hoc genere laudis primas tribuit M. Tullio?
 Lacedæmoniorum peculiaris hæc erat laus, & secundum
 hos Atticorum. Adeò ut quū pœma bucolicū & comœ-
 dia lepōre facetiāq; potissimū commendetur, ad hanc Ve-
 nerem Latini ne aspirauerint quidē. Est igitur aliqua uir-
 tus oratoris, quæ rectius petatur ab alijs q̄ à Cicerone.
 NO. Nos de Latinis agimus. BV. Age, audebimūs ne Ci-
 ceronis iocos cū C. Cæsaris, aut cū Octauij Cæsaris dictis
 conferre? NO. Vix ausim quod adhuc nemo doctorū au-
 sus est. BV. Itaq; si res festiuitatē desideret, nō mihi fas
 erit aliquid ex Octauij dictis effingere? NO. Nō, si uelis
 haberi Ciceronianus. BV. Rursus abs te quæro, num sen-
 tentias ponas inter ornāmēta dictionis. NO. Gēmae sunt
 & lumina, tantū abest, ut submoueam ab arte. BV. Hic
 appello tuum iudiciū, an in hoc genere laudis Cicero cæte-
 ris omnibus antecellat. NO. Non me clam est, quod Se-
 neca Publium Mimographum in hac laude præfert o-
 mnibus. Verum non protinus oraculum est, quod Seneca
 uisum est, qui ipse in sententijs immodicus est, & qui-
 busdam friuolis indulget. HYP. Et istud Quintilia-
 ni, & Auli Gellij iudicium reijci poterat, quod uterq; ui-
 deatur inuisum habuisse Senecam, alter ob emulationem,

l 2 alter

alter ob ingenij dictionisq; similitudinem. BV. At idem Gellius, quamuis parum æquus, fatetur inter Senecæ sententias esse, quibus nihil melius dici poterat. Nec fieri potest, ut omnes æque felices sint, ubi sermo totus sententijs contextus est. Verum ex his facilius inuenias quod imiteris, quàm ex alijs, in quibus nec crebræ sunt, nec insignes. Agendum. Nonne res interdum exigit breuitatem? NOS. Fortassis. BV. Huius exemplum utrum rectius petes à Salustio, Brutoue, an à Cicerone? NO. Cicero breuitatē non affectauit. BV. In Demosthene laudatur uis orationis, hoc est, neruosum quiddam ac naturale: ab utro hoc rectius peteremus? NO. De Latinis agebamus. BV. Verum hæc sunt omnium linguarum communia. Rursum res interdum postulat seueritatem, huius exemplum rectiusne peteremus à Cicerone, an à Bruto & Pollione? HYP. Vt pro hoc respondeam: ab his qui hac nota fuerunt insignes. BV. Vbi negocium inuolutum partitionibus explicandum est, utrum à Cicerone peteremus, an ab Hortensio, aut si quis Hortensio similis? NO. Quid peteremus ab eo, cuius præter memoriam nihil extat? BV. Verum disputandi gratia fingamus extare. NO. Nihil opus fingere, ueris ac notis agamus. BV. Nemo non fatetur fidem in oratore præcipuam esse. Eam conciliat probitatis & grauitatis opinio, eleuat artis aut intemperantiæ suspicio. Habeatur sanè Cicero uir bonus, quod uix illi Fabius, licet impendio fauens, audet tribuere: sed, quod dissimulari non potest, artē magis ostentat, de se plura gloriose commemorat, licentius in alios inuehitur quàm Cato, Brutus, aut Cælius, cui sanctitatem tribuit Quintilianus. Harum itaq; rerum exemplum

nonne

nōne rectius petemus ab Aristide, Phocione, Catone, Bruto, quàm à Cicerone? NO. Videris huc uenisse menditatus Ciceronis uituperationem. BV. Minime gentiū ō Nosopone. Si sermonis exitum patienter expectaris, intelliges & Ciceronis & nostram agi causam: Ciceronis, ne forte perperam illum exprimentes, gloriam eius obscuramus, quemadmodum solent imperiti pictores eos traducere, quorum effigiem secus quàm oportet expresserunt: Nostram, ne male collocemus amores nostros, ac ridiculum quiddā, nec minus infelix usu ueniat nobis, quàm quod obtigisse dicitur Ixioni, qui pro adamata Iunone, nubis inane simulacrū complexus est: aut Paridi, qui pro raptā Helena decem annis bellum gessit, quum interim mendax Helene simulacrum amplecteretur, nimirū ipsa procul in Aegyptū deorū artificio sublata. Quid enim nobis infelicius, aut magis ridiculū, si tot laboribus nihil aliud, quàm inanem ac fallacem Ciceronis umbrā asequi contingeret? NO. Isthuc omen auertant superi. BV. Auertāt inquā. Et hoc agimus, ne quid simile eueniat. NOS. Nonnihil & illud conducit ad imitationem Ciceronis, ut quàm optime sentiamus de Cicerone. BV. Nouus cādor, si melius sentiamus de Cicerone, quàm ipse sensit de seipso. Verum tribuatur hoc illius modestiæ, si parcus de se. Quis unquā ueterum sic admiratus est Ciceronem, ut ab uno petanda putarit omnia dictionis ornamenta? NO. At hodie sunt quàm plurimi, quos hæc habet opinio. BV. Nihil moror quàm plurimos: cordatum ac uerè doctū reor esse neminē. Cui mortaliū hætenus sic indulsit natura, uel in una quæpiā disciplina, ut unus in singulis eius partibus excelleret

l 3 omnes,

omnes, ut nō aliquid reliquerit in eo desiderandum, aut ita dederit, ut nō ab alijs superaretur? Quāto id incredibilius in dicendi facultate, quæ disciplinis propemodum omnibus constat, quæ tot alias res desiderat, quas nemo præceptis tradere possit. Fingamus hodie Ciceronem uiuere, & esse quendam Trachalo simillimum, utrum mallet à Cicerone uocis moderationē petere, an à Trachalo? Opinor ab eo, qui hac parte præfertur omnibus. Pudoris ac modestiæ specimen utrū mallet à Craſſo, si uiueret, petere, quàm à Cicerone? Et ne de singulis cōmemorem, nonne sumeres à singulis, in quo cæteris antestarent? HY. Quis non eligeret potiora, nisi qui uel nō dijudicaret, uel sibi inuideret? BV. Itaq; mihi probatur Zeufidis exemplū, quod sequutus etiam Quintilianus, inuitatori præcipit, nec unum esse legendum, nec omnes, nec quoslibet, sed ex præcipuis deligendos aliquot eximios, inter quos Ciceroni primas tribuit, non solitudinē. Summū enim esse uult inter proceres, non solitarium exclusis cæteris. NO. Si Quintiliani consilijs auscultabimus, idē nobis usu ueniet, quod euenit ipsi. BV. Quid nam? NO. Vt parū euadamus Ciceroniani. Nobis alius propositus est scopus. BV. An parū erit Ciceronianum, cui quicquam acceſſerit, quod à Cicerone petitum nō fuerit? NO. Sic autumant. BV. Etiam si melius fuerit quod ab alio petitur, aut ne sit quidē illud apud Ciceronem? NO. Quid ni? BV. Sed interim illud mihi cogites uelim Nosopone, quanta pars Ciceronianorum uoluminū inter ciderit, & in his diuinū illud opus de Rep. cuius fragmentū nescio quo fato seruatum, nihil aliud q̄ desiderio reliquorū uoluminum discriuiat animos nostros,

nostros, que cuiusmodi fuerint, hinc licet aestimare, leonē, ut aiunt, ex unguibus. Ne quid interim cōmemorem de tot epistolarum libris, de tot orationibus iniuria temporū interceptis, de tribus uoluminibus, quibus Tyro libertus iocos & scite dicta Ciceronis cōplexus esse legitur, deq; ceterorum huius uiri scriptorum naufragio. Qui potes igitur absolutus esse Ciceronianus, qui tam multa illius nō legeris? Adde quod Cicero nō tractauit omnes materias, de quibus si forte dicendū fuerit, unde tandē petemus orationis supellectilem? An proficiscemur in campos Elysios, ab ipso percunctaturi, quibus uerbis ille talia fuerit dicturus? NO. Ea dumtaxat tractabo, que possint uerbis Tullianis explicari. BV. Quid? An nō iudicas Ciceronē oratorū præstantissimū? NO. Plusq; præstantissimū. BV. Quid Apelle? nonne pictorum optimū? NO. Aiunt, & credo. BV. An eum Apelleum appellares, qui nō posset quarūlibet rerum imagines effingere, sed tantū eas quas ante pinxisset Apelles? Atq; adeo qui nō omnes tabulas Apellis manu depictas cōspexisset? HYP. Quis istud diceret, nisi si cui placet ille pictor, in quē iocatur Oratius, qui dato pretio cōductus ad pingendum naufragiū, pinxit cupressum, & indignatum conductorem rogauit, ecquid uellet appingi prominens è cupresso. BVL. Quid aliud est esse Ciceronianum, quàm illi simillimum esse? NOS. Nihil aliud. BVL. An ille similis uidetur Ciceroni, qui non potest nisi de certis materijs dicere? NOSOP. Perge. BV. Mihi ne oratoris quidem titulo dignus haberetur. Si Cicero quauis de re potuit optime dicere, is mihi Ciceronianus erit, qui quacūq; de re ualeat præclare dicere: quē

l 4 admodū

admodum Apelli simillimus erit, qui & deorum & hominum, & animantium, & omnium deniq; rerū formas pennis suo poterit adumbrare. NO. Equidem pulchrius esse duco tres epistolas scribere phrasi Ciceroniana, quàm centū uolumina stilo quamlibet exposito, modo à Ciceroniano discrepante. BV. Verum Nosopone si isthac sententia sederit animo nostro, uereor futurum, ut non solū non euadamus Ciceroniani, sed ipsi etiā Ciceroni, anoi uideamur, quæso illud mihi bona fide respondeas, totū Ciceronem exprimendum censes, an mutilum? NO. Et totū quantus est, & solum. BV. Qui totum, qui se totū non expressit? Rursum ea parte qua se nobis conspicuum fecit, mutilus est ac uix dimidiatus? Adde quod in his ipsis quæ extant, aliquando sibi non satis fecit. Siquidē de inuentione libros, substituto oratore, ueluti damnauit. Et orationē pro Deiotaro munus Leuidensē uocat. Ad hæc in his quæ scripsit tantum, non etiam recognouit, ipse Cicero nō est Ciceronianus, cuiusmodi sunt libri de legibus, præter alia multa. Qui fiet igitur, ut totum quantus est æmulemur, quem & mutilum habemus & truncum, & in nonnullis indolatum ac suū dissimilem? Nisi forte probaturus es illū, qui inchoatas Apellis tabulas, aut rudes Lysippi statuas imitans speret se alterum Apellem aut Lysippū euasurū. Id si conspiceret Apelles ipse, quem ferunt ingenio candido liberoq; fuisse, nonne clamaret. Quid facis κακός κλε. Isthic non est Apelles. Iam si quis sibi proposuisset insignē Lysippi statuam effingendā, cui rubigo uitiaisset mentum & os, aut ei parti non imposuisset summam manū, graua retur eius partis exemplū ab alio quopiā artifice sumere, an po

an potius haberet illud, ut est corruptum & imperfectū, emulari, ne recedat ab exemplo cui semet addixit, quam ex alterius artificis signo quod deest supplere? NO. Vt possumus, aiunt, quando ut uolumus non licet. BV. Alijs Nosopone rectius istud uerbum usurpabitur, qui quod in Cicerone deminutum est, ex alijs scriptoribus sarciant, Mallent enim ex uno omnia, uel quia promptius est, uel quia nullus illo dixit felicius. Verum quando id non est datum, ex alijs mutuuntur. Quid quod Ciceronem habemus non modo truncum ac lacerum, uerumetiam ita deprauatum, ut si reuiuisceret, ipse, opinor, nec agnosceret sua scripta, nec restituere posset, quæ librariorum ac semidoctorum audacia, incuria, inscitiaq; corrupta sunt, quod malum Teutonibus potissimum imputat Politianus, quibus ut hic patrocinari nolim, ita puto nihilo minus inuectū mendarum ab audacibus quibusdam ac sciolis Italis. Vt ne cōmemorem interim supposititia, falsoq; titulo Ciceronē autorem mentientia. Quo de genere sunt libri rhetorici quatuor ad Herennium, hominis haud quaquam indocti. Sunt & inter orationes, quæ non à Cicerone scriptæ, sed alio quopiam erudito exercendæ dictionis gratia confictæ uidentur. Adiecta est nuper oratio pro M. Valerio, quæ solocissimis scatebat, tantū abest, ut Ciceroniana dici possit. Nec desunt qui Portij Latronis declamationem in Catilinam pro Ciceroniana legant oratione. Proinde si deuotis animis nos unius Ciceronis imitationi dediderimus, citra delectum expressuri quicquid apud illum compererimus, nonne nosmet in summum coniecimus discrimen, ne quū diu multumq; nos ipsos torserimus, tandē Goticas uoces,

aut Teutonum solœcismos pro Ciceronianis flosculis amplectamur æmulemurq;? NO. Istud malū auertant Musæ. BV. Vereor ne Musis dormitantibus id nobis frequenter eueniat Nosopone. Nec enim semel, lusum hunc uidimus. Fragmentum è Cicerone decerptū addito Germani cuiuspiam titulo, quàm deridebant, quoties barbarū inclamabant, qui sibi ualde Ciceroniani uidebantur. Rursus ali quid pridie cōfictum proferebatur in medium, addebatur Ciceronis nomen, & fingebatur exemplar repertum in bibliotheca peruetusta. Quàm exosculabantur, quàm adorabant diuinam illam, & inimitabilē Ciceronis phrasim? Quid quod eruditi nō negāt in Ciceronis scriptis inuenti solœcismos inexcusabiles, quales & olim exciderūt & excidunt hodie uiris eruditus, dum in uarie distracta cogitatione, magis sententiæ præcedentis meminerunt, quàm uerborum, eoq; fit, ut periodi clausula prioribus non respondeat. Quod genus sit, Diutius commorans Athenis, quoniam uenti negabant soluendi facultatem, erat animus ad te scribere: In initio uersabatur in animo, uolebā, aut statueram, post magis arrisit, in animo erat, quæ uoces eundem efficiunt sensum, sed parū cōgruunt ijs quæ præcesserant. Quin A. Gellius lib. 6. cap. 15. profert locum ex secūdo libro Ciceronis de gloria, in quo manifesto lapsus est, uersus aliquot Homericos ex Iliados uerbi tribuens Aiaci, quum ibi dicatur ab Hectore. An id quoq; conabimur æmulari? Id profecto faciendum, si totum exprimemus. Ad hæc obseruatum memoriæq; proditum est, Ciceronē dixisse quædam quæ nemo doctus putauit imitanda, ueluti quū ait, in potestate esse, pro, in potestate esse. Ac sanè fieri potest, ut illud

ut illud tem, pro te, fecerit in autographo, calami fluxus, aut alius quispia casus, aut in alijs exemplaribus librarius oscitans induxerit. Rurſus in edicto M. Antonij, M. Tullius ueluti barbarã & Latinis inauditam uocẽ proſcindit, piſſimus à pio, quũ ea apud probatiſſimos Latine lingue ſcriptores reperiatur. Idem ut Solæ con in eo reprehendit, quod ſcripſiſſet, facere cõtumeliam, quemadmodum dicitur Latine, facere iniuriã, quum apud Terentium, optimum, ni fallor, elegantia Romane autorem ita loquatur Thais: Nam ſi ego digna hac contumelia ſim maxime, at tu indignus qui faceres tamen: opinor enim tacite repeti contumeliã. Idem ab his uocibus nouiſſime & nouiſſimus, ceu male Latinis abſtinãt, quum eis nõ ueriti ſint uti M. Cato & Saluſtius. Qua religione M. Tullium A. Gellius teſtatur uſum & in alijs multis dictionibus, quibus autores bene Latini, & ante illum & poſt illum frequẽter uſi ſunt. Fertur & geminum ſſ, ſcripſiſſe, quoties antecederat lõga uocalis, uelut in cauſſa, uiſſe, remiſſi, pro cauſa, uſſe, remiſſi. Num igitur totum Ciceronem imitantes abſtinemus ab his que contra doctiſſimorum hominũ ſententiam uni Ciceroni non placuerunt, aut ea ſequemur que nulli docti uoluerunt imitari, ac nec excuſare potuerunt?

HYP. Iſthuc quidem amantium eſt, etiam neuos earum quas amant exoſculari. BVL. Age ſi totus erit expri-mendus, num illius exemplo Muſis & Apolline nullo ſcribenus uerſus? NO. Carmen excipio. BVL. Ne tu bonam eruditionis partem excipis, dum carmen excipis. Ceterum quid uetat quo minus utamur hac exceptione & in his uirtutibus, in quibus ab alijs ſuperatur Cicero, quemad

quemadmodum in hoc toto genere multis est inferior, ne dicam omnibus. Quam multos uersus admiscet scriptis suis, ex Homero, Sophocle & Euripide parū feliciter uersos, præter Græcorum exemplum in iambicis eā usurpans libertatem, quam sibi Latini comœdiarū scriptores permiserunt. Tu si quid simile uoles facere, num uereberis ea felicius, si possis, ac minore licentia uertere, ne sis parum Ciceroni similis? An non dehonestat orationem solutam, qui uersiculos, quos uertendo facit suos, parū reliquæ dictioni congruentes admiscet? Tum quoniam identidem ille suis libris aspergit uersus Ennianos, Neuianos, Pacuuianos & Lucilianos, horridam illam & inconditam antiquitatem respicientes: tibi religio erit similes, imò dissimiles uersus ex Virgilio, Oratio, Ouidio, Lucano, Persiue proferre, quorum lucubrations, ut minus horroris, ita plus habet tum elegantiae, tum eruditionis? An hic metues uideri M. Tullio dissimilis? NO. Certe non nihil receperimus ab eo, quæ modis omnibus exprimere conamur. BV. At quid est necesse semper ac modis omnibus esse similem, quum sæpe potius sit esse parem, & interdū facilius sit superare quam æquare, hoc est, meliora scribere, quàm similia. NO. Meliora Ciceronianis ne Musas quidē ipsas dicturas opinor. HYP. Fortasse possent, si neruos intenderent, & noctu incœnate scriberent ad lucernulam. BV. Ne queso cōmoueare Nosopone, semel stipulatus sum impune dicendique uiderentur potestati. Si quis sit usq; adeo deditus ad dictusq; Ciceroni, quemadmodum nos hactenus sumus, an nō periculū sit, ne cæcus amore, uel pro uirtutibus admiretur uitia, uel sciens ipsa quoq; uitia effingat? NOS. ἡγά= κλῆς

καλῆς, in Cicerone uitia? BVL. Nulla nisi fortè solœci-
 smus uitium est apud alios, apud Ciceronem non est. At so-
 læcismos, ut diximus, eruditi commonstrant in libris M.
 Tullij. Nisi labi memoria uitium non est, & hoc cōmon-
 stratum est à doctis. Si uitium non est immoderata mētionē
 propriarum laudū etiam illum grauare cui patrocinaris,
 quod in Milonis defensione factum testatur Asconius Pæ-
 dianus, & uix usquā non submolestus est hoc affectu Cice-
 ro, non sine causa, ut elegāter, inquit Seneca, sed sine fine
 glorians. Et haud scio utra re sit intemperantior, de se glo-
 riando, an alios insectando. Quocunq; colore defenderi-
 rimus hæc, illud inficiari non poterimus, hac duntaxat in
 parte rectius exemplū ab alijs peti posse. NO. Misum
 faciamus sermonē de moribus, de uiribus ac uirtutibus elo-
 quendi nobis instituta est disputatio. BV. Ego uero lu-
 bens misum fecero, nisi rhetores ipsi contenderent, bonū
 oratorē esse non posse, qui nō sit idē uir bonus. Verū age,
 num tibi uideatur esse uitiosa compositio, si dictio sequens
 incipiat ab iisdem syllabis, in quas desijt præcedens, uelut
 Echūs imaginem ludicram referens. Quod genus si dicas,
 ne mihi dona donata, ne uoces referas seras, ne mihi per
 imperitos scribas scribas. NO. Fateor ineptā & absur-
 dam compositionem. BV. Atqui talem proferunt ex ama-
 sio nostro Cicerone: O fortunatam natam me consule Ro-
 mam. NO. Iam semel carmen excepi. BV. Per me lice-
 bit, modo simul excipias illud, totū Ciceronem. Sed nondū
 elapsus es. En tibi nihilo meliorē compositionē ex oratiōe
 soluta refert Quintilianus. Res mihi inuise uise sunt Bru-
 te. Aut si malis Ciceroniano sonare more, inuise uise
 sunt.

sunt. Ne quid calūnier interim de duobus molossis in clausula. NO. Istuc excidit in epistola familiari. BV. Nihil repugno, tantum quero num existimes imitandum? Certe fateris aliquid posse dici melius. NO. Nescio. BV. Quid hic memorē de uocaliū crebra collisione, quæ reddit hiulcam & inamœnam orationē? An nō hoc quoq; notatum est à doctis in Cicerone? Neglexit, inquires, nihil reclamo, modò fateamur quiddā esse, quod apud alios aut nō sit, aut sit melius. Rursus ex te queram, ecquem nouisti scriptorē tam uigilantem, tamq; felicem, ut nō alicubi dormitarit? NO. Quid ni? homines erant. BV. Inter homines igitur maneras Ciceronem? NO. Interdum. BV. Vtrū igitur putes esse cōsultius, imitari dormitantē Tullium, an uigilantem Salustiū, aut Brutum, aut Cæsarē? HY. Quis nō mallet uigilantē exprimere? BV. An nō sic Homerū imitatus est Virgilius, ut multa correxerit, nonnulla reliquerit? Nonne sic Hesiodum, ut nusquā nō uicerit? Nonne sic Oratius est Lyricos æmulatus, ut ex unoquoq; decerpens quod esset bellissimū, omnes post se reliquerit? Ego, inq̄t, apud Matinæ More, modoq; Grata carpentis thyma per laborē Plurimū, circa nemus, uuidiq; Tiburis ripas, operosa paruus Carmina fingo. An non sic imitatus est Luciliū, ut quædā in illo sciens prætermiserit, ab alijs sumpturus quod imitatione dignius esset? Quid alios cōmemorē? num ipse M. Tullius tam admirabilē eloquentiam ex uno quopiā cōtraxit? An potius excusis Græcorū pariter ac Latinorū philosophis, historicis, rhetoribus, comicis, tragicis, lyricis: demū ex omni scriptorū omnium genere suā illam diuinā phrasim collegit, cōtexuit, absoluit? Si modis omnibus

omnibus libet imitari Ciceronem, & hoc illius exemplum imitemur. HY. Nō absurde mihi Nosopone loqui uideatur Bulephorus. BV. Quid? an nō hoc ipse docuit Cicero, caput artis esse dissimulare artē? Friget enim, & fide caret, ac uelut insidiosa timetur oratio, quæ significationē artis dedit. Quis enim ab eo nō metuat, qui fucum & uim parat animis nostris? Itaq; si feliciter Ciceronē imitari uolumus, dissimulanda cū primis est ipsa Ciceronis imitatio. At qui nusquā discedit ab illius lineamētis, qui uerba, figuras, numeros ex illo cōcinnat, quædā imitans etiā nō imitanda: ueluti quidam Platonis discipuli, adductis humeris præceptorem referebant: Aristotelis auditores subalbum quiddā in loquendo, quod in eo fuisse legitur, reddebant: quoniā manifesto præ se fert imitandi studium, cui uidebitur ex animo loqui, aut quid laudis assequetur deniq;? Nimirum id quod assequuntur ij qui scribunt centones. Delectant fortassis, sed paulisper, sed ociosos duntaxat. Ceterū nec docent, nec mouent, nec persuadent. Summa laus est, probe tenet Virgiliū, multo sudore cōcinnauit emblemata. NO. Quo magis elucebit imitatio, hoc magis habebor Ciceroniamus. Hæc est notorum summa. BV. Recte dicis, si facundiam ostentationi paramus, non usui. Verum plurimum interest inter histrionem & oratorem. Illi delectasse satis est: hic etiam prodesse studet, si modo uir bonus est. Quod si non est, nec oratoris nomen tueri poterit. Iam demonstrauimus opinor in Cicerone quædam esse uitanda, quædam in eo desiderari, quædam sic adesse, ut in his ab alijs hac parte felicioribus superetur. Sed donemus nullum esse uirtutum aut ornamentorum genus, in

nus, in quo non sit cæteris uel par uel superior: certe in alijs alia magis eminent ob rariatē, quæ in M. Tullio ornamentorum densitate uelut obscurantur: perinde quasi si certas stellas notare uelis, facilius id facies si raræ luceāt, quàm si tota cœli pars pariter insignibus obsita sit. Itidē si uestem cōspicias totam gemmis oblectam, minus te capient singulæ. NO. Qui totum imbibit Ciceronē, nō potest aliud quàm Ciceronem exprimere. BV. Eodē reuoluimur. Fatebor eloquentē, qui Ciceronem feliciter expresserit: sed qui totū, exceptis uitijs: & ne sim iniquior, unā cum ipsis uitijs, modo totū. Feremus illud subinane, feremus mentum leua demulceri, feremus & collum oblongum atq; exilius, feremus perpetuā uocis contentionem, feremus indecoram parumq; uirilem in initio dicendi trepidationem, feremus iocorum intemperantiam: & si quæ sunt alia, in quibus M. Tullius uel sibi, uel alijs difficulit, modo simul & illa exprimāt, quibus ista uel textit ille, uel pensauit. NO. Vtinā id mihi cōtingat ante supremū uitæ diem. BV. Istuc ut cōtingat nunc agimus Nosopone. At uide quàm multa quàm paucis complectitur, qui totum dicit Ciceronem. Sed ô Musæ, quantulam Ciceronis portionē nobis referūt isti Ciceronis simij, qui uoculis, formulis, tropis, & clausulis aliquot, hinc atq; hinc ceu corrogatis summā modo cutē, seu bracteam potius Ciceronis nobis exhibēt. Sic olim Atticū dicēdi genus quidā emulabātur, quū interim essent aridi, iciumi, frigidiq; semper, ut ait ille, manū intra palliū habētes, nec subtilitatē, nec sanitatem, nec gratiam Atticorū ulla ex parte possent asequi. Optimo iure Quintilianus irridet quosdam, qui se ger-

manos

manos Ciceronis haberi uolebāt, quod aliquoties his uocibus absoluerent clausulam, esse uideatur, quod ea semel atq; iterum Ciceroni forsitan excidit, si periodū longiore ambitu circūduxissent, qd' in initijs præsertim nōnunq̄ fecit ille. Nec hodie parum multi sunt istorum similes, qui sese ualde mirātur, & alteros, ut aiunt, Cicerones esse credunt, si prima uox orationis sit, quāq̄, aut, & si, animaduerti, aut quum, aut si, quod officiorū libros sic ordiatur M. Tullius, *Quāq̄ te Marce fili, periodū uix nono uersu absoluens.* Et pro lege Manilia, *Quāq̄ mihi semp. Laudatissimā illam pro Milone orationē sic auspiciatus est,* Et si uercor iudices. Rursus Philippicarum duodecimā, Et si minime decere uidetur. Item pro C. Rabirio, Et si Quirites. Et epistolis aliquot simile est initium. Et haud scio an isti libros ad Herennium ob id tribuāt Ciceroni, quod ab & si, capiat exordiū. Porrò De finibus bonorum librum quintū sic incipit, *Quū audiuissem Antiochū Brute. Tusculanas quæstiones sic auspiciatur, Quum defensionū laboribus.* Et eiusdē operis quartum librum, *Quum multis in locis nostrorum hominū ingenia.* Pro L. Flacco, *Quū in maximis periculis. Itē p̄ domo sua ad Pontifices. Quū multa diuinitus.* Iterum pro Plantio, *Quū propter egregiā.* Ad hæc librū de natura deorum primum, *Quū multe res in philosophia.* Et Scipionis somnium, *Quū multe res in Africa.* Pro Rabirio dicēs sic orditur, *Animaduerti iudices.* Rursus ad Brutum de paradoxis Stoicorū, *Animaduerti Brute.* Pro L. Cornelio Balbo sic orditur, *Si autoritas patronorum.* Pro P. Sestio, *Si quis antea iudices.* Pro Cecinna, *Si quantum in agro.* Pro Archia poëta, *Si*

m quid

quid est in me ingenij. In Vatinium testē, Si tua tantummodo Vatini. Ad equites iturus in exiliū, Si quādo inimicorū. Ad senatum post reditum, Si P. C. uestris. Pro M. Cælio, Si quis iudices. De prouincijs consularibus, Si quis uestrum P. C. Quid autem magis ridiculum, ac Cicroni dissimilius esse possit, quā nihil habere Ciceronis præter tales uoculas in orationis exordio? de quibus si qs percontetur Cicronem, quæ ab ijs uocibus sit orsus, respondebit, opinor, quod in insulis fortunatis Luciano respondit Homerus, roganti quæ primam Iliadis dictionem uoluerit esse $\mu\alpha\upsilon\upsilon\mu$, nā hæc quæstio multis seculis torserat græmaticos, illud, inquit, tum forte uenit in mentem. Cōsimilis impudentiæ sunt, qui sibi plusquā Ciceroniani uidentur quod aliquoties infulciant, etiā atq; etiā pro uehementer, & maiore in modū pro ualde, identidē pro subinde, quū & tum quoties inæqualis momenti sunt quæ cōnectimus, tum & tum quoties æqualis; tuorum in me meritorum, Quid quæris, pro in summa, aut breuiter, Non solū peto, uerum etiam oro contendoq; Ante hac dilexisse tantum, nunc etiā amare mihi uideor, Valetudinē tuam curas, & me ut facis ama, Nō ille quidem uir malus, sed parū diligēs: qua loquutionis formula sic M. Tullius uidetur delectatus, ut in eadē pagina crebro repetitam inuenias. Si simile est, quum per illud, pronomen indicat nō quod præcessit, sed quod mox sequitur. Et in epistolis fortassis semel atq; iterū dixit, cogitabam in Tusculanum: itaq; Cicero nianus sibi uidetur, qui subinde dixerit, Romā cogitabā, pro eo quod erat, in animo habebā, siue statuerā proficisci Romā. M. Tullius anni numerum nō adscribit epistolis, sed

lis, sed tantū mensis diem, Et Ciceronianus nō erit, si quis à Christi natali annum ascripserit, quod saepe necessariū est, semper utile? Iidem non ferunt, si quis honoris gratia nomen eius, ad quē scribat, suo præferat, Quod genus sit, Carolo Cæsari Codrus Vrceus salutem. Par flagitium existimant, si quid dignitatis, aut laudis addas proprio nomini, uelut, Inclyto Pannoniæ Boemiacę regi Ferdinando Velius S. D. Nec Plinio Iuniori possunt ignoscere, quod suam appellat, si quando scribit amico, quum eius facti nullum apud Ciceronem extet exemplum. Vt parum Tullianus reijciatur, qui, quod exemplum à principum officijs mutuati docti quidam nuper usurpare cœperūt, summam eius epistolæ, cui respondere parat in initio proponat, quod id nusquam factum sit à M. Tullio. Noui quosdam notatos ut solœcos, quod in salutatione pro S. D. posuerint S. P. D. Id est, salutem plurimam dicit, quod negarent hoc apud Ciceronem inueniri. Nonnulli uero putant & illud Tullianum esse, salutationem nō in fronte, sed in tergo literarum ponere, quod his uerbis admoneretur Lator, quas quibus deberet reddere non sine salutationis officio. Quantula res facit, ut ab hac palma decidamus. Multo uero minus erit Ciceronianus, qui salutarit hac formula, Hilarius Berthulphus Leuino Panagatho totius hominis salutem, aut salutem perpetuam. Verum hic quoque longius aberit à Ciceroniano, qui sic orsus fuerit epistolam, Gratia, pax & misericordia à deo patre & domino Iesu Christo. Itē qui pro, cura ut recte ualeas, ita claudat epistolam, Sospitet te dominus Iesus: aut, incolumem te feruet dominus totius salutis autor. Quos risus, quos ca-

m 2 chinno

chinnoſ hic tollēt Ciceroniani? Quid autē admiſſum eſt
 piaculi? An nō uerba Latina ſunt, munda, ſonantia, atque
 etiā ſplendida? Iam ſi ſenſum introſpicias, quanto plus eſt
 hic quā in, ſalutem dicit, & bene uale. Quid uulgarius
 quā dicere ſalutē? Præſtat hoc officium herus ſeruo, ini-
 micus inimico. Quis autē crederet eſſe Latinum, dicit illi
 ſalutem, & iubet illum ſaluere, niſi nobis ſermonem hunc
 ueterum cōſuetudo cōmendaret? Hoc in aditu. Iam in di-
 greſſu, uale, dicimus & his q̄bus male precamur. Quāto
 melior emphasiſ in formulis Chriſtianorum, ſi modo ue-
 re & ex animo ſimus Chriſtiani. Gratia declarat gratia-
 tam condonationem admiſſorum: pax quietem & gaudiū
 conſcientiæ, quod deum pro irato habemus propitium: mi-
 ſericordia dotes uarias & corporis & animi, quibus ſuos
 locupletat arcani ſpiritus benignitas, quōq; magis ſpere-
 mus nobis hæc fore perpetua, additur à deo patre & do-
 mino noſtro Ieſu Chriſto. Quum patrē audis, ponis ſer-
 uilem trepidationē, aſcitus in aſſectum filij: quum dominū
 audis, confirmaris aduerſus uires ſatanæ. Nō deſeret ille
 quod tam care redemit, & unus potentior eſt uniuerſis ſa-
 tanæ cohortibus, Quid ſuauius his uerbis ei, qui iam hæc
 apud ſe ſentit: quid utilius hac admonitione ei, qui nō dum
 in hunc aſſectū trāſijt? Verbis itaq; nō uincimur, imò uin-
 cimus potius: ſententia longe ſuperamus. Reſtat illud de-
 corum & aptum quod ubiq; cum primis ſpectandum eſt.
 At hæc quāto magis cōueniunt homini Chriſtiano, quā
 illa, ſalutem dicit, & cura ut ualeas. Tantum faceſſat illa
 puerilis imaginatio, nō ſic loquutus eſt Cicero. Quid mi-
 ri, ſi non ſic loquutus eſt, quum rem ignorarit? Quot mi-
 lia ſunt

lia sunt rerum, de quibus nobis frequenter dicendum est, de quibus M. Tullius ne somniauit quidē? At si uiueret nobiscum eadem loqueretur. An non igitur frigidi uidentur imitatores, qui talium rerum obseruatiunculis referūt M. Tullium, ac dissimulatis tot diuinis uiri uirtutibus, numeris, tropis, formulis ac dictiunculis ea imitantur, que M. Tullio uel placuerunt, uel crebrius exciderunt. Hęc ad te quidem nihil attinent Nos opone, sed tamen, quoniam incidit ut de Ciceronis imitatoribus loqueremur, & hęc cōmemorare non ab re uisum est. Hoc hominum genus, & nobis, & ipsi Ciceroni pariter iuisum esse debet: Nobis, qui uere Ciceronē conamur exprimere, quia per istos uocamur in iocum & fabulam, dum ex illorum aestimamus stultitia: Ciceroni, qui per tales, ut antē diximus, imitatores non aliter infamatur, quàm bonus præceptor per malos discipulos, probus uir per improbos liberos, formosa mulier per imperitum pictorem. Quemadmodum autem nulli magis se iactant ac uenditant de præceptorū ac maiorum nomine, quàm indocti discipuli & improbi filij, aliunde captantes uirtutis opinionē, quum suis bonis eam conciliare non queant: ita nulli gestiunt insolentius nomine Ciceronis, quàm qui Ciceroni sunt dissimillimi. Noui medicos insigniter artis quā profitebantur imperitos, qui quo questum facerent uberiores, celebris alicuius medici, quem uix uiderant, se discipulos iactitabant, rogatiq; quæ præter artem hoc aut illud ministrarent ægrotis, cōuicio respondere solent, Num tu illo doctior? Hunc præceptorem sequor. Atqui illius quem nominabant penè nihil imitabantur, præter uitanda potius quàm æmulanda: puta

m 3 si forte

si forte celebris ille, fuit in respondendo cōsultoribus dif-
 ficilior aut morosior, uel in exigenda mercede durior.
 Quo tandē animo credis egregium illum medicū esse er-
 ga tales discipulos? HYP. Haud dubiū quin pessimo, nisi
 prorsus nullam habet existimationis sue rationem. BVL.
 Quò nam reliquos eiusdem medici ueros ac germanos di-
 scipulos? HYP. Aequè malo, quod apud uulgus tales ha-
 bentur discipuli, qualem experiuntur illum gloriosum im-
 postorem. BVL. An non audimus patressfamiliās obiu-
 rantes male moratos filios, Vos me redditis infamem &
 inuisum ciuibus meis, uos obscuratis imagines maiorū, pū-
 det me talium liberorum: si pergitis, abdicabo uos? Nōnē
 ad cōsimilem modum audimus interdum fratrem indignari
 fratri, quod illius improbis moribus detrimentū opinionis
 suæ capiat? Hoc animo probabile est Ciceronem esse in
 istos ridiculos simios, hoc animo nos esse decet, qui illius
 γνῶσις τέκνα studemus haberi. NO. In re tam pracla-
 ra nōnihil est uel umbram assequi. BVL. Sit hoc aliquid,
 quibus satis est umbras uocari Ciceronis: ego nec Apollia-
 nis umbrā dici me cupiā. Malim enim esse uiuus Crassus,
 quàm umbraticus Cicero. Verū ut qd' instituumus peraga-
 mus, sic esse qui totū Ciceronē in uerbis, figuris & nume-
 ris exprimat, quod ipsum tamen an multi possint nescio,
 quātulum is habebit Ciceronis? Sit hoc in imitando Cice-
 rone, quod Zeussis fuit in effigiādo corpore muliebri. Ex-
 pressit liniamenta, colorem, etatē, & ut summū artificii
 praestiterit, affectus nōnihil, hoc est, dolentis, gaudentis,
 irati, metuentis, attentis, aut dormitantis. Hæc qui presti-
 tit, nōnne quicquid ars potest absoluit? Quantum licuit,
 uiuam

uiuam hominis speciem in mutum simulacrum transtulit.
 Nec aliud exigi potest à pictore . Agnoscis formam eius
 quæ depicta est, uides etatē & affectus, fortassis & uale-
 tudinem, adde, quod à quibusdā effectum legimus: agno-
 scit indolem & mores & uitæ spatium physiognomus.
 Sed immane quātum illic abest hominis? Quod ex summa
 cute conijci potest, expressum est. Caterum quum homo
 constet ex anima & corpore, quantulum illic est partis,
 eiusq; deterioris? Vbi cerebrum, ubi caro, ubi uenæ, ubi
 nerui & ossa, ubi iestina, ubi sanguis, spiritus & phleg-
 ma, ubi uita, ubi motus, ubi sensus, ubi uox & sermo: de-
 niq; ubi quæ sunt hominis propria, mens, ingeniu, memo-
 ria, cōsiliu? Quomāmodū quæ sunt hominis præcipua,
 pictori sunt inimitabilia, ita summas oratoris uirtutes nul-
 la assequitur affectatio, sed à nobis ipsis sumamus oportet.
 Verum à pictore nihil aliud exigitur, si præstitit quod
 unū ars proficitur: à nobis, si totum Ciceronē exprimere
 uolumus, multo aliud requiritur. Si nostrum simulacrū,
 quo M. Tulliu effingimus, carcat uita, actu, affectu, ner-
 uis & osibus, qd̄ crit imitatione nostra frigidius? Sed mul-
 to magis crit ridiculum, si tubribus, neuis, cicatricibus,
 aliæue mēbri deformitate demū efficiamus, ut lector agno-
 scat nos legisse Ciceronem. HYP. Istius generis pictor
 quidā nuper risui nobis fuit: Susceperat effingēdū ad uiuā
 formam Murium sodalem nostrum: quumq; ueram homi-
 nis formam reddere non posset, circūspectabat si quid ha-
 beret in corpore seu uestitu notabile . Aestate cœerat,
 iamq; magna ex parte tabulam absoluerat, pinxerat anu-
 lum quem gestabat, pinxerat crumenam & cingulū, tum
 m 4 pileum

pileū capitis diligēter exprefit. Animaduertit illi in leua manus indice eſſe cicatricē, eam exprefit accurate. Tum in dextra, qua manus peninſula brachio cōmittitur, tuber inſigne, nec hoc prætermiſit. Rurſus in ſupercilio dextro pilos aliquot in diuerſum flexos reddidit. Itē in bucca leua cicatricē effinxit, uulneris ueſtigiū. Vbi reuerſus, nā crebro redibat ad exēplar, uidiffet barbā demeffam, effinxit nouum mentum: rurſus ubi barbam aliquantum proueniſſe, quia magis id placebat, mutauit illi mentū. Interim oborta eſt Murio febricula, ea, ut ſolet recedēs, in labium eruperat, pictor exprefit puſtulam. Tādē uenit hyems, ſumptum eſt aliud pileum, mutauit picturam: ſumpta eſt ueſtis hyberna pellibus ſubducta, pinxit nouam ueſtē. Rigor mutarat colorem, & cutem, ut ſolet, cōtraxerat, mutauit totam cutem: inciderat pituita, quæ ſiniſtrum oculū uitaret, & naſum, dum frequēter emungitur, reddiderat & aliquāto maiorem, & multo rubicūdiorem, pinxit illi nouum oculum & naſum nouum. Si quando uidiffet impexum, exprimebat capillorum inæqualitatem: rurſum ſi pexum, cōponebat capillitium: forte dormitabat Murius dum pingeretur, exprefit dormitantem: ſumpſerat pharmacū hortatu medici, ea res addidit aliquid ſenij, mutauit faciem. Si ueram ac natiuam hominis formam potuiſſet exprimere, non confugiſſet ad hæc τῶς ἄλλοι. Itaque ſi ad iſtum modum imitemur Ciceronem, nonne merito clamet in nos Oratius, O imitatores ſeruum pecus, ut mihi ſepe Riſum, ſepe iocū ueſtri mouere tumultus? Sed finge nos feliciter exprefiſſe Ciceronem quicquid hominis exprimere poteſt abſolutus pictor, ubi pectus illud Cice-

ronis,

ronis, ubi rerum tam copiosa, tam felix inuentio, ubi dispositionis ratio, ubi propositio-
 num excogitatio, ubi consilium in tractandis argumentis, ubi uis in mouendis affectibus, ubi iucunditas in delectando, ubi tam felix ac prompta memoria, ubi tantarum rerum cognitio, denique ubi mens illa spirans etiamnum in scriptis, ubi genius ille peculiarem et arcanam adferens energiam? Hæc si absint, quàm erit frigidum imitationis nostræ simulacrum.

N O S. Ista diserte tu quidē Bulephore, sed quorsum spectant, nisi ut adolescentes ab effingendo Cicerone deterreas? B V L. Bona uerba Nosopone, Quin potius eò spectant hæc omnia, ut cōtempto simiorum quorundā inepto tumultu, Ciceronem, quatenus licet, et totum, et feliciter imitemur. N O S. Hic sanè rem eandem agimus.

B V L. Id ni fiat dextre, futurū est ut sedulo quidem, sed parum feliciter æmulando, Ciceronis dissimillimū reddamur. Nihil enim periculosius esse scito, quàm affectare Ciceronis imaginē. Male cessit gigantibus affectasse sedē Iouis. Nōnullis exitium attulit euocasse deos. Periculose plenū opus alicui est, diuinā illā et humanā natura superiore exprimere linguam. Cicero nasci fortassis pōt aliquis, fieri nemo. N O S. Quid nunc agis? B V L. Quia uirtutes illius ut summæ sunt, ita uitij sunt proximæ. Porrò fieri nō pōt quin imitatio defluat ab eo, quod sequi tantū, nō etiam uincere studet. Proinde quo impēsius affectas illius simulacrū, hoc uitio propior es. N O S. Nō satis intelligo quid dicas. B V L. Efficiā ut intelligas. Nōne medici corporis optimā ualitudinē prædicāt piculosissimā, quod aduersæ ualitudini sit proxima? N O S. Audiui. Quid tū postea?

m s B V L.

E V L. Summa monarchia nōne tyrannidi proxima est?
 N O S. Aiunt. B V L. Et tamē summa monarchia nihil
 est melius, si absit tyrannis. Et summa liberalitas nōne ui-
 cina est profusionis uitio? Et summa seueritas an non affi-
 nis est truculentiae? N O S. Sanē. B V L. Et summa festi-
 uitas urbanitasq; nōne ad scurrilitatis ac leuitatis acce-
 dit uicinā? N O S. Desine cōmemorare cetera, finge me
 de singulis esse cōfessum. B V L. Prius audies illud Ora-
 tianū, breuis esse laboro, Obscurus fio, sectantē lenia, ner-
 uū Deficiūt, animiq; professus grandia turgēt. Ita q̄ affe-
 ctant Atticismum, pro argutis ac uenustis fiunt aridi: qui
 genus Rhodiense, dissoluti: qui Asiaticū, tumidi. Laudata
 est in Salustio cōpositionis breuitas, nōne si quis hāc sup-
 stitiose conetur emulari, periculū sit ne cōcisus & abru-
 ptus euadat? N O S. Fortasse. B V L. Predicatus est in
 Demosthene uerborum & argumentorū modus, cui nihil
 possis detrāhere. N O S. Ita censuit Quintilianus. B V.
 Ad hanc laudē emulandam, si quis se cōponat anxie, quo
 Demosthenicus uideatur, periculo uicinus est, ne minus
 dicat quā oportet. Applauditur Isocratis structuræ nu-
 merisq;. Huc qui uehementer annitatur, in periculum ue-
 niet, ne superstitione cōpositionis sit molestus, & artificij
 iactatione fidem amittat. Seneca laudata est copia. Huius
 incautus ac sedulus emulator periclitatur, ne redūdās &
 immodicus euadat pro copioso. Bruti grauitatē si emule-
 ris anxie, fortassis tristis & asper euades. Laudatur Crispi
 iucūditas: Huius emulator ueniet in discrimē, ne pro iucū-
 do fiat ineptus aut leuis. Noui qui quā mirabilē illā Oui-
 dij facilitatem conarentur exprimere, uersus effutirēt, &
 neruis

neruis & spiritu carentes. Et ne singulos cōmemorando tibi fiam molestus, dicā in genere quod restat. In quibusdā eminet argumentādi subtilitas. Hanc qui uehemēter affectat, periclitatur, ne uel frigidus, uel obscurus euadat. In alijs admiramur felicē artis neglectum. Hoc qui contendit effingere, fortassis in uulgare dicendi uel potius garriēdi genus incidet. In alio dilucet summa artis obseruatio. Id qui nitatur exprimere, incidet in sconicū quoddā dicendi genus. Atticæ frugalitati proxima est exilitas: copioso uerborū fluxui uicina est loquacitas. Summam in mouendis affectibus dinosin, excipit insanīæ species, ut granditatem fastus, asseuerandi fiduciā, improbitas. NOS. Confessa prædicas. BVL. Ex his uero sunt quædā que sic eminet in autoribus, ut pro uitijs habēda sint, nisi iūctis uirtutibus pensarentur: quemadmodum in Seneca cōpositionis abruptum, & sentētiarum immodicam densitatem multæ uirtutes excusant, ut præceptorum sanctitas, uerborum ac rerum splendor, ac iucunditas orationis. Nec Isocratis laudaretur compositio, nisi perspicuitas dictionis & sententiarū grauitas illi patrocinaretur. NOS. Nihil adhuc audio falsi: ceterū quorsum hæc tendant nondum uideo. BVL. Nimirum huc. Quum in uno Cicerone tam multa sint huiusmodi, periculosa mihi uidetur illius superstitiosa & addicta emulatio, quando uirtutes quibus ista uel cōmendauit, uel textit, emulari non possumus. NOS. Que nam ista dicis? BVL. Tam fluidū est illi dictionis genus, ut remissus ac solutus alicubi uideri queat: tā exuberans uerborum copia, ut redundans: tam artis obseruās, ut declinatori quàm oratori propior, fidei iactura cap-

ptans

ptans artificij gloriam: tam liber in insectando, ut maledicus haberi possit: tam effusus in iocos, ut Catoni cōsuli risum mouerit: tam blandus alicubi, ut abiectus: tam compositus, ut seuerioribus ingenijs mollis ac parū uir dictus sit. Hæc ut fateamur in Cicerone uitia nō esse, propter insignem illā naturæ felicitatē, quā decet quæ facit omnia: ut etiā uirtutes sint, sic tamē sunt, ut ob uicinā nō careāt specie uitiorū sub iniquo iudice, reprehensionē omnē eximijs ac plurimis uirtutibus pensauit, ut omnium iudicio calūniator & impudens habeatur, qui conetur aliquid in huius oratione reprehendere: uerum has uirtutes nō studemus exprimere, & si Fabio credimus, sunt inimitabiles, nec ab exemplo præceptisq; peti possunt, sed à Minerua. Hæc uero si absint, qualis erit eorū, quæ cōmemorauimus, imitatio? Colligimus igitur, nullius imitationē esse periculosiorem, quàm Ciceronis: nō tantum eo noīe quod summus orator & extra omnē ingeniorū aleā positus est (quo titulo Flaccus ab emulatione Pindari deterret, Icarī exēplo) uerū etiā quod pleraq; in illo sic summa sunt, ut uitij sint proxima. Hic nimirum præcipitij discrimen. NOS. At prius conueniebat inter nos, quæ maxime eminent ad imitationem esse accōmodatissima, quo uidelicet, ut nō nihil decidat ab eo quod effingere studeas, tamen laudem auferas recte dictionis. BVL. Aliud est eadem reddere, aliud similia, aliud imitari præscriptum, aliud scriuere, nec aliud quàm sequi. Deniq; desuit ab exemplo, qui non reddit & illa, quæ reprehensionem excludunt. NOS OP. Nihil me terret periculum, modo tandem hoc laudis assequi liceat, ut dicar Ciceronianus. BVLEPH. Hæc omnia

omnia si contemnis, est alius scrupus, qui magis urget animum meum, si non grauaberis audire. NOS. Vtere patris arbitrato tuo. BVL. An censes vllum eloquentis nomen promereri, qui nō dicat apte? NOS. Nequaquam, quandoquidem hæc præcipua uirtus est oratoris, apposite dicere. BVL. Verū illud appositum, unde perpenditur, nōne partim à rebus, de quibus uerba fiunt: partim à personis, tum dicentiū, tum audientiū: partim à loco, tēpore, reliquisq; circumstantijs? NOS. Maxime. BVL. Cicronianum autem nōne præstantem oratorem esse uis? NOS. Quid ni? BVL. Itaq; nō erit Cicronianus, si quis in theatro differat de Stoicorum paradoxis, deq; Chryssippeis argutijs: aut apud Areopagitas in capitis discrimine lasciuat facetijs: aut de re culinaria, uerbis ac figuris tragicorum loquatur. NOS. Iste nihilo minus ridiculus erit orator, quàm si quis in tragico cultu saltet Atellanas: aut feli, quod est in prouerbijs, inducat Crocoton, simie purpuram, Bacchum aut Sardanapalum leonis exuuio, & claua exornet Herculis. Nihil enim laudis meretur, quàmlibet per se magnificū, si sit ineptum. BVL. Et cōmode respondes & uere. Ergo Cicero qui suo secundo dixit optime, nō optime dixisset si ætate Catonis Censorij, Scipionis aut Ennij simili modo fuisset loquutus. NOS. Nō tulissent aures comptum illud & numerosum dictionis genus, nimirum horridioribus assuetæ. Nā istorū oratio moribus illorū tēporū cōgruebat. BVL. Dicis igitur orationē quasi uestē esse rerū? NO. Aio, nisi mauius picturā dici. BVL. Vestis igitur quæ decora est puero, nō decet senē: nec quæ foeminae cōgruit cōueniret uiro: nec
 que

quæ decet in nuptijs, deceret in funere: nec quæ laudî dâ-
batur olim ante annos centum, nunc probaretur. NOS.
Imò sibilis omnibus & risu omnium exciperetur. Contem-
plare in picturis non admodum uetustis, fortassis ante an-
nos sexaginta æditis, cultum muliercularum aulicarum ac
procerum, quo si quis nunc prodeat in publicum, futurum
sit ut putribus malis à pueris ac morionibus lapidetur.

HYP. Verissima narras. Quis enim nunc ferat in hone-
stis matronis, cornua, pyramides, metasq; prælongas in
uertice prominentes, frontes ac tempora pilis arte uulsis
glabra ad medium propè craniū: in uiris pileorum thoros
cum ingēti cauda pensili, oras uestiū insectas, thoros in hu-
meris tumentes, cesariē duobus digitis supra aures deca-
san, uestem longe breuiorem quàm ut ad genua porriga-
tur, uix pudenda tegentē, calceos rostris in immēsū por-
rectis, catenam argenteam à genu ad talum usq; reuinctā.
Nec illis temporibus minus prodigiosus fuisset cultus, qui
nunc habetur honestissimus. NOS. De ueste conuenit.

BVL. Da nunc si libet ex pictoribus Apellem, qui sua
ætatis & deos & homines optime pingere solitus est, si
quo fato rediret in hoc seculum, & tales pingeret Germa-
nos, quales olim pinxit Græcos: tales monarchas, qualem
olim pinxit Alexandrum, quum hodie tales non sint, nōne
diceretur male pinxisse? NOSOP. Male, quia nō apte.

BVL. Si tali habitu pingeret quis deum patrē, quali pin-
xit olim Iouem: tali specie Christum, quali tum pingebat
Apollinem, num probares tabulam? NOSOP. Nequa-
quàm. BVL. Quid, si quis uirginē matrē hodie sic ex-
primeret, quæadmodum Apelles olim effigiabat Dianam

aut Agnen

aut Agnen uirginē ea forma, qua ille pinxit illā omnium
 literis celebratā ἀγαθὸν ὄνομα: aut diuā Teclā ea spe-
 cie qua pinxit Laidem, num hūc diceres Apelli similem?
 NOS. Non arbitror. BVL. Et si quis templa nostra
 talibus ornaret simulacris, qualibus olim Lyfippus orna-
 uit phana deorū, num hūc diceres Lyfippo similem? NOS.
 Non dicerem. BVL. Quir ita? NOS. Quia signa res-
 bus nō congruerent. Idem dicerem, si quis a sinū pingeret
 specie bubali: aut accipitrem figura cuculi, etiā si ad eam
 tabulam summam alioqui curā et artē adhiberet. HYP.
 Ego nec illum appellarem probum pictorem, qui de formē
 hominem, in tabula formosum redderet. BVL. Quid si
 alioqui summā artem præstaret? HYP. Non dicere artis
 expertem tabulam, sed mendacē. Potuisset enim aliter pin-
 gere, si uoluisset. Caterū ei quē expressit uel blandiri ma-
 luit, uel illudere. Sed quid? num hūc putas probū artificē?
 NOS. Vt sit, hic certe nō præstitit. BVL. Bonū igitur
 uirū existimas? NOS. Nec bonum artificē, nec bo-
 num uirum. Siquidem caput artis est, rem, ut est, oculis re-
 præsentare. BVL. Ad hoc non est magnopere opus elo-
 quētia Ciceroniana. Nā uestri rhetores pmittūt oratori
 mētiri nōnūquam, res humiles uerbis attollere, magnifi-
 cas deicere, qd̄ sanē præstigij genus est, obrepere insidijs
 in animum auditoris. Postremo mouendis affectibus, quod
 ueneficij genus est, uim adferre mentibus. NOS. Verū,
 ubi dignus est auditor qui fallatur. BVLEPH. Sed hæc
 interim mittamus ἀπεγοσθὶ ἰόβυσσα. Mihi satis est, quod pi-
 cturam damnas, non aptam ei rei, quam proficitur se uelle
 effingere.

effingere. NOS. Sed quem exitum habiturae sunt istae tuae Socraticae εἰσαγωγαί? BVL. Videlicet huc ibā mi No-
 sopone. Hoc mihi tecum cōuenit, Ciceronem omniū opti-
 me dicere. NOS. Conuenit. BVL. Nec Ciceroniani pulcherrimum mereri cognomen, nisi qui similiter possit dicere. NOS. Prorsus. BVL. Tum ne bene quādem dicere, q̄ nō dicat apte. NOS. Cōuenit & isthuc. BVL. Ut autē apte dicamus ita demū fieri, si sermo noster personis & rebus praesentibus congruat. NOS. Scilicet BVL. Quid? Videtur praesens seculi status, cum eorum temporum ratione cōgruere, quibus uixit ac dixit Cicero, quum sint in diuersum mutata religio, imperium, magistratus, respublica, leges, mores, studia, ipsa hominū facies, quid non? NOS. Nihil simile. BVL. Quid igitur frontis habeat ille, qui à nobis exigit, ut per omnia Ciceronis more dicamus? Reddat is nobis prius Romā illam, quae fuit olim, reddat senatū & curiā, patres cōscriptos, equestrem ordinem, populū in tribus & cēturias digestū: reddat augurū & ausruspicum collegia, Pontifices maximos, flamines & uestales, aediles, praetores, tribunos plebis, cōsules, dictatores, Caesares, comitia, leges, senatus cōsulta, plebiscita, statuas, triumphos, ouationes, supplicationes, phana, delubra, puluinaria, sacrorum ritus, deos deasq̄, Capitoliū, & ignem sacrum; reddat prouincias, colonias, municipia, & socios urbis rerū domine. Porro quum undiquaq; tota rerū humanarū scena inuersa sit, qs̄ hodie potest apte dicere, nisi multum Ciceroni dissimilis? A deo mihi uidetur hoc quod agebamus in diuersum exisse. Tu negas quenquā bene dicere, nisi Ciceronem exprimat:

primat: at res ipsa clamitat, neminē posse bene dicere, nisi prudens recedat ab exemplo Ciceronis. Quocunq; me uer= to, uideo mutata omnia, in alio sto proscenio, aliud conspi= cio theatrū, imō mundum aliū. Quid faciam? Christiano mihi dicendum est apud Christianos, de religione Chri= stiana: num ut apte dicam imaginabor me uiuere etate Ci= ceronis, & in frequente senatu apud patres conscriptos in arce Tarpeia dicere, & ex orationibus quas in senatu di= xit Cicero, uoculas aliquot, figuras & numeros emendica= bo? Habenda est concio apud promiscuam multitudinem, in qua sunt & uirgines & uxores & uidue: dicendum est de laude ieiunij, de poenitentia, de fructu orandi, de utilitate elemosynarum, de sanctitate matrimonij, de contemptu rerum fluxarum, de studio diuinarum literarum, quid hic opitulabitur mihi Ciceronis eloquētia, cui quemadmodum res, de quibus dicendum est, erant ignotae: ita non poterūt usitata esse uocabula, quae post illum noua cum rebus nouis exorta sunt. An non frigidus orator erit, qui ad has mate= rias, ueluti pannos Ciceroni detractos assuat? Referam nō rumore perlata, sed quod his auribus audiui, his oculis conspexi. Florebant id temporis Romae praeter ceteros di= cēdi laude Petrus Phædrus, & Camillus hoc etate minor, sed eloquendi uiribus maior, nisi quod ille iam huius laudis arcem occuparat. Verum horum neuter, ni fallor, genere Romanus erat. Erat autem cuiadā delegata prouincia, qui de morte Christi diceret die sacro, quem parascueus appel= lant, idq; apud summum Pontificem. Aliquot ante diebus ad eam orationem audiendam sum inuitatus ab eruditis: Caue, inquebant, ne desis: nunc demum audies, quid lin=

n   qua Ra

gua Romana sonet in ore Romano. Adfui percipide, asti-
 ti suggesto proximus, ne quid effugeret. Aderat ipse Iulius
 secundus, quod solet, ualetudinis opinor causa, admodum
 raro: aderat frequens Cardinalium Episcoporumq; confes-
 sus, ac præter ignobilem turbam docti pleriq; qui tum Ro-
 mæ agebant. Nomen oratoris non adam, ne cui uidear ho-
 minis probi & eruditi famam arrodere uoluisse. Erat hoc
 animo quo tu nunc es Nosopone, nimirum Ciceronianæ fa-
 cundie candidatus. Proœmium & peroratio oratione pe-
 nè tota longior, consumebatur prædicandis Iulij Secundi
 laudibus, quem appellabat Iouem opt. Max. qui dextra
 omnipotente tenens ac uibrans trifulcum & ineuitabile ful-
 men, solo nutu faceret quicquid uellet. Quicquid aliquot
 annis gestum fuerat, in Gallijs, in Germania, in Hispanijs,
 in Lusitania, in Africa, in Græcia, id unius nutu perfectum
 esse prædicabat. Atq; hæc quidem Romæ Romanus, ore
 Romano, sonoq; Romano. Sed quid hæc ad Iulium Chri-
 stianæ religionis antistitem, Christi uices gerentem, Petri
 & Pauli successorem? Quid hæc ad Cardinales & Episco-
 pos reliquorum Apostolorum uicem obtinentes? Iam argu-
 mento, quod susceperat tractandum, quid sacratius, quid
 uerius, quid mirabilius, quid sublimius, quid commouendis
 affectibus accommodatius? Quis hic uel uulgari quapiam
 eloquentia præditus, non saxeis etiam hominibus excitet
 lachrymas? Consilium orationis hoc erat, ut primū Chri-
 sti mortē faceret luctuosam, mox in diuersum flexa dictio-
 ne redderet gloriosam, ac triumphalem, nimirum ut nobis
 exhiberet exemplum Ciceronianæ dinoseos, qua potuit au-
 ditorum animos in quemcunq; uellet affectum rapere.

HYP.

HYP. Quid? successit ne? BVL. Mihi, quum maxime tractaret affectus illos tragicos, quos rhetores appellant ^{ωδῶν}, ne quid fingam, ridere libebat. Nec quęquam in toto illo confessu uidi pilo tristiore, quum totis eloquentię uiribus exaggeraret indignos innocentissimi Christi cruciatus. Rursum nec tantulo hilariorem quenquam, quum totus in hoc esset, ut mortem illam redderet nobis triumphalem, plausibilem et gloriosam. Cōmemorabat Decios et Q. Curtium, qui se pro salute reipub. dijs manibus deuouissent. Item Cecropen, Menœcium, Iphigeniam, et alios aliquot, quibus patrię salus ac dignitas, ipsa uita fuisset charior. Deplorabat autem ualde lugubriter, quod fortibus uiris qui suis periculis reip. subuenissent, publicis decretis relata esset gratia, alijs in foro posita statua aurea, alijs decretis honoribus diuinis: Christum pro suis beneficijs ab ingrata Iudeorum gente premiij loco tulisse crucē, dira passum, summaq; affectum ignomina. Atq; ita nobis bonum illum et innocentem uirum, deq; gente sua optime meritum reddebat miseradum, quasi Socratis aut Phocyonis mortem deplorasset, qui quum nihil admisissent sceleris, ciuium suorum ingratitude coacti sunt cicutam bibere: aut Epaminondę qui ob res præclare gestas compulsus est capitis causam apud suos dicere: aut Scipionis, qui post tot in remp. merita exulatum abiit: aut Aristidis quem populus Atheniësum non ferens cognominis inuidiam, quod ob insignem morum integritatem uulgo iustus diceretur, ostracismo iussit in exilium proficisci. Quęso quid his dici potuit frigidius aut ineptius? Et tamen Ciceronē pro uiribus emulatus est. Cæterum de arcano supremi numinis

confilio, quod hac inaudita ratione uoluit genus humanum à diaboli tyrannide redimere per mortē unici filij, tum de mysterijs, quid sit cōmori Christo, quid sit cū illo sepeliri, quid cum illo resurgere, nulla mentio. Deplorabatur illius innocentia, traducebatur Iudæorum ingratitude: at nō deplorabatur nostra malicia, nostra ingratitude, qui sic redempti, tot beneficijs affecti, ad tantam felicitatem inaudita benignitate prouocati, rursus illum, quod in nobis est, crucifigimus, ultero reuoluti in satanæ tyrānidem, seruiētes auariciæ, luxui, uoluptatibus, ambitioni, magis huic mūdo dediti quā unquam fuerint ethnici, quibus deus nondum aperuerat hęc coelestem philosophiā. Iam in diuersa parte quum ille magno conatu id ageret, ut gaudio gestiremus, magis libebat flere: quū audirem, Scipionis, Pauli Aemylj, & C. Cæsaris triumphos, & imperatores in deorum numerum relatos, cum crucis triumpho conferri. Huius gloriā qui uoluisset uerbis attollere, Paulum apostolum potius sibi proponere debebat quā Ciceronem. Quā ille in hoc argumēto, exultat, attollitur, superbit, regnat, triumphat, omnia mundana uelut è sublimi despiciens, quoties in crucis prædicationem incidit. Quid multis? Tam Romane dixit Romanus ille, ut nihil audirem de morte Christi. Et tamen ille Ciceronianæ dictionis ambitiosissimus candidatus, Ciceronianis uidebatur mirifice dixisse, quum de re penē nihil diceret, quā nec intelligere, nec amare uidebatur, neq; quicquam apposite dicebat, nec ullos mouerat affectus. Tantum hoc laudis ferebat, quod Romane pronuntiasset, & aliquid Ciceronis retulisset. Probari poterat hoc uelut indolis ingenijq; specimen, si à puero apud pueros

pueros in schola fuisset habita talis oratio. Verum ad talem diem, ad tales auditores, ad tale argumentum quid faciebat obsecro? NO. Est ἀνώγει. De quo loqueris? BVL. Nomen, ut dictum est, intelligi malo quam exprimi. Neque enim nobis hic propositum est illius nomen aspergere, sed errorem uitandum ostendimus, qui non paucis hodie sub splēdidi nominis umbra imponit. Hoc nostra refert Nosopone, nomen hominis, de quo narraui fabulam, scire nihil refert. Pertinet autē hoc et ad Ciceronis gloriā, cui uideo te supra modum fauere, cui quotquot usquā terrarū sunt eruditi merito fauent. Nam isti simij non solū officiūt adolescentiæ studijs ac moribus, uerum etiam ipsum Ciceronis nomen obscurant, cuius cognomine sese uenditant, quum nihil sint minus, quā Ciceroniani. Quēadmodum eximie pietatis uirum Benedictū infamant, qui se cultu tituloq; iactant Benedictinos, etiam illi qui uita propius ad Sardanapalum accedunt, quā ad Benedictum: et minime malitiosum hominē Franciscū, qui se huius cognomine iactitant, quū moribus Phariseos propius expriment quā Franciscū: et Augustinū, qui se ferunt Augustinenses, quū à doctrina simul ac pietate tanti uiri procul abhorreant: fortasse et Christum, qui præter titulū nihil habet illius: ita Ciceronis famæ labē aspergunt, qui nihil habent in ore, præter Ciceronē et Ciceronianos, quū nulli magis absint ab eloquentia Ciceronis. Mirum quo supercilio Thomæ, Scoti, Durandi similiūmq; barbariē execrentur: et tamen si res uocetur ad exactum iudicium, illi quum se nec eloquentes, nec Ciceronianos iactitant, magis Ciceroniani sunt, quā isti qui postulant haberi non iam Ciceroniani,

sed ipsi Cicerones. NOS. Monstri simile narras. BV. Non est monstrosa ueritas: qui mentitur, monstri simile dicit. Nonne fateris Ciceronis simillimum, qui de quacumque re dicit optime? NOS. Fateor. BV. Ad benedicendum due potissimum res conducunt: ut penitus cognitum habeas, de quo dicendum est: deinde ut pectus et affectus suppediet orationem. NOS. Ista quidem docent Oratius et Fabius, et alioqui citra autorem uerissima sunt: quare non conabor inficias ire. BV. Vnde igitur Ciceroniani nomine feret, hoc est, optime dicentis, qui de rebus loquitur, quas nec penitus intelligit, nec affectu pectoris prosequitur, ut ne dicam, quas plane negligit oditque. HYP. Id quidem perdifficile est. Qui possit enim pictor, quamuis probus artifex, effingere figuram hominis, quem nunquam attente contemplatus est, aut fortasse ne uidit quidem? Deinde uix impetres ab hoc artificum genere ut scite rem expriment, nisi delectentur argumento. BV. Illud igitur in primis curandum erat Ciceronianis, ut intelligant mysteria Christianae religionis, nec minore studio libros sacros euoluant, quam Cicero Philosophorum, Poetarum Iurisperitorum, Augurum et Historicorum euoluerat. His rebus instructus ille, fuit Cicero. Nos qui nostrae professionis, nec leges, nec prophetas, nec historias, nec interpretes attingimus, contemnimus etiam et horremus, qui tandem erimus Ciceroniani? Verum age, dicendum est apud Christianos, sed de re prophana, puta de creando magistratu, de matrimonio, aut de pangendo foedere, aut de bello suscipiendo: an his de rebus Christiani apud Christianos eodem modo dicemus, quo Cicero ethnicus loquebatur apud ethnicos.

An non

An non omnes uite nostre actiones conferende sunt ad Christi regulas? à quibus si tua recedat oratio, iam nec bonus orator, nec uir fueris bonus. Quod si is qui dicit nullum uerbum promit, nisi ex indice suo: quum res mortalium in diuersum commutata, nouas uoces inuexerint, quid hic faciet Ciceronianus, quum eas non reperiet, nec in M. Tullij libris, nec in suo elencho? Si reijciatur, quicquid non deprehenditur in libris illius, quum tam multi interciderint, uide quàm multa uitabimus ut barbara, que sunt à Cicerone prodita. Rursum quàm multa, quibus erat usus, si de rebus huiusmodi dicendum fuisset. Nusquam apud Ciceronem legimus, Iesu Christi, uerbi dei, spiritus sancti, aut trinitatis uocabulum, nec Euangelium, nec Euangelistam, nec Moysen, nec Prophetam, nec Pentateuchum, nec Psalmos, nec Episcopum, nec Archiepiscopum, nec Diaconum, nec Hypodiaconum, nec Acoluthum, nec Exorcistam, nec Ecclesiam, nec fidem, spem & charitatem, nec trium personarum eandem essentiam, nec hèresim, nec symbolum, nec septem Ecclesie sacramenta, nec baptismum aut baptistam, nec confirmationem, nec eucharistiam, nec sacram unctionem, nec poenitentiam, nec sacramentalem confessionem, nec contritionem, nec absolutionem, nec excommunicationem, nec ecclesiasticam sepulturam, nec missam, nec alia innumera, quibus constat omnis uita Christianorum. Hec nusquam nõ sunt obuia, quacumq; de re tentas dicere, ingerunt sese uel nolenti. Quid faciet? quò se uertet hic ille superstitiose Ciceronianus? An pro patre Christi dicet, Iuppiter opt. Max. pro filio dicet Apollinem, aut Aesculapium: pro uirginum regina dicet Dianam,

n 4

pro

pro ecclesia sacram concionem, aut ciuitatē aut remp. pro ethnico perduellem: pro heresi factionem: pro schismate seditionē: pro fide Christiana, Christianā persuasionem: pro excōmunicatione prosc̄ptionem: pro. excōmunicare, diris deuouere, aut quod nōnullis magis aridet, aqua & igni interdicerē: pro apostolis legatos, aut ueredarios: pro Romano Pōtifice flaminem dialē: pro confesseu Card. patres cōscriptos: pro synodo generali S. P. Q. reip. Christianae: pro episcopis, praesides prouinciarum: pro electione episcoporum, comitia: pro synodica constitutione, senatuscōsultum: pro summo pontifice, summum ciuitatis praefectum: pro Christo capite ecclesiae, summū reip. praesidem: pro diabolo sycophantam: pro propheta uatem aut diuinum: pro prophetijs oracula diuūm: pro baptismo tincturam: pro missa uictimam: pro sacerdote sacrificulum, aut sacrorum antistem: pro diacono ministrum aut cationem: pro gratia dei numinis munificentia: pro absolutione manumissionē. Vides ex innumera uocabulorū turba quantulam portionem attigerim. Quid hic faciet Ciceronianae phraseos candidatus? Vtrum ne tacebit, an ad hunc modū immutabit recepta Christianis uocabula? N O. Quid ni? B V. Fingamus igitur exemplum. Hanc sententiam: Iesus Christus, uerbum & filius eterni patris, iuxta prophetias uenit in mundum, ac factus homo sponte se in mortem tradidit ac redemit ecclesiam suam, offensiq; patris irā auertit à nobis, eiq; nos reconciliauit, ut per gratiā fidei iustificati, & à tyrannide liberati, inseramur ecclesiae, & in ecclesiae cōmunionē perseuerātes, post hanc uitam consequamur regnū coelorum: sic efferet Ciceronianus: Optimūq;

Maximūq; Iouis intepres ac filius, seruator, rex, iuxta uer-
 tum respōsa, ex olympo deuolauit in terras, & hominis as-
 sumpta figura, sese pro salute reip. sponte deuouit dijs ma-
 nibus, atq; ita concionem siue ciuitatem siue remp. suā asse-
 ruit in libertatem, ac Iouis optimi Maximi, uibratū in no-
 stra capita fulmen restinxit, nosq; cum illo redegit in gra-
 tiam ut persuasione munificentia ad innocentiam repara-
 ti, & à sycophantæ dominatu manumissi, cooptemur in ci-
 uitatem, & in reipublicæ societate perseverātes, quum fata
 nos euocarint ex hac uita, in diuinū consortio rerū summa
 potiamur. NO. Ludis tu quidem Bulephore. BVL. Ita
 me bene amet nostra ~~τῆς~~ rem seriam ago. Iam si usus
 uenerit, ut de difficillimis dogmatū nostrorum questionibus
 sit differendum, quantum lucis habebit disputatio, si ta-
 libus flosculis ornatus incedat sermo? Quid aliud quàm fi-
 mum ingeram materie tenebris? Quoties ad has salebras
 restitabit lector? Sed age liceat hætenus ludere Ciceronis
 imagine, quid fiet, ubi res poscet diuinarū scripturarū tes-
 timonia? An quum erit citandum aliquid ex decalogi præ-
 ceptis, tantum asscribam, recita legē? Quum pronuntian-
 dum erit constitutio synodi, asscribam, recita senatus con-
 sultum? Quum erit aliquid promendū ex prophetis aut a-
 postolis, asscribere sat erit, recita testimonū. Sic enim om-
 nino solet Cicero. Itaq; uitabo, ne dictionem Ciceronianam
 uerbis nō Ciceronianis contaminem? NO. Quid igitur?
 Num autor eris nobis sic loquendi quemadmodum scripse-
 runt Thomas & Scotus? BVL. Si melius dicit qui dicit
 aptius, sic de rebus sacris loqui præstiterat, quàm in his
 Ciceronem exprimere. Quanquàm est medium quiddam
 n s inter

inter Scotos, & Ciceronis simias. Nec statim male Latīnum est, quod apud Ciceronem non extat, qui, ut sepe iam dictum est, nec extat totus, & si totus extaret, non tractauit omnes materias, & si tractasset omnes illorum temporum, nostras res nec tractauit, nec nouit. Postremo quod ad sermonis proprietatē & elegantiam attinet, nec Ciceroni cedit M. Varro, & hac dote praefertur C. Caesar. Neq; enim M. Tullius fuit autor ac parens Romani sermonis, sed orator maximus, & in causarum ciuiliū actionibus primæ laudis: in alijs inferior nonnullis, in carmine frigidus, in uertendis Græcis parum felix, qualis futurus in cæteris incertum. Si mihi de matrimonio dicendū sit, cuius multo alia nunc est ratio quàm fuit olim, & de quo M. Tullius nihil memoriæ prodidit, num uerebor ex Aristotele, Xenophōte, Plutarcho, è diuinis libris, è Tertulliano, Hieronymo & Augustino sentētias ac uerba legere, ne cui uidear parū Ciceronianus? Item si de re rustica præcipiendum fuerit, fas non erit ex Virgilio, Catone, Varrone, Columella decerpere quæ placent? Si barbarū habetur, quicquid est nouum, & recens natum, nulla uox non fuit aliquando barbara. Quàm multa reperies apud ipsum Ciceronem noua, præsertim in his libris in quibus tractat artē rhetoricam, aut rem philosophicam. Quis ante Ciceronē audiuit beatitatem & beatitudinem? Quid apud Latinos sonat finis bonorum, quum apud illum significet summum bonum, aut id in quo quis statuit summam felicitatē? Quid nobis sonat uisum & uisio, species, præpositum & reiectum? Quid Latinis auribus sonat occupatio, quid contentio, quid superlatio, quid complexio, quid traductio, quid frequentatio

frequentatio, licentia, gradatio: quid status & cōstitutio, quid iudicatio, quid continens, quid firmamentū, quid demonstratiuum genus, quid inductio, quid propositū, quid aggressio, quid insinuatio, quid acclamatio, quid aliæ uoces innumerae, quas aut prius Latinis inauditas ausus est fingere, aut in eam significationē detorsit, quam populus Romanus nō agnoscebat. Hoc ille reclamante seculo non est ueritus facere, quū philosophorū Græcorum dogmata Latinis auribus traderet, & ut, quod erat in præceptis rhetorum, peculiaribus uocabulis in hoc proprie repertis explanaret, nonnullas peregrinas uoces ciuitate Romana donauit, Et nos piaculū admissum credimus, si rebus nouatis uocibus aliquot nouis utamur? Nulla est ars humana, cui nō concedimus ius utendi suis uocabulis: licet grammaticis dicere, supinum & gerundium: mathematicis sesquialteram, & superbipartientem: habēt agricola & fabri propria suarum artium uocabula, & nos cœlum terræ miscemus, si nostræ religionis mysteria suis uerbis explicemus? Voces aliquot Hebraicae, complures Græcicae (quoniam è Palestina, Asia minore & Græcia, primū ad nos demanauit Christiana philosophia) unā cū ipsis rebus inuectæ sunt, quod genus sunt, osanna, amen, ecclesia, apostolus, episcopus, catholicus, orthodoxus, hæreticus, schisma, charisma, dogma, chrisma, Christus, baptizo, paracletus, euangelium, euangelizare, euangelista, proselytus, catechumenus, exorcismus, eucharistia, symbolū, anathema. Nonnullas prisce Christianæ religionis antistes usurarūt, quo cōmodius possent de rebus tam sublimibus disserere, cuiusmodi sunt ὀμῶσι, quod nos con-

substantialis

substantialis uertimus, fides, gratia, mediator, & si quæ sunt alia, quæ antehac uel inaudita Latinis erant, uel non in eundem sensum usurpata. Num igitur tanti nobis erit dici Ciceronianum, ut de rebus, de quibus solis erat loquendum, prorsus sileamus: aut pro uerbis uel ab apostolis traditis, uel à maioribus repertis, & in hunc usque diem tot seculorum consensu receptis, abstinēbimus, alia quedam in illorum locum pro suo quisque arbitrio cōmīniscētes? Imò mel, piper, & sinapi cum suæ nationis uocabulis receperunt primum Græci, mox Latini: & nos fastidimus aliquot dictiōes quæ nobis cum illa cœlesti philosophia per Christum, per apostolos, per afflatos sacro spiritu partes, per manus tradite sunt, atque interim ad Ciceronem confugimus inde nutus sumpturi uoces, uidelicet ἐν τῇ φωνῇ μύρον, quod apud Græcos dici solet? Si quis nobiscum summo iure contendat citius diceret Ciceronis uerbis, figuris ac numeris, Christiane philosophiæ maiestatem fœdari. Verum istis non assentior: mihi placet in quauis materia nitor ac munda dices orationis. At nō ille dicit Ciceroniane, qui Christianus apud Christianos de re Christiana sic loquitur, quemadmodum olim ethnicus apud ethnicos de rebus profanis loquutus est Cicero, sed quemadmodum ille eo præditus ingenio quo tum erat, eo dicendi usu, ea rerum nostrarum cognitione, qua tum profanarum erat instructus, postremo sic inflāmatu studio pietatis erga remp. Christianā, quemadmodum tum uel gloria uel studio flagrabat in urbem Romanam & in maiestatem Romani nominis, dicturus esset hodie Christianus apud Christianos si uiueret. Hoc qui præstare ualet prodeat, & æquis animis feremus illum

dici

dici Ciceronianū, si tātopere ducitur huius amore cognominis. Ipse M. Tullius si uiueret hoc rerū statu, dei patris nomen nō iudicaret minus elegans, quàm Iouis opt. Max. Nec minus decoris putaret accedere dictioni, si subinde repeteret Iesum Christum, quàm si Romulum, aut Scipionem Africanū, aut Q. Curtium, aut M. Deciū. Nec minus splendidum existimaret ecclesiæ Catholicæ nomen, quàm patrum conscriptorum, quàm Quiritiū, quàm senatus populiq; Romani. Diceret nobiscum, fidem in Christum, diceret infideles, qui à Christo sunt alieni, diceret paracletū spiritum, diceret sanctam trinitatem. Quod dico probabilibus argumentis colligi potest. Num illum deterruit elegantie studium, quo minus in Philippicis dum præit formulam senatus cōsulti, utatur uerbis solēnibus magis quàm Latinis? An nō in Topicis utitur uerbis iurecōsultorū longe alienis à phrasi rhetorica? An ille fastidisset uerba nostræ philosophiæ peculiaria? NO. Mihi quidem uideris satis feliciter declamare. BV. Ad hæc, nonne gratia sermonis bona ex parte pēdet ex condituris & allusionibus? At M. Tullius unde sumit hæc condimenta? Nōne ex Homero, Euripide, Sophocle, Ennio, Lucilio, Accio, Pacuuius, Neuius; tum ex philosophorū & historicorum libris? NO. Nimirum sine his ornamentis sordida ac triuialis est oratio, Hæc ceu gemmæ flosculiue intertextæ, reddunt admirandum quod scribitur. BV. Quid si nos eadem petamus ex Virgilio, Flacco, Ouidio, Seneca, Lucano, Martiale, num hac parte dissimiles erimus Ciceronis? NOS. Istiuc concedunt, licet ægre. Habet enim apud Ciceronem nescio quid maiestatis antiquitas eorum quorum dicta res fert?

fert. BVL. Qui fit igitur ut nos existimemus totā orationem conspurcatam, si condimenta, quæ Cicero petebat ethnicus ab ethnicis, nos ex antiquissimis prophetis, Mo-
se, Psalmis, Euangelicis & Apostolicis literis petamus? Admirandam quandā gemmam appositam existimamus, si quod Socratis dictum admiscuerimus orationi: & maculam accessisse credimus, si quid admixtū erit è prouerbijs Solomonis? An præ Socrate nobis putet Solomon? Si quid ex Pindari, Flacciū dictis fuerit interiectum, splendet oratio: & sordescit, si quid è sacris psalmis apte fuerit attextum? Pondus ac maiestatem additam arbitramur orationi, si quam Platonis sententiā inseruerimus, & plurimū gratiæ decessisse uidetur, si quam Christi sententiā ex Euangelicis literis addiderimus? Vnde hæc tam præpostera iudicia? An Platonis sapientiā uehemētius admiramur quā Christi? An libri spiritus cœlestis afflatu proditi sordēt nobis præ scriptis Homeri, Euripidis, aut Ennij? Quin misissam hic faciamus spiritus sacri mentionem, ne uideamur diuina cū humanis conferre. Historia, si fidem detrahas, ne nomen quidem historiæ meretur. Hic mihi confer, si libet, fabulosum Herodotum cum Mose: confer historiam orbis conditi, exitus ab Aegypto cum Diodori fabulis: confer libros Iudicum & Regū cū Tito Liuiō, qui non raro secū ipse disidet in rerum gestarum narratione, tantū abest, ut nusquā aberret à uero: confer Platonē cum Christo, Socratis ἐρωειῶς, cū Christi cœlestibus oraculis: cōfer psalmos nihil humani spirātes cum Pindaricis adulationibus: confer Solomonis canticum cū Theocriti nenijs, siue personas spectes, siue rem, nihil simile. Habet diuina sapientiæ suam

suam quandam eloquentiam, nec mirum si nonnihil diuer-
 sam à Demosthenica, seu Ciceroniana, quum alius cultus
 deceat summi regis uxorem, alius gloriosi militis amicam.
 Hoc dicturus eram si quis uerba cū uerbis, figur as cū figu-
 ris, numeros cū numeris incipiat cōparare. An dulcius so-
 nat auribus nostris, Thessala tempe, quàm mons Sion? An
 iucūdius est auribus nostris, Socrates Sophronisci filius,
 quàm Iesus dei filius deus? Quis magis blanditur auribus
 nostris Annibal Pœnorum imperator, quàm Paulus gen-
 tium doctor? Si personas aestimes, ille Romano imperio mo-
 liebatur exitium, hic salutiferam philosophiam inuexit. Si
 uoces cōferas, queso quid interest? H Y. Si uerū fateri uo-
 lumus, nihil nisi quod apud homines plurimum ualeat, uel
 que semel occupauit animum persuasio, uel penitus hausta
 imaginatio. Hoc accepimus, hoc penitus insedit animis no-
 stris, uoces illas esse politas ac splendidas, has inancenas
 & barbaras. B V. Rem acu tetigisti. Sed quæ res isthuc
 persuasit animis nostris? H Y. Nescio. B V. Res ipsa?
 H Y. Non opinor. B V. Vis eloquar, quod uero uerius
 est? H Y. Per me quidē impune. B V. Huius expecto uocē.
 N O. Vtere iure quod stipulanti cōcessimus. B V. At ue-
 reor ne parū uideatur Ciceronianum quod dicturus sum.
 N O. Hic nihil refert. B V. Paganitas est, mihi crede No
 sopone, paganitas est, quæ ista persuadet auribus atq; ani-
 mis nostris: titulo dūtaxat sumus Christiani. Corpus aqua
 sacra tinctum est, sed illota mens est: frons cruce signata
 est, animus crucem execratur: Iesum ore profitemur, sed
 Iouem opt. Max. & Romulū gestamus i pectore. Alioqui
 si uere, quod dicimur, essemus, quod tandem sub sole no-
 men

men oportuit uel cogitationibus, uel auribus nostris esse iucundius nomine Iesu, per quem à tantis malis crepti, cuius gratuita benignitate ad tantam dignitatem uocamur, ad æternam felicitatem inuitamur: ad cuius mentionem contremiscunt impij spiritus, generis humani plusquàm capitales hostes: ceruices ac genua submitunt æthereæ mentes. Quod tam efficax est, ut ad huius inuocationem fugiant demones, cedant immedicabiles morbi, reuiuiscant mortui: tam blandum & amicum, ut nulla sit tam acerba calamitas, quin magno solatio leniatur, si Iesum ex animo nomines. Et hoc nomine persuademus nobis sordidari nitorem orationis, quum Annibal & Camillus mera sint orationis lumina? Eijciamus, reuellamus, proflugemus ex animo paganitatem hanc, peccus uere Christianum ad lectionem adferamus, & uidebimus lucidissimam stellam additam orationi, quoties Iesu Christi nomen fuerit insertum: eximiam accessisse gemmam, quoties uirginis matris, quoties Pauli Petriq; nomen admiscebitur: multum decoris accessisse, quoties ex diuinarum literarum adytis, quoties è spiritus sancti lecythis ac myrothecis, sententiam uiderimus interiectam, modo in loco, modo ex animo, multoq; plus dignitatis adiunctum dictioni, quàm si ex Ennianis aut Accianis scriptis decem milia dictorũ, que in illis habetur uenustissima, fuissent addita. HYP. Isto sanè pacto uitatur, ne quid hæreseos in simulët theologi. B. Iam si quid est ornatus in tropis ac schematis, id totũ est nobis cū Cicerone cõmune: rerum maiestate, fideq; lōge sumus illo superiores. Tantũ de uocibus iponit nobis imaginatio pagánica, fallit affectus parũ Christianus, ideo putët nobis que suapte natura sunt

tura sunt pulcherrima, quia nō amamus, utinā non odissimus. Ut enim, iuxta Theocriti sententiam, amanti pulchra sunt & ea quae pulchra nō sunt, ita nihil est odio non deforme. Veniam ad allusiones, quas si tollas, scis ipse quantum Veneris decedat orationi. Quorū hic nobis uehementius blanditur, si quis significans aliquem indecenter admixtum alieno gregi, dicat, uidiſſes corchorum inter holera, quā si dicat, uidiſſes Saulem inter prophetas: aut si significans quippiam non in loco factū dictūmue, dicat, in lenticula unguentū, quā anulum aureū in nare suilla: aut si significans, nō fortune sed bonae conscientiae nitendum esse, dicat, in sacrae ancorae praesidio spem esse reponēdā, quā si dicat, solidae petrae innitendum. Aut si quis uolens boni uiri partes esse, alienis inseruire commodis potius quā utilitatis propriae rationem habere, dicat, nihil minus deſcet Christianum hominē, quā Aspēdium agere citharcedum, quā si dicat ad Pauli dictū alludens, magis esse spectandum quid liceat quā quid expediat. Haec si persequi laborem, iusti uoluminis res fit: indicaſſe sat habeo. Quā inhiamus, quā stupeſcimus si quod ueterum demoniorum simulacrum, aut etiam simulacri fragmentum nacti fuerimus, & Christi ac diuorum imagines uix aequis oculis aspiciamus. Ut admiramur epigramma, seu epitaphium in corroso saxo repertum: Luciae coniugi clarissimae, ante tēpus extinctae, Marcellus posuit dijs manibus sacram: ō me infelicem. Quorū uiuo? In huiusmodi quum saepenumero nō solum sensus inepti & paganici, uerū etiam insignes reperiantur solœcisimi, tamē ea exosculamur, ueneramur ac propemodum adoramus antiquitatē, & apostolorum

o

stolorum

stolorū reliquias deridemus. Si quis qd proferat ex duodecim tabulis, quis non iudicet sacratissimo loco dignum? Et leges digito dei tabulis inscriptas, quis nostrum ueneratur, quis exosculatur? Quam habemus in delitijs Herculis, aut Mercurij, aut Fortunæ, aut Victoriæ, aut Alexandri Magni, Cesarisūe cuiuslibet simulacrum nomismate expressum, & ueluti supersticiosos ridemus, qui lignum crucis, qui triadis ac diuorū imagines inter res charas habent. Si quando Romæ conspiciatus es Ciceronianorum $\mu\sigma\sigma\epsilon\alpha$, recole quæso, nunc ubi uideris imaginem crucifixi, aut sacre triadis aut apostolorū, paganismi monumentis plena reperies omnia. Et in tabulis magis capit oculos nostros Iupiter per impluuium illapsus in gremium Danaës, quam Gabriel sacre uirgini nuntians cœlestem conceptum: uehementius delectat raptus ab aquila Ganymedes, quam Christus ascendens in cœlum: iucūdius morantur oculos nostros expressa Bacchanalia, Terminaliæue, turpitudinis & obscœnitatis plena, q̄ Lazarus in uitā reuocatus, aut Christus à Ioāne baptizatus. Hæc sunt mysteria, quæ sub Ciceroniani nominis uelo teguntur. Mihi crede, p̄ speciosi tituli prætextū insidiæ tenduntur simplicibus, & ad fraudē idoneis adolescentibus. Paganitatem profiteri nō audemus, Ciceroniani cognomen obtēdimus. At quāto satius esset uel mutos esse nos, quā in hūc affectum uenire? NOS. Expectabam ut adiuuares conatus nostros. Cæterum nescio quo modo dilapsus aliō, labefactas animum meum, ne pertendam quod aggressus sum. BVL. Iam dixi & repeto, non retraho animū tuū à præclaris cœptis, sed ad ea quæ sunt optima surrigo. Neque enim

enim hæc ideo cōmemorata sunt, quod arbitrer te talibus affinem affectibus: sed illud pro mea uirili molior, ut feliciter affectemus Ciceronianā eloquentiam, ne sedulo quidem sed parum rectis iudicijs id agentes, nihil aliud assequamur, quàm ut dū ualde studemus haberi Ciceroniani, nihil minus simus quàm Ciceroniani, si modo perpetuum esse pateris quod donasti, Ciceronis esse quàm optime dicere: ac ne bene quidem dicere, qui nō dicat apte: tū frigidam ac mortuam esse dictionem, quæ non profisciscatur è pectore. NOS. Qui fiet igitur ut reddamur aliquando germane Ciceroniani? Neque enim grauabor tuum sequi cōsiliū, si quod habes meo rectius. BVL. Hic est quod nobis optare, quod te monere possim, præcrea non multum. Ingenium ac naturam Ciceronis optare possum nobis, dare non possum. Habent singula mortalium ingenia suum quiddam ac genuinum, quæ res tantam habet uim, ut ad hoc aut illud dicendi genus natura compositus, frustra nitatur ad diuersum. Nulli enim bene cessit θεομοχία, quemadmodū Græci solent dicere. NOS. Scio quod dicis, non indiligenter admonere Quintilianum. BVL. Sit igitur hæc admonitio prima, ne quiuis sese addicat ad exprimendum Ciceronem, cuius genius uehementer abhorreat à genio Ciceronis: alioqui monstri similis euadet, qui quum à sua natiua forma recesserit, alienā tamen nō assequatur. Illud igitur in primis inspiciendū est, ad qd' dicēdi genus te natura firxerit. Etenim si qua fides astrologis, nemo temere fortunatus est in eo, à quo genesis abhorret. Qui musis natus est, nunq̄ felix erit in bello. Qui bello natus est, nunq̄ scribet felicia poëmata. Qui coniugio natus

o x est,

est, nunq̄ erit bonus monachus. Qui agriculturae natus est, nunq̄ huic erit aula prospera: & cōtrā. NOS. Atqui nihil est quod nō expugnet labor improbus. Videmus arte humana lapidē uerti in aquam, plumbū in argētum, es in aurum, cura plantas exuere syluestre ingenium. Quid uetat quo minus & hominis ingeniū arte & usu transformetur? BVL. Naturāabilem adiuuat cura, leuiter abhorrentem cōciliat, & corruptam emendat: at prorsus ab horrentem & ad diuersa cōpositam, frustra uexes ò Nosopone. Equus discit in gyrum circumagi, discit incessum gradarium: at frustra bouem duxeris ad ceroma, frustra canem uocaris ad aratrū, frustra bubalū ad equestre certamen. Aqua fortasse uertitur in aërem, aër in ignē, si quis omnino ignis est elementaris: sed terra nunquam uertitur in ignē, nec ignis in aquā. Nec est necesse affectare similitudinem, si cōtingat esse parem, aut certe propinquum, licet dissimilem. Quid dissimilius quàm smaragdus & pyropus, & tamen precio gratiaq; pares sunt. Dissimilis est rosa lilio, diuersus odor, & tamen uterque flos alterum æquat. An non sæpe uidisti duas puellas facie dissimili, sed ambas ea forma, ut excellentia factura sit ambiguum delictum, si cui detur optio? Nō statim melius est, quod ad Ciceronis imaginem propius accedit, quemadmodum antea dicere cœperamus, nullum animal omnibus membris propius ad hominis figuram accedere quàm simiam, adeo, ut si uox accederet, homo uideri possit: nihil autem homini dissimilius esse quàm pauum aut cygnum, & tamen cygnus, opinor, aut pauus esse malles quàm simius. HYP. Ego uel camelus esse malim aut bubalus quàm simiorum.

formo

formosissimus. BVL. Dic mihi Nosopone, utrū tibi dari malles uocem lusciniæ an coccyis? NOS. Lusciniæ. BVL. Et tamen coccyx propius accedit ad uocem hominis. Vtrum malles cum alaudis canere, an cū coruis crociari? NOS. Cum alaudis canere. BVL. Et tamen coruorum uox similior est humanæ. Vtrū malles cum asinis rudere, an cum equis hinnire? NOS. Cum equis hinnire, si ad alterutrum adigat fātorum necessitas. BVL. Et tamē asinus ueluti conatur humano more loqui. NOS. At opinor meā Mineruam nō usq; adeo auersam esse ab ingenio Ciceronis. Proinde quod naturæ deest, absoluet meditatiō. Quare fac absoluas, quod admonendum existimas. BVL. Recte facis quod in uiam reuocas, nā aliō dilapsurus erat sermo meus. Summa est, ut quod cupimus, uere faciamus, hoc est, totum Ciceronem exprimamus, qui nec in uerbis, nec in formulis, nec in numeris, nec in scriptis totus est, imō uix dimidiatus, ut antè satis declaratum est. NOS. Vbi igitur totus? BVL. Nusquam nisi in seipso. Quod si totū uis exprimere Ciceronem, teipsum nō potes exprimere. Si teipsum nō exprimis, mendax speculum tua fuerit oratio, nihiloq; minus absurdum uidebitur, quā si coloribus oblita facie te pro Nosopono Petroniū esse simules. NOS. Aenigmata loqueris. BVL. Dicā crassius, ineptiunt qui se torquent in hoc ut Ciceronē istis rationibus totū exprimant, quod fieri nec potest, si expediat: nec expedit si fieri possit. Sic autē totus exprimi pōt, si uirtutes illius nō easdē reddere cōtendamus, sed pares ad illius imitationē exprimere, aut, si licet, etiā uincere. Siquidem fieri pōt, ut Ciceronianus sit maxime, q Ciceroni sit dissi-

millimus, hoc est, qui optime aptissimeq; dicat, quum diuerfarōne dicat, nimirum: rebus iam in diuersum cōmutatis, ueluti si quis scē pingere uelit, quē Apelles pinxerat adolescentē, hoc ipso fuerit Apelli dissimilis, si iam alium factum, uelit eodē modo pingere. HYP: Sphinge dignū ænigma, ut hoc ipso dissimilis sit aliquis, quo similis est. BVL. An nō id usu ueniret, si quis eo modo caneret in funere, quo Hermogenes canere solet epithalamia: aut ea gesticulatione causam diceret apud Areopagitas, qua saltare Roscius solet in Teatro? Verū hæcenus licebit affectare Ciceronis similitudinē, si iisdem uestigijs ad eloquentiæ palmā cōtendamus, quibus ille peruenit. NOS. Quibus? BVL. Num ad unius imitationē semet addixit? Nequaq; sed ex præcipuis qd' in quoq; esset aptissimū exprimere studuit. Hic primus erat Demosthenes, nō solus: nec hunc ita sibi proposuit, ut totū exprimeret, sed ut cōgrua seligeret: nec sic ut sequi cōtētus esset, sed ut delectu quædam prudens uitaret, nōnulla corrigeret: quæ uero probabat sic amularetur, ut præire cōtenderet. Ad hæc pectoris sui penū affatim expleuit omnium disciplinarum autorum, ueterum ac nouarum rerum cognitione: suæ ciuitatis familias, ritus, instituta, leges, edicta, plebiscita diligenter ediscebat. Nec solū studiose uersabatur in adytis philosophorū, uerum etiā in secessus Musarum se subinde recipiebat, ab alijs pronuntiationem, ab alijs gestum disciebat. Hæc qui faciet eadē, dissimillimus euadet M. Tullio, paria qui faciet aut similia, is Ciceroniani cognomē promerbitur. NOS. Dic aliquanto dilucidius. BVL. Qui pari studio sese exercebit in cognitione philosophiæ Christianæ,

stiane, quo ille se exercuit in prophana: qui eo affectu im-
bibet psalmos & prophetas, quo ille hausit poetarū libros:
qui tantā uigilantia studebit cognoscere apostolorū decre-
ta, ecclesiæ ritus, primordia, progressum ac deliquū rei-
pub. Christianæ, quāta ille laborauit, urbis Romane pro-
uinciarū, municipiorū & sociorū, iura legesq; perdisce-
re. Tum qui quod his omnibus studijs cōparatum est, ad
res præsentes accōmodabit, is poterit aliquo iure Cicero-
niani cognomē ambire. NOS. Ist hæc omnia tua nō uideo
quorsum pertineāt, nisi ut Christiane loquamur, nō Cice-
roniane. BVL. Quid? num tibi Ciceronianus est, qui nec
apte dicit, nec intelligit res, de quibus uerba facit? NOS.
Nequaq;. BVL. At huc pertinent illorum studia, qui nūc
Ciceroniani uolūt haberi. Id ne nobis usu uentat disquiri-
mus. Nec ulla res uetat quo minus idē & Christiane di-
cat & Ciceroniane, si modo fateris eum Ciceronianum,
qui dilucide, copiose, uehementer & apposite dicat p rei
natura, proq; temporū ac personarum cōditione. Quidā
enim benedicendi facultatem nō artem esse uoluerunt, sed
prudentiam. Et ipse M. Tullius in Partitionibus elegāter
definit eloquentiam, copiose loquentē sapientiam. Nec du-
bitandum quin hoc eloquentiæ genus ipse sectatus sit. Ab
hac formula, deus bone, quātum absunt isti, qui de rebus
tota ratione diuersis, quas ipsas nec intelligūt, nec amant
more Ciceronis uolunt dicere. Quod aut nobis sordidum
ac solœcū uidetur, qcquid à Cicerone dissonat, pernicio-
sum ac mēdax animi nostri somniū est, procul à nobis re-
legandū, si uelimus hoc laudis ferre inter Christianos, qd'
Cicero tulit apud suos. Scribēdi recte sapere est & prin-
cipium

cipium & fons, ait ille Criticorū acutissimus. Fons igitur eloquentiæ Ciceronianæ quis tandem est? Pectus opulenter instructum uaria rerum omnium cognitione, præsertim earum, de quibus institueris dicere: pectus artis præceptionibus, tū multo scribendi dicendiq; usu, diutina meditatione præparatū: & , quod est totius negocij caput, pectus amans ea quæ prædicat, odio prosequens ea quæ uituperat. His omnibus cōiunctū oportet esse naturæ iudiciū, prudentiam & cōsiliū, quæ præceptis cōtineri non possunt. Hæc unde te rogo, suppetunt istis, qui nihil legunt præter Ciceronem, qui unū hunc student Nocturna uersare manu, uersare diurna? NOS OP. Atqui nō inscite dictum est, qui diutius in sole uersati sunt, colorē ducere, & qui diutius in taberna aromataria cōsederint, odorem loci secum ferre quum discedunt. BVL. Mihi uero perplacet ista similitudo. Tincturam modo cutis secū ferunt, & mox euanescentem aurulam. Hac gloria qui cōtenti sunt, desiderant quātum libet in myrothecijs aut rosarijs Ciceronis, apricentur in illius sole. Ego malim si quid est bonorum aromatum demittere in stomachum, traicere in uenas, ut non solum uicinos odore leui aspergam, sed totus incallescā ipse, uegetiorq; reddar, ut quoties res postulat, prodeat uox quæ sani beneq; pasti hominis uideri queat. Ex intimis enim uenis, nō in cute nascitur oratio, quæ moratur auditorem, quæ mouet, & in quemuis habitum animi rapit. Non hæc eò dico, quod ex Ciceronis libris medicamentum aut pœnitēdam rerum cognitionē colligi existimē, sed quod ad parandam orationis opulentiam in quouis argumentum solus non sufficiat. Quid igitur superest, nisi
ut ipsam

ut ipsam etiã Ciceronis imitationem ex ipso discamus Ciccrone? Sic illum imitemur, quemadmodum ipse est alios imitatus. Si totus in unius lectione defedit, si se ad unius præscriptum addixit, si potiozem habuit uerborum quàm rerum curã, si non nisi nocte concubia scripsit, si se totum mensem in una torfit epistola, si quicquàm putauit eloquẽs quod ad res nõ congrueret, faciamus eadẽ ut Ciceroniani simus. Sin hæc disident plurimum ab exemplo Ciceronis, illius exemplo pectus supellectile rerum cognitu necessariarũ expleamus, ac prima sit sententiarum cura, deinde uerborum, & uerba rebus aptemus, nõ contrã: nec inter dicendum usquàm oculos à decoro dimoueamus. Ita demũ uiuida fuerit oratio, si in corde nascatur, non in labijs nãtet. Artis præcepta non ignoremus: conferunt enim plurimum ad inuentionẽ, dispositionem, tractationem argumẽtorum, & uitanda, quæ uel supersunt, uel officiant causã: sed quum erit agẽda causa seria, primas teneat cõsiliũ. Quanquàm & in fictis causis, quæ exercitationis gratia tractantur, conducit ueris esse simillima quæ dicũtur. Cicero scripsit animũ Lelij spirare in scriptis illius. Stultum est autem hoc conari, ut alieno scribas stomacho, desq; operã ut in tuis scriptis spiret animus M. Tullij. Concoquendum est, quod uaria diutinaq; lectione deuoraris, meditatione traiciedum in uenas animi, potiusquàm in memoriam aut indicem, ut omni pabulorum genere saginatũ ingeniũ ex sese gignat orationẽ, quæ nõ hũc aut illũ florẽ, frondem, gramẽn ue redoleat: sed indolem affectusq; pectoris tui, ut qui legit non agnoscat fragmenta è Cicrone decerpta, sed imaginem mentis omni genere doctrinarum

o s expleta.

expletæ. Neminem priorũ nõ legerat Cicero: quid quisq; probandum aut reprehendendũ habcret, diligenter expẽderat. At neminem illorũ proprie agnoscas in Cicerone, sed iam mētis ex omniũ sentētijis uegetata. Si te parũ mouet exemplum amasij tui, cõtemplemur exempla nature. Apes num ex uno frutice colligunt mellificij materiam? An potius ad omnes florum, herbarum, fruticum species mira sedulitate circũuolant, frequenter è longinquo petentes quod condant in aluaria? Nec statim mel est quod adferunt, fungunt ore uisceribusq; suis liquorẽ, ac in ipsas transformatum rursus ex sese gignunt, in quo nõ agnoscas, nec floris, nec fruticis delibati saporem, odoremue, sed apiculae foetum ex omnibus illis temperatum. Iam nec iisdẽ frondibus pascitur capellæ, quo lac illis modo cognatum reddant, sed omni frondium genere saginatur: Itaq; nõ succũ herbarum, sed lac ex illis transformatum referunt. NOS. Refert tamen, unde mellis succum colligat apis, aut quæ fronde satientur capellæ. Siquidem ex taxo toxica mella conficiunt, nec idẽ erit sapor lactis è capella quernis frondibus & saliginis pastæ. Veniamus ad artifices. Qui laudem præclaram ambiunt in arte statuaria graphicæ, num ad unius tantum manus æmulationem addicunt sese? An potius quod in quoque delectat, id arripiunt ad artis absolutionem, sic imitantes ut contentur si queant antecire. Quid architectus parans insignem aliquam domum absoluerit, num ex unis ædibus sumit omnia? Non opinor, sed cum iudicio deligit è plurimis, quod conspexerit esse felix. Alioqui nihil egregiæ laudis uidebitur assequutus, si spectator agnoscat hoc aut illud ædificium imitatione redditum

redditum esse. Et tamen hic tolerabilius sit seruisse exem-
 plari quàm in oratione. *Que ratio est igitur, nos tanta su-
 perstitutione uni Ciceroni addictos esse? Bis autem peccant
 qui nõ solũ assident uni præscripto, uerum etiã nullis artis
 rhetoricæ præceptionibus instructi, nec aliũ legunt quàm
 Ciceronem, nec aliud quàm legũt. Quid enim cõfert oculos
 in Ciceronem habere fixos, nisi admoueas artifices oculos?
 Quid enim mihi profuerit graphices ignaro, si totos
 dies spectem Apellis aut Zeusi dis tabulas? Verum ubi di-
 diceris recte dicẽdi præcepta, ubi deinde peritus quispiam
 artifex indicarit tibi in aliquot Ciceronis orationibus, in
 quibus plurimum artis expressit, colorem et statum, tum
 propositiones feliciter inuentas: tum harũ ordinem, par-
 titionem, tractationem, locupletationẽ, absolutionẽ, totius
 orationis in proœmio semina, tum coagmentationem sin-
 gularum partium: Ad hæc consilium iudiciumq; , quod
 animaduerti potest, arte præcipi non potest: Item pru-
 dentiam oratoris, quid quo loco posuerit, quid quare
 omiserit, quid in quem locum distulerit: Tum quibus ra-
 tionibus tractet affectus utriusq; generis: Postremo lucẽ,
 copiam, ornatum sermonis, tum mira perspicies in Cice-
 rone, quæ non perspicit sedulus ille contẽplator. Nõ enim
 imitatur artẽ qui non intelligit, nec intelligit nisi artifex.
 Arte confectum opus interdum nonnulla uoluptate delinit
 et eos, qui artis sunt imperiti, sed quantum est quod ille
 uidet? NOS. Et artem unde petes rectius quàm à Cice-
 rone? BVL. Fateor, nemo tradidit felicius, nemo usus
 est absolutius, sed tamẽ accuratius præcepit Quintilianus,
 atq; etiam compiosius, qui non præcepta modo propo-
 nit, uerum*

nit, uerum etiam elementa, progressum, rationem, usum, exercitationem ponit ob oculos, non pauca adijciens, quæ M. Tullius uel prætermisit, uel obiter attigit. Quod genus sunt de ratione cõcitandorum affectuum, de generibus et usu sententiærum, de modis amplificandi, de inuentione propositionũ, de partiendis ijsdẽ ac digerendis, de trãsmigratione et concursu statuum, de modo legẽdi, imitandi, scribendi. Verum præceptiones ut ignorari non oportet, ita nõ cõducit in his consensescere, quorũ anxia obseruatio facit ut peius dicamus, quam in hoc reperta sit artis ratio ut bene dicamus. Index ille peritus, multo plus cõtulerit, quàm præceptiones. Id conati sunt nõnulli tum apud Græcos, tum apud Latinos, sed, mea sententia, nõ admodũ feliciter. Cauendum est igitur ô Nosopone, ne, quod isti faciunt, uix degustatis præceptionibus, tantũ assiduitate legendi Ciceronẽ, cõfidamus nos fore Ciceronianos. Nã hi si quid assequuntur Ciceronis, præter summã cutẽ, umbrã et aurã modo quandã nihil assequuntur. NOS. Tales esse permultos haud inficior Bulephore, nec mihi placuit unquam illorũ ratio. BVL. Nec tua causa hæc moneo, mihi et Hypologo canitur hæc cantio, nũc et illud æq̃ iudicijs expẽdamus uir amicisime: Primũ an deceat nos, deinde nõ operæ precii sit tãtis uigilijs emere Ciceroniani cognominis honorẽ? NOS. Nihil honestius. Quod autẽ honestũ, idẽ nõ potest nõ esse decorũ. BVL. Vt de decoro disquiramus. Fateris opinor M. Tullij dictionem nõ placiturã fuisse seculo Catonis Censorij, quippe cõptiorẽ magisq̃ lasciuietẽ quàm illius ætatis moribus cõueniebat. Frugalis erat uita, frugalis erat oratio. Quin et ea etate qua uiuebat

qua uiuebat Cicero, nō deerant uiri priscam illā seueritatē adhuc spirantes, ueluti Cato Vticensis, & Brutus, & Asinius Pollio, qui seuerius quiddā, minus theatricū, magisq; masculū requirerent in Ciceronis eloquentia, & tamē illis temporibus eloquētia florebat, ut quum maxime, tum in populari cōuentu, tum in confessu patrū, tum in iudicijs, adeo ut ornāmēta iucunditasq; dictionis & expectaretur & exigeretur à iudicibus. Quod igitur parum uirile duccebatur in Cicerone, nū putas decorū uideri Christianis, quorum omnis uita magis spectat ad bene uiuēdum, quàm ad ornate comptēq; dicendū: à quorum moribus oportet plurimum abesse, quicquid ad fucos & scenicā delectationem accedit? Sed fac esse decorū, Quos fructus speras tātis pares sudoribus? Finis totius huius studij est, persuadere. At quanto hic erat potētior Phocion quàm Demosthenes, Aristides quàm Themistocles, quanto efficacior Cato quàm Cicero, qui reos nōnunquā grauabat suo patrocinio, accusatione subleuabat. Nihil hic moror illa magnifice sanè dicta, Pulchrius est esse Phidian, quàm scriuariū aut coquum, quum horum opera magis necessaria sint reip. quàm signa Phidiæ. Pictorum ac statuariorum ars delectandis oculis reperta est, id ubi prestitit, absoluit munus. Eloquentia quæ nihil aliud quàm delectat, non est eloquentia, nimirum in aliud reperta, quod nisi prestat, nec decora uideri debet bono uiro. Verum ut olim fuerit utilis eloquentia Ciceronis, hodie quis est illius usus? An in iudicijs? Ibi res agitur articulis ac formulis, per procuratores & aduocatos, quiduis potius quàm Ciceronianos apud iudices, apud quos barbarus esset Cicero. Neque multo

multo maior usus in concilijs, ubi singuli paucis aperiunt quod uidetur, idq; Gallice, aut Germanice. Maxime uero res hodie per consilium, quod arcanum uocant conficiuntur: ad id uix tres homines adhibentur, illiterati ferè: reliq; licet cōsultare. Iam etiā si res agerētur hodie Latine, quis ferret Ciceronem ea perorantē quæ dixit in Verrē, in Catilinam, in Clodium, in Vatiniū testem? Quis senatus tam ociosus, tam paties, ut perpeffurus sit orationes quas dixit in Antonium, quum in his tamē senilior sit, minus redundans, minus exultans eloquētia? Itaq; cui tandē usui paramus hāc operosam Ciceronis eloquētiā? Num concionibus? Vulgus Ciceronis linguā nō intelligit: & apud populum nihil agitur de rep. Sacris uero cōcionibus minime cōgruit hoc dicendi genus. Quis igitur superest usus, nisi forte in legationibus, quæ Romæ præsertim Latine peraguntur, ex more magis quàm ex animo, & magnificētia causa potius quàm utilitatis gratia. In his enim ferè nihil agitur rei seriæ, in laudibus eius ad quē mitteris, in testificatione beneuolētia illius à quo mitteris, & in locis quibusdam uulgaribus cōsumitur omnis oratio. Quid multatis: Totum hoc eius generis est, ut rem magnam præstiteris, si speciem adulationis uitaris, quum ipsam adulationem non liceat. Frigidius etiam est, quod huic ex more respondetur, inter dum non sine graui tædio prolixæ dictionis, nonnunquàm & pudore illius qui laudatur immodice: sæpe dicentis non pudore tantum, sed & periculo, dum sudat recitans quæ edidicit, dum hæret, dum sibi aliquoties excidit, uel obliuione, uel animi perturbatione. Quid autem admirationis habeant tales orationes, quum ferè qui

qui recitat, ab rhetore quopiam elaboratam edidicerit, ut ad oratorem nostrum nihil redeat laudis præter recitandi fortitudinē. Hic itaq; præter salutationis officiū nihil agitur, quod est serū, priuatim literis & Gallicis colloquijs peragitur. Quod igitur theatrū petet noster Ciceronianus? Scribet epistolas Ciceronianas. Ad quos? Ad eruditos. Paucissimi sunt, & hi nihil morantur Ciceronianam phrasim, modo sit sana, prudens, munda, doctaq; oratio. Ad quos igitur? Ad quatuor Italos qui se nuper iactare cœperunt Ciceronianos, quum ut ostensum est, nihil sit Ciceroni dissimilius: uixq; tenuem umbram habeāt Ciceronis. Quod ipsum quicquid est, si minimo constaret, si præsto esset ultro, si nō officeret maioribus cōmodis, fortasse nō esset reiiciendum. Nunc fac rationem tecū in eas, num hoc laudis sit tot uigilijs, tot sudoribus redimēdum, non sine periculo ualeitudinis, ut à quatuor ineptis Italis adolescentibus recipiaris in catalogum Ciceronianorum.

N O S. Non probas bene dicendi studium? **B V L. M.** Tullius nō regrit à philosopho eloquentiā. An quenquā existimas inter ethnicos philosophos tam seuerum, ut putes cuius Christiano præferendū? **H Y P.** Imò tota Græcorum philosophia præ philosophiā Christi somnium est ac nugamentum. **B V L.** Qua igitur fronte nos exigimus à Christiano Ciceronianam eloquentiam, hoc est & inimitabilem, & quā ethnici uiro graui uix decorā existimant? Nec statim male dicit, qui secus dicit quā Cicero dixit. Nec bene dicit qui non dicit apte. Ad hæc inutilis est armatura, quæ quum tantū ad ostentationē ualeat, nec ad manū est, ubi res uirum postulat. Interdum res urget,
ut eodem

*ut eodem die uiginti scribamus epistolas. Quid hic faciet
 meus Ciceronianus? Ad hæc quotus quisq; nunc est, qui
 Ciceroniana phrasi capiatur? Quid quod Cicero uariius
 est in dicendo? Alius est, quum sermone remisso placidoq;
 docet philosophiã, alius in actionibus causarum, alius in
 epistolis, in quibus serè neglectus est & illaboratus ser-
 mo, atq; hoc ipsum decet epistolã, quæ in familiaris collo-
 quij uicem successit. An nõ igitur præpostere fecerit, qui
 ea cura cõscribat epistolã de re familiari, qua Cicero me-
 ditatus est orationem pro Milone? Et nos epistolæ nõ lon-
 ge de rebus non ita magni momenti dabimus operã men-
 struam? Ne M. quidem Tullius tanti redempturus erat
 eloquẽtiã quam præstat in causis, si tot uigilijs cõstitisset,
 quanti nobis cõstat epistola, quum illis temporibus tantus
 esset in rep. usus eloquentiæ, quũ hoc studiũ publice pri-
 uatimq; floureret, quum longe parabilior esset ea facultas.
 Iure risus est quidã qui multis diebus se torserat, nec ad-
 huc potuerat orationis exordiũ inuenire, quod affectaret
 melius dicere quàm posset. Est in Cicerone felix quædam
 facilitas, nature donũ: est natiua perspicuitas. Hoc si no-
 bis natura negauit, quur nos ipsos frustra discruciamus?
 Quanto uero longius absunt à sana mẽte, qui temporibus
 alienis, qui rerum humanarum tota inuersa scena, quũ uix
 usquàm sit Ciceroniæ dictionis usus, hoc uno studio sese
 macerant, ut uideantur Ciceroniani, nec quicquàm aliud
 quàm Ciceroniani. NOS. Belle tu quidem rhetorica-
 ris, uerum hunc affectum non possum excutere, adeo pe-
 nitus infedit animo meo. BVL. A mediocri emulandi
 studio te non reuoco, modo quæ est optimus, hac emu-
 leris,*

leris, modo emuleris potius quàm sequaris, modo studeas
 equalis esse uerius quàm similis, modo ne pugnes aduer=
 sus geniũ tuũ, modo ne sic affectus cõgruere Ciceroni tuã
 orationẽ, ut rei, de qua loqueris, non congruat: super hæc
 omnia absit anxietas, quæ nusquàm nõ est infelix, sed haud
 alibi quàm in dicendo infelicio. Postremo ne sic affectus
 sis, ut si quod sequeris nõ assequaris, uitam acerbã putes,
 nec uiuere libeat nõ Ciceronianos, quum tot sint hominũ
 eruditorũ milia, qui sine hoc titulo & uiui laudẽ egregiã,
 & mortui nominis immortalitatem sunt assequuti. NOS.
 Hunc in modum nunc quidem affectus sum. BVL. Idem
 affectus & me quondam habuit, sed ab eo morbo reualui.
 NOS. Quo tandẽ pacto? BVL. Adhibui medicũ. NOS.
 Quem obsecro? BVL. Facundum & efficacem. NOS.
 Quem inquam? BVL. Ad quẽ nihil Aesculapius aut Hip=
 pocrates. NOS. Enecas. BVL. Quo nemo paratior,
 nec amicio, nec fidelior, nec curat epar aut stomachum:
 hominis intima sanat. NOS. Si nomen ædere grauaris, sal=
 tem indica pharmacum. BVL. Et nomen & pharmacum
 scies, ὁ λόγος τοῦ λόγου mihi medicatus est. HYP.
 Verissima prædicas. ψυχῆς νοσῶστος ἐσίμ' ἰατρὸς λό=
 γος. BVL. Sic ab eo morbo reuixi Nosopone. Quod si
 uoles hic aliquantisper eius quã prius gesti psonã suscipe,
 ego τοῦ λόγου uices obiero. NOS. Suscipio, quando ita
 uidetur. BVL. Quum me uehemens teneret morbi paro=
 xysmus, sic adortus est medicus, quemadmodum nunc lo=
 quor tibi. Pudor, inquit, te malus urget infelix, qui ferre
 non possis conuicium cum tot hominum milibus commu=
 ne. NOS. Quod nam? BVL. Quia negaris esse Cicero=
 p nianus.

nianus. NOS. Isthuc me discruciat fateor. BVL. At re-
 spōde mihi per musas, quē mihi dabis Ciceronianū, prae-
 ter unum Ciceronem? A ueteribus ordiamur. In oratorum
 catalogo quem perlongū in Bruto cōtexuit M. Tullius,
 uix duo sunt, quos dignetur oratorum titulo, tātum abest
 ut Ciceroniani uideri queant. Iam C. Caesar Ciceronianus
 dici non potest, uel quia uixit ijsdem temporibus, uel quia
 longe aliud dicendi genus sibi proposuerat, cōtentus ele-
 ganter propriēq; dicere. At hęc quantula est Ciceronis
 portio? Neq; enim tam praeclarum est oratorem Latine di-
 cere, quā turpe nescire Latine. Ad hęc nihil extat Cesa-
 ris prae ter epistolas aliquot, & cōmentarios rerū ab ipso
 gestarum, quāq; eruditi de horum autore uehemēter am-
 bigunt. Nulla certe extat oratio, quā hic demum excel-
 luerit Cicero. Idem mihi dicere licet de M. Celio, Plan-
 co, Decio Bruto, quorum satis multas habemus epistolas
 Tironis studio seruatas, Pauciores Cn. Pompeij, L. Cor-
 nelij Balbi, Lentuli, Cassij Dolobellae, Trebonij, P. Vatinij,
 Seruij Sulpitij, Auli Cecinnae, Bithynij, M. Bruti,
 Asinij Pollionis, C. Caesaris, & si qui forte sunt alij, quos
 cōstat eadē etate fuisse cū Cicerone, ut nō magis cōueniat
 M. Celium dici Ciceronianū, q̄ Ciceronē Celianū. Nec in
 his epistolis qcq; cōgruit prae ter sermonis Romani dilucida
 & in affectatā elegantiā. At in hoc nō est totus Cicero,
 quē tibi proponis emulādū. Quid enim nūc cōmemorem
 de Crispo Salustio, q̄ quū eiusdē fuerit etatis, dictione dis-
 simillimus est Ciceroni. NOS. Ne cōmemora mihi priscos
 illos horridos & ipexos, quū nō dū unā cum moribus eni-
 tuisset eloquētia, nec eos q̄ pariter cū Cicerone decurre-
 runt:cos

Vult: eos refer q̄ Ciceronē sequuti sunt. B. Age nū tibi Seneca uidetur Ciceronianus? NO. Nihil minus, præsertim in oratione soluta. Nā tragœdiæ quæ probantur à doctis, uix uidetur à Seneca scribi potuisse. BVL. Nū Valerius Max. NO. Tā similis est Ciceroni, q̄ mulus homini, adeo ut uix credas uel Italiū fuisse qui scripsit, uel hoc ætatis uixisse, tā diuersum est totū dictionis genus, Afrū quēpiam esse dicas, nec ullū carmē laboratius. BVL. Quid Suetonius? NOS. Nō paulo longius abest à Cicerone quàm Seneca, nec uerbis, nec structura, nec p̄spicuitate, nec figura dictionis, nec urbanitate referens M. Tullium. BVL. T. Liuiū hoc honore dignaris? NOS. Primū historicus est, deinde incōpositus, nonnullis etiam Patruinitatem quādā respere dictus est, hoc est, minus Romane dicere. BVL. Iam Cornelium Tacitum cōferre non audeo. NOS. Nec opus est. BVL. Fortasse Quintilianum recipies in hoc album. NOS. Is affectauit etiā Ciceroni dissimilis esse, cuius utinam extarent declamationes: nam quas habemus minimum habent Ciceronis. BVL. Sed habeo quem non contempnas Quintum Curtium. NOS. Historicus est. BVL. Est, sed in historijs extāt aliquot orationes. NOS. Cæteris candidior est, sed nihil ad Parmenonis sucum. Habet multas sermonis formulas à Ciceronianis diuersas. BVL. Si hunc reijcis, non recipies opinor, Aelium Spartianum, Iulium Capitolinum, Aelium Lampridium, Vulcatium Gallicanum, Trebellium Pollionem, Flauū Vopiscum, Aureliū Victorē. NOS. In his uix est quod probes præter historiæ fidem, tantū abest ut eos Ciceroniani cognominis honore digner. Nam ægre tuentur sermonis

Latini castimoniam. BVL. En adest Probus Aemylius.
 NOS. *Candidus est laudator omnium, quorū uitā descri-*
bit, ut encomiasten dicas uerius quā historio graphum.
 BVL. *At Ammianū Marcellinū fortasse recipies.* NOS.
Difficilis est in eloquendo, ac subinde compositio carmen
moliri uidetur, quum dicit, ut captiuos redderet nostros.
Velleium Paterculū citius agnouerim, quanquam nec illū
dignabor hoc honore. BVL. *Minus, opinor, agnosces*
epitomographos, Florum, Eutropiū & Solinum. NOS.
Agnoscā si quisquam eruditus illos agnoscit, hoc sanè no-
mine, referunt enim quos imitantur. BVL. *Verum retro*
mibi cursus flectēdus est, duos Plinius prætermisimus, Ma-
iorem scio non feres hic nominari, Iunio rem fortassis ad-
mittes. NOS. *Imò qui sunt huius cause cēsores cū primis*
uetant contingi ab adolescentibus huius epistolas, ne pro
Ciceronianis euadant Pliniani. BVL. *At felicius scripsit*
orationē qua Traianū laudat. NOS. *Felicissime, sed Cice-*
ronē nō exprimit. BVL. *Poētas sciens prætereo, facile di-*
uinans quid sis responsum, etiam si clarissimos ac felicissi-
mos omniū proposuero, Virgiliū, Horatiū, Ouidiū, Lu-
canū, & Martialē. NOS. *In Horatio nullum Ciceronis*
uestigiū, in Virgilio nōnullū, licet obscurū, Ouidius inter
Poētas Cicero uideri posset, Lucanus dictus est oratori q̄
Poēta similiōr, sed alienissimus ab imagine Ciceronis,
Martialis ad Nasonis facilitatē plurimū accedit, & ali-
quid Ciceroniane laudis illi poterat tribui, ni in libros ali-
quot epistolis præfatus esset, deum immortalē, quā nō
Ciceronianis. BVL. *Quid si proferam Lucretiū?* NOS.
Eadem opera profer & Ennium & Luciliū. BVL. *Auli*
Gellij

Gellij candidiſſimam phraſim miratur eruditi. NOS. Nec argumentum cōuenit nec phraſis, primum affectata, & uerborum copia penè ſuperfluens. rerum ſupelleſtile frugalus. BVL. En tibi Macrobius. N. Aefopicā corniculā mihi nominas, ex aliorum pannis ſuos cōtexuit centones, itaq; ſua nō loquitur, & ſi quādo loquitur, Græculum Latine balbutire credas. Quod genus eſt illud ex cōmētario in ſomnium ſcipionis ſecundo. Et hoc eſſe uolūt quod Homerus, diuinarum omnium inuentionū ſons & origo, ſub Poëtici nube figmenti, uerum ſapientibus intelligi dedit. BVL. At Symmachum in epiſtolis argutum admirantur quidā. NOS. Admirantur, quibus ſtudio eſt moleſte potius quàm bene dicere. BVL. Sed heus, Apuleius nobis præteritus eſt. NOS. Hunc Ciceroni conferam, quum liſ bibit græculum cōparare luſcinia. BVL. Sit ſanè, in aſino & floridis, at in Apologijs accedit. NOS. Minus quidem abeſt, ſed immenſo ſequitur interuallo. Cæterū & Martianum Capellam oblitus es, ſi tales libet proferre. BVL. Quid ſi ueniamus ad ſemichriſtianos? Quis tibi uidetur Boëtius? NOS. Egregius philoſophus, Poëta non peſſimus, à Ciceronis dictione longe ſemotus. BVL. Quis Auſonius? NOS. Ingeniū ac doctrinā tribuo, ſtilus aule delicias licentiamq; reſpici, quemadmodū & uita. Ciceronianus adeo non eſt, ut ſtudio habuiſſe uideatur aliter dicere quàm dixit Cicero. Proinde q̄ Ciceroniani nomen illi uelit aſcribere, p̄ honore cōtumeliā irrogarit homini, nō aliter q̄ ſi quis Germanū appellaret, q̄ ſtuderet haberi Galus, etiā ſi Germanus eſſet. BVL. Ne te lōgis ambagibus circūagam, ueniamus, ſi uidetur, ad Chriſtianos, ſi quem

forte reperiamus, qui Ciceronianus dici mereatur. Inter hos opinor probabis Lactantiū, qui Ciceronianæ eloquentiæ lacteo flumine manare dictus est. NOS. Dictus, sed ab eo qui Ciceronianus nō erat. BVL. Verum illud inspicari nō potes, Lactantium Ciceronis eloquentiam affectasse. Id declarat in tertium Institutionum librum præfatio, in qua defensus Christianæ philosophiæ ueritatem, optat eloquentiā, si nō Tullianam, certe Tullianæ proximā. NOS. Nec prorsus infelicitè affectauit, quamq̃ assequutus non est. BVL. Qui sic? NOS. Quoniam in prima statim operis præfatione sic loquutus est: Alioquin nihil inter deū hominemq; distaret, si cōsilia & dispositiones illius maiestatis æterna, cogitatio assequeretur humana. Vbi Cicero dixit dispositiones pro decretis? BVL. Imò dū Ciceronianus esse studet, factus est Ciceroni dissimilis. Est enim hoc Ciceronis, rem eandē duabus uocibus idem aut propemodum idem significantibus inculcare. Hinc est illud, cōsilia & dispositiones. Qui scis an & uocalium hiatus captauerit, ut Ciceronianus esset, in cōsilia & rursus in, cogitatio assequeretur. Fortassis & cōpositionē affectauit, scæzontis clausula, cōma finies, uelut in balneatore & archipirata. Cuiusmodi clausulis frequenter utitur in eadē præfatione, ut in prima statim periodo, inherere: & rursus, instruere possumus: ac mox, apud Græcos: atq; iterū, luce orationis ornata: & αὐδῆς αὐ, honesta suscepta: mox, & honorasti: nec multo post, nominis tradas: iterum, ut sequeretur hortarer: item aliquāto post, reliquerunt. Hoc certe Tullianum habet, quod subinde ditrochæo finit, ut cōtulerunt, cōuocamus, sopiamus, inchoamus: semel ponit
in clau

in clausula, quæ sisse uideatur. Hæc indicant illum magno studio Ciceronis imaginem affectasse. Verum hoc nomine iustius reijceres Lactantiũ à titulo Tullianorum, quod nec eruditionẽ, nec uim, nec pectus attulerit ad defensionẽ philosophiæ Christianæ, quæ M. Tullius attulit ad actionem causarũ ciuiliũ. BVL. E reliquorum numero quem primum aut ultimum proferam? Cyprianũ? NOS. Christiane scripsit uerius quàm Ciceroniane. BVL. Hilarium? NOS. Ohe, nihil simile. Difficilis est & obscurus in eloquẽdo, & Gallico, ut inquit ille, cothurno attollitur, uerba quoq; multa secum trahens, quæ nõ sunt Tullianæ puritatis. BVL. Sulpitius opinor, uidebitur hoc honore dignus. NOS. Est ille quidem & mollior, & iucũdior, & dilucidior, & illaborator Hilario, sed phrasis Gallum fuisse declarat. Non deest pictas, sed abest uis & grauitas: & est floridũ dicendi genus magis quàm neruosum. BVL. Tertullianum igitur admittes? NOS. Irrides, Is prudens ac sciens obscurauit malis uerbis bonas sententijs, uel ipso durior Apuleio. BV. Certe facundissimũ illum simul & doctissimum Hieronymum non repelles. NOS. Agnosco uirum doctrina facundiaq; præcellentem, Tullianum non agnosco, qui flagris ab imitatione Ciceronis depulsus est. BVL. Augustinũ igitur? NOS. Is hoc habet Ciceronis, quod prælongo ambitu circũducit periodum, præterea nõ multũ, nec facilitatem in dicendo, nec felicitatem in tractando reddit. BVL. Paulinum? NOS. Vix umbram habet Ciceronis, nec sententijs, nec uerbis admodum felix. BVL. Ambrosium igitur. NOS. Romanum oratorem agnoscas, non Ciceronianum. Gaudet argutis

p 4 allusio

allusionibus, acclamationibus, nec præter sententias quicquam loquitur: membris, incis, cõparibus numerosus ac modulatus, suum quoddam dicendi genus habet alijs inimitabile, sed à Tulliano genere diuersissimum. BVL. Saltem agnosce Romanũ Gregoriũ, eius nominis inter Pont. primum. NOS. Agnosco uirum pium, ea loquentem quæ sentit. Et hic propius accedit ad M. Tullium quàm Ambrosius, sed fuit lutulentus, & Isocratica structure quasi seruit oratio, quod est à Ciccone alienum. Sic enim puer in scholis assueuerat. BVL. At Tusci Leonis, qui fuit eius nominis primus Romanæ urbis Pontifex, eloquentiã mirantur omnes. NOS. Est fateor huius bene numerosa, satissq; perspicua dictio, nec ineptis sensibus, sed nihil ad Ciceronem. BVL. Quid si tibi Bernardum è Burgundionibus adducã? NOS. Agnosco uirum bonum, quæ pars est oratoris, natura compositum ad urbanitatẽ & ad dictionis leporem, sed adeo non Ciceronianũ, ut ex scriptis uix suboleat unquam illi lectum Ciceronem. BVL. Posteaq; hunc reijcis, non ausim tibi proponere Bedam, Remigiũ, Claudium, Hefychium, Anselmum, Isidorum. NOS. Desine mihi κολοβώταε, istos cõmemorare, quum aliena lingua loquantur: Deteriora faciũt quæ referunt: dum sua promunt, uix loquantur. In his egrotabat eloquentia. BVL. At uereor ne mortuam dicas, si posteriores cõmemorauero. Prætermittam igitur Alexandrũ Halensem, Petrum Gandauensem, & huius farine scriptores innumeros: duos κορυφαίους pferã, Bonauëtur à Thomã. NOS. Bonauëtura satis affluit uerbis, sed qualibuscunq; Thomas Aristotelicus prorsus est, ἀπαδὺε in dicendo, tantũ hoc

hoc agens, ut doceat lectorem. B V L. Verum, in questionibus: ceterum ubi rhetorem aut poetam agit, satis spirat Ciceronē. N O S. *Quæ mihi narras poemata? Mihi uero nusquam uidetur infantior, quàm quum affectat oratorie dictionis fluxū, id quod facit in tractanda materia de eucharistia. Sed age missos fac theologos istos scholasticos, à quibus frustra requiras eloquentiā, nedū Ciceronianam: alios profer, si quos habes.* B V. *Age redibimus ad aliud scriptorū genus nostro seculo uicinius. Nam aliquot ætatibus uidetur fuisse sepulta prorsus eloquentia, quæ nō ita pridem reuiuiscere cœpit apud Italos, apud nos multo etiā serius. Itaque reslorescentis eloquentiæ princeps apud Italos uidetur fuisse Franciscus Petrarcha, sua ætate celebris ac magnus, nunc uix est in manibus: ingeniū ardēs, magna rerum cognitio, nec mediocris eloquēdi uis.* N O S. *Fateor. Atqui est ubi desideres in eo lingue Latine peritiā, et tota dictio respicit seculi prioris horrorē. Quis autem illum dicat Ciceronianum, qui ne affectarit quidē?* B V L. *Quid attinet igitur referre Blondum ac Boccatum, hoc inferiores tum in dicēdi uiribus, tum in Romani sermonis proprietate? Ne Ioānem quidē Tortelliū audies.* N O S. *Non audiam in his quidem comitijs.* B V L. *Hūc sequutus est ingens prouentus eruditorum certatim sese ad Ciceronis imitationē componentium. Ecquem ex hoc numero dignaberis istius cognominis honore? Nū Franciscū Philelphum?* N O S. *Planè dignarer, si tam placeret eruditis omnibus quàm placuit sibi. Et affectauit quidē ille sedulo Ciceronis effigiem, sed parum feliciter. Nec usquam illi dissimilior est, quàm ubi maxime oportuit esse similem,*

p 5 nimirum

nimirum in orationibus. Nam in epistolis satis adumbrat M. Tullium. Neq; hæc dixerim in cuiuspiam contumeliâ. Agnosco uiros æterna posteritatis memoria dignos, ac de studijs optime meritos: sed diuinum quiddam est esse Ciceronianũ. B V L. Leonardus Aretinus mihi uidetur alter Cicero. N O S. Facilitate dictionis ac perspicuitate satis accedit ad Ciceronẽ, sed neruis alijsq; uirtutibus aliquot destituitur: alicubi uix tuetur Romani sermonis castimoniam, alioqui uir doctus iuxta ac probus. B V. Guarinum sat scio non recipies, nec Lapũ, nec Accioialum, nec Antoniũ Becariam, nec Franciscũ Barbatũ, nec Antonium Tudertinũ, nec Leonardũ Iustinianum, nec Achillem Bochĩũ, & si qui sunt q mihi nũc nõ succurrũt, maxime quod horum pleriq; nõ alio monumẽto nobis innotuerũt, quàm uertendis Græcis, ubi nulla laus inuentionis, quæ præcipua pars est eloquẽtiæ. N O S. Istorum neminem contẽno, nec minẽ tamẽ dignabor Tulliani cognominis honore. B V L. Proferam itaq; Pogiũ Florentinum, uiuida cuiusdã eloquẽtiæ uirum. N O S. Naturæ satis erat, artis & eruditionis non ita multum: interim impuro sermonis fluxu, si Laurentio Valle credimus. B V L. Vallam igitur in illius locum substituamus. N O S. Is propius accedit ad curam ac subtilitatem Quintiliani, quàm ad illaboratam Ciceronis facilitatem, quanquã ceteris elimator puriorq;. B V. Multos prætereo sciens, quorum nomina sat scio nõ ferẽt aures tuæ: eximios tantum refero. Si quem alium, certe magnum illum Hermolaũ Barbarum in huius cognominis honorem admittes. N O S. Vere magnum ac diuinũ hominem protulisti, sed in dicendo Ciceroni dissimillimũ,

& ipso

Et ipso penè Fabio Plinioq; elaboratiorem, cuius eloquē-
 tie nonnihil officit philosophiæ studium. BVL. Quid
 Ioannem Picum Mirandulæ comitem? NOS. Indolem
 planè diuinam narras, ingenium ad omnia factū, sed huius
 quoq; dictionem nonnihil uitiauit linguarum ac philoso-
 phiæ atq; etiā theologiæ cura. BV. Nosti gentile huius
 Franciscū Mirandulanū. NOS. οὐδ' ἐγγυς, aiunt, ni-
 mium theologus est. BVL. Bene habet, unū, ni fallor,
 reperi, quē nō reijcies, Angelum Politianum. Nam Mar-
 filium Ficinū proferre nō audeo. NOS. Fateor Angelū
 prorsus angelica fuisse mente, rarum naturæ miraculū, ad
 quodcūq; scripti genus applicaret animum, sed nihil ad
 phrasim Ciceronis, diuersis uirtutibus suspiciendus est.
 BVL. Si producam in hunc ordinē Codrum Vrceum,
 Georgium Trapezontium, si Theodorum Gazā, Ianū
 Lascarem, Georgium Marulam, M. Musurum, Marul-
 lum, propè diuino quid dicturus sis. Submouebis ab hoc
 certamine totum Græcorum genus, quibus inuisus est tuus
 anasius Cicero. Verum nolim in his comitijs habere sus-
 fragium, iram, odium, aut amorem. NOS. Nec habe-
 bunt. De Iano, quom. im adhuc superest, dicendū est par-
 cius: Morum comitate generis nobilitatem præ se fert,
 acri iudicio uir, multe in epigrāmatibus argutiæ: poterat
 inter Ciceroniani cognominis candidatos numerari, ni cre-
 bræ legationes ac regum negocia reuocassent hominem à
 Musis. Codro nec Latine linguæ facultas deerat, nec ur-
 banitas, uerum homo non dissentiens ab Epicuro, negle-
 xit hanc laudem, ut non uulgarem, ita nec paruo parabi-
 lem. Georgium Trapezontium fateor uirū egregie do-
 ctum,

ctum, deq; re literaria pulchre meritū. Et hoc absolutio-
rem Theodorum Gazā, quorum ille se ad Ciceronis di-
ctationem effingendā studio composuisse uidetur, hic Aristo-
telem exprimere maluit, quo non alius felicior, siue uertit
Græca Latine, siue Latina Græce: quum sua loquitur duo
quedā obstrepunt delicato lectori, philosophiæ studiū, in
quo totus erat, & illud γνῶσιον Græci sermonis, quod
Latine loquentes sequi solet, ac uix unquam dediscitur.
BVL. Quid uetat quo minus Græcus absoluat Romanā
linguam, si Britannis ac Phrysonibus hoc cōtigit? præser-
tim quū sermo Græcus tum in uerbis, tū in tropis plurimā
habeat affinitatem cum Latino. NOS. Quid Britannis
ac Phrysonibus cōtigerit, alijs estimādum relinquo: mihi
uidetur affinitas sermonis obstare puritati. Citius enim pu-
re Romane loquetur Hybernus, quā Gallus aut Hispan-
nus. Quēadmodum citius Gallus discet Germanice loqui
pure, quā Italice aut Hispanice. Sed pergā, Georgium
Marulam Alexandrinū esse scio, an Græcus fuerit nescio;
uir in reddendis Græcis splendidus & elegans, ut cū uete-
ribus multis cōferri queat. Marulli pauca legi, tolerabilia
si minus haberent paganitatis. M. Musiarum propius no-
ui, uirum insigniter eruditū in omni disciplinarū genere,
in carmine subobscurum & affectatum, oratione prosa
præter unam alterā ue præfationem nihil quod sciam re-
liquit: mirabar hominem Græcum tantum scire Latine.
Et hunc fortuna retraxit à Musis: Dum Leonis fauore
Romam accitus, incipit Archiepiscopus esse, fato prære-
ptus est. BVL. Recipies igitur Pomponium Letum
NOS. Is elegantia Romani sermonis contentus, nihil
affectauit

affectauit ultra. BVL. *Platynam igitur? NOS. In historia ualiturus erat, si nactus fuisset argumētū felicius. In optimo ciue & Panegyrico nōnihil accedit ad Ciceronis imaginem, sed tanto interuallo, ut hoc cognomen nō promereatur eruditorū calculis, alioqui uir doctus, facundus & bonus.* BVL. *Quid Philippū Beroaldū maiore? Video, abnuis, id sciebā fore.* NOS. *Imò annuo, si mihi cōmendas hominē de literarū studijs præclare meritum: sin postulas eum in Ciceronianorū asscribi catalogū, abnuo. Philippū Beroaldum iuniorem citius recepero, quāquam is per pauca misit in literas.* BVL. *Iam frustra tibi recenscam Georgium Valā, Christophorum Landinū, Mancinellum, Petrum Marsum, Baptistā Pium, Corneliiū Vitellium, Nicolaos Leonicenum & Leonicum, Bartholomeum Scalam, Paulū Cortesium, Petrum Crinitū, Iacobum Antiquariū.* NOS. *Vt tu farragine quadam cōfundis diuersos: Mancinellos, Vitellios ac Marsos sile, quam agitur de eloquentia. Baptista Pius suo more loqui conatus est. Scala sibi uidebatur Tullianus, Politiano ne Latinus quidē uidetur, adeo ut ne sensum quidem cōmunē illi tribuerit. De Paulo Cortesio post dicitur. Petrus Crinitus multum abest à charactere Ciceroniano, quanquam hominis eruditionē amplector. Leonicenus medicus erat, non rhetor. Leonicus in adytis philosophiæ, præsertim Platonicæ, semper religiose uersatus, ad Platonis ac Ciceronis Dialogos effingendos sese composuit, & præstat eloquentiæ tantum quantū fas est hodie à tali philosopho regrere: Ciceronianus appellari nec ipse cupiat, ni fallor, adhuc enim superest, uir non minus integris moribus,*
quàm

quàm eruditione recondita. BVL. Quid de Domitio Calderino? NOS. Bona spes erat, ni Romanæ delitiæ, mox præpropera mors intercepissent iuuenis bene coeptū in studijs cursum. BVL. Porro Scipionem Carteromachum. NOS. Agnosco uirum citra ostētationē in utraq; literatura doctum: cæterum ex his quæ scripsit non apparet illum affectasse Tullianam eloquentiam. BVL. Non reijcies opinor Hieronymum Donatum Patritiū Venetiū NOS. Epistolæ, quod penè solum illius habemus, declarant illū quiduis præstare potuisse, si uoluisset huc animū intendere, sed reip. negocia distraxerunt hominē ab ocio literario. BVL. Agnoscis Antonium Sabellicum. NOS. Agnosco natura facundum, nec artis expertem, nec infeliciter rhetoricatur interdū. In historia sat splendide uersatus, sed in hac tantum, quæ suum dicendi genus desiderat. BVL. Hactenus de mortuis plerisq; nunc uiuorum, ut aiunt, meminisse oportet, de quibus fortasse uereberis quid sentias proloqui. NOS. Minime, quandoquidem fateor hoc laudis uix ulli mortalium adhuc cōtigisse. BV. Nosti Paulum Aemylum? NOS. Hominis & reconditam eruditionem, & diligentiam, & uitæ sanctitatem, & summam in historia fidem exosculor: Tullianam dictionem nec affectauit, nec habet. BVL. Profero Baptistam Egnatium. NOS. Virum non minus probum & integrum quàm eruditum & eloquentem nominasti, sed cui Tulliani cognominis honorem negant doctorum suffragia. Docte loqui maluit quàm Cicroniane, & quod uoluit assequutus est. BVL. En tibi Paulum Bombasium NOS. Equidem exosculor Paulum Bombasium prorsus aurei

*aurei pectoris hominē, quo uix alius inquam uixit amico
amicior, sed ualitudini parcens non admodum indulfit sti-
lo. Mox ut erat animi minime abiecti, sordidorum compe-
titorum improbis contentionibus offensus, Nam Bononiæ
publico salario Græce profitebatur, ad reipublicæ nego-
cia sese contulit: tandem accitus Roman, augere rem ma-
luit quàm literis insenscere. BVL. Fortassis equior eris
iunioribus. Quid censes de Andrea Alciato? NOS. Re-
feram quid cruditi sentiant, qui propius hominē nouerunt
quàm ego. Quam laudem M. Tullius partitur inter Q.
Sceuolam, & L. Crassum, quorum hic dictus est eloquē-
tium iurisperitissimus, ille iurisperitorum eloquētissimus,
totam in hunc unum competere iudicāt. Quid possit elo-
quētia, declarauit in præfatione, quam Cornelio Tacito
præfixam legimus. Nam in annotationibus docere propo-
sūt, non rhetoricari. BVL. Ex Italis, opinor, non ita
multos prætermisimus memorabiles. Sed heus, occurrit
Hieronymus Alcander nuper fauore Clementis. VII.
Archiepiscopus Brundusinus, quē fortasse præteritū non
oportuit in hac recensione. NOS. Quid is possit in hoc
genere, non satis liquet ex his quæ scripsit. Nam & admo-
dum pauca uenerunt in lucem, in quibus ipsis non uidetur
hanc laudem ambisse, & iam pridem ciuilia bellicaq; ne-
gocia aliò rapuerunt hominem peritia linguarum elegan-
ter instructum, ac prorsus indignum qui prophanis nego-
cijs seruiat. BVL. Equidem arbitror Albertum Carporiū
principem, propius ad Tullianā phrasim accedere quàm
Alcandrum. Nihil hic edidit hætenus, unicum dūtaxat
librum, aut si mauis prolixam epistolam ab illo scriptam
uidi*

uidi. NOS. Accedit ille quidem, quatenus licuit homini in theologicis ac philosophicis literis ab adoleſcētia uerſato. BVL. Vides quā multos celeberrimi nominis ſcriptores cōmemorari Noſopone, quorum nemini fateris Tulliani cognominis decus obtigiſſe. Fortaſſe nōnulli falſunt meam memoriā, tu ſuggere, ſi quos noſti Hypologe. HYP. Duos Cēlios, Rhodiginum & Calcaginum, neſcio an uolens prætermiſeris. BVL. Planè imprudens. NOS. Rhodiginus uir erat pius & uariæ lectionis, i eloquentiæ certamen haud quaquā aſciſcendus: alter tū eruditione, tum eloquentia ſuperior, ſtilus elegans & ornatus, ſed nō nihil reſpiens philoſophiam ſcholasticam, quæ res hæcenus officiit, nō ut non poſſit inter ſacundos numerari, ſed ne inter Ciceronianos. BVL. Pauculos prætereo ſciens, ad quorum commemorationem ipſa ſe nos reducet oratio tempeſtiuius. Interim ſi placet, in Galliā & olim & hodie ſtudijs florentiſſimā aliquātisper migremus, ex ea duntaxat præcipuos relaturi, qui nuper ſcriptis in lucē editis eloquentiæ laudē emeruerunt. Robertus Gauguinus non ita pridem habitus eſt magni nominis, diſtione tamen quā ſcriptis uendibilior. NOS. Verum, ſuo ſeculo, nūc uix inter Latine loquentes reciperetur. BVL. Quid cōmemorem duos fratres Ferdinandos? NOS. Non ſeram. BVL. Quid ſi Guidonem Iuuenalem? NOS. Multo minus. BVL. Quid ſi Iodocum Badium? NOS. Iſtum citius admiſerim in hoc laudis certamen, quā Guilieſmum Budeum, nec infeliciter omnino ceſſit conatus Badio, felicius tamen ceſſurus, niſi curæ domeſticæ rei q; parandæ ſtudium interrupiſſent ocium illud Muſis amicium, huius

huius laudis candidato necessarium, utcumq; Guilhelmus Budeus eximijs uarijsq; dotibus suspiciendus est. BVL. Iacobus Faber habetur celebratissimus. NOS. Vir pius & doctus, sed qui Theologice dicere maluerit, quàm Tulliane. BVL. Ioannem Pinum fortassis agnosces. NO. Possset inter huius laudis competitores numerari, nisi ex huc negociorum tumultus à studijs auulsissent. Olim certe præclarum sui specimen dedit. BVL. Agnoscis Nicolaum Beraldum. NOS. Agnosco dictionis illaborato fluxu Pino nondissimilem, uerum is in hoc genus nunquam neruos intendit suos, dicendo quàm scripto felicior. Quid possit satis diuino, sed est magni laboris fugitantiore. BV. Franciscum Deloinum non uererer obijcere, si se talè præstare potuisset in oratione libròue, qualem se præstitit in epistolis ex tempore scriptis ad amicos. Quod sanè prodigij simile uideri possit in homine qui seculo non admodum felici, totam penè etatem in Accursijs, Bartholis ac Baldis contriuisset. In literis politioribus & senex & feliciter repubuerat. Hunc nuper mors terris eripuit, ipsi quidem matura, senex enim mortuus est, studijs uero quibus euehendis ornandisq; uir optimus natus uidebatur præpropere. Superest Lazarus Baysius, qui unico libello de uestibus eoq; non magno magnam laudè meruit, summamq; spem de se præbuit, si quo coepit cursu pergat, in literarum studio. Quanquã ad docedũ appositus, argutus esse manuit, ut uidetur, & Atticus quàm Ciceronianus. BVL. De Ruello quid sentis? NOS. Quod peritissima rei medicæ dignum est, in uertendis Græcis religiose fidei. Hoc laudis maluit quàm haberi Tullianus. BVL. E Gallijs igitur si

uidetur iter flectamus in Angliam, non infelicem ingeniorum altricem. Sed Germanum Brixium penè præterieram. Non ignoras uirum pari dexteritate in utraq; lingua, siue eæm pangeret uelut, siue profam orationem condere: nec minus felicem Græcis in linguam Latinam transferendis. An ne hunc quidem recipies inter Tullianos? NOS. Ille quidem adhuc in cursu est, copiam & lucẽ assequutus est, in nonnullis tamẽ M. Tullio dissimilis, sed ita ut bonam de se spem præbeat, si ut facit totum se huic studio dederit. Interim habet gnaunter currenti applaudere. BVL. Nunc igitur in Britanniam, quæ quum multos habeat Tullianæ dictionis candidatos, tãtum eos nominabo qui scriptis innotescere uoluerunt. Si Gualhelmum Grocinum proferam, respondebis nihil illius extare præter unicam epistolã, elaboratam sanè & argutam ac bene Latinam, Maluit enim nihil scribere, quàm nihil uidere, homo natura lusciosus. Ad epistolarem argutiam appositus, laconismum amabat, & sermonis proprietatem, diceres Atticum in hoc sanè genere: nec aliud affectauit, Ciceronis copiam ferre non potuit, si quando legeret illius libros. De hoc igitur non contendam. Sed Thomam Linacrum non uerebor proponere. NOS. Noui uirum undiquaq; doctissimum, sed sic affectum erga Ciceronem, ut etiam si potuisset utrũlibet, prius habuisset esse Quintiliano similis quàm Ciceroni, non ita multo in hũc æquior, quàm est Græcorum uulgas. Urbauitatem nusquàm affectat, ab affectibus abstinet religiosius quàm ullus Atticus, breuiloquẽtiam & elegantiam amat, ad docendũ intẽtus, Aristotelẽ & Quintilianũ studuit exprimere. Huic igitur uiro per me quantum uoles laudum tribuas

tribuas licebit, Tullianus dici non potest, qui studuerit esse dissimilis. BVL. Restat Ricardus Paccus. NOS. Is quidem inter Tulliane facundiae candidatos censeripoterat, nisi nimum illi placuisset extemporalis illa scribendi celeritas, & nisi mox iuuenem è medio studiorum cursu Pontificum ac Regum negocia, prophanis curis prope modum obruissent. BVL. Ab Anglia migrabo, si tibi Thomam Morum produxero. NOS. Fateor ingenium felicissime natum, & quod nihil non potuisset efficere, si totum his studijs uacare licuisset. Ceterum illo puero uix tenuis odor literaturae melioris demigrarat in Angliam. Deinde parentum autoritas ad leges eius gentis discendas, quibus nihil illiteratius, adegit, mox in causis agendis exercitatus, hinc ad reip. munia uocatus, uix succisuius horis respicere potuit ad eloquentiae studia. Tandem in regiam pertractus, & regni regionumq; negociorum undis immerfus, magis amare potest studia, quam colere. Et tamen dicendi genus quod assequutus est magis uergit ad Isocraticam structuram ac dialecticam subtilitatem, quam ad fufum illud Ciceroniane dictionis flumē, quanquā urbanitate nihilo M. Tullio inferior est. Quoniam autē adolescens diu uersatus est in Poëmatibus scribendis, poëtā agnoscat & in oratione prosa. BVL. Angliam igitur relinquamus neq; enim nominabo Guilhelmum Latamerum, aut Reginaldum Polū, quorū prior uir pius Theologiam absolucere maluit quam Ciceronianā eloquentiam, alter Ciceronis admirator summus, & amulator non infelix, nihil adhuc suo nomine uoluit in lucem prodere. Quanquā in epistolis familiaribus satis declarat quid ualeat, sed non traducam

q 2 ea, quibus

ea, quibus ipse lucem nondum tribuit. Alioqui habet innumeros ea insula, summæ spei iuuenes, sed interim censorem agimus non diuinum. Quid autem mirum illic efflorescere iuuentutem, ubi rex ipse non solû præmijs excitat bene nata ingenia, uerum etiam exemplo suo quamlibet pigris subdit calcaria, duobus iam libellis testatus, quantum et faueat pietati, et ingenio faciundiaq; polleat, NOS. Ego sanè libellos istos maiorem in modum admiratus sum, non abhorrentes à dictione Tulliana, nisi quod argumētum et regia dignitas suum quoddam eloquendi genus desiderare uidetur. BVL. Quid superest igitur, nisi ut hinc nauigemus in Hollandiam. NOS. Prius in Scotiam censeo. BV. Non grauarer, si quem illic nossem, quem te latiorum existimem. In Daniam malo, quæ nobis dedit Saxonum grammaticum, qui suæ gentis historiam splendide magnificeq; contextit. NOS. Probo uiuidum et ardens ingenium, orationem nusquam remissam aut dormitantem, tum miram uerborum copiam, sententias crebras, et figurarum admirabilem uarietatem, ut satis admirari non queam, unde illa ætate homini Dæno tanta uis eloquendi, sed uix ulla in illo Ciceronis lineamenta. BVL. Igitur in Hollandiam. NOS. Imò prius in Zelandiam, ne quem prætercas. BVL. Alit et illa regio quædam dextra ingenia, sed pleraq; luxu obruantur. Hinc sanè tibi profero Adrianum Barlandum, incitius scriptis agnoscas candorem, ac facilitatem Tullianæ dictionis. NOSOP. Accedit hac sanè parte, sed totum Ciceronem non exprimit. BVL. E Zelandia facilis cursus est in Hollandiam, haud infœcundam bonorum ingeniorum parentem, sed nec honos habetur eloquentiæ, et uolu

et uoluptates nō temere sinunt indolem mature scere. Hinc
 tibi proferam Erasmmum Roterodamum, si pateris. N O.
 Professus es te de scriptoribus dicturū. Istum uero ne inter
 scriptores quidem pono, tantum abest ut Ciceronianis an-
 numerem. B V L. Quid ego audio? Atqui uidebatur et
 inter πολυγράφοις censeri posse. N O S. Potest, si πολυ-
 γράφος est, qui multum chartarum oblinat atramen-
 to. Alia res est scribere quōde nos agimus, et aliud scripto-
 rum genus. Alioqui qui manu describendis libris quæstum
 faciunt, scriptores dicentur, quum hos eruditi malint libræ-
 rios dicere. At hoc est nobis scribere, quod agro fructum
 producere, hoc nobis lectio, quod agro stercoratio: hoc no-
 bis concoctio et emendatio, quod in agris occatio, pasti-
 natio, putatio, zizaniarum euulsio, ac reliquæ operæ sine
 quibus aut non emergit sementis, aut non adolescit exorta.
 B V L. Quid igitur ille? N O S O. Abijcit ac precipitat
 omnia, nec parit, sed abortit: interdum iustum uolumen
 scribit stans pede in uno, nec unquā potest imperare animo
 suo, ut uel semel relegat quod scripsit: nec aliud quàm scri-
 bit, quum post diutinam lectionem demum ad calamum sit
 ueniendum, idq; raro. Quid quod ne affectat quidē Tullia-
 no more dicere, non abstinens à uocibus Theologicis, in-
 terim ne à sordidis quidē? B V L. Tersior erat Guilhelmus
 Gandauus. N O S. Atticus erat in epistolis, in carmine bo-
 nus, sed ô scelerate luxus, quantum felicium ingeniorum,
 uel corrumpis uel abrumpis? B V L E P. Nosti Aegidium
 Delfianum? N O S. Virum eruditionis uariæ, uersificatorem
 non malū, si facilitati neruos addidisset, B V L. Nuper de-
 cesit Martinus Dorpius. N. Ingeniū felix et ad quiduis

uersatile, nec infestium, sed alienis iudicijs quàm suo dacti
 maluit. Tandem Theologiæ studium retraxit hominem à
 Musis. BVL. Quis tibi uidetur Iacobus Ceratinus? N.
 Præclaram de se spem dedit, à Ciceroniano multum abest.
 BVL. Hinc igitur si uidetur in Phrysiam commigremus.
 Alit enim ea regio prorsus alba, quod dici solet, ingenia:
 sed male conuenit Como cum Musis. Langios igitur &
 Canterios omittā, Rodolphus Agricola sufficit unus pro
 multis. NOS. Agnosco uirum diuini pectoris, eruditio-
 nis recondite, stilo minime uulgari, solidum, neruosum, ela-
 boratum, compositū, sed qui nonihil respiciat & Quinti-
 lianum in eloquendo, & Isocratem in orationis structura,
 utroq; tamen sublimior, Quintiliano etiā fusior ac diluci-
 dior. Quod uoluit præstitit, nec dubito quin Ciceronis fi-
 guram potuisset effingere, si huc uertisset animi studium.
 Et huic tamen ad summam laudē obstitere quedam, regio-
 nis ac temporum infelicitas, quibus uix quicquàm honoris
 habebatur literis politoribus, & nationis parum frugalis
 uita. In Italia summus esse poterat, nisi Germaniam præ-
 tulisset. BVL. Haud transeundā censeo Vuesphaliā, que
 nobis dedit Alexandrum Hegium. NOS. Virum eruditū,
 sanctum ac facundum nominas, sed qui gloriæ contemptu,
 nihil magni molitus sit. BVL. Dedit & Hermanum Bu-
 scium. NOS. In carmine pangendo felicem, In oratione
 soluta magna uis ingenij, lectio uaria, iudicium acre, neruo-
 rum satis, sed compositio Quintiliano propior quàm Cice-
 ronis. BVL. Conradum Goclenium, opinor, non nosti.
 NOS. Num illum dicis qui apud Brabantos iampridem
 ornatus non modo collegium Busleidianum, quod quidam
 trilingue

trilingue uocant, sed totam etiam illam Academicam, licet
 aliqui florentissimam? B. Istum ipsum. N. Mihi quidem
 non innotescit. B. Nunquid in illo desideras, quo
 minus habeatur inter Ciceronianos? NOS. Opinor illud
 ingenium posse, quicquid serio uoluerit, uerum mauult ob-
 esulus esse, quam polygraphus. HY. Vnum in illo noui,
 quo Ciceroni multum est dissimilis. BVL. Quid nane?
 HY. Ciceronem accipimus prelongo et exili fuisse collo.
 Goclenius et pulchre obeso, et adeo non longo, ut mentis
 pectori penè contiguum sit. BVL. Non hic de collo, sed
 de stilo disputamus. Ceterum ut à Vuesphalia recedamus,
 Habet Saxonia iuuenes summæ spei, nihil mediocre de se
 pollicentes, quorum est et Christophorus Carlebitzius,
 imaginibus maiorum ornatissimus, sed literis ac moribus
 compositissimis ornatiore, uerū horum cōmemoratione te
 non fatigabo, quorum indoles adhuc in herba est. Pergam
 ad reliquos Germanos. Quorum princeps fuit Capnion.
 NOS. Vir magnus, sed oratio redolebat suū seculum ad-
 huc horridius impolitiusq;. Qualis et Iacobus Vuimphen-
 lingus et si qui sunt huius similes, quorum opera tamē non
 parum utilitatis accessit Germaniæ studijs. BVL. Huius
 ergo discipulum agnoscis Philippum Melanchthonem.
 NOSOP. Nihil hoc ingenio felicius, si totum uacass-
 set Musis. Nunc hanc laudem leuiter affectauit, ac nativæ
 re felicitate contentus, nec artis, nec curæ permultum ad-
 scribendum adhibuit, et haud scio an affectantem ner-
 uū fuerint defecturi. Extemporali dictioni natus uidetur:
 nunc alijs intentus, eloquentiæ studium magna ex parte
 uidetur abiecisse. BVLEPH. En igitur tibi Vricium

Huttenum. N O. Sat splendoris & copiae praestat in oratione soluta; in carmine felicior erat: ceterum à Ciceronis imagine procul aberat. B V. Bilibaldum prius cōmēdasse oportuit, quo duce primum efflorescere coepit apud Germanos eloquētia, quam & morum pietate & fortunae splendore illustravit. N O. Sequitur ille quidem, at non assequitur, nec tam obstat ingenium, quàm reip. negotia parumq; prospera ualetudo. B V. In huius igitur locū profero Brunonem Amerbachium Rauracum, quo uiro nihil unquam natura firmicit candidius. N O. Quatenus licet ex gustu cognoscere, magnus erat futurus, ni festinata mors iuuenem studijs eripuisset. B V. Henricum Glaricum agnoscis Eluetium. N O. Is maluit in philosophia ac Mathematicis disciplinis consensescere, quàm emulari phrasim Ciceronianam, cui uix cōuenit cum subtilitatibus Mathematicorum. B V. Vnus superest, quem si non recipis, migrabimus in Pannoniam. N O. Quis? B V. Vrsinus Velius. N O. In carmine felix, nec infelix in oratione soluta, spirituum & urbanitatis habet affatum, ubi prodierit historia quam de rebus à Pannoniae Boemiaeq; rege Ferdinando gestis texere dicitur, certius pronuntiabimus. B V. Mihi certa spes est illum & principis sui claritati & rerum magnitudini facundiae uiribus responsurum. Huius commemoratio nos deduxit in Pannoniam, nam illic nunc agit, ubi neminem noui praeter Iacobum Pisonem, studiosum eloquentiae Tullianae candidatum, sed primum aetula, deinde calamitas, nuper etiam mors hominem nobis abripuit. B V. Habet & Sarmatia quos non possis contemnere, sed non commemorabo, nisi qui libellis in lucem datis,
sui

ſua ſpecimen dederunt. Horum princeps eſt *Andreas Cri-*
tius, Episcopus Plocenſis, qui prorsus ingenium habet, ut
 ait ille, in numero, carmina pangit feliciter, felicior etiã
 in oratione soluta, præsto est ex tempore ſcribenti docta
 facilitas, ſermo perpetua quadam orationis feſtiuitate in-
 cundus. N O. Paucula quedam illius deguſtaui, que mihi
 ſane ſpem egregiam præbent, niſi legationibus, tum regni
 ſimul & eccleſiæ negocijs cogatur à Muſarũ ocio rece-
 dere. B V. Iam Hiſpania que non ita pridem coepit ad pri-
 ſtinam ingeniorum gloriã reſloreſcere, doctos & eloquen-
 tes uiros permultos, qui ſcriptis innotuerunt non ita mul-
 tos. Habet Antonium Nebriſſenſem, uirum eruditionis ua-
 riæ, ſed cuius mentionẽ latius non ſis in catalogo Tullia-
 norum. N O, Rem diuinaſti. B V. Ne Lopidem quidem
 opinor, aut Sanctium. N O. Hic Theologus eſt, nec affe-
 ctauit hanc laudẽ, ille multo infelicioſus eſt in laudãdo quã-
 m in reprehendendo, nec hic nec ille Ciceronianus. Geneſius
 maiorem de ſe ſpem pollicetur. B V. Et Luſitanos aliquot
 eruditos noui, qui uulgarint ingenij ſui ſpecimen, neminem
 noui præter Hermicum quendã in epigramatibus felicem,
 an oratione ſoluta promptum ac facilem, ad argutandum
 dexterrimæ dicacitatis. Vide quot regiones pagrauerimus
 Noſopone, dum unum quærimus Ciceronianum, nec quiſ-
 quã adhuc repertus eſt, quem digneris huius cognominis
 honore, cuius amor te macerat. Quot priſcos commemo-
 ramus, quot ſeculorum poſteriorum, quot noſtræ memo-
 riæ, quot noſtræ ætatis recensuimus, in quibus ut ſint non-
 nulli quos faſtidioſus cenſor poſſit contemnere, quã mul-
 ti ſunt qui ſuum quiſq; ſeculum, ſuam patriam, qui eccle-
 ſiam

fiam, qui rem literariam doctrina facundiaq; sua ornauerunt, illustrarunt, nobilitauerunt: nec ullum tamen adhuc inuenimus Ciceronianum. Quid reliquum est, nisi ut proficiscamur in insulas fortunatorum, inde petitori, quem donemus hoc nomine. Moderatius perpetimur mala nobis cum plerisque communia. Non moeret Hispanus, si non habet flauam cesariem: non Indus quod colore sit larido, non Aethiops quod atro, quod simis naribus, & tu discutias animum tuum, nec conquire potes conuicium, quod non es Ciceronianus? Hoc an malum sit nescio. Sed si esset malum, non tu aequo animo feres incommodum tibi cum tot talibusq; uiris commune? NO. Atqui hoc laudis affectus est Christophorus Longolius, homo Brabantus, tum apud Gallos educatus. Huic uni cisalpinorum palmam hanc tribuunt Itali, ceteros omnes ut barbaros submouet. BVL. Plurimum sane laudis tulit Longolius, sed nimis emptum, diu tortus est, tandem & immortalis est certamine nondum peracto, non leui profecto studiorum iactura, quibus magno usui futurus erat, nisi totum animum omnesq; ingenij uires ad inanis tituli studium contulisset. Quamquam ille non uni Tullio assidebat, sed per omne autorum genus sese uoluerat, disciplinas liberales oes diligenter edidicerat, praeter iuris peritiam, nec erat contentus exprimere lineamenta Ciceronis, sed in inuentione rerum peracutus fuisse uidetur & copiosus, in tractandis argumentis dexter ac felix, nusquam non praebens admirandae cuiusdam indolis specimen. Nihil est igitur quod isti Ciceronis simij nobis Longolium obijciant, alijs dotibus ille magnus erat: etiam si Ciceronianus non fuisset, & haec ipsa uariissimi tituli ambitio

bitio fructum propemodū studiorū illius corruptit, vitam
 abruptit. Quamquam multum etiam abfuit à Cicrone, cui
 materia defuit exercendæ mirabilis illius eloquentiæ, quàm
 in ferijs grauibusq; caufis Cicero præstitit. Longolius æ
 didit epiftolas fanè quàm elegâtes ac feliciter elaboratas,
 fateor, fed multas argumento perquàm humili, plures affe
 ctato, quod genus uidentur aliquot epiftolæ Plinij iunio
 ris. At quia tales non arbitror in epiftolarum numero ponen
 das. Quid enim habent epiftolæ Senecæ, quod epiftolæ cõ
 gruât, præter titulum? At in Ciceronis epiftolis nihil æ
 cerfitum, aut de grauibus ferijsq; negocijs, fcribit ea que
 coram exponeret fi licuiſſet, aut cum amicis abſentibus de
 familiaribus rebus, aut de ſtudijs confabulatur, quemadmo
 dum ſolent amici præſentes inter ſe miſcere ſermonē. Quid
 quod Cicero non ædidit epiftolas ſuas, & quasdam uide
 tur ſcripſiſſe neglectius quàm loqui ſolitus erat. Vnde bo
 na pars earum quas Tiro Ciceronis libertus collegerat,
 intercidit, haud opinor peritura, ſi docti eas iudicaſſent
 immortalitate dignas. Primū igitur illa ſimplicitas & gra
 tia ſermonis in affectati, deinde ueritas abeſt in epiftolis
 Longolij pleriq;. Ad hæc quoniam nec eadem fuit fortuna
 Longolij que Ciceronis, nec eadem negocia, ſit ut interdū
 inepta ſit ac frigeat imitatio. Quod genus ſit, M. Tullius
 ſenator & uir conſularis, ſcribit ad ſue dignitatis homi
 nes, quid moliantur duces in prouincijs, quàm inſtructe
 ſint legiones, oſtendit periculū, diuinat rerum exitum: quæ
 ad imitationem Ciceronis, ſimilia ſcribit ad eruditos ami
 cos & in ocio uiuentes, Longolius, ueluti ſolicitus de ſum
 ma rerum, nonne friget affectatio? Quid quod ipſe in
 Muſeum

Museum abditus interdum literis mandat uanissimos rumores, quales uulgo circūuolitant, indigni qui uel sermone cordati hominis commemorentur. Sed in orationibus, inquit, quas duas reliquit, uelut in Capitolio habitas, Ciceronem præstitit. Eas ego sanè magna cum animi tum admiratione, tum uoluptate legi fateor. Effecerunt enim, ut de illius ingenio longe quàm ante magnificētius sentirem. Adeo, quum de illo præclaram concepissem existimationem, uicit multis partibus expectationem meam. Videtur enim in has deprompsisse quicquid uel suo potuit ingenio, uel è Ciceronis orationibus hauserat. Eæ tamen tot annis elaboratæ, toties sub incudem reuocatæ, toties Criticorum censuram perpeßæ, quantum habent Ciceronis, nõ quidem Longolij culpa, sed temporum. Aptissime dicebat Cicero, uix apte Longolius, quandoquidem Romæ, nec patres conscripti sunt hodie, nec senatus, nec populi auctoritas, nec tribuum suffragia, nec magistratus qui solèt esse, nec leges, nec comitia, nec actionum forma, nec prouinciæ, nec municipia, socij, ciues. Postremo Roma Roma nõ est, nihil habens præter ruinas ruderæq; priscae calamitatis ciuitrices ac uestigia. Tolle Pontificem, Card. Episcopos, Curiam, & huius officarios, deinde legatos principum, Ecclesiarum, collegiorũ, & Abbatiarum, tum colluascens hominum partim qui uiuunt ex hisce nundinis, partim qui uel libertatis amore, uel fortunam aucupantes eò cõfluunt, quid erit Roma? Dicit aliquis Pontificum regnum à Christo traditum augustius esse, quàm fuerat olim senatus populusq; Romani, aut etiam si libet Octauij Cesaris: Mea nihil refert modo fatearis diuersum regni genus esse. Quo fit,

fit, ut nec oratio congruat eadem: si putamus Ciceronianum esse sermonem ad rem presentem accommodare. At ille præclarus iuuenis orationem attemperauit ad hominum affectus, qui ueterem Romanam rerum dominam gentemque totam adhuc somniant, quemadmodum Iudæi nondum desinunt suum Moysen ac templum Hierosolymitanum somnariare. Iam Christophorus iuuenis nec magistratu, nec rebus gestis, nec ullo alio nomine magnus erat quam ingenio, quod ego sanè pulchrius esse duco, quam si regno polluisset. Sed hæc persona nihil ad Ciceronem. Nunc argumentum accipe. Inciderat illi contentio cum Iulo quodam adolescentente, in hoc opinor subornato, ut Ciceronianam eloquentiam à barbaris vindicaret. Et est, ut audio, Romæ sodalitas quædam eorum, qui plus habent literaturæ quam pietatis: Docti uocantur, et apud multos habentur in pretio. Per hos ociosos hoc certamen, studijs hinc atque hinc efferuescentibus accensum est, ut ea ciuitas undiquaque captat uoluptatis materiam. Interim Longolij causam grauabat Lutheri causa, cuius gratia apud Romanos male audiebatur quicquid erat affine Germaniæ, ne dicam cisalpini omnes. Itaque Christophoro tamen si natione barbaro: nam huiusmodi uocabulis adhuc utuntur illi, quasi facies rerum non tota sit immutata, tamen ob admirandam sermonis elegantiam, uisum est candidioribus aliquot, honoris gratia decernere ciuis Romani titulum. Fiebat hoc olim, et erat munus non minus utile quam honorificum. Nunc autem quid est esse ciuem Romanum? Profecto minus aliquanto quam esse ciuem Basiliensem, si contemptis uerborum summis, rem æstimare libeat. Atque hinc in barbarum, competitoris

titoris ipsiq; fauentium inuidia. Tandem quesita est illa uoluptas ociosis, ut in Capitolio (sic enim uocant curiam quandam non admodum magnificam, in qua solēt agi per pueros exercitandi ingenij gratia fabule) causam diceret Longolius. Subornatus adolescens audaculus, qui accusationem quam ab alio compositam edidicerat, recitaret. Accusationis haec erant capita: primū quod Christophorus Longolius, olim puer, dum ingenij periclitandi gratia, laudat Galliam in qua tū uiuebat, in nōnullis ausus sit equare Italiae, deinde quod in ea laudasset tribus uerbis Erasimum et Budeum: praeterea quod diceretur ab his subornatus ac delegatus in Italiam, ut optimos quosque libros deportaret ad Barbaros, quo possent cum Italis de principatu eruditionis contendere. Postremo quod homo barbarus et obscurae familiae, minime dignus uideretur honoris tanti cognominis, ut ciuis Romanus appellaretur. Habes praeclearum argumentū, in quo neruos intendas eloquentiae Tullianae. Atqui hoc planē ludicrū ille plusquam serio agit, mirifico sanē uerborum apparatu, magna ingenij significatione, summa uehementia, multa interdum urbanitate, non aliter alludens ad etatem Ciceronis, quam is qui scripsit *Batrachomyomachiam*, allusit ad Homericā *Iliadem*, raris ac miribus, rebusq; ridiculis ac friuolis, deorum, dearum, heroum splendida uerba factaq; accommodans. Ita Longolius exaggerat capitis discrimen, armatas cohortes, gladiatorū manum, quorum uiolentia auctoritas amplissimi ordinis, ac secundū leges agendi libertas fuerit impedita. Fingit priscā illam Romā orbis reginam, et huius praesidem ac tutorē Romulū cum suis Quiritibus: som-

niat

niat P. C. & augustissimum ordinem regnorum dominum, populum in suos ordines ac tribus distinctum, prætorũ ius, tribunorum intercessionem: somniat provinciã, colonias, municipia & socios urbis septicolis: recitatur senatus consultum, citantur leges, miror non meminisse clepsydram, que reo solent infundi nouem opinor. Hic excitantur illa: *ἱστορίαι*, appellãtur ueteres illi Romane ciuitatis principes. Quid non? Perquã faceta res est. Equidem fateor hunc ludum uideri posse non inelegantẽ, si ad eum modum exerceatur iuuentus in scholis declamatorijs, etiam si nõ frustra præcepit Quintilianus, ut declamatiõis simulachrum quã proxime accedat ad ueras actiones, nimirum quod quidam declamandi themata petere soleant è poëtarum fabulis, nec ueris, nec uerisimilibus. Nam habent in adolescentibus & illa progymnasmata fructũ haudquaquã poenitendum, quum argumento ex historia sumpto, uerba sententiæq; ad illorum temporum conditionem accommodantur, sed tamen instructior erit ad ueras causas agendas, qui questionem tractat, præsentis tẽporis inuolutam circumstantijs, ueluti si quis tractet, num expediat reip. ut principes filias aut sorores suas in procul semotas regiones elocent. An sit in rem Christiane pietatis, proceres Ecclesiasticos onerari ditione prophana: utrum consultius sit iuuentem euoluendjs autoribus, an per agrandis longinquis regionibus, periclitandisq; rebus, multarum rerum cognitionem colligere: num expediat puerum imperio destinatum, aut natum, multum temporis in literis ac liberæ libus disciplinis consumere. Cæterum argumentum quod tractat Longolius, quum nec sit ex historia petitur, ut saltem

ut saltem per fictionem suo tempore congruere possit, nec eiusmodi tamen, ut uere suo tempore suisq; personis conueniat, quā fieri potuit ut hic totum exprimeret Ciceronem, qui depulsis armis Antonij, sublatoq; mortis metu, libere dixit apud senatum populumq; Romanum. In hac tamen materia tanto ingenio tantaq; ingenij dexteritate rē gessit egregius iuuenis, ut hodie neminem norim, uel apud Italos, quem existinem idem prestare posse, tātum abest, ut Longolij laudibus aliquid studeam detrudere. Talibus enim ingenijs non queam nō fauere, etiam si mihi male uelint. Hęc eò tantum dicuntur, ut adolescentiæ studijs prospiciam, ne se superstitiose discrucient affectatione Ciceroniane similitudinis, sic ut hac intētionē ab utilioribus magisq; necessarijs studijs auellantur. Rem habes, orationes supersunt. Nunc mihi rationem in eas uelim, sit ne operę precium, ingenia felicissime nata in has $\epsilon\tau\omega\iota\delta\epsilon\iota\epsilon\delta\epsilon$ tantum ætatis et operę consumere, ne dicam immori talibus curis. Quantum utilitatis uel religioni Christianę, uel studijs, uel patrię laturus erat, si uigilias quas actionibus illis ludicris impendit, in res serias collocasset? N. O. S. Profecto miseret me Longolij, et uix habeo quod respōdeam. B. V. L. Ad hęc testatur se scripsisse orationes quinque in laudem urbis Romę. O pulchre collocatam operam. Quanto rectius eam collocasset, si ciuitatem illam atq; eos præcipue qui bonas literas ibi profitentur, orationibus aliquot elaboratis ad Christi cultum ac pietatis amorē inflāmmare studuisset. Intelligis Nos pōne quid dicam, imō potius quid non dicā. At quibus tādē uigiliarū tantū datū est? senatui? senatus, si quis omnino Rome est, Latine nescit: populo? Barbare loquitur

quirit, tantum abest, ut dictione Tulliana capiatur. Sed ualeant hæc ἐπιδεικτικά. Aduersus Martinum Lutherū rem agit & seriam & grauem. Vbi qui potuāt esse Tullianus de rebus differens, quas M. Tullius prorsus ignorauit? At oratio nō potest esse Tulliana, id est, optima, que nec tempori, nec personis, nec rebus congruit. Satis Tulliane cōiuciat. Vbi tandem uentum ad errorum capita recēfenda, subobscurus est, & uix ab illis intelligitur, qui Lutheri dogmata tenent. Atqui hic res summam orationis perspicuitatē desiderabat, si uoluisset esse Ciceronianus. Iam ex ipsa rerum propositione nō difficile fuerit cōiectare qualis futurus fuerit in refellendis dogmatibus aduersarij, suisq; cōfirmandis. Sedulo quidem iurat uoces nostre religionis, nunq̄ usurpās fidei uocabulum, sed in eius locum substituens persuasionē, aliaq; permulta que prius attigimus, semel tamen atq; iterum utitur nomine Christiani, per imprudentiam opinor. Nam ea dictio nusquam extat in libris M. Tullij. Quanq̄ & hic multa felicissime dixit, nec alia re magis peccauit, quàm quod nimis anxie studuit esse Ciceronianus, cui maluit orationem cōgruere quàm causæ. NOS. Attamen istis dictu mirū quàm nunc applaudant Itali quidam. BV. Confiteor, laudant illa, sed ista legunt. Bataui oratoris nēnias, que Colloquia uocantur, quanto plures terunt manibus quàm Longolij scripta, quālibet elaborata, quālibet expolita, quālibet Tulliana, & ut Græce dicam melius κερσοτημύρια. Quid in causa? Quid? nisi quod illic res ipsa capit moraturq; lectorem qualicunq; sermone tractata: ad hæc, quoniā theatra sunt & uita carent, dormitat lector stertitq;. Vtili-

r

tas cō

tas commendat etiam mediocrem eloquentiam: quæ tantum adferunt uoluptatem, eadem diu placere non possunt, præsertim ijs, qui literas in hoc discunt, non solum ut politius dicant, uerum etiam ut rectius uiuant. In summa qui iuuenem illum ad huius laudis ambitum inflammarunt nõ optime meriti sunt, uel de ipso, uel de re literaria. Sed de Longolio fortasse nimis multa. NOS. Prætercurristi Iacobum Sadoletum ac Petrum Bembum, prudens opinor. BVL. Næ prudens, uiros eximios, rarâq; horû temporû exëpla nolui miscere turbæ. Petri Bembi nihil extat quod sciam, præter aliquot epistolas, in quibus exosculor, non modo dilucidum quoddam, sanum & , ut ita dicam, Atticum dicendi genus, sed probitatem, humanitatem ac singularem ingenij candorem in oratione uelut in speculo rehelcentem, nec alia re uel fortunatiorem uel ornatiorẽ iudico Longolium, quàm talium uirorum amicitia. At Iacobus Sadoletus cætera ferè equalis Bembo, in cõmentario quem elegantissimum ædidit in psalmum. 50, nõ adeo affectat haberi Ciceronianus, ut nõ personæ decorû tueatur: Est enim episcopus Carpentoractensis, ut nõ materiæ seruiat, ne in epistolis quidem, abhorrens à uocibus quibusdã Ecclesiasticis. Quid igitur? Nõ dixit Tulliano more? Nõ dixit: imò dixit potius, qui eo modo dixit, quo probabile est iisdem de rebus si uiucret dicturum esse Ciceronem, hoc est, Christianæ. NO. Multum suffragijs eruditorû tributum est Baptiste Casselio. BV. Oratio de lege agraria, quam paulo ante mortem ædidit, declarat illũ summo nisu Tullianæ dictionis affectasse lineamenta, & hætenus propemodum assequutus est quod uoluit: lucis habet plurimum,

In. Sadolet 9.

rimum, uerba nitida, compositionem suauem. Ceterū im-
 mane quantum est quod desideratur, si ad Ciceronem con-
 feras. NOS. Certè Pontanum uno ore prædicāt omnes,
 huic Ciceronianæ dictionis palman tribuunt eruditorum
 centuriæ. BVL. Non sum uel tam ebes uel tam inuidus,
 ut non fatear Pontanum multis egregijs ingenij dotibus
 uirum fuisse summum. Ac me quoq; rapit placido quodā
 orationis lapsu: uerborum dulce quiddā resonantiū amœ-
 no timitu demulcet aures, demum splendore quodā per-
 stringit dignitas ac maiestas orationis. NO. Quid igitur
 obstat, quo minus illum fateare Ciceronianum? BV.
 Meo iudicio nihil illius laudi uel accesserit uel decesserit.
 Quædam illius degustauī. Tractat materias prophanas;
 quasiq; locos communes, de fortitudine, de obedientia, de
 splendore, quæ tractata facillime nitescunt, atq; ex se faci-
 le suppeditant sententiarum copiam: easq; sic tractat, ut
 egre possis agnoscere Christianus fuerit nec ne. Simi-
 liter temperat stilum in libello de principe: Præterea non
 memini me quicquam illius legisse præter aliquot Dialo-
 gos ad Lucianum effictos. At ego non agnoscam Tullia-
 num, nisi qui res nostras, Ciceroniana tractet felicitate.
 In epigrammatibus plus tulisset laudis, si uitasset obscœ-
 nitatem, quod nec in dialogis satis cauet. In Meteoris &
 Vrania, quæ suat materiam quæ facile splendescit, & rem
 sanè felicè feliciter tractauit, nec illic requiro Christianā
 dictionem. In cæteris interdū desidero decorum & aptū
 & aculeos quos Mar. Tullius in animo relinquit etiam
 posito codice. Certè ad istam legē quam tu nobis præscri-
 pseras, Ciceronianus non erit, in cuius scriptis sexcentas

uoces possem ostendere, quæ nusquam sunt apud Cicero-
nem. Postremo uides, quàm infrequens sit in manibus Pon-
tanus, uir, extra controuersiam in literis inter præcipuos
numerandus. NOS. Pontano successit Actius Syncerus,
qui partum uirginis matris mire felici carmine descripsit,
cui supra modum applausum est à Romano theatro. BV.
Testantur hoc abude Leonis & Clemētis breuia, sic enim
hodie uocant, tum Aegidij Card. addita præfatio, ne cæ-
teros commemorem, nec sine causa tantopere placuit. Mi-
hi certe magna cum animi uoluptate perlectum est opus
utrunq;. Nam & Aeglogas scripsit piscatorias. Quis au-
tem talem indolem in iuvene Patritio non exosculetur? Hoc
nomine præferendus est Pontano, quod rem sacrã tracta-
re non piguit, quod nec dormitanter eã, nec inamœne tra-
ctauit, sed meo quidem suffragio, plus laudis erat laturus,
si materiam sacrã tractasset aliquanto sacratius: qua qui-
dem in re leuius peccauit Baptista Mantuanus, quanquam
& aliã in huiusmodi argumentis uberior. Nunc quorsum
attinebat hic toties inuocare Musas & Phœbum? Quàm
quod uirginem fingit intentam præcipue Sibyllinis uersibus,
quod non aptum Proteum inducit de Christo uaticina-
nantem, quod Nympharum, Hamadryadum, ac Nerei-
dum plena facit omnia? Quàm dure respōdet Christianis
auribus uersus ille, qui, ni fallor, uirgini matri dicitur: Tū
que adeo spes fida hominum, spes fida deorū. Scio deorū
metri gratia positum loco diuorum. Me quidem leuiter
offendit in tot uirtutibus, quod Synalcephæ frequētes huius-
modi reddūt compositionē. Ne multis: si carmen hoc profe-
ras ut specimen adolescentis poëtice meditantis, exoscu-
labor,

labor, si ut carmen à viro serio scriptum ad pietatem, longe præferam unicum hymnum Prudentianum de natali Iesu tribus libellis Actij Synceri, tantū abest ut hoc carmen sufficiat & ad prosternendum funda Goliath ecclesie militantem, & ad placandum cithara Saulem furentē. Atq; haud scio, utrum sit magis reprehendendum, si Christianus prophana tractet prophane, Christianum se esse dissimulans, an si materias Christianas tractet paganice. Si quidem Christi mysteria non solum erudite, verumetiam religiose tractanda sunt. Nec satis est temporaria delectationum delinire lectoris animum, excitandi sunt affectus deo digni. Quod fieri non potest, ni penitus cognitum habeas argumentum quod uersas: nec enim hic inflammabis, si frigeas ipse: nec ad amorem rerum coelestium accendes lectorem, si tibi talium uel leuis admodū, uel nulla cura est. Hic si præsto sunt, uel ultro, nec accersita, uel non magno constantia dictionis ornamenta, figurarum illecebre, quibus fastidiosum lectorem allicimus, allectumq; remoramur, nō arbitror reiicienda, modo primas teneant ea que præcipua sunt. Quale porrò sit, materiam piam ob hoc ipsum putere nobis, quod pie tractata sit? At pie tractari qui potest, si nunquam dimoueas oculos à Virgilijs, Horatijs ac Nasonibus? Nisi forte quorundam studium approbas, qui fragmentis Homericorum aut Virgilianorū uersuum, undiq; decerptis, & in centonē confarcinatis Christi uitam descripserunt. Operosum sanè scribendi genus, sed cui unquam ista lacrymulam extuderunt? Quæ ad pietatem comouerunt, quæ ab impura uita reuocarunt? Atqui nō ita multū dissimilis est istorū conatus, qui uerbis, sententiis,

tiolis, figuris ac numeris ex Cicerone cōgestis, cōueſtiunt argumentum Christianum. Quid enim laudis fert ille rhapsodus? Nempe quod accurate uersatus est in Homero siue Virgilio. Quid fructus adfert hic Ciceronianus? Applauditur diligēter in M. Tullij scriptis uersato, sed tantū ab ijs, qui & ipsi in ijsdem uersati, quid unde decerptum sit agnoscunt. Habet ea res uoluptatem planè quandam, fateor, sed quū apud perpaucos, tum eius generis, ut facile uertatur in satietatem, postremo quæ nihil aliud sit quàm uoluptas. Ceterū illud sine quo Fabius negat esse mirabile eloquentiam, quod in cōcitandis affectibus sitū est, prorsus abest. Et tamē nobis uidemur Marones ac Cicerones. Dic mihi Nosopone, si quis argumentum rapti Ganymedis, eleganter constructum operæ Musæico dissoluat, & ijsdē tessellis aliter cōcinnatis exprimere conetur, Gabrielem coeleste nunciū adferentem uirgini Nazarenæ, nonne durum parumq; felix opus nascetur, ex optimis quidem tessellis, sed minus argumento cōgruentibus. NO. Poëtas excusat à priscis cōcessa licentia. BVL. Audies hic illud Horatianū, At non ut placidis coëant immittia, Non ut serpentes auibus genuentur tigribus agni. Minus, opinor, cōuenit Musis, Apollini, reliquisq; dijs poëticis, cū Christianæ pietatis mysterijs, quàm serpentibus cum auibus, aut tigribus cū agnis, præsertim in argumento serio. Alioqui si quid obiter per iocū aspergatur ex ueterū fabulis, ferendū arbitror magis quàm probandum. Oportebat enim omnē Christianorū orationem respere Christū, sine quo nec suaue, nec splendidū est quicquā, nec utile, nec honestum, nec elegans, nec facundū, nec eruditū. Liceat sanè prælu

præludere ad seria pueris. In ueris, in serijs, quodq; grauius est, in pijs materijs, quis feret ista paganica progymnasmata? NOS. Quod igitur tuum est consilium, ut Ciceronem abijciã è manibus? BVL. Imò ut semper in sinu sit potius eloquentiæ candidato, sed quorundã morositas fastidiumq; prorsus abijciendũ est, qui scriptũ alioqui doctum & elegans reijcere solent & indignũ lectu iudicare, non ob aliud, nisi quod ad Ciceronis imitationẽ nõ sit elaboratum. Primũ enim nõ quibuslibet ingenijs cõgruit Tulliana phrasis, ut male cessura sit affectatio, deinde si desunt nature uires, ut inimitabilẽ dicendi felicitatẽ assequaris, quid stultius, quàm in eo discrucari, quod non potest cõtingere? Ad hæc nec materiæ cuius, nec personis omnibus cõgruit Tulliana phrasis. Et si cõgrueret, quædã negligere præstat, quàm nimio parare. Si M. Tullio tãti cõstitisset sua facundia, quanti nobis, aliqua ni fallor ex parte neglexisset orationis ornamenta. Nimio uero paratur, quod tanto ætatis, ualetudinis ac uitæ etiã dispendio emittur. Nimio paratur, cuius gratia disciplinas cognitu magis necessarias negligimus. Deniq; nimio paratur, quod pietatis iactura emittur. Si ideo discitur eloquentia, ut deletemus ociosos, quid attinet rem scenicam tot uigilijs perdiscere. Sin ut persuadeamus quæ sunt honesta, efficacius dixit Phocion Atheniensis quàm Demosthenes. Sæpius persuasit Cato Uticensis, q̃ M. Tullius. Iã si in hoc paratur eloquẽtia, ut scripta nostra terãtur manibus hominũ, & si citra studiũ cõtingeret Ciceronianæ dictionis similitudo, tamẽ arte uarietas esset affectanda, quæ lectoris nauſeanti stomacho mederetur. Tantã uim habet in rebus hu-

manis uarietas, ut nec optimis semper expediat uti. Nec usquam nõ uerum est illud Græcorum prouerbio iactatũ, μεταβολὴ πάντων γλυκί. Nec alio nomine magis cõmendatur Homerus, et Oratius, quàm quod rerũ ac figurarum admirabili uarietate, nõ sinunt oboriri tedium lætitionis. Ad hãc nos natura quodammodo finxit, suũ cuiq; tribuens ingenũ, ut uix duos reperiãs, qui eadẽ uel possint uel ament. Iam quũ nihil sit humano stomacho delicatius aut fastidiosius, tum ad eruditionem parandam tantum uoluminum nobis sit deuorandum, quis posset in perpetua lætitione perdurare, si cunctorũ esset idem stilus, ac similis dictio? Præstat igitur ut in epulis, ita et in scriptis esse quedam deteriora quàm per omnia similia. Qualis autẽ esset ille cõiuuator, qui quũ plurimos acciperet, inter quos uix duo palati iudicio cõsentiunt, cibos apponeret omnes eodẽ more cõditos, etiãsi delicias Apitianas apponeret. Nunc dum alius alio dicendi genere capitur, fit ut nihil nõ legatur. Ut ne repetam, quod ipsa quoq; natura repugnat isti affectationi, quæ uoluit orationẽ esse speculum animi. Porro quũ tanta sit ingeniorum dissimilitudo, quanta uix est formarum, aut uocum, mendax erit speculum, nisi natiuã mentis imaginẽ referat, et hoc ipsum est, quod in primis delectat lectore, ex oratione, scriptoris affectus, indolem, sensum, ingeniumq; cognoscere, nihilo minus, q̃ si cõplures annos cũ illo cõsuetudinem egeris. Et hinc diuersorum tam diuersa erga librorum scriptores studia, prout quẽq; genius cognatus aut alienus, uel cõciliat uel abducit: haud aliter quàm in formis corporũ, alia species alium delectat offenditue. Dicam quid mihi contigerit. Adolescens adamabam

inabam Poëta omnes. Verum simul atq; sum Oratio fa-
ctus familiarior, præ hoc omnes cæteri putere cœperunt,
alioqui per se mirabiles. Quid existimas in causa fuisse?
nisi geniorum arcanam quandam affinitatem, que in mu-
tis illis literis agnoscitur. Hoc genuinum ac natium non
spirat in oratione nihil nisi Ciceronẽ exprimentiu. Quid
quod probi uiri, quanquam parum felici forma nati sunt,
 nolint tamen apposita persona formosissimi cuiuspiã men-
tiri speciem, ac ne pingi quidẽ alia forma sustineant quàm
dedit natura, quod turpe sit mentita facie imponere cuiq;
et ridicula res sit mendax speculum aut assentatrix ima-
go. At turpius mendacium sit, si quũ sim Bulephorus, ue-
lim haberi Nosoponus, aut alius quilibet. An nõ igitur ab
eruditis merito ridentur improbi quidã, qui uiros alioqui
doctos et eloquentes ac nominis immortalitate dignos,
nõ alio nomine reijciunt ac uelut è bibliothecis submouet,
quod seipso stilo maluerint exprimere quàm Ciceronem,
quum imposturæ genus sit teipsum nõ exprimere, sed alie
næ formæ prestigium oculis hominum obijcere. Et haud
scio an si liceat ita permittente deo, multos inuenturi si-
mus, qui totam corporis sui speciem uelint cum aliena cõ
mutare, multo pauciores arbitror fore, qui mentẽ et inge-
nium totum cũ alterius ingenio sint permutaturi. Primũ
quod nemo uelit alius esse quàm est, deinde quod suis quisq;
dotibus sic temperatus est nature prouidentia, ut etiam si
quid adsit uitij, uirtutibus adiuctis paria faciat. Habet ani-
mus faciem quandam suam in oratione uelut in speculo re-
lucentem, quã à natua specie in diuersum refingere, quid
aliud est, quàm in publicũ uentre personatum? NO. Vide
r 5   ne quod

ne quod aiunt, septa tua transfiliat oratio, quæ mihi uideatur eò prouecta, ut damnet omnem imitationem, quæ rhetorica tribus potissimum cõstet, præceptis, imitatione & usu, nisi forte qui M. Tullium imitantur faciem alienã assument, qui ceteros, suam habent. BVL. Amplector imitationem, sed quæ adiuuet naturam, non uiolet: quæ corrigat illius dotes non obruat: probo imitationẽ, sed ad exemplum ingenio tuo congruens, aut certè non repugnans, ne uideare cum gigantibus Δεομοχῆρ. Rursus imitationẽ probo nõ uni addictam præscripto, à cuius lineis nõ ausit discedere, sed ex omnibus autoribus quod in quoq; præcellit maxime, tuoq; congruit ingenio decerpentẽ, nec statim attextentem orationi quicquid occurrat bellum, sed in ipsum animum uelut in stomachũ traicientem, ut transfusum in uenas, ex ingenio tuo natum non aliunde emendicatum esse uideatur, ac mentis naturæq; tuæ uigorem & indolem spiraret, ut qui legit nõ agnoscat emblemata Cicero ni detractum, sed fœtum è tuo natum cerebro, quemadmodum Palladem aiunt è cerebro Iouis, uiuam parentis imaginem referentem: nec oratio tua cento quispiam uideatur aut opus Musaicum, sed spirans imago tui pectoris, aut amnis è fonte cordis tui promanans. Sit autem prima præcipuaq; cura penitus cognoscenda rei quam tractandam suscipis. Ea tibi suppeditabit orationis copiam, suppeditabit affectus ueros ac natiuos. Ita demum fiet, ut tua uiuat, spiraret, agat, moueat & rapiat oratio, teq; totum exprimat. Nec statim adulterinum est, quod accedit ex imitatione. Est aliquis cultus qui nec uirum dedecet, & natiuam formam commendat, ueluti lotio, uultus moderatio, sed in primis

primis cura bonæ ualitudinis. Iam si tuam faciem uelis ad eius speciem componere, qui tibi dissimillimus est, nihil agas. Ceterum si uideris in quopiam tui non admodum dissimili, effusione risu, immodicâq; rictus diductione debonestari formam, aut adductione superciliorum, corrugatione frontis, subductione nasi, reductione labiorum, aut improba oculorum sublatione, alijsq; similibus minus decemtem reddi faciem, potes his uitatis tuam formam reddere meliorem, nec tamen uultum sumes alienum, sed tuum compones. Item uides alterum parum decere cesariem impexam, aut æquo promissiore, tuam licebit corrigere. Rursum si conspexeris in alio quantum addat gratiæ, frontis hilaritas modesta, oculorum uerecundia, totusq; uultus habitus ad probitatem compositus, ut nec toruum quicquam aut insolens, nec leue aut incompositum præ se ferat, non erit prestigium, si tuum uultum ad huius imitationem formaris. Siquidem in te situm est, ut et animus uultui respondeat. Quoniam autem uaria est formarum gratia, ne statim existimes deterius, quod dissimile est illi, cuius formam miraris. Nam, quemadmodum diximus, fieri potest, ut qui inter se dissimillimi sunt, æquales tamen sint. Nec quicquã uetat, quin Ciceroni dissimillimus, potior sit eo, qui Ciceronis lineameta propius exprimit. Age ponamus aliquantisper nostros amores, ex iudicio rationis, non ex affectu feramus sententiam: si tibi tua Pitho det optionem, utrum pro Nosopono Quintilianus esse malis, an is qui de rhetoricis scripsit ad Herennium, utrum eliges? NOS. Equidem malim esse Quintilianus. BVL. Et tamen alter quanto Ciceroni similior est. Vtrũ malles esse,

Salm

Salustius, an Q. Curtius? NOS. Malim esse Salustius.
BV. At Q. Curtius propius accedit ad Ciceronē. BV.
Vtrum malles esse, Leonardus Aretinus, an Laurentius
Valla? NO. Malim Valla. BV. Leonardus tamen Ci-
ceroni uicinior est. Vtrum malles esse Hermolaus Barba-
rus, an Christophorus Landinus? NO. Barbarus. BV.
At alter ille propinquior est M. Tullio. Vtrū malles esse
Politianus, an Paulus Cortesius? NO. Politianus. BV.
At alter uideri postulat Ciceronianus. Iam utrum malles
esse Tertullianus, haresim excipio, an Beda? NO. Ter-
tullianus. BVL. At Beda plus habet phraeos Cicero-
nianæ. Vtrum malles esse Hieronymus, an Lactantius?
NOS. Hieronymus. BV. At alter quantus est Ciceronis
simius. Vides igitur nō cōtinuo melius dicere eū, qui pro-
pius accedit ad Ciceronem, nec peius qui dissimilior est.
Deniq; quemadmodum plures esse possunt Attici, qui ta-
men inter se dissimillimi sunt, ita nihil uetat, quo minus plu-
res dicantur Ciceroniani, qui dicēdi uirtutibus pares sint,
quum similes non sint. At quis ferat sciolos quosdā, miro
supercilio reijcientes, quicquid non referat lineamēta Tul-
lianæ phraeos, quam uerbulis duntaxat, figuris & nume-
ris, expendunt. Frigide sectatur Tullianam phrasim, qui
non multorum autorum lectione, multarum disciplinarū
scientia, multarum cognitione rerum instructus accedit,
ne repetam quod dictum est de uī naturæ & prudentia. Fe-
ram tamen hanc ineptam gloriolam in adolescente: seram
in doctis, qui hunc neuū multis egregijs dotibus pensant:
quis ferat senes qui nihil aliud captāt, q̄ ut sint Ciceronia-
ni, qui uiros ipsis & eruditiores & eloquentiores eradūt
ex albo

ex albo scriptorum, quod ausint à Ciceronis lineamentis alicubi recedere, quum ipsi ferè adeo Ciceroniani nō sint, ut subinde destituantur grammaticæ præsidij. Non exprimam quorūdam nomina, quibus fortasse in uotis sit uel sic innotescere. De Bartholomæo Scala dicā, cui Hermolaus & Politianus uisi sunt parum Ciceroniani, ipse sibi Tullianus est uisus, ut cunq; dissimulat. At ego malim somnia Politiani, quàm quæ Scala sobrius, summoq; studio elaborauit. Paulus Cortesius nō dissimulat huius affectionis studium, sed deum immortalem quanto longius illius epistola discrepat ab imagine Ciceronis, quàm Politianica cui respondet. Sed non alia re mihi uidetur Ciceroni dissimilior Cortesius, quàm quod toto ferè sermone aberrat à scopo. Sic enim agit causam, quasi Politianus deterreat ab imitatione Ciceronis, tum quasi nolit eum qui scribit ullum scriptorem sibi imitandum proponere, quū eos taxet, qui nulla lectione bonorum autorum, nulla eruditione, nullo usu instructi, tantū hoc moliuntur, ut Ciceronis exprimant lineamēta, quos ob id simios appellat Ciceronis. Taxat eos qui ex Cicerone uerba frustillatim mendicant, qui semper alienis ingrediuntur uestigijs, quum nihil ex se gignāt, qui nihil aliud quàm imitātur, & uerbula duntaxat imitātur. Hos negat se ferre posse, qui quum nihil minus sint quàm Ciceroniani, tamen Ciceronis titulo sese uenditantes, non uerentur de summis uiris pronūtiare. Proinde monet amicum, ut posteaquàm Ciceronem primum at non solū, sed cum alijs multis eximijs scriptoribus diutina lectione contriuisset, edidicisset, concoxisset, tum demū si quando pararet aliquid scribere, poneret morosam illam & anxiam sollici

sollicitudinem imitandi tantum Ciceronem, nunquam à lineamentis illius oculos deflectens, quod hæc anxietas efficiat, ut minus hoc ipsum asequaris quod sequeris. An hoc est deterrere ab imitatione Ciceronis? Num hoc est docere neminem omnino imitandum esse? An is qui uaria lectione instructus, atq; ut ita dicam, saginatus, dum scripturienti, quod in quoq; legit optimum, uenit in mentem, non imitatur aliquem, etiamsi non illis seruat nec asidet, sed suos affectus ac rem, de qua parat dicere, adhibet in consilium? At Cortesius negat sibi placere simios Ciceronis: Si similem, inquit, uolo mi Politiane, nõ ut simiam hominis, sed ut filium parentis, eadem loquens quæ dixerat Politianus. Id multis uerbis prosequutus, tandẽ uelut immemor sui, fatetur se malle esse simium Ciceronis, quàm aliorum filium. Si uox hæc, aliorum, complectitur Salustium, Liuium, Quintilianum, Senecam, quis non malit se esse similem illis, quemadmodũ filius similis est patri, quàm sic esse similis M. Tullio, quemadmodum simia similis est homini? Post hæc multa congerit in eos qui sese ingurgitant uaria lectione, nec ea quæ legunt concoquunt. Horũ orationem existere scabram, inconditam, et asperam. Sed quid hæc ad epistolam Politiani? Si sentit cum illo, quor ita respondet quasi dissentiat? Si dissentit, quæ Politianus probat erant refellenda. Nam illud uel maxime Ciceronianum est, dispicere quid sit in controuersia, quid conueniat cum aduersario, et in quo sit causæ status, neq; quicquam extra causam dicere. Proinde prolixam epistolam elaborauit Cortesius, magis quàm Ciceronianam, cui uelut aliena loquenti nihil respondit Politianus. At Politianus qui au-

diebat

diebat non Ciceronianus, quanto melius Ciceronem exprimit breuiore licet epistola, non tantum sententiarum argutia, uerum etiam uerbis aptis, elegantibus ac significantibus. Neq; uero mihi dicuntur hæc in suggillatione Cortesij: nec enim contumeliosum est post poni uix cuiquã imitabili Politiano, sed ut adolefcētibus exemplo commonstretur, quid sit uere Ciceronem exprimere. HYP. Tot ambagibus nos circumagis Bulephore, ut parum absit, quin ex Hypologo fiam Hyponosus. Quin tu simpliciter explana, quid de Cicerone, quidq; de hoc imitando sentias. NOS. Hoc ipsum & ego peruelim: nam eò propemodũ tua me perduxit oratio, ut statuerim tuis obtemperare consilij. BVL. Nihil arbitror restare, nisi ut quæ sparsum disserta sunt hæctenus, in compendium contrahamus: NOS. Quis tibi uidetur M. Tullius? BVL. Dicendi artifex optimus, atque etiam ut inter ethnicos uir bonus, quem arbitror si Christianam philosophiam didicisset, in eorum numero censendum fuisse, qui nunc ob uitam innocenter pieq; transactam pro diuis honorantur. Artem & usum in illo plurimum ualuisse fateor, sed multo maximam eloquentiæ suæ partem debuit naturæ, quam nemo sibi dare potest. Nec aliũ è Latinis scriptoribus arbitror magis habendum in sinu pueris & adolescentibus, qui in eloquentiæ laudem educantur. Poëtarum tamen lectionem uolo priorem esse, quod hoc Musæ genus magis conuenit ætati teneræ. Nec quenquam ad Ciceronis imitationem uocari uolo, nisi prius cognitis artis rhetoriæ præceptis. Post hæc adesse uolo commonstratorẽ artis, ueluti solent pictores discipulis in tabula quapiã insigni demonstrare,

strare, quid ex arte factū sit, quid contra. Rursus M. Tullium in parte studiorum, præcipuum ac primū esse uolo, non solum, nec sequendum tantum puto, sed imitandū potius, atq; æmulandum etiam. Etenim qui sequitur, alienis ingreditur uestigijs, & seruit præscripto. Porrò uere dictum est, eum non posse bene ambulare, qui pedem semper ponit in alieno uestigio: nec unquā bene natare, qui nō audeat abijcere suber. Imitator autem nō tam eadē dicere studet quam similia, imò ne similia quidem interdū, sed paria magis. Aemulator uero cōtendit etiā melius dicere si possit. Nullus autem fuit unquam tam absolutus artifex, in cuius opere nō aliquid deprehēdas, quod melius reddi possit. Ad hæc nolim hanc imitationem nimis anxiam ac superstiosam esse. Nam hoc ipsum obstat quo minus efficiamus quod uolumus. Nec ita censeo M. Tullium adamandū, ut à cæteris omnibus abhorreas, sed optimos quoq; primum legendos, & ex optimis, quod in quoq; est optimū excerpendum: neq; enim est necesse, ut quenq; totum imiteris. Nec illos aspernandos censeo, qui dictionem quidem non multum iuuant, sed tamen rerum copiam suppeditant, uelut Aristoteles, Theophrastus, & Plinius. Ad hæc nolim quenquam sic addictum esse Ciceroni imitando, ut à suo recedat genio, & ualetudinis uitæq; dispendio confectetur, quod repugnante Minerua non possit assequi: uel nimio constaturum sit, si tandem assequatur. Præterea nolim hoc solum agi, nec ita laudem Ciceronianæ dictionis ambiendā arbitrari, ut liberales disciplinas, cū primis necessariis, negligas. Ab istis uero uelut à peste cauendum, qui clamitant esse nefas uti uoce, quæ non reperiatur in libris

libris Tullianis. Posteaq̄ enim ius Latini sermonis desijt esse penes uulgarem cōsuetudinem, quicquid uocabulorū deprehēditur apud idoneos scriptores, usurpemus nostro iure, quū opus est, et si diuini obsoletūq; uidetur, quod à paucis sit usitatū, nos in lucem proferamus, crebraq; ac tempestiua usurpatione molliamus. Que tandem inuidia sit, quum ueteres Græcorū uoces mutuo sumpserint, quoties Latine uel deerant, uel minus significantes habebantur, nos ubi res postulat, à dictionibus, quas apud probatos autores comperimus temperare? Nec minore studio fugiendi uidentur et illi, qui reijciendum et omnino lectu indignum uociferari solent, quicquid uerbis, formulis et numeris non effectum sit ad Ciceronis imitationem, quum liceat diuersis uirtutibus, si nō similes, certe pares esse Ciceroni. Absit à nobis hæc fastidiosa morositas, quin potius quod Naso ludēs narrat sibi accidisse in puellarū amoribus, id nos serio præstemus in autorū lectione. Illi proceram cōmēdabat puellā, quod heroina uideretur, breuis placebat ob cōmoditatem, primā etatem flos ipse cōmendabat, grandiorē rerū usus, in illiterata delectabat simplicitas, in erudita ingenii, in candida coloris gratiam amabat, in fusca nescio quid latētis gratiæ sibi fingebat. Eodē candore si nos ex singulis scriptoribus excerpemus quod habet probandum, nullum fastidiamus, sed ex omnibus aliquid delibabimus, quod nostrā condiat orationem. Cæterum illud ante omnia prouidendum, ne simplex ac rudis ætas Ciceroniani cognominis præstigio decepta, pro Ciceroniana fiat pagana. Videmus enim huiusmodi pestes nōdum prorsus extinctas, subinde meditari repullulascen-

s tiam,

tiã, sub hoc fuce ueteres hærefes, sub alio Iudaismum, sub alio Paganitatẽ. Sic ante complures annos factiones oriri coeperant apud Italos, Platoniorum & Peripateticorũ. Faceffant hæc difsidiorum cognomina, ea potius inculcemus, quæ & in studijs, & in religione, & in omni uita, cõcilient alantq; mutuum beneuolentiam. Proinde de rebus facris primũ ea combibenda est perffuasio, quæ uere Christiano digna fit. Id si fiat, nihil uidebitur ornatius cœlesti philofophia, nihil fuauius Iefu Christi nomine, nihil uenustius uocabulis, quibus ecclefiæ lumina res arcanas tractarũt. Nec uidebitur illius sermo uenustus, qui nõ cõgruat personæ, nec rebus est accommodatus, monstrosus etiam qui res pietatis tractat uerbis impiorum, quiq; materiam Christianam Paganicis nugis contaminat. Quod si quid hic ueniæ datur adolefcẽtiæ, ne sibi sumat idem iuris ætas prouectior. Qui sic est Ciceronianus, ut parum sit Christianus, is ne Ciceronianus quidẽ est, quod non dicit apte, non penitus intelligit ea, de quibus loquitur, non afficitur his ex animo de quibus uerba facit. Postremo non eodem ornatu tractat res suæ profffionis, quibus Cicero tractauit argumẽta suorũ temporum. Huc discũtur discipline, huc philofophia, huc eloquentia, ut Christũ intelligamus, ut Christi gloriam celebremus. Hic est totius eruditionis & eloquẽtiæ scopus. Admonẽdi suamus & illud, ut quod in Cicerone præcipuum est imitemur. Id non in uerbis, aut orationis superficic, sed in rebus ac sententijs, in ingenio cõfiliocq; fitum est. Quid enim refert, si filius parentem oris lineamentis referat, quum ingenio moribusq; sit difsimilis. Postremo si nõ continget nobis, ut istorum suffragijs

Ciceroniani

Ciceroniani dicamur, moderate ferendum est, quod nobis cum tot egregijs uiris, quos ante recensuimus, comune est. Stultum est sequi quod assequi non possis: Delicatum est ob id misere discrucari, quod tot eximij scriptores equo tulerunt animo: Indecorum est affectare, quae nobis non congruunt: Ineptum est aliter uelle dicere, quam res postulat: Insanum est tantis uigilijs emere, quod uix usquam sit usui futurum. Huiusmodi ferme pharmacis medicus ille meo me morbo liberauit, quae si non grauabimini deuorare, spero futurum, ut et te Nosopone, et te Hypologe febris ista relinquat. HYP. Ego sane iam dudum morbo leuatus sum. NOS. Et ipse propemodum, nisi quod mali diu familiaris etiamnum reliquias aliquas sentio. BVL. Iste paulatim elabentur, et si quid opus erit, demum τὸν λόγον medicum accersemus.

F I N I S.

ERASMVVS ROTEMVS

RODAMVS IOANNI

Emstedio Cartusiano. S. D.

QUVM HVC aetatis peruenerim, uir integerrime, tamen ipsa re comperi, me mihi nondum satis notum esse. Siquidem existimabam me tum philosophiae praeceptis, tum diutina penèque perpetua malorum ferendorum assuetudine, satis instructum aduersus istos uulgares, ac propè quotidianos casus, quos à mulierculis etiam uidemus moderate ferri. Ceterum amici Ioannis Frobenij

S 2 mors

mors inopinata, sic afflixit animum meum, ut moerorem nullis auocamentis potuerim eximere precordijs. Iam tempus, quod acerbissimis etiam doloribus mederi solet, adeo non lenijt egritudinem, ut paulatim magis ac magis increuerit dolor, quemadmodum solet lentum et insidiosum quoddam febris genus obrepere, quo non aliud aiunt immedicabilius esse. Exe debat me reluctantem cura, penitus medullis insita. Tanto potentius est quod conglutinauit animi inductio mutuâq; beneuolentia, quam quod natura coniunxit. Quam hic mecû litigauit, quibus conuicijs meâ mihi molliciē exprobrauit? Vbi nunc est, inquam, ille rector, qui splendidis dictis solet aliorum moerorem uel eximere uel obiurgare? Vbi philosophus ille Stoicus, dominator humanorum affectuum? Vbi Theologus, qui docere consuevit piorum hominû mortem, nō luctu lachrymisq; sed gratulationibus plausuq; prosequendâ esse? Quid mudtis? Nusquâ me magis puduit mei. Nūquâm enim antehac expertus sum quantam uim haberet sincera amicitia, ac mutuus animorû nexus. Fratris germani mortem moderatissime tuli, Frobenij desiderium ferre non possum. Nō irascor dolori meo nimirum iustissimo, sed immodicum nimisq; diuturnum esse indignor. Porrò quemadmodum nō erat simplex amor quo uiuum prosequerbar, ita nec erepti simplex me cruciat desiderium. Magis enim amabam illum ob liberalia studia, quibus ornandis prouehendisq; uir ille, fatorû prouidentia datus uidebatur, quam ob animum in me propesum, moresq; candidissimos. Quis enim tale non amet ingenium? Solus erat amico amicus, tam simplex ac sincerus, ut etiam si quid uoluisset simulare aut

disimu

disimulare, non potuisset repugnante natura, tam promptus & alacer ad bene merendum de omnibus, ut indignis etiam ex ipso beneficii quippiam accessisse gauderet. Unde & furacibus ac decoctoribus erat & gratus & idoneus. Ereptam furto, aut à male fidei debitoribus interceptam pecuniam, ea solet alacritate commemorare, qua lucrum præter spem obiectum, alij. Fide tam incorrupta, ut in neminem magis congruat illud, Dignus qui cum in tenebris mices: atque ut ipse fraudem nemini machinabatur, ita de nullo tale quicquam suspicari poterat, tametsi non raro delusus. Quid esset inuidiæ morbus, nihilo magis imaginari potuit, quam ij qui cæci nascuntur, animo fingere possunt, quid sit color. Offensas quamuis capitales prius condonabat, quam rogaret is qui offenderat. Nec ullius omnino iniuriæ poterat meminisse, contra nullius quamlibet vulgaris officij poterat obliuisci. Atque hic sanè mea sententia, melior erat interdum, quam expediebat uigilanti patrifamilias. Admonebam interdum, ut in synceros amicos esset qualem esse deceret, in impostores uerbis dumtaxat benignus esset, interim sibi cauens ne damnum cum ludibrio lucrifaceret. Arridebat humaniter: Sed furdo canebam fabulam. Vicit omnia monita nature candor. Mihi uero quas non tendebat insidias, quas non uenabatur occasiones, ut aliquid obtruderet muneris? Nec unquam uidi letiorè, quam quum uel dolo perfecisset, uel precibus impetrasset, ut aliquid acciperet. Hic aduersus hominis captiones erat opus cautione maxima, nec usquam magis opus erat mea rhetorica, quam ad excogitandum colorem, quo citra molestiam amici, recusarem quod ingerebat. Tristem enim illum ui-

dere nō sustinebam. Si fortè pānus ad uestem erat emptus per famulos meos, ille subodoratus, me nihil suspicāte iam soluerat. Nec ullis precibus adigi potuit ut recipet. Arte simili fallēdus erat, si uoluissē illū eximere damno. Tale certamē inter nos fuit asidue, longe diuersum à uulgi moribus, dum alter hoc agit ut abra dat quàm plurimū, alter agit ut det quàm minimum. Ne quid omnino daret, efficere nō potui, certè moderatissime illius benignitate usum esse me, testabitur, ut arbitror, omnis illius familia. Mihi quicquid laborum suscipiebatur, amore studiorum suscipiebatur. His quum ille cohonestandis, illustrandis, prouehendisq; natus uideretur, nec ullum defugeret laborem, nullas uigilias, 'satis magnum questum esse dicens, si bonus auctor cum dignitate prodiret in manus hominū, qui potuissē in hominem sic animatum prædonem agere? Si quando nobis ac cæteris amicis ostendebat primas paginas magni cuiusdam auctoris, ut gesticbat gaudio, que uultus alacritas, qui triumphus? Diceres illum iam tum totius operæ fructum cumulatisime percepisse, nec aliud expectare præmium. Non hic attollam Frobenij laudes aliorum uituperatione. Nimis notum est, quos auctores, quàm mendose, quàm sordide excusos nobis typographi quidam etiam è Venetia Romæque miserint. Ex huius autem domo paucis annis, que uolumina, quanta cum dignitate prodierunt? Eoque suam officinam à contentiosis libellis, unde questum haud mediocrem fecerūt alij, semper immunē seruauit, ne literas ac disciplinas aliqua contaminaret inuidia. Hieronymum bis excuderat. Ab Augustino pari cum dignitate rursus excudendo, quum amici cōplures, in

res, in quibus & ipse, deterrent, tamen totum animum sic huc appulerat, ut inter familiares subinde dicere solitus sit, se non optare longius uitæ spaciū quàm quod ab soluendo sufficeret Augustino. Primum ac secundum Tomos uidit absolutos. Pium erat hominis uotū, & erat animus ille dignus immortalitate, sed aliter iussum eterno numini, cuius in abdito sunt cōsilia, quæ nobis scrutari fas nō est, reprehēdere nefas. Aetas erat proeuetior, sed ualētudo ita prospera, uegeta, ut per omnem uitā nunquā morbo decubuerit. Ante annos sex è summis gradibus in solum lateritiū decidit, casus erat plusquā letalis, cōualuit tamen, sed ut solet, mali reliquijs in corpore residētibus, ut cūq; dissimulabat ille. Tam erat animi generosi, ut puderet dolere. Anno priusquā moreretur, corripuit illū grauissimus cruciatus circa talū dextri pedis. Ibi præsto erant medicorum officia, quæ nihil aliud quā exasperabāt malum, dum de morbi genere dissentientes, alij aliud admovent remedium, nec deerant qui autores essent pedem rescandū esse. Tandem aliunde uenit medicus, qui dolorē hactenus sedaret, ut & tolerabilis esset, & somni cibiq; sumendi permitteret facultatem. Demū ita cōfirmatus est, ut bis equo proficisceretur Francfordiam, malo in dextri pedis digitos relegato, quos solos flectere nō poterat, cætera ualens. Tum à me tum à medico frequēter monitus, ut rarius prodiret in publicū, aut uestitu cōtrā frigus munitor prodiret, nō obtemperauit, pudēdum esse ratus, si quicquam omnino pristina cōsuetudinis omittens, morbi speciem præ se ferret. Iam & duos manus dextræ digitos stupor occuparat: morbi imminentis præludiū. Dissimula-

s 4 uit &

*Nil queror, haud fallit mea merces unica Christus,
Fœnore centuplici qui benefacta refert.*

*Hilarij Bertulphi elegia in de-
functum Io. Frobenium.*

*Lis orta in cœlis, sacer ille Hieronymus ante
Aebro incedebat comptior Aurelio.*

*At nunc Aurelius capit Augustinus honorem,
Et cultum hunc, illi quem Basilea dedit.*

*Damnata Zelotypus Parcas adit, ut uel Erasmo
Vel rumpant uiridi stamina Frobenio.*

*Contra orat iunior Vaser hic, exorat, ut est bos
Lassus, humi figens fortius ille pedem.*

*Paucos Frobenios, sed nullum prorsus Erasmus,
Inueniemus ait ex tribus una soror.*

*Sic desiderio duplicent ut fila, uel Ossa
Reclamante, data est optio Frobenio.*

*Vtrum se malit ne an fato occumbere Erasmus,
Quo sine consilium non erit Aurelio.*

*Tum uero pietas in apertum insigniter illo,
Prolata articulo Frobeniana fuit.*

*Protinus extincto ne tanta darentur Erasmo
Damna pijs studijs, maluit ipse mori.*

*Erasmus Roterodamus in Bru-
nonem Amerbachium.*

Hic iacet ante diem fati ereptus iniquis.

Gentis Amerbachie gloria prima Bruno.

Non tulit uxori superesse maritus amate,

Turtur ut erepte commoriens sociæ.

Hunc blande lugent charites Musæq; trilingues,

Canatq; cum casta simplicitate fides.

Iacobi Volcardi Bergensis in
Martinum Dorpium.

*Nos uelut extinctum te Dorpi plangimus, at tu
Viuis, et optata nunc frueris requie.*

*Nos tibi Nestoreos toties optauimus annos,
Vicit uota deus, quippe perennis eris.*

Eiusdem in eundem distichon.

ζῶν θνητοῖς ἄρα πᾶσι φίλῳ, χαριείστε ἔκοθα,
Νῦν δὲ μετ' ἀθανάτοισι Δόρωτε δ' ὄρωμ ἔλφε.

Erasmi Rot. in Iacobum, pau-
lo post defunctum.

*Dum Dorpium asidere mensis coelitum
Iacobe gaudes, ille eodem te uocat,
Ita nos uicissim gratulamur et tibi,
Datum esse, mensis asidere coelitum.*

Epitaphium Martini Dorpi per
Conradum Goclenium.

*Mortalem posui uitam, sed foenore multo,
Namq; eterna mihi bis modo uita datur.
Corpore quod posito superis mens addita diuis
Aeternum aeternis est fruitor a bonis.
Hæc sunt infonti post funera reddita uitæ
Præmia, promeruit hoc pietatis amor,
Cuius inextincto mihi mens flagrauit ab igni
Omnis terroris libera, nixa deo.
Nec minus in terris est uita superstitæ fama
Parta, sed hanc artes contribuere bonæ.
Quarum cultor eram, quarum monumenta reliqui,
De nobis semper quæ documenta dabunt.*

Non igitur

*Nil queror, haud faller mea merces unica Christus,
Fœnore centuplici qui benefacta refert.*

*Hilarij Bertulphi elegia in de-
functum Io. Frobenium.*

*Lis orta in coelis, sacer ille Hieronymus ante
Aphro incedebat comptior Aurelio.*

*At nunc Aurelius capit Augustinus honorem,
Et cultum hunc, illi quem Basilea dedit.*

*Dalmata Zelotypus Parcus adit, ut uel Erasmo
Vel rumpant uiridi stamina Frobenio.*

*Contra orat iunior Vaser hic, exorat, ut est bos
Lassus, humi figens fortius ille pedem.*

*Paucos Frobenios, sed nullum prorsus Erasmus,
Inueniemus ait ex tribus una soror.*

*Sic desiderio duplicent ut fila, uel Ossa
Reclamante, data est optio Frobenio.*

*Vtrum se malit ne an fato occumbere Erasmus,
Quo sine consultum non erit Aurelio.*

*Tum uero pietas in apertum insigniter illo,
Prolata articulo Frobeniana fuit.*

*Protinus extincto ne tanta darentur Erasmo
Damna pijs studijs, maluit ipse mori.*

*Erasmus Roterodamus in Bru-
nonem Amerbachium.*

Hic iacet ante diem fatis ereptus iniquis.

Gentis Amerbachie gloria prima Bruno.

*Non tulit uxori superesse maritus amatae,
Turtur ut erepta commoriens socie.*

*Hunc blandæ lugent charites Musæq; trilingues,
Canaq; cum casta simplicitate fides.*

Iacobi Volcardi Bergensis in
Martinum Dorpium.

*Nos uelut extinctum te Dorpi plangimus, at tu
Viuis, et optata nunc frueris requie.*

*Nos tibi Nestoreos toties optauimus annos,
Vicit uota deus, quippe perennis eris.*

Eiusdem in eundem distichon.

ζῶν θυκτοῖς ἄρα πᾶσι φίλῳ, χαριείστε ἔκοθα,
Νῦν δὲ μετ' ἀθανάτοισι Δόρωτε δόσωμ ἔλφε.

Erasmi Rot. in Iacobum, pau-
lo post defunctum.

Dum Dorpium a sidere mensis coelium

Iacobe gaudes, ille eodem te uocat,

Ita nos uicissim gratulamur et tibi,

Datum esse, mensis a sidere coelium.

Epitaphium Martini Dorpii per
Conradum Goclenium.

Mortalem posui uitam, sed foenore multo,

Namq; aeterna mihi bis modo uita datur.

Corpore quod posito superis mens addita diuis

Aeternum aeternis est fruitura bonis.

Hæc sunt in fonti post funera reddita uite

Premia, promeruit hoc pietatis amor,

Cuius inextincto mihi mens flagrauit ab igni

Omnis terroris libera, nixa deo.

Nec minus in terris est uita superstite fama

Parta, sed hanc artes contribuere bonæ.

Quarum cultor eram, quarum monumenta reliqui,

De nobis semper quæ documenta dabunt.

Non igitur

Non igitur uita defunctum dicito lector,

Sed nunc me natum cum Libitina tenet.

**Francisci Craueneldij Cen-
ton Homericus.**

ὦ πάτερ ἢ μέτερε κρονίδῃ ὕπαυτε κρειόντων
ὧς ἀπλεῖ μαρτίνοσ ἐμός, μέγα κῦδος ὀλάνδωρ
Δώρπιϑ, ὃμ μῦσαι ἔξεφον ἤτῃ δώματα καλὰ
Ἀμβροσίω καὶ νέκταρ δάσαντες ἐνὶ οἴκω,
Θήσεωδ' ἀθάνατοσ, καὶ ἀγήραϑ ἤματα πάντα
Ἀξιϑ ἦμ, ὃ δὲ Λωβανίω ἐκατώρδατο μῦσαι.
ὧσ δὲ λόγων δειώω πεπνυμένωσ, οὐδέτι θυμόσ
μάταιϑ, δὲμ δεωπέσιϑ ἐδ' ἰδασκεμ ἀπόλλωρ.
θάπτομην ἀχνύμλωι θαλερόμ ἤτῃ δ' ἀκρυ χέοντεσ
τύμβωρ χεύαντεσ, καὶ ἐπὶ σήλω ἐξύσαντεσ
Δφνίω ἀκροτάτῳ τύμβω γράφαντεσ ἀοιδίω,
Ἀλλὰ τίμ νῦν σίβασι κλαίφμ προσφίλωμ ἀνάγκω
Σῶμα μόνομ φθαζέμ, τὰ δ' ὀλύμπια δώματα νάιφ
ἢ ψυχῇ, μακαροῖσι φίλη μίχθεῖσα θεοῖσι.

Versum ab eodem.

O pater altitonans, princeps iustissime regum,

Vt perijt Martinus, magnum sidus Holandis

Dorpius, ille domi musis nutritus alumnus,

Ambrosiam nectarq; bibens, dignissimus ille

Immortalis, et haud tamen unquam etate senescens

Viure, Louaniam correxit carmine musam.

O quam diuino sapiens sermone fluebat,

Quandq; nihil uani, docuit quem magnus Apollo.

Hunc tamen extulimus, lachrymisq; per ora subortis

Rorantes tumulum, superimpositaq; columna

Triste

*Triste super summuam carmen funebre sepulchrum
Scripsimus, at rigidum quid prodest plangere fatum,
Solum corpus obit, sed sidera, spiritus expers
Criminis, & diuis charissimus usque tenebit,*

Erasmi Rot. Epitaphium in mortem Martini Dorpij.

*Martinus ubi terras reliquit Dorpius,
Suum orba partum flet parens Hollandia,
Theologus ordo luget extinctum decus,
Tristes Camoene, candidis cum Gratijs.
Tantum patronum lachrymis desiderant,
Louaniensis omnis opplorans schola.
Sidus suum requirit, ô mors, inquiens,
Crudelis, atrox, seua, iniqua & inuida,
Itan' ante tempus floridam arborem secans,
Tot dotibus, tot spebus orbas, omnium
Suspensa uota? premite uoces impias,
Non periit ille, uiuit ac dotes suas
Nunc tuto habet, subductus aeo pessimo.
Sors nostra flenda est, gratulandum est Dorpio.
Hæc terra seruat mentis hospitium pie,
Corpusculum, Quod ad canora buccine
Vocem, resignans optima reddet fide.*

*QVAERIMONIA DE OBITU IMMATURO
doctissimi facundissimiq; uiri Martini Dorpij
per Adrianum Barlandum.*

V*ictrix quondã luxit ademptũ sibi Roma Cicero-
nẽ. Luxit adẽptũ sibi nobilis Mantua Virgilium.*
Hæc

Hæc Poëtam inclytum, oratorem illa præstantissimū. At Louaniū luget creptū sibi lumē & ornamentū unicū Martinū Dorpiū, hunc & Poëtam & oratorē & incōparabilem Theologū. O seua, ô fata inuida, ô inuida fata, cur tantum uirū Nestoreis annis, longissima uita dignissimū, huic urbi, imò orbi tam iuuenem ademistis? Hic primus in hac schola, in hoc emporio disciplinarū iacētes excitauit literas. Primus in hoc Musarū domicilio amoenissimo iuuentutem docuit Plautina, Terentianaq; uerba sonare. Primus tricas expulit sophisticas. Inde quum iam annos aliquot magna cū laude pubem instituisset Lilianā, ad diuine sapiētiæ scholam accedens, breui hic ita promouit, ut inter suos & hos magno atq; excellenti ingenio uiros, unus admirationi esset omnibus. Quo uero tempore est huic Louaniensis scholæ credita dictatura, rebus etiā domestica discordia turbulentissimis, ita præfuit, ita uigilauit, ita attente & alacriter publicū egit negociū, ut nemo nō eū optaret dictatorē perpetuū. Nusquā nō audirentur eæ uoces: Dorpius uiuat unica nobiliū uirorū gloria, Vni cum florētis decus Louanij. O seua seua, ô fata inuida, inuida fata, cur tātū uirū Nestoreis annis, longissima uita dignissimū huic urbi, imò orbi tam iuuenem ademistis? Desijt inter homines esse hic uir eximius, Anno uirginci partus M. D. XXV: Fridiæ. Caleñ. Iunias, Sepultus in cœnobio Cartuasianorum.

Epitaphium Martini Dorp. Lodouico Viuete Valentino autore.

Resiste uiator, Saxum hoc magni illius continet cineres Dorpij.

res Dorpij. Quem nuper iuuenem terris mors eripuit, digna enim cœlo, indigna huius temporis plusquàm ferrei tumultibus mens uiri fuit.

Eiusdem.

Tu quidē properas uiator, sed nos abs te exiguā morulam poscimus, tua ne magis causa, an nostra, ubi hæc cognoueris, censeto, Martinum Dorpium Theologū (Qui sic uixit, ut terra esset eo indigna, sic mortuus est, ut cœlum uideretur illum terris inuadere) mors superum ministra, mortalibus eripuit, immortalibus reddidit, Animam tulit deus, carnem morbus, ossa nobis ad solatium relicta, nos hic condidimus. Amicis talem mortem precamur, inimicis, ne quid dicamus parum Christiane, talem uitam. Ecquid te pœnitet rem tantam cognosse.

Vale & uiue.

Martini Dorpij epitaphium per Germanum Brixium.

Dorpius effertur, fatum hoc lugete sodales,
 Quos Sophie oblectant dogmata uera sacre.
 Vnus enim hic studijs uestris, dum uixit, honorem
 Et tulit, & lumen mortuus usque feret.
 Lugete & quoscunq; nouem uolueret sorores
 Sacra Caballino proluere ora lacu,
 Idem etenim studijs uestris sic fuit, ut illum
 Et uiuum coleret uester ERASMVVS honos,
 Et modo defuncto pius ipse parentet, amicos
 Et quoscunq; rogat, fungier officio,
 Quorum inter uarios questus, hoc Brixius urnam
 Signabat mœrens carmine Dorpiada.

Dorpius

Dorpius hic situs est, Batavis qui natus in agris.

Doctrinae Latinae calluit omne genus.

M. Allardi Amstelredami in mortem

Martini Dorpij ἐπικιδῖον.

*Martinus ille Dorpius, ille Dorpius,
 Cunctis abundans dotibus, quum corporis,
 Tum mentis, incertisq; fortune bonis,
 Grauius diu tentatus Ictero nigro,
 Ictis et haustis mordicus precordijs,
 Virides per annos, integer aevi concidit,
 Martinus ille Dorpius, ille Dorpius,
 Hollandiae decus, decus Germaniae,
 Atque adeo columnen orbis, orbis maximum
 Miraculum, rarumq; item spectaculum.
 Decus illud orbis, atque praesidium unicum
 Et literarum et literatorum omnium,
 Linguaeq; uindex triplicis perstreuius,
 Eximius ille mentis interpretis sacrae,
 Nouaeq; legis gratiae prece uigil.
 Gnauius sibi concrediti pastor gregis,
 Dulciq; uitae pabulo pascens oues,
 Ducens, reducens, ne rapax uoret lupo.
 Tum Christianae splendidum modestiae
 Columnen, benignus, integer ac abstemius,
 Alumnus omnis pacis et concordiae.
 Tum Christianissimum referens purissimum
 Candore uitae, moribus integerrimis,
 Turbae fuga, domestico silentio,
 Amore recti, charitate proximi,*

Frugalitate,

Frugalitate, iugibus liturgijs,
 Seræq; noctis lucubratiunculis.
 Aetate rebus lubrica Veneris male
 Et Bacchicis nunquam uacans, aut obsequens,
 Pudore coelebs uirgineo semper manens,
 Teneris ab annis literas doctus bonas,
 Triplici ualens lingua, ualens facundia,
 Bonâq; mente iudicioq; acerrimo,
 Lepidus poeta, rhetor haud inelegans,
 Et pauca multis, multa paucis differens,
 Numeroq; dicens, opus ubi esset dicere.
 Studijs honestis semper impensissime
 Fauens, eorumq; excolens antistes.
 Festiuater, salseue dictis plurimum
 Gaudens: iocosq; sed ingenuos referens libens,
 Vehemens in iram, cetera prorsus candidus.
 Martinus ille Dorpius, ille Dorpius
 Virides per annos, integer æui concidit.
 Qui sermo, que præcepta, que recondita
 Antiquitatis huic fuit peritia?
 Veteres ad unguem omnes tenebat Theologos;
 Idem palæstræ nec rudis scholasticæ,
 Laciniosis disputatiunculis,
 Simul ad periculum ingenij descenderet.
 Superi dedisse sat uidetur hunc uirum,
 Ut alter esset Mercurius, reconditis
 In rebus interpres, fidelis, ac sagax.
 Cuius sagaci ingenio, & admirabili
 Sagacitati, & auspicijs dexterrimis
 Quum Liliano præfuit Collegio,

t Louaniensis

Louanienſis debet huic Academia.
 Primum quod illic maxima cum gloria
 Bonæ docentur literæ, quas omnium
 Primus ſepultas excitat, primus colit,
 Primus iuuentam plurima cum gratia
 Terentianas perdocet comœdias.
 Atq; hinc profectum prædicant quod undiq;
 Quocunq; te deflexeris, iam Græcula
 Recantet Echo, quod ſacræ abdiſſima
 Lingue ſilenter prodeunt myſteria,
 Aſſerere ſeſe ſtudia pergunt optima,
 Bonis, & amplis paſſim ouant ſtipendijs.
 Quod mille ſeculis exulans incognita,
 Contaminata, ſordidata, & obruta
 Tum captiuiculis, tum gryppis ſophiſticiſ,
 Gloſſematis, & queſtiunculis friuoliſ,
 Ne dicam ineptiſ, frigidis & impijs,
 Vetus illa tandem redijt & Theologia,
 Quam pro uirili Dorpius primus docet,
 Feliciterq; plurimi inde edifferunt.
 Spartamq; nactus hanc adornauit probe,
 Pro dignitate ſe gerens prouincie,
 Quam cum decore plus ſatis prouexerit.
 Mirumq; dictu, Euangelion ut maximo
 Ardore ſemper docuit, ac uixit, quibus
 Legit ſubinde plauſibus Paulum, quibus
 Inſtruxit illum ſcholiſ uerè aureiſ?
 Proinde ſemper unice charus fuit
 Tantumq; amatus, nemo quantum amabitur,
 Magno illi E R A S M O, ſiue quod iunctiſſima

Fuit

Fuit necessitudo, siue quod fuit
 Commune studium, siue quod medijs scholis
 Erasmiānam prædicauit gloriam,
 Studium, laborem, industriam, modestiam,
 Integritatem, animiq; dotes cæteras.
 Tum literatis, tum probis, tum candidis
 Semper fauens, semperq; præsto erat omnibus,
 Opem benigne suggerens pauperculis,
 Studio occupatis opificiõue deditis,
 Nec ociosos esse sustinens suos,
 Subinde honestis occupat negocijs.
 Amatus omnibus, omnibusq; amabilis,
 Præter loquaci quàm gregi sophistico,
 Et rabulis forensibus, quibus fuit,
 Ut esse par est, semper infestissimus,
 Lacinosos nil morans sermunculos,
 Cui grata semper simplicitas, sed improba
 Loquacitas nunquàm uiro cordi fuit.
 Qui semper hoc sibi crederet negocij
 Dari, ut Theologos luderet Sophisticos,
 Pestem bonarum literarum pessimam:
 Varijsq; libris æditis incesseret:
 Palamq; salsis defricaret scommatis.
 Hic animus usq; hic unicus fuit scopus,
 Hæc summa cura, hæc propria semper functio,
 Bonas ut horas collocaret non male,
 Nullius, æque ac temporis parcus, rei.
 Nimio proinde se studio sacro serè
 Conficeret, imò funditus se perderet:
 Commodus ut esset omnibus, haud incommodus.

Ne quem suis depingeret coloribus:
 Aspergeretue quempiam labecula:
 Traduceretue nominatim quempiam:
 Licet impudenter prouocarent sepius:
 Rubiginosis roderentq; dentibus.
 Lippi, φιλαυτοῖ, putidi, morosuli,
 Trucibus notandi iure Iambis optimo.
 Homines malignos esse credas forsitan.
 Ego esse miseros puto, quibus nemo placet,
 Casus per omnes omnibus usq; exercitus
 Malis, & aduersis, patiens semper tulit:
 Tuam usq; præstans Socrates constantiam,
 Prudentiamq; simplicem præ se gerens.
 Vulgo laborans de secus meritis, bene
 Semper mereri, & pro malis bona reddere.
 Non arcuato scorpionis uulnere,
 Mordens, laceffens, conficiens, & enecans.
 Contentionis abstinens, & litium.
 Omnes in hoc neruos, & omnem industriam
 Tendens, & adhibens, contrahens & explicans,
 Facies in omnes uersus, anxieq; omnibus
 Studuit modis, uti nouas tragœdias,
 Rabidos tumultus, atq; conflictus truces
 Per literarum hostes bonarum pessimos
 Subinde motos, maximo discrimine
 Sedaret, ac mox suauiter componeret,
 Studijs ut omnes iuuerent concordibus,
 Omnesq; pace degerent gratissima,
 Suoq; quisq; Marte satageret probe,
 Peregrina, uaria, uana, ficta friuola,

Conten

Contentiosa ac pestilentia dogmata,
 Explosa sanctos per patres olim, quibus
 Vbiq; vulgus imperitum fluctuat:
 Itidem ut uenena exhorruit presentia:
 Scriptis libellis plurimis doctissimis,
 Adeo refarciens eosdem flosculis,
 Salibus, lepore, schematis, sententijs,
 Ut hæsites primum quid admirere ibi,
 Fucata contra dogmata, que nunc omnium
 Rudium (quibus proclive sit diuendere
 Fumum, affricare & pestilens contagium)
 Obambulant, & iactantur per manus,
 Domus, tabernæ, foræ, scholæ, conclauis:
 Mox editurus syluulas per fertiles,
 Quas iam diu multumq; perpoliuerat:
 Sed morte rapta præcoqua illa industria.
 Solideq; sitiens gloriæ, & fame bonæ.
 Conatus ille non satis feliciter
 Cessit, quod omnes nunc serunt ægerrime,
 Omnisq; doctorum omnium dolet chorus,
 Mœstum parans epicedium carmen uiro.
 Extincta siquidem est illa sanctimonia,
 Indignus orbis qua fiat corruptior,
 Et illa uitæ integritas, quam non male
 Deus inuidere uisus est mortalibus,
 Coniuncta uirtuti illa fortuna uberi,
 Acumen illud, illud ingenium sagax,
 Dignum quod omni permaneret seculo,
 Sed cesso plura conqueri, unum te monens:

E P I T A P H I V M.

Licet uator concito properes gradu,
 Tamen hoc amice te precor, quum hæc commetas
 Tantisper hære dum, quod est suauissimum.
 Gratissimumq; ijs, qui sepulchro indormiunt,
 Nec adhuc quietis sunt recepti sedibus,
 Sed usq; et usq; in igne purgatorio
 Nunc uetera non sat hic piata crimina,
 Confessa mystis, et remissa, cæterum
 Soluta nondum, ut ipsa postulat æquitas,
 Grauis et priorum lerna poscit criminum,
 Cruciatibus non æstimandis expiant,
 Animæ sepulti hic Dorpij purissimis
 Patrocineris precibus, ac refrigeres,
 Deoq; commendes, ut huic sic omnibus
 Vbicunq; putri conquiescunt in cauo,
 Sensimq; edacibus uorantur uermibus,
 Lucem quietemq; annuat fidelibus.

ALIVD EIVSDEM.

Ecce sacre columen scripturæ Dorpius olim,
 Iam cinis est, et de tam magno corpore restat
 Nescio quid paruan quod non bene compleat urnam,
 Ast uiuit totum quæ fama per ambulat orbem,
 Et nullum moritura inigent monumenta per æuum,
 Nulla dies unquam libros memori eximet æuo,
 Semper enim scriptis, semper celebrabitur actis,
 Semper erit uere uiuax, expersq; pericli
 Gloria, doctorum celebranda per ora uirorum,
 Quem prior est mirata, sequens mirabitur etas.

MALLARDVS SCRIBEBAT.

Rodolphi

RODOLPHI

AGRICOLAE PHRISII ORATIO

in laudem Matthiae Richili.

PRAECLARI quidem, sed grauiſſimi mu-
 nus laboris, magnifice rector, uosq; praestan-
 tiſſimi patres in praesentia me uideo sustinere:
 In quo quod optadum praecipue dicturo fuit,
 neq; copiam de amplisſimis, neq; fidem de uulgatisſimis re-
 bus uerba facturus desiderare. Verum hoc quod impleuisse
 summam mei uoti uidebatur, uel maxime nunc me premit
 ac urget, quum enim hanc hominum cuiusq; conditionis,
 ordinis atq; etatis ornatissimorum doctissimorumq; fre-
 quentiam, quam hic circumfusam uidetis, intueor, intelli-
 go tantam esse Matthiae Richili Rectoris designati, tanq;
 diffusam gloriae opinionem, ut, quoniam neq; pro dignita-
 te sua, neq; pro uestra expectatione ipsam possim equare
 dicendo, uerear ne laudibus suis, quas augere debeo, nonni-
 hil angustijs orationis meae uideatur esse detractum. Quid
 namq; par, quid dignum tantae eruditioni, tantae humani-
 tati, tantae in omni genere uirtutis excellentiae uel eloqui
 possum uel cogitare? Quid praeterea nouum afferre aut inau-
 ditum, quod non potius exploratum uobis sit, atq; perspe-
 ctum in uita, praesertim hominis, qui quatus est, iam annum
 intra complexum, ut ita dicam, uestrum est, ea cum dignitate uersa-
 tus, et tanto ardore ad ornandum eum studia consenserunt uestra,
 ut credam honestissimum uestrum illud de eo iudicium debere
 uel in praecipua laudum suarum parte numerari? Virtutes
 igitur ipsius, quarum iam pridem in oculos omnium splen-

t 4 dor in

dor incurrit, quia quo minus aperire possemus ille occupavit, conabimur tamen utcumq; dabitur recensere. Iuvat enim ipsum sibi ostendere, atq; praterito ex uitae tempore pulcherrime peracto ad reliquam futurae aetatis existimationem tuendam, paribus colenda studijs adhortari. Iuvat quoq; gratulari & diligentiae uestrae, quae tale uobis praeficiendum putastis: & felicitati, quibus talis oblatum est quem praeficere possietis. Me uero, si quid tanta in re licet indulgere, ante omnia iuvat, pulchro splendidissimarum rerum tractatu animum meum, & cui monitis his opus est, ad optimas artes excitare. Equidem quum Matthiae affluetissimas opes, quum ingenium, corporis & animi decus, quum suauissimos ipse mecum mores reuoluo, profecto is esse mihi uidetur, in quo fortunam cum natura, cumq; ambabus uirtutem tres potentissimas rerum dominas contendisse credam, cuius ipsarum potissimum beneficij gratia teneretur, aut quae plenioribus ipsam muneribus manuq; largiore cumlaret. Cumularunt certe, & quaeque est officio suo functa, nec cui plus debeat facile discreueris. Sibi quidem haud dubie uirtus ipsa plurimum debet, qui reliquarum blandissimis delinamentis, quae seuera quoq; ingenia solent auferre, praeteritis, solam dignam, quam omni opera, omni cura sequeretur & expeteret, existimauit. Hoc uero ad optima tendenti sibi in primis feliciter obuinit, ut non exteris monitionibus egeret, non a longa uetustate repetitis, non per ignotas quaesitis gentes, opus haberet exemplis: domestica gloria maiorumq; suorum ad omnia honesta ductu, facile contentus, quancumq; uitae partem sequi, undecumq; erumpere & ingenij sui lumen proferre uoluisset. Qua in parte transeant tot auorum proauorumq; laudes. Neq; enim me-

diocri

diocri quisquam oratione posset eas explicare, et ut perueniam aliquando quò hæc oratio nostra festinat, ipse mihi per proximos quosq; gradus est apprehendendus. Vt autem à proximis ordiamur, offerunt se nobis uiri duo equestris ordinis Ioannes et Henricus Richili, prudentissimi domi, militiæ strenuissimi patrum huius Matthiæ. Quorū hic Henricū dico, serenissimi, maximiq; Imperatoris Frederici aulā multis sequutus annis: ea tēpore quū imperator ipse ad urbē Coronæ regie accipiendæ causa proficisceretur, palatij ipsius fuit præfectus. Alter Sigismūdi ducis Austriæ nobilissimi uiri, patrisq; clientelam summa cū laude obiuit. Ambo fide præstātes paci belliq; artibus clari, tantū apud principes suos decus sunt assequuti, ut nō moderatione inter sequūda, non prudentia inter ancipitia, nō robore inter aduersa quisquā par ipsis haberetur. Iam uero Andreas Richilus pater istius, deus bone qualis uir, quanta in eo eruditio, quæ uirtus? Qui medicas amplexus artes, quantū sibi ex illis opinionis pararit, uel hinc arbitrator facile liquere, quod in sacro Constantiensi conuentu iussus sit à Cesare Aeneas Siluius doctoratus illam insignibus ornare. Idem Aeneæ ipsius, id est Pij, quum Papa esset, idem Pauli quoq; idem Caesaris inuictissimi medicus. Hunc omnes propè superioris Germaniæ Principes uelut præsidium quoddam et numen uitæ salutisq; suæ colunt atq; uenerantur, ut quod de eloquentissimo uiro legimus, huic non incōmode tribuerit quisquā, esse sibi par orbiterarum ingenium, quippe cuius curæ, cuius tutelæ summa se diuinarum humanarūq; rerum cōmisit potestas. Quod si id quoq; putarem ad laudes præstantissimi uiri pertinere, et diuitijs rerum uilissimæ parti in humane son-

cietatem gloriæ irreperem liceret: commemorare possum domum paternis opibus auitisq; fundatam. Præter hæc ob summam erga principes uiros obseruantiam maximis beneficij auctam, pro unius morbi nonnunquam depulso periculo mille aureos ampliusue numeratos. Sed quid deesse sibi in tanta Imperatoris gratia posset? quam precipue ex armorum insignibus, quæ sibi contulit, licet intueri: ut ipsum in decus familiæq; ornamentū, quantū p̄xime potuit, sit adiunxisse uisus. Verū nō est mihi uir clarus ita laudandus, & ille quidem fluxa hæc esse nouit, atq; sicut nō esse fugiēda, qui se offerat: ita nec quū habeas magnopere amplectēda, quūq; uoluerint abire, in fortune sinus, unde sunt profecta, regerenda. Quid Georgiū dicā fratrem Matthiæ uaris ciuilibus pontificijq; doctorem peritissimum? Cuius si ingenij magnitudinem, si præstantiam eruditionis, si admirabilem æqui boniq; curam exequi parem, fieri non posset, ut eò quò tendimus, perueniret oratio. Quinetiā properanti mihi cunctaq; retinacula rūpenti, manum inijcit prensatq; Clemens frater istius alter, neq; sinit ut sua se laude fraudem: Iuuenis eo decore, ea suauitate atq; gratia, ut inter primos cubicularios Cæsaris habeatur, eiq; gratus in primis uniceq; dilectus. Hæc quidem uelut signa sunt pauca de multis quibus ducibus tam domi suæ tritū Herculis illud biuium Matthias noster ingressus, plenum laboris, plenum sudoris, ad uirtutis iter, per aspera obstantiæque cuncta prorumpens, mollem illam uiam blandissimamq; pandentem sinus, reliquit, spreuit, effugit. Quumq; sciret nobilitatem, cæteraq; generis decora (ut sapientes auctores tradiderunt) si per se consideres, ad titulos magis quam ad rem pertinere totis (ut aiunt) neruis contendendum

dum statuit, ut & ipse quàm dignissimus his, & hæc ipso quàm dignissima uiderentur. Igitur quum puerilibus studijs excessisset, possetq; per ætatem animus concipere maiora, Imperatorie primum aule fuit illatus: quodq; longissimis alij assequuntur meritis, id quoq; ultro est ei concessum, ut ministerio cubiculi Principis adhiberetur, prima adolescentiæ rudimenta in regia orbis terrarum, ut maxima sicq; sanctissima, poneret: atq; à tenero disceret nihil sine uirtute magnum parari, contra uerò cum ea, recta cuncta sperari. Ibi rebus omnibus, omnibusq; studijs, quæ non modo ad ætatis illius commendationem, sed ad egregiam etiam futuræ gloriæ spem pertinent incredibile dictu quantam beneuolentiam, quam gratiam, quæ studia circa se omnium excitarit. Nemo adeo fuit qui dubitaret, si arma sequi, militiamque, quemadmodum facturus putabatur tractare cœpisset, futurum, ut quantum sibi dignitatis ex mitioribus his atq; proinde melioribus artibus accessit, tantum splendoris fameq; ex illis esset additurus. Rerum namq; natura sic est, Proferunt se maturius magnarum rerum exordia, sicut & territura nos tonitrua densis adhuc septa nubibus, horridius fremunt: sic uersura in se mentes hominum oculosq; uirtus, pleniore statim gradu ad id tēdit, ad quod omnes eam aliquando peruenire potuisse mirentur. Postea uero animum ad priora studia reflectens, quam sibi persuasisset eruditioni cuncta doctrineq; posthabenda, missione rursus accepta, toto se ad philosophiam impetu uertit, & quod intercapedinis à studijs fecerat, non modo nihil abstulisse, sed novos uelut stimulos alacrioresque uires collegisse crederetur. Viennam ergo urbem totius Germaniæ studijs clarissimam profectus, breui,

ui,

ui, audiendo, differēdo, meditando, eam de se præbuit opi-
 nionem, ut & liber alium artū doctissimus haberetur, &
 omnium cōsensu fieret doctor. Hic aut ut patris sui, sic ut
 bonorū, ita & gloriæ esset hæres, nèue in tam præstati fa-
 milia ullū sine exemplo decus maneret, quū diu secum mul-
 tumq; reputasset qua potissimū se uia tolleret humo, caput
 q; infereret astris, tandē sedit in animo medicinā uelle com-
 plecti, cuius discēde causa doctissimā hanc petens urbē, ea
 modestia, grauitate, dignitate se gessit, quā semper in eo uī
 distis, quamq; tam præclaro, tam egregio donandā munere
 censuistis. Vnde igitur ordiar? quod initium sumam?
 quānuē primā laudē ipsius attingam? Honestissimā ne do-
 ctoris gratiam cōmemorem? firmūsimum robur dicā? tran-
 quillissimam ualeitudinem narrem? Notiora sunt hæc quā
 ut eis quæquā à nobis dicēdo possit laudis afferri, & quæ
 oculis malo uestris, quā prædicanti mihi credatis: Tum
 quòd hæc quæ apud nonnullos populos naturæ benignita-
 te habetur, in Germano (ut magnis est autoribus uisum) su-
 periore præsertim, ut ipse me blandius tractem, ius sunt po-
 tius naturæ quā munus ipsius. Quid maximam ingenij
 uim, quid summā exequar doctrinam? Quantus in dialecti-
 cis, quantus in physicis sit differendo, sepe ipsum audien-
 do, contraq; dicendo estis experti. Nam facundiam quam
 (ut uerū fatear) in ipso ne magnopere suspicabar quidem,
 tantam in eo, cum nuper apud illustrissimum Principem di-
 ceret, expertus sum, quanta non modo in homine aliarum
 artū detento studijs esse posset, sed quanta in multis, quo-
 rum hæc sola cura esse solet. Audistis eam quoq; doctrine
 partem, quæ rationem tradens bene uiuendi, mores homi-
 num mentesq; ad optima instituit ac format, quis non pla-
 ne

nè fateatur hanc ita in animo tenere defixam, ut non didici-
 cisse, sed natus ad eam uideri possit? Excute queso uerum.
 Considera in tanta erga ipsum fortunæ benignitate summā
 continentiam. Inter tam uaria hominum ingenia omnibus
 acceptam, in hac ætatis insolentissima parte, tantam mode-
 rationem. Vide constantissimam inter difficilia, in magnis
 erectum, diligentissimum in minimis. Hæc quisquis per spe-
 xerit audeat dicere quicquam sibi eorum quæ ad præcepta
 pertinent bonæ integræq; uitæ deesse? Iam occurrat nu-
 trix illa rerum humanarū & unica salus medicina, quam,
 ne quid in futuram expectationē sui minuat, promittere ma-
 lo quàm laudare. Audietis, quotidie licebit interesse, cōgre-
 di quoq; & experiri licebit. Cognoscetis hominē qui ue-
 stræ per omnia satisfaciatur opinioni, spem, quin etiam om-
 nium desideria superabit. Tum scietis uerum hoc esse, ho-
 nestas artes quocunq; se flexerint cumulo rapi, & sicut ar-
 busta quædam quæ tenebris inclusa, ubicunq; patuit cœlū
 toto se porrigunt trunco; Ita uirtutē quā bona fide aīo se
 naturæ felicioris imersit, uno uelut tractu reliqua secū stu-
 dia præclara pferre. Gaudeo me Hercule, atq; si qd mihi
 creditis, & huius nostræ nationis, & uestro in primis no-
 mine triumpho, tam felicia mihi cuncta, tam fausta propo-
 no. Quid enim hoc rectore poterit esse aduersi, si cū uirtu-
 te omnia sequenda? Nemo in illo quicquam inconsultū me-
 tuat, prudentissimus est. Nemo insolentiam animi cogitet,
 modestissimus est. Nemo iniuriam timeat, æquissimus est.
 Benemerentes sua confirmabit humanitas: languidos ex-
 citabit industria, improbos seueritate compescet, uidebi-
 tisq; hanc remp. uestram omnibus numeris perfectam, &
 si quando recte, nunc rectissime constitutam, Quod si quid
 longius

longius prospicio, non tantum sibi unius gratiam anni debetis. Quicquid ab integritate primæ uestre institutionis detraxit uetustas, restituet, purgabit quoque quam longa negligentia partem uitia presserunt, eorum qui hunc post se gesturi sunt honorem mētes laudis uirtutianq; suarum accendet exemplo. Quis enim tam iacentis erit animi, quem nō excitet. Quis tam frigide ignauus, quem non inflammet tantus gloriæ subiectus stimulus? Fax tanti prælata fulgoris? Continget hoc probitati ipsius pulcherrimū, ut eadem opera, se maiorem, meliores alios fecisse dicatur. Ecquid ergo huius ornatissimi uiri decus uirtutesque inclytas agnoscitis? Agnoscitis certe, atq; etiam pridem agnouistis, quam speciosissimo ipsum magistratu, hocq; Rectoris insigni nomine dignati fuistis. Quoniam id parū uobis uidebatur, quod omnibus ante hac maximam fuit, nec satis putastis si solita, si usitata acciperet: & honorem quē hoc anno sibi ne sperare quidem licuisset, qui tantis precibus tanto ambitu impetrari solet, ultro uolentibus propensisq; animis obtulistis. Detraxistis uobis iura uestra, uetustisq; priuilegijs cessistis, & seruatum tot annis morem, hæc (quæ omnia) uirtus sua perfregit. Laudandus ipse quod hæc meruit, laudādi uos qui digna meritis eius præmia dedistis. Iam illustrissimo Principi nostro Galeaceo Marie uiro, qui hoc nostrū seculum orbemq; terrarum gloria gestusq; rebus exornat, quam satis dignam oratione comparem prorsus ignoro. Prudentiam ne mirer? Ut qui in tanto beneficio tam diligenter prospexit, ut id non nisi dignissimus haberet? An magis benignitatem laudem? Qui quum merita uiri tanto honori paria uidit, precibus nostris sine cunctatione concessit. Sed quis illi laudando sufficiet? Qui
non

non modo ueterum laudes splendoremq; prioris aetatis,
 sed ingenia laudantium uiresq; superarit. Te uero, Mat-
 thia prestantissime, supererat ut admonerem, atque ad co-
 lendam iusticiam resq; amplificandas tui ordinis hortar-
 rer, sed totum hoc superuacuum tua mihi integritas fecit.
 Audeo te tibi monitorem dare, tuis consilijs, diligetia, in-
 dustriae committere. An scilicet ego timeam ulla te parte
 arctissimam aequitatis regulam transiturum? Factorum ali-
 quid indignum te, aut tuis moribus alienum, neue ab hone-
 stissimis uite tuae rationibus aberres? Vnde hic mihi me-
 tus? aut quid de te mihi non debeo polliceri? Qui me his
 omnibus pro te exhibeo sponforem, improbe petiero ut fi-
 dei meae uelis habere rationem. Persuasum enim mihi est,
 quum ego de aliena sim sollicitus laude, fieri non posse, ut
 tu quicquam de tua remittas. Vides ex cuius uiri quam in-
 tegri, quam ornati manibus hunc suscipias magistratum.
 Vides quanti muneris hi tuis humeris imposuerint pon-
 dus, qui quum omnia debere se tuis uirtutibus uoluerunt ui-
 deri, tu certe omnia illorum beneficio debes. Vides quan-
 toperere tibi sit illustrissimi Principis dignitas tuenda, quan-
 ta enitendum cura ut ratio constet, et sibi, quod te alijs
 credidit praefendum, et tibi quod res noui exempli et
 ante hac incognita in te sit constituta. Vnum est quo sa-
 tis facere oibus possis, ut tecum ipse certes contendasq;, qui
 priuatus cuncta rectissime gesseris, ne a te in tanto positus
 honore uincaris. Vos autem quos oes gaudetes alacresq; to-
 tis hic animis adesse cerno, tam optate dici nobis hodie praes-
 tate fructum letum, et eum letis festisq; uocibus cocelebrate,
 extollite, ornate. Virtutes amate uiri: faucte laudibus: colite
 dignitatem,

dignitatem, et cum quem tantis studijs, tanto consensu, in hoc ordinis uestri fastigio collocastis, obseruantia, diligentiaq; uestra firmate, sulcite: ut quemadmodum initum uobis esse certamen, hinc uestræ beneuolentiæ, illinc uirtutum suarum prospiciunt omnes, ita nemo sit qui cui uictoria cesserit prospicere possit.

D I X I.

Hanc orationem forte nacti cæteris adiecimus, quod nihil sit eius uiri, quàmuis ex tempore, quàmuis alieno stomacho scriptam, quod non diuinitatem quandã præ se ferat. Quo magis admiror esse qui lucubrationes illius uel premāt uel perire sinant. Aliquoties durius utitur pronomine. Id quoniam sciebam librariorū incuria non esse commissum, mutare nolui.

F I N I S.

Aug. 2-90 C. C. Whigham
Rome, N. Y. 1886.

